

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**YEREL DEMOKRASİ PLATFORMU OLARAK KENT
KONSEYLERİ: MARMARA BÖLGESİNDEKİ KENT
KONSEYİ ÜYELERİNİN KATILIM ALGISI**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatih GÜRSES

BURSA - 2012

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**YEREL DEMOKRASİ PLATFORMU OLARAK KENT
KONSEYLERİ: MARMARA BÖLGESİNDEKİ KENT
KONSEYİ ÜYELERİNİN KATILIM ALGISI**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatih GÜRSES

Danışman:

Prof. Dr. Bekir PARLAK

BURSA – 2012

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

..... Kamu Yönetimi ..... Anabilim/Anasanat Dalı,
..... Yönetim Bilimleri ..... Bilim Dalı'nda 70.09.15.006
numaralı ..... Fatih GURSESİ ..... 'nın
hazırladığı
"..... Yerel Dönüşüm Platformu Olarak Kömür İşletimi ..... Manisa Bölgesi'deki 'İletim Konsesi'
....." konulu ..... Yüksek Lisans ..... (Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik Üyelerine
Tezi/Çalışması) ile ilgili tez savunma sınavı, 16.07/2012 günü 15.00 - 16.45 saatleri ..... Bahar Ağıncı
arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının
..... Başarılı ..... (başarılı/başarısız) olduğuna ..... 0. Yeterli .....
(oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Belcer PARLAK

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Doc. Dr. Özhan GETİNKAYA

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Zehra SOYBAŞI

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

16.07.2012

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Fatih GÜRSES
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Kamu Yönetimi
Bilim Dalı : Yönetim Bilimleri
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XV+181
Mezuniyet Tarihi : .... / .... / 20.....
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Bekir PARLAK

YEREL DEMOKRASİ PLATFORMU OLARAK KENT KONSEYLERİ: MARMARA BÖLGESİNDEKİ KENT KONSEYİ ÜYELERİNİN KATILIM ALGISI

1992 yılında Brezilya'nın Rio kentinde dünyanın küresel ölçekli meselelerine çözüm bulmak adına düzenlenen Rio Zirvesi sonunda ortaya çıkmış bir belge olan Gündem 21'in içerisinde yer alan 28. Bölüme istinaden Yerel Gündem 21'lerin kurulması ve uygulamalarda merkeze oturtulması kararlaştırılmıştır. Bu minvalde bu zirveye ve 1996'da İstanbul'da gerçekleştirilen HABİTAT II (Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı) Zirvesi'ne katılan devletler Yerel gündem 21'leri kendi ülkelerinde uygulama kararı almışlardır. İşte Türkiye'de ortaya çıkan Kent Konseyleri'ne kaynaklık eden oluşumlar bu Yerel Gündem 21'lerdir.

Kent Konseyleri Türkiye için hala yeni kurumlardır ve birçok belediyede hala kurulamamış yapılardır. Kurulanların bazılarının ise sadece kâğıt üzerinde kurumlar olduğu ortadadır. Bu minvalde, bu çalışmanın amacı, Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin katılım algılarını ölçmek ve Kent Konseyleri'nin yerel demokrasiye katkı sağlayacak bir platform olup olmadığını değerlendirmektir.

Çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, öncelikle Kent Konseyleri'yle yakından ilişkili olan yerel demokrasi ve siyasal katılım kavramları ele alınmaktadır. İkinci bölümde, yeni katılım yöntemleri ve yeni bir katılım yöntemi olarak Kent Konseyleri sürdürülebilirlik, yönetim, Gündem 21, Yerel Gündem 21 ve son olarak da Belediye Kanunu ve Kent Konseyi Yönetmeliği bağlamında değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ise, Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi Yürütme Kurulu Üyeleri'nin katılım algısını ölçmeye yönelik bir anket çalışmasından elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Demokrasi, Yerel Demokrasi, Siyasal Katılım, Yönetişim, Yeni Katılım Yöntemleri, Gündem 21, Yerel Gündem 21, Kent Konseyleri.

ABSTRACT

Name and Surname : Fatih GÜRSES
University : Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : Public Administration
Branch : Administration Sciences
Degree Awarded : Master
Page Number : XV+181
Degree Date : .... / .... / 20.....
Supervisor (s) : Prof. Dr. Bekir PARLAK

CITY COUNCILS AS A LOCAL DEMOCRACY PLATFORM: PARTICIPATION PERCEPTION OF THE MEMBERS OF CITY COUNCILS IN MARMARA REGION

In 1992, in the city of Rio of Brasil, Rio Summit was organised in the name of finding solutions to the problems with the global scale. Based on Chapter 28 of Agenda 21, which is a document to be appeared at the end of the summit, it was decided that Local Agenda 21 are to be established and be given central position. In this respect, the states who attended both to this summit and to HABITAT II organized in Istanbul in 1996 had taken the decision of implementing Local Agenda 21s in their own countries. The City Councils appeared in Turkey are pioneered by these Local Agenda 21s.

City Councils are still considered to be new institutions for Turkey and many municipalities have not been established them yet. Even amongst the established ones, there are councils those only appear on the paper and do not function. Within this respect, the aim of this study is to evaluate the participation perception of the members of City Councils in Marmara Region and to analyse whether the City Councils are platforms to provide contribution for local democracy.

The study is comprised of three parts. In the first part, parallel to the evaluation of the City Councils, local democracy and political participation issues are considered to be the basis of the subject. Having been appeared as one of the new methods of participation, in the second part, the City Councils are expressed within the context of sustainability, governance, Agenda 21, Local Agenda 21 and Municipality Law and City Council Guide. In the third part, data concluded from the questionnaire made among the City Council Members of the Administrative Boards of all Marmara Region, is tried to be evaluated.

Keywords: Democracy, Local Democracy, Political Participation, Governance, New Participation Methods, Agenda 21, Local Agenda 21, City Councils.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada birçok kişinin emeği ve sabrı var: Öncelikle bu çalışmanın ortaya çıkmasında danışmanlığımı üstlenerek bana ön ayak olan, her adımında destek veren, teşvik edici yöntemi ve olumlu eleştirileriyle çalışmanın gelişimini ve nihayete ermesini sağlayan kıymetli hocam Prof. Dr. Bekir PARLAK'a teşekkür ederim. Öte yandan, ihtiyacım olduğunda her zaman kendisini yardımına koşar bulduğum güzel insan Emine Vuslat ÖZKE'ye de ayrıca teşekkür ederim. Özellikle çalışmanın uygulamaya dönük kısmında kıymetli bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan Bursa Kent Konseyi Genel Sekreteri Enes Battal KESKİN'e de teşekkürü bir borç addediyorum.

Çalışmamın başlarında Bursa'dan kalkıp İstanbul kütüphanelerine kaynak toplamak üzere gittiğimde iki gününü bana ayırıp tabiri caizse peşimde dolaşan, kendisini tanıdığım günden beri her an yanımda olduğunu hissettiğim öz kardeşimden öte Osman ATEŞ'e ve İstanbul'a vardığım gibi kendi yoğun mesaisine ara verip beni alıp, misafir edip her seferinde İstanbul'dan moral depolayarak ayrılmama sağlayan Taha Yasin TORAMAN kardeşime, anketlerin doldurtulması sürecinde içten gayretlerine şahit olduğum Tekirdağ Kent Konseyi ve Trakya Kent Konseyleri Birliği Genel Sekreteri Selen YAZGINEL hanımefendiye, anketlerin veri girişinin yapılması sürecinde kendi sınav çalışmalarına ara vererek bana destek sağlayan Çetin BAYRAM ve Ahmet Erdi BİLDİRİCİ kardeşlerime de teşekkür etmem gerek.

Ve en önemlisi de yüksek lisans dönemimin en başından beri ümitsizliğe kapıldığım her vakitte beni çalışmaya teşvik eden, kendisini ihmal etmeme aldırış etmeden beni sevmeye devam eden nişanlıma, girdiğim her işte arkamda olduğunu bilerek adımlarımı daha sağlam atmama sağlayan dert ortağım, arkadaşım olan kız kardeşime, doğduğum günden bugüne beni şefkat ve sabırla hayata hazırlayan, ayakta durabilmemin esbab-ı mucibesi çok kıymetli annem ve babama ne kadar teşekkür etsem azdır. Bu çalışmanın olabilecek kusurlarının sorumluluğu elbette bana aittir; ancak sizler hayatımda olmasaydınız bu tez yazılamazdı.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	xi
TABLolar.....	xii
GRAFİKLER.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL DEMOKRASİ VE SİYASAL KATILIM

1. DEMOKRASİ VE YEREL DEMOKRASİ.....	5
1.1 DEMOKRASİ.....	5
1.1.1 Tanım ve Kavramsal Çerçeve	5
1.1.2 Demokrasinin Tarihsel Gelişimi	8
1.1.2.1. Antik Yunan.....	8
1.1.2.2. Cumhuriyetçi gelenek.....	11
1.1.2.3. Temsil ve kurumları.....	13
1.1.3. Demokrasinin Türleri	14
1.1.3.1. Doğrudan demokrasi	15
1.1.3.2 Klasik, çoğulcu, modern, liberal ve temsili demokrasi.....	17
1.1.3.3 Yarı doğrudan, müzakereci ve katılımcı demokrasi.....	18
1.2. YEREL DEMOKRASİ.....	21
1.2.1. Tanım ve Kavramsal Çerçeve	21
1.2.2. Yerel Yönetim – Demokrasi İlişkisi.....	23
1.2.3. Yerel Yönetimlerin Demokratikleştirilmesi.....	26
1.2.4. Yerel Demokrasinin Temel İlkeleri	28
1.2.4.1. Demokratik davranış ilkesi.....	28
1.2.4.2. Etkinlik ve verimlilik ilkesi.....	29

1.2.4.3. Sosyal adalet ilkesi.....	30
1.2.4.4. Tarafsızlık ilkesi.....	31
1.2.4.5. Açıklık (şeffaflık) ilkesi	31
1.2.4. Yerel Demokrasinin Temel İşlevleri.....	32
1.2.4.1. Yerel temsil ve katılım	33
1.2.4.2. Halk denetimi.....	33
1.2.4.3. Halk eğitimi ve yerel siyasete duyarlılık	34
1.2.4.4. Etkin yerel hizmet.....	35
1.2.5. Yerel Demokrasi, İdari Adem-i Merkeziyet ve Yerel Özerklik.....	36
2. SİYASAL KATILIMIN ÇERÇEVESİ.....	38
2.1. TANIM VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	38
2.2. SİYASAL KATILIMI BELİRLEYEN ETKENLER.....	42
2.2.1. Sosyo-Ekonomik Etkenler.....	43
2.2.1.1. Aile	43
2.2.1.2. Yaş.....	43
2.2.1.3. Cinsiyet.....	45
2.2.1.4. Eğitim düzeyi	46
2.2.1.5. Gelir düzeyi.....	47
2.2.1.6. Meslek	48
2.2.1.7. Kentleşme ve yerleşim yeri	49
2.2.1.8. Kitle iletişim araçları	50
2.2.1.9. Örgüt üyeliği.....	51
2.2.2. Psikolojik Etkenler.....	52
2.2.2.1. Olumlu psikolojik etkenler	52
2.2.2.1.1. Siyasete ilgi duyma.....	53
2.2.2.1.2. Siyasal etkinlik.....	53
2.2.2.1.3. Sosyal girişkenlik	54
2.2.2.1.4. Vatandaşlık (görevi) duygusu.....	55
2.2.2.2. Olumsuz psikolojik etkenler	55
2.3. SİYASAL KATILIM TÜRLERİ.....	56
2.3.1. Bireysel / Toplumsal Siyasal Katılım	56
2.3.2. Özerk / Mobilize Siyasal Katılım	57
2.3.3. Olağan / Olağandışı Siyasal Katılım.....	57

2.4. SİYASAL KATILIM DÜZEYLERİ	58
2.4.1. Lester W. Milbrath'a Göre Siyasal Katılım Düzeyleri.....	58
2.4.2. Verba ve Nie'ye Göre Siyasal Katılım Düzeyleri	59
2.4.3. Robert Dahl'a Göre Siyasal Katılım Düzeyleri.....	60
2.4.4. Deniz Baykal'a Göre Siyasal Katılım Düzeyleri	60
2.5. YEREL DÜZEYDE SİYASAL KATILIM.....	61

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL DEMOKRASİ PLATFORMU OLARAK KENT KONSEYLERİ

1. YEREL DÜZEYDE YENİ KATILIM YÖNTEMLERİ.....	64
1.1. GELENEKSEL KATILIM YÖNTEMLERİ	64
1.1.1. Oy Verme	64
1.1.2. Geri Çağırma (Recall).....	65
1.1.3. Halk Oylaması (Referandum).....	66
1.2. YENİ KATILIM YÖNTEMLERİ	67
1.2.1 Meclis Toplantılarına Katılım.....	67
1.2.2. Yurttaş Girişimleri ve Yurttaş Kurulları	67
1.2.3. Danışma Kurulları ve Vatandaş Danışma Kurulları.....	68
1.2.4. Planlama Çemberleri/ Hücreleri	69
1.2.5. Yuvarlak Masa Toplantıları	69
1.2.6. Halk Toplantıları.....	70
1.2.7. Dilekçe, Telefon ve İnternet	70
1.2.8. Kamuoyu Yoklamaları/ Anketler	72
1.2.9. Sivil Toplum Kuruluşları	72
1.2.10. Vatandaş Panelleri	73
1.2.11. Vatandaş Jürileri.....	74
1.2.12. Odak Grupları.....	75
1.2.13. Topluluk Planlaması	75
2. YEREL DEMOKRASİNİN BİR UYGULAMA ALANI OLARAK KENT KONSEYLERİ	76
2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KAVRAMININ İZİNDE: ULUSLARARASI SÜREÇ	76
2.1.1. Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi (Stockholm) Konferansı - 1972	78
2.1.2. Vancouver İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABİTAT I) – 1976.....	78

2.1.3. Brundtland (Ortak Geleceğimiz) Raporu - 1987.....	79
2.1.4. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio/Yeryüzü Zirvesi) - 1989.....	80
2.1.5. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABİTAT II İstanbul Kent Zirvesi) - 1996.....	81
2.1.6. Birleşmiş Milletler Liderler (Milenyum) Zirvesi - 2000	81
2.1.7. Birleşmiş Milletler Dünya Sürdürülebilir Kalkınma (Johannesburg) Zirvesi – 2002.....	82
2.2. YÖNETİŞİM VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMADAKİ YERİ VE ÖNEMİ ...	83
2.3. BİR EYLEM PLANI OLARAK GÜNDEM 21	88
2.4. GÜNDEM 21'İN UYGULANMASI İÇİN YEREL GÜNDEM 21	91
2.5. KENT KONSEYLERİ'NE KAYNAK TEŞKİL EDECEK BİR UYGULAMA OLARAK TÜRKİYE'DE YEREL GÜNDEM 21'LER	93
2.5.1. "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi" Projesi (1. Aşama – Uygulama Dönemi: 1997-1999).....	95
2.5.2. "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Uygulamaya Geçirilmesi" Projesi (2. Aşama – Uygulama Dönemi: 2000-2003).....	95
2.5.3. "Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı'nın Yerelleştirilmesi" Projesi (3. Aşama – Uygulama Dönemi: 2004-2006).....	96
2.5.4. "Türkiye'de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin Yerelleştirilmesi" Projesi (4. Aşama – Uygulama Dönemi: 2006-2008)	97
2.6. KENT KONSEYLERİ.....	98
2.6.1. Tanım ve Kavramsal Çerçeve.....	98
2.6.2. Kent Konseyleri'nin Kapsamı ve Amacı.....	102
2.6.3. Kent Konseyleri'nin Oluşumu, Görevleri ve Çalışma İlkeleri.....	102
2.6.4. Kent Konseyi Üyeliği ve Organları.....	104
2.6.5. Kent Konseyleri'nin Mali ve Personel Yapısı.....	106
2.6.6. Kent Konseyleri'ne Yöneltilen Eleştiriler.....	108

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MARMARA BÖLGESİ'NDEKİ KENT KONSEYİ ÜYELERİNİN KATILIM ALGILARI ÜZERİNE AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA

1. ALAN ARAŞTIRMASININ TANITIMI	110
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	110

1.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ VE VARSAYIMLAR	110
1.3. ARAŞTIRMA EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	111
1.4. ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI: VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ VE ÇÖZÜMLEME	113
2.ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	114
2.1. KENT KONSEYLERİ'NİN YÜRÜTME KURULU ÜYE PROFİLLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	114
2.2. KENT KONSEYLERİNİN DEMOKRATİK NİTELİĞİNE VE KONSEY ÜYELERİNİN DEMOKRASİ VE KATILIM ALGILARINA DAİR BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	127
2.3. KENT KONSEYLERİNE KATILIMA DAİR BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	142
2.4. KENT KONSEYLERİNİN İŞLEVSELLİĞİNE DAİR BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	150
2.5. KENT KONSEYLERİNİN MEKANSAL, MALİ VE PERSONEL DURUMUNA DAİR BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	154
2.6. KENT KONSEYLERİNDE REVİZYONA GİDİLMESİNE DAİR BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	162
SONUÇ.....	167
KAYNAKLAR.....	170
ÖZGEÇMİŞ.....	181

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
A.B.D.	Amerika Birleşik Devletleri
BDP	Barış ve Demokrasi Partisi
BKH	Binyıl Kalkınma Hedefleri
BM	Birleşmiş Milletler
C.S.	Anketin bu sorusunu cevaplayanların sayısı
çev.	Çeviren
ed.	Editör
HABİTAT	Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı
IMF	Uluslararası Para Fonu
IULA-EMME	Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı
M.Ö.	Milattan önce
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi
ss.	Sayfadan sayfaya
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TEMA	Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğa Varlıklarını Koruma Vakfı
t.y.	Tarih yok
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
UCLG- MEWA	Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı
UNCHS	Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
vb.	Ve benzeri
vs.	Vesaire
WCED	Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu
y.y.	Yüzyıl

TABLolar

Tablo 1: Yerel Yönetim - Demokrasi İlişkinine Dair Görüşler	24
Tablo 2: Sürdürülebilirlik Çalışmaları Kronolojisi	77
Tablo 3: Gündem 21'in Bölüm Başlıkları	89
Tablo 4: Yerel Gündem 21 Öğeleri	92
Tablo 5: Türkiye'de Yerel Gündem 21'in Gelişim Seyri	94
Tablo 6: Ankete Katılan Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi Yürütme Kurulu Üyelerinin Yer Aldığı Kent Konseyleri	112
Tablo 7: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Kent Konseyleri'ndeki Konumları	115
Tablo 8: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Cinsiyetlere Göre Dağılımı	116
Tablo 9: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	119
Tablo 10: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	121
Tablo 11: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	123
Tablo 12: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Kent Konseyi'nde Temsil Ettikleri Kurumlara Göre Dağılımı	125
Tablo 13: Kent Konseyleri Yerel Yönetimleri Destekleyen Bir Platformdur	127
Tablo 14: Kent Konseyimizin Yürütme Kurulunda Yeterince Demokratik Ortam Mevcuttur.	129
Tablo 15: Kent Konseyimizin Başkan ve Yürütme Kurulunun Demokratik Şekilde Seçildiğini Düşünüyorum	131
Tablo 16: Kent Konseyimizin Yürütme Kurulu Kent Konseyi Katılımcılarının Tümünü Temsil Edebilecek Yeterliliktedir.	133
Tablo 17: Temsil Açısından Kent Konseyimizin Sivil Toplum Kuruluşlarına Yeterince Yer Verdiğini Düşünüyorum	135
Tablo 18: Halkın Her Kesiminin Kent Konseyi'nde Yer Almasını Demokratik Açından Gerekli Görüyorum.	137
Tablo 19: Kent Konseyi'nin Düzenlediği Katılımcı Açısından Kalabalık Geçen Bir Toplantı Karar Almayı Zorlaştırıcı Bir Unsurlar Olarak Tezahür Eder.	139
Tablo 20: Kent Konseyleri Kentlilik Bilincinin Geliştirilmesine Katkı Sağlayabilecek Bir Platformdur	141
Tablo 21: Yerel Yönetim ve Taşra Yönetimi Temsilcilerinin Kent Konseyimizin Düzenlediği Toplantılara Katılımını Yeterli Buluyorum.	143
Tablo 22: Kent Konseyimize Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılım Düzeyini Yeterli Buluyorum	146
Tablo 23: Kent Konseyi Toplantılarına Halkın Katılımını Yeterli Buluyorum.	148

Tablo 24: Kent Konseyimizde Alınan Kararların Gerek Yerel Yönetimlerce, Gerekse Merkezi Yönetimin Taşra Temsilcilerince Uygulanmasını Yeterli Buluyorum, Dikkate Alınıyoruz.....	151
Tablo 25: Kent Konseyinde Oluşturulan Görüşlerin Yerel Karar Alma Mekanizmalarına Etki Ettiğinin Görülmesi Kent Konseyine Katılımı ve Konseyin İşlevselliğini Arttırır... 153	153
Tablo 26: Kaynak Açısından Belediyelere Bağımlı Bir Kent Konseyi Demokratik İşlevini Tam Olarak Yerine Getiremez.....	155
Tablo 27: Kent Konseyimizin Faaliyetlerini Yürütebileceği Yeterli Fiziki İmkanlar Mevcuttur.....	157
Tablo 28: Kent Konseyimize Belediye Tarafından Tahsis Edilen Personeli Konseyi İşlevsel Kılacak Yeterlilikte Buluyorum.....	159
Tablo 29: Kent Konseyimiz Mali Kaynak Sıkıntısı Çekiyor.....	161
Tablo 30: Halihazırdaki Kent Konseyi Yönetmeliği'ni Karar Alma Süreçlerine Halkın Katılımı Bağlamında Değerlendirdiğimde Yeterli Buluyorum.....	163
Tablo 31: Kent Konseyleri'nin Etkin ve Verimli Çalışması İçin Yasal Bir Denetim Ve İzleme Süreci Gereklidir.....	165

GRAFİKLER

Grafik 1: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Kent Konseyleri'ndeki Konumları.....	116
Grafik 2: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Cinsiyetlere Göre Dağılımı	118
Grafik 3: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	119
Grafik 4: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	122
Grafik 5: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	124
Grafik 6: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Kent Konseyi'nde Temsil Ettikleri Kurumlara Göre Dağılımı.....	126
Grafik 7: Kent Konseyleri Yerel Yönetimleri Destekleyen Bir Platformdur.....	128
Grafik 8: Kent Konseyimizin Yürütme Kurulunda Yeterince Demokratik Ortam Mevcuttur.	130
Grafik 9: Kent Konseyimizin Başkan ve Yürütme Kurulunun Demokratik Şekilde Seçildiğini Düşünüyorum.....	132
Grafik 10: Kent Konseyimizin Yürütme Kurulu Kent Konseyi Katılımcılarının Tümünü Temsil Edebilecek Yeterliliktedir.	134
Grafik 11: Temsil Açısından Kent Konseyimizin Sivil Toplum Kuruluşlarına Yeterince Yer Verdiğini Düşünüyorum.....	136
Grafik 12: Halkın Her Kesiminin Kent Konseyi'nde Yer Almasını Demokratik Açından Gerekli Görüyorum.	138
Grafik 13: Kent Konseyi'nin Düzenlediği Katılımcı Açısından Kalabalık Geçen Bir Toplantı Karar Almayı Zorlaştırıcı Bir Unsur Olarak Tezahür Eder.	140
Grafik 14: Kent Konseyleri Kentlilik Bilincinin Geliştirilmesine Katkı Sağlayabilecek Bir Platformdur.....	142
Grafik 15: Yerel Yönetim ve Taşra Yönetimi Temsilcilerinin Kent Konseyimizin Düzenlediği Toplantılara Katılımını Yeterli Buluyorum.	145
Grafik 16: Kent Konseyimize Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılım Düzeyini Yeterli Buluyorum.....	147
Grafik 17: Kent Konseyi Toplantılarına Halkın Katılımını Yeterli Buluyorum.	149
Grafik 18 :Kent Konseyimizde Alınan Kararların Gerek Yerel Yönetimlerce, Gerekse Merkezi Yönetimin Taşra Temsilcilerince Uygulanmasını Yeterli Buluyorum, Dikkate Almıyoruz.....	152
Grafik 19: Kaynak Açısından Belediyelere Bağımlı Bir Kent Konseyi Demokratik İşlevini Tam Olarak Yerine Getiremez.	156
Grafik 20: Kent Konseyimizin Faaliyetlerini Yürütebileceği Yeterli Fiziki İmkanlar Mevcuttur.	158

Grafik 21: Kent Konseyimize Belediye Tarafından Tahsis Edilen Personeli Konseyi İşlevsel Kılacak Yeterlilikte Buluyorum.	160
Grafik 22: Kent Konseyimiz Mali Kaynak Sıkıntısı Çekiyor.	162
Grafik 23: Halihazırdaki Kent Konseyi Yönetmeliği'ni Karar Alma Süreçlerine Halkın Katılımı Bağlamında Değerlendirdiğimde Yeterli Buluyorum.	164
Grafik 24: Kent Konseyleri'nin Etkin ve Verimli Çalışması İçin Yasal Bir Denetim ve İzleme Süreci Gereklidir.	166

GİRİŞ

İnsanlık tarihi devletler tarihidir. Devletlerin ortaya çıkışından bu yana çok çeşitli yönetim yapıları da görülmüştür. Bundan iki bin iki yüz yıl önce Antik Yunan'da demokrasi adında bir model ortaya atılmıştır. Antik Yunan'dan sonra ise Roma, Cumhuriyet adı altında bir dönem demokrasiyi uygulamayı başarmış fakat zamanla Roma'da demokrasi sönümlenip yok olmuştur. Başlangıçta küçük ölçekli bir uygulama alanına sahip olsa da bu yönetim biçimi unutulmamış iki bin yıl sonra tekrar revaç bulmuştur. En bilindik anlamıyla "halkın kendi kendisini yönetmesi" diye bilinen demokrasi bu kez farklı bir formda "temsili demokrasi" adı altında uygulanmaya çalışılmıştır.

Şüphesiz temsili demokrasinin ortaya çıkışı kolay olmamıştır. Önce yavaş yavaş kurumları oluşmaya başlamıştır. Beraberinde ise uygulanması için gerekli zihinsel dönüşüm. Bugün hala uygulanan temsili demokrasinin çoğulcu, liberal, radikal, vs. birçok türü söz konusudur. Fakat süreç içerisinde temsili demokrasi bazı demokratik ihtiyaçlara cevap verememesinden ötürü bir takım eleştirilere maruz kalmıştır. Sonucunda "halkın karar alma süreçlerine daha fazla dahil edilmesi"ni kendisine referans olarak alan birçok demokrasi türü ortaya atılmıştır. Bunlardan biri de katılımcı demokrasidir. Katılımcı demokrasiyle birlikte halkın siyasal süreçlere dahil edilebilmesi adına birçok mekanizma geliştirilmeye çalışılmıştır.

Diğer taraftan demokrasinin ortaya çıktığı ilk dönemden beri yerel boyut demokrasinin iyi bir uygulama alanı olmuştur. Yerelde görülen ve yerelin ihtiyaçlarını karşılamak adına ortaya atılmış kurumlar olan yerel yönetimler başlangıçta demokratik yapı arz etmemekteydi. Fakat demokrasinin yükselişiyle beraber yerel yönetimlerin de demokratikleştirilmesi mevzu bahis olmuştur.

Gelinen noktada katılımcı demokrasi anlayışı ve demokrasinin uygulanacağı ideal zemin öğelerini birleştirdiğimizde yerel demokrasiler gündeme gelmektedir. Öte yandan 20. yüzyıl (y.y.)'ın son çeyreğinde ortaya çıkan küresel ölçekli çevre problemleri ve yönetilemeyen ülke ekonomileri çözüme dair adımların da küresel ölçekli olması gerektiği düşüncesini doğurmuştur. Bu süreçte ortaya atılan sürdürülebilirlik kavramı bütün bu çalışmaların merkezine oturmuş bir kavramdır. Artık dünya üzerinde her ne yapılacaksa bunun sürdürülebilirliğe katkı sağlayacak şekilde yapılması gerektiği, bunun için ise belirli

politika alanlarında standartların geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bu standartlar eylem planları adı altında çeşitli küresel platformlarda devletlerin dikkatine sunulmuştur. 1992 yılında Brezilya'nın Rio kentinde düzenlenen Rio Zirvesi sonunda ortaya atılmış bir belge olan Gündem 21 de bu nitelikte bir belgedir. Gündem 21'in içerisinde yer alan 28. bölüme istinaden ise Yerel Gündem 21'lerin kurulması ve uygulamalarda merkeze oturtulması kararlaştırılmıştır. Bu minvalde bu zirveye ve 1996'da İstanbul'da gerçekleştirilen HABİTAT II Zirvesi'ne katılan devletler Yerel gündem 21'leri kendi ülkeleri için uygulama kararı almışlardır. Bu kararı alanlar arasında Türkiye de vardır. Türkiye'de Yerel gündem 21 dört ana aşamada hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Son projenin bitmesiyle beraber Türkiye'de Yerel Gündem 21'inde fiilen nihayete ereceği öngörülmüş ve bu kez "Kent Konseyleri'nin Güçlendirilmesi ve Yerel Demokratik Yönetişim Mekanizmaları Olarak İşlev Görmelerine Yönelik Eğitim ve Kapasite Geliştirme Projesi" adı ile yeni bir projeye daha başlanarak bir süre daha Yerel Gündem 21'in devam ettirilmesi kararlaştırılmıştır. İşte Türkiye'de ortaya çıkan Kent Konseyleri'ne kaynaklık eden oluşumlar bu Yerel Gündem 21'lerdir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki, Türkiye'de Yerel Gündem 21'in uygulanması süreci Kent Konseyleri'ne sadece zemin hazırlamakla kalmamış; yukarıda adı geçen projeye beraber Yerel Gündem 21'in şimdiki fonksiyonu Kent Konseyleri'nin geliştirilmesine katkı sağlamak olarak belirlenmiştir.

Kent Konseyleri 1580 sayılı Belediye Kanunu döneminde farklı farklı adlar altında (şehir danışma meclisi, kent parlamentosu, vb.) gönüllü oluşumlar şeklinde mevcutken, 5393 sayılı Belediye Kanunu'yla yasal zemine kavuşmuşlar ve belediye olan yerlerde kurulmaları zorunlu hale getirilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesine dayanarak 2006 yılında hazırlanan Kent Konseyi Yönetmeliği'yle Kent Konseyleri'nin yasal zemini tamamlanmış olmaktadır. Bu yönetmelik gereği eskiden var olan oluşumlar Kent Konseyleri'nin yapısına intibak ettirilecek, olmayan yerlerde ise süratle Kent Konseyi oluşturulacaktır.

Kent Konseyleri Türkiye için hala yeni kurumlardır ve birçok belediyede hala kurulması tamamlanamamış yapılardır. Kurulanların bazılarının ise sadece kağıt üzerinde kurumlar olduğu ortadadır. Bu minvalde bu çalışmanın amacı halihazırdaki Kent Konseyleri'ni Marmara Bölgesi ölçeğinde imkan dahilinde ele alıp, Kent Konseyleri'nin kendilerine biçilen yerelde katılımcı demokratik bir platform olma fonksiyonunu yerine

getirmede nerede olduklarını üyelerinin algıları üzerinden anlayabilmektir. Burada üyelerin katılım algısından kastedilen Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin; Kent Konseylerine yüklenen fonksiyonu yerine getirme noktasındaki farkındalık düzeylerinin ne olduğu, katılımcı demokratik zihniyete ne oranda sahip oldukları, Kent Konseyleri'nin yerel demokrasi platformu olma fonksiyonuna inanmışlıkları gibi çeşitli konulara ilişkin düşünceleridir. Ayrıca, çalışmanın yukarıda belirtilen amacını gerçekleştirmek adına sağlıklı yorumlar yapabilmek adına Kent Konseyleri'nin mevcut durum itibarıyla analitik olarak incelenmesi ve sorunları ve açmazlarının belirlenmesi yoluna da gidilmiştir.

Literatürde Kent Konseyleri'ne dair çalışmalar daha yeni yeni artış göstermektedir. Bu konuyla ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmaları, dar kapsamlı çalışmalardır. Bu çalışmalar bir veya birkaç Kent Konseyi'ni belirli bir bağlam üzere ele alan veya karşılaştırma yoluna giden çalışmalardır. Bu çalışmanın özgünlüğü, Kent Konseyleri üzerine şuan için yapılan ölçek bakımından en kapsamlı çalışma olmasıdır. Ayrıca, işlevler, faaliyetler ve kurumsal yapının ötesinde, Kent Konseyleri'ne ilişkin en çok tartışılan meseleleri Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerine uyguladığı bir anket çalışması ile analiz etmesi, bu çalışmanın akademik değerini artırmaktadır. Böylece, kapsadığı alan araştırması aracılığıyla ortaya koyduğu yeni veriler sayesinde Kent Konseyleri literatürüne katkı sağlama potansiyeli taşımaktadır.

Bu bağlamda, bu tez çalışması, Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin katılım algısını ölçmeyi ve Kent Konseylerinin yerel demokrasiye katkı sağlayıp sağlayamayacaklarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede, yürütme kurulu üyelerinin katılım algısını ölçmek için çalışmada bir anket kullanılmıştır.

Çalışmanın belirli sınırlılıkları da söz konusudur. Çalışmanın en önemli sınırlılığı, Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyleri'ne odaklanmasıdır. Ayrıca, Kent Konseyleri bağlamında, anket çalışması sadece yürütme kurulu üyelerine uygulanmıştır. Bunun en temel nedeni, yürütme kurulu üyelerinin daha ulaşılabilir olması ve Kent Konseyi'nin işleyişindeki merkezi konuları ve kurumsal yapıya dair bilgi ve deneyimleridir.

Bu doğrultuda, çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümün ilk kısmında öncelikle demokrasiye dair bir kavramsal çerçeve ortaya koyulmuş, ardından kavram tarihsel seyri itibarıyla ele alınmış ve son olarak da çeşitli demokrasi türlerine açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Demokrasi türleri ele alınırken bunun belirli bir hat

üzerinde gerçekleştirilmesi sağlanmıştır; ilk bölümün ikinci kısmında demokrasi yerel boyutuyla ele alınarak çeşitli kavram ve kurumlarla ilişkisi kurulmaya çalışılmış, yerel demokrasinin olmazsa olmaz temel ilkelerinin ve işlevlerinin neler olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır; üçüncü kısmında ise, siyasal katılım kavramına, üzerinde belirleyici olan etkenler, çeşitli türleri ve düzeyleri ele alınmak suretiyle geniş bir çerçevede değinilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde ilk olarak geleneksel katılım yöntemlerine, ardından yerel düzeyde ortaya çıkan yeni katılım yöntemlerine ve yeni bir katılım yöntemi olarak ortaya çıkan Kent Konseyleri'ne ortaya çıkışına kaynaklık eden gelişmeler bağlamında değinilmiştir. Sürdürülebilirlik, yönetim, Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 gibi bir ana hattı takip etmek suretiyle Kent Konseylerine varılmış ve Kent Konseyleri de Kent Konseyi Yönetmeliği merkeze oturtulmak suretiyle ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise, Marmara Bölgesi ölçeğinde Kent Konseyi Yürütme Kurulu Üyeleri'ne uygulanan kişisel bilgiler ve kapalı uçlu 19 sorudan oluşan 5'li Likert Ölçeği'ne göre hazırlanmış bir anket uygulanmış, anket formları veri analizine tabi tutularak anlamlı bulgular elde edilmeye çalışılmış ve son olarak da elde edilen bulgular katılımcı demokratik perspektiften yorumlanmaya çalışılmıştır.

Yapılan anket çalışmasının bulguları bağlamında, Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin katılıma dair algılarının yüksek olduğu ve Kent Konseyleri'nin yerelde demokrasinin işletilebilmesi adına önemli kurumlar olabileceği ifade edilebilir. Öte yandan, Kent Konseylerine katılım üzerinde etkili olabilecek faktörlerin, mevzuat ve uygulama olmak üzere iki ana başlık altında toplanabileceği sonucuna varılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL DEMOKRASİ VE SİYASAL KATILIM

1. DEMOKRASİ VE YEREL DEMOKRASİ

1.1 DEMOKRASİ

1.1.1 Tanım ve Kavramsal Çerçeve

Sosyal bilimlerde birçok kavramda olduğu gibi, demokrasi kavramı tanımlanırken de görülen belirli bir tanım üzerinde uzlaşma sağlanamamasıdır. Demokrasi kelimesi üzerinde uzlaşma yoksunluğu olan bir kavramdır. Bunun en önemli nedeni ise bin yıllar boyunca değişik uygulamalarla beslenmiş ve gelişmiş olmasıdır.

Demokrasi çeşitli bireysel hakların birleşiminden oluşmaktadır. Bunlar arasında konuşma özgürlüğü, kurumsallaşma ve diğer çeşitli başlıklar sayılabilir. Ancak tüm bunların referans noktası kolektif bir karar alma mekanizmasıdır. Bu kişisel seçimlere ve hareketlere müsaade ettiği için (Beetham, 2002: 29) demokrasiye itibar edilmektedir.

Demokrasi fikri günümüzde evrensel bir geçerlilik kazanmıştır. Birçok rejimin kendi uygulamalarını meşrulaştırmak adına “demokrasi” kelimesini türlü türlü yorumlamalarla kullandığı bilinmektedir (Dahl, 1996: 2). Hatta Corcoran’a göre (1983: 15); demokrasi dünyanın yeni genel dini olarak kabul edilebilir. Burada hemen şunu vurgulamak gerekir ki demokratik siyasi yaşamın değerli bulunması yeni bir olgu sayılabilir.

Şaylan; demokrasi sözcüğünün günümüz dünyasının sihirli sözcüklerinden biri hatta birincisi olduğunu söyler. Bununla beraber iş tanımlamaya gelince sözcüğe herkesin kendi dünya görüşüne göre farklı farklı anlamlar yüklediğini ve böylece ortaya bir kavram kargaşasının çıktığını, toplumsal kesimler, farklı gruplar ve kültürler arasındaki bu farklı tanımlamaları en genel anlamda “ideolojik yorumlama” farklılıkları olarak ifade edebileceğimizi, Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.) Başkanı Lincoln’ün “demokrasi, toplumda siyasi iktidarın bizzat toplum için ve toplum tarafından kullanılmasıdır”

tanımının bugün hala geçerliliğini koruduğunu, ama sonuç olarak demokrasinin siyasi iktidarın kullanılmasıyla ilgili olduğunu ve bunun da kaçınılmaz olarak ideolojik tercihleri gündeme getireceğini, o halde farklı eğilim ve değer yargılarına sahip grupların demokrasi algılamasında ve değerlendirmesinde de farklılıkların görüleceğini ifade eder (Şaylan, 1998: 1-2).

Burada şunu da belirtmek gerekir ki demokrasi bugün sahip olduğu itibarı ancak 20. y.y.'da sanayileşmiş ülkelerde elde etmiştir. Bu zamana gelene değin demokrasi kavramına olumsuz anlamlar yüklenmiş, “avam egemenliği” olarak nitelenmiş, demokrasinin bir geçiş süreci içerisinde kaçınılmaz olarak “tiranlığa dönüşeceği” fikri ortaya atılmış, en iyi ihtimalle kendisine mesafeli yaklaşmıştır (Schmidt, 2001: 18-19). Aristo toplumun yönetilmesinde en uygun yöntemi anlatırken hemen oligarşi ile ilgili detaylı tartışmalara geçmekte ve politika ve demokrasiden (Corcoran, 1983: 13) olumsuz manada bahsetmektedir. Corcoran'a göre (1983: 14) esasında 18. yüzyılda Rousseau'ya kadar sosyal sözleşmenin sınırları mümkün olabildiğince genişletilmiş ve çok az kimse bunu demokrasi adına yaptığını söylemiştir.

Demokrasi tanımını yapmanın zorluklarından yukarıda bahsedilmiştir. Şimdi ise belki de demokrasinin üzerinde anlaşılmış tek tanımı olan, kelimenin etimolojik kökeninden hareketle yapılan tanımdan bahsedilecektir.

Demokrasi kelimesi kökü itibarıyla “demos” ve “kratos” (farklı kaynaklara göre “krasi”, “kratein” şeklinde) olmak üzere iki kelime kökünden meydana gelen bir kavramdır. “Demos” kelimesi Antik Yunan'da “halk, halk kitlesi, yurttaşlık, tam yurttaşlık, ekklesia'da bir araya gelen Atinalı topluluğu, insanlar” anlamlarına gelmektedir. “Kratos” ise “yönetmek, yönetim, otorite, iktidar, idare, hükümet etme, egemen olmak, iktidar kullanmak” gibi anlamlara sahiptir. Bu bakımdan demokrasi en basit ifade ile “halkın iktidarı, halk egemenliği” olarak ifade edilebilir (Schmidt, 2001: 13; Şaylan, 1998: 13; Sartori, (t.y.): 1; Sartori, 1996: 22; Dahl, 1996: 3; Dahl, 2001: 11; Mayo, 1964: 18).

Daha özel anlamda ifade etmek gerekirse Schmidt'e göre (2001:13) demokrasi; “yaklaşık olarak milattan önce (M.Ö.) 5.y.y.'dan 4.y.y.'a kadar Yunan şehir devletlerinde uygulanan halkın egemenliği ve iktidar kullanımını” ifade etmektedir.

Demokrasi, “halkın iktidarını” dedikten sonra aklımıza şu sorular gelebilir: Halkın kimin üzerindeki iktidarı? Halkın yönetiminin yönetilene kimdir? Bu sorulara verilecek cevap; “halkın, halk üzerindeki iktidarını” olacaktır. Sartori’ye göre (t.y.: 17) halkın iktidarından başka bir anlamı içine almayan bir demokrasi teorisi, sadece otokratik bir iktidara karşı çıktığımız müddetçe geçerlidir. Fakat bir defa bu düşman devrilince artık mesele iktidarın monarktan alınıp halkın eline verilmesi meselesinin dışında yeni boyutlar kazanır. “Halkın iktidarı”; halk, iktidarı ancak bizzat elinde tuttuğu ve kendisinden başkalarının eline kullanmak üzere vermediği müddetçe mümkün olur.

Dahl (2001: 27); “*Demokrasiyi tartışırken herhalde en çok kafaları karıştıran konu demokrasi kelimesinin hem bir ideali hem de bir gerçeği anlatmasıdır*”, demek suretiyle o meşhur “poliarşi” kavramına kapı aralamaktadır. Yukarıda yürüttüğümüz tartışmalar paralelinde Dahl’da demokrasinin her yerde ve her zaman geçerli olabilecek bir tanımını yapmanın mümkün olmadığını ve hatta demokrasi kelimesinin bir ideali yansıtmamasından ötürü halihazırdaki mevcut sistemler için demokrasi kelimesini kullanmanın yanlış olacağını, olsa olsa bunlara “poliarşi” denilebileceğini ifade etmektedir.

Poliarşi kelimesi Yunancadaki “çok” ve “yönetmek” kelimelerinden meydana gelmek suretiyle “çok kişinin yönetmesi” gibi bir anlama tekabül etmektedir. Dahl’da “poliarşi” kelimesi ile “Modern Temsili Demokrasiler” kastedilmektedir (Dahl, 2001: 94). Bu açıdan bakıldığında, yani var olan demokrasilere “demokrasi” kelimesini kullanmamakla Dahl, demokrasinin ve demokratikleşmenin dinamik bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır (Şaylan,1998: 6).

Beetham ve Boyle’ye göre (2005: 2) demokrasi bir derece olayıdır. Buna göre bir devletin kolektif karar alma süreçlerine halkı ne düzeyde dahil ettiğiyle orantılı olarak o devletin aynı oranda demokratik olduğu söylenebilir. Uygulamada hiçbir devlet veya hükümet halk denetimi ve siyasi eşitliği tam olarak gerçekleştiremez. Bu yüzden de denilebilir ki demokratikleşme asla nihai noktaya ulaşmaz. Bu arada ifade edilmesi gereken başka bir husus ise demokrasinin, sadece devletin ve hükümetin faaliyet alanına ait olmadığıdır. Demokratik ilkeler her düzeyde kurum ve organizasyonun ortak karar alma süreçlerinde karşımıza çıkabilir. Bu açıdan devlet ve hükümet düzeyindeki demokrasi ile diğer organizasyonlar düzeyindeki demokrasi arasında önemli bir ilişki mevcuttur.

Son birkaç paragraftır yürütülen tartışmalar bize demokrasinin tarihsel gelişim seyri için önemli olduğu sonucunu vermekte ve demokrasiyi süreç yönelimli tarihsel seyri içerisinde ele almanın, onu anlamının ipuçlarını vereceğini göstermektedir. Bu açıdan şimdi yürütülen demokrasi tartışmasına tarihsellik boyutundan bakılacaktır.

1.1.2 Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

Eğer demokrasiyi tartışacaksak öncelikle onu diğer siyasi sistemlerden ayıran özelliğın ne olduğunun ortaya konulması gerekmektedir. Mayo (1964: 23) siyasi sistemleri, siyasi kararları alanların sayısına göre tasnif edilecek olursa bunun üç şekilde yapılabileceğini söylemektedir: 1) Eğer kararı tek kişi veriyorsa “monarşi”, 2) Azınlık veriyorsa “aristokrasi”, 3) Bütün vatandaşlar veya çoğunluk veriyorsa “demokrasi”dir.

Aristoteles de “politika” adlı eserinde “iyi” olan yönetim şekillerini belirlemede kıstasın “çoğunluğun menfaatini gözetmek” olduğunu vurgulayarak bu kıstastan hareketle yönetim sistemlerini tanımlama ve kategorize etme yoluna gider. Buna göre tek bir kişinin iktidarının söz konusu olduğu modele “monarşi”, bunun bozulmuş haline ise “tiranlık” denir. Azınlığın egemen olduğu “iyi” devlet modeline “aristokrasi” denilirken, bunun yozlaşmış hali “oligarşi” olarak tanımlanır. Ve son olarak da çoğunluğun egemenliğine dayanan “iyi” devlet modeline ise “politei” denir. Çoğunluğun egemenliğinin bozuk şekline verilen ad ise “aşırı demokrasi”dir ve yoksulların menfaatlerinin, zenginlerin menfaatleri hiçe sayılmak suretiyle gözetilmesi şeklinde ortaya çıkar ve ilk iki bozuk yönetim modeli gibi istenmeyen bir modeldir (Schmidt, 2001: 27-28).

Gelinen durum itibarıyla devlet şekillerinin ne olduğuna açıklık getirilmiş durumda. Şimdi ise sıra demokrasiyi tarihsel seyri içerisinde açıklamaya gelmiştir. Eğer demokrasinin tarihsel seyri açıklanacaksa Dahl’a göre (1996: 15-16) bu kabaca üç aşamada yapılabilir: “*Antik Yunan*”; Roma, Ortaçağ ve Rönesans dönemi İtalyan Kent Devletleri’nin kaynaklık ettiği “*Cumhuriyetçi gelenek*”; “*Temsil ve kurumları*”.

1.1.2.1. Antik Yunan

Bugün demokrasi birçok kişi için Antik Yunan’ın keşifleri arasında yer almaktadır. Bilindiği üzere Antik Yunan site devletlerinden meydana gelirdi ve bu site vatandaşların

katıldığı bir meclis eliyle yönetilirdi. Bu şekliyle Atina demokrasisine “Doğrudan Demokrasi” diyebilmek mümkündür (Şaylan, 1998: 14-15).

Antik Yunan’dan günümüze Rousseau’nun Toplum Sözleşmesi nevinden bir eser ulaşmadığı için aslında Antik Yunanlıların demokrasi fikirleri hakkında çok net ifadeler kullanmak doğru olmayacaktır. Eldeki kaynaklardan hareketle söyleyecek olursak, Antik Yunan dünyasının demokrasiye katkısı (her ne kadar modern demokrasinin pratikleri ile benzeşme de) demokratik kurumlardan ziyade “demokratik fikirler” bazında olmuştur (Dahl, 1996: 16). Bu yüzden bu başlık altında yapılacak inceleme anılan perspektiften olacaktır.

Atina demokrasisi Antik Yunan demokrasileri arasında ön plana çıkan isimdir ve katılımcı demokrasinin ilk örneğini teşkil ettiği kabul edilir (Dahl, 2001: 12). “*Atina demokrasisi, bütün vatandaşların veya onların büyük bir kısmının siyasi kararları gerçekten doğrudan doğruya alabildikleri küçük şehir devletinde tatbik edilmiştir. Atina pür ve ekstrem çok yakın bir demokrasinin işleyen bir modelini vermiştir*” (Mayo, 1964: 29).

Atina demokrasisinin işleyiş prensiplerine bakacak olursak (Mayo, 1964: 30);

- 1) Vatandaşlar siyasi karar alma sürecine doğrudan doğruya katılabiliyordu.
- 2) Vatandaşlar oy vermede, meclise katılımında ve memur olabilmekte eşit siyasi ve hukuki haklara sahiptiler.
- 3) Geniş bir siyasi ve medeni hürriyet mevcuttu. Kararlar ancak bütün münakaşalar bittikten sonra alınırdı. Genel meclis normal olarak yılda 10 defa, bazen de olağanüstü toplanırdı.

Atina demokrasisinin temel kurumu olan Asamble yaklaşık 5000-6000 kişiden müteşekkildi ve bu Asamble’nin üyeleri yetişkin hür erkeklerden meydana gelmekteydi. Asamble basit çoğunluk usulü ile karar alıyordu ve tüm kararlar burada alınmaktaydı (Yılmaz, 2003: 11). Ayrıca Atina’da vatandaşlar kura usulü ile kent yaşamında çeşitli pozisyonlarda kamusal görevlerde bulunurlardı.

Atina demokrasisinden bahsedilirken ifade edilmeden geçilemeyecek bir husus da Atina demokrasisinin ekonomik eşitsizliğe rağmen siyasi eşitliği sağlamış bir demokrasi olmasıdır (Şaylan, 1998: 15). Burada Atina’daki vatandaşlık kavramı üzerine de bir şeyler

söylemek gerekmektedir. Her şeyden önce Atina'daki vatandaşlık bazı bakımlardan bugünkü manada bir vatandaşlık anlayışına benzetmekle beraber aynı zamanda bugünkünden ayrılır yanları da mevcuttu.

Dahl (1996: 21, 29-30) ve Mayo'ya göre (1964: 36-37); Atina'da vatandaş olmak belli bir takım ödevleri yerine getirmeyi mecbur kıları. Vatandaşlar siyasal hayatla iç içeydi ve siyasal hayata doğrudan aktör olarak katılabiliyorlardı. Atina'da vatandaşların siyasal hayata katılmayanına hoş bakılmazdı. Vatandaş açısından öncelik kamu meseleleri olmalıydı ve bu her zaman için kişisel çıkarların üzerinde durmaktaydı. İşte bu anlayış Atina demokrasisini işler kılmıştır. Başka bir ifadeyle, Antik Yunan'da vatandaş siyasal yaşamla uyum içerisinde hareket eder. Yani, vatandaş için siyaset doğal bir eylemdir ve yönetim ve devlet vatandaşın kendisinden ayrı ve uzak varlıklar değildir.

Atina demokrasisinden bahsederken birçok yazar Atina demokrasisini işler kılanın "köle emeği" olduğu vurgusunu yapar. Fakat Mayo (1964: 35) Atina demokrasisini işler kılanın kölelik sistemi olmadığını iddia etmektedir. Vatandaşların her ne kadar köleleri iş gücü olarak kullansa da kendilerinin de işlerin idaresiyle ve özellikle ziraatle uğraştıklarını ve ancak özel işlerinden arta kalan zamanlarını "polis" meselelerine ayırdıklarını, siyasal hayata katılımlarının alternatif maliyetinin düşük bir hayat seviyesine razı olmak olduğunu söyler. Fakat yine de "Kölelik Sistemi" siyasal katılıma imkan sağlaması bakımından önemlidir.

Atina demokrasisini imkanlı kılanın ne olduğunu anlamak istiyorsak onun altında yatan faraziyelerin ne olduğuna da bakmak gerekir (Mayo,1964: 39-41);

1) Vatandaşların "polis" in menfaatini kendi menfaatlerine değiştirmeyeceği ve akıllı kararlar vereceği kabulü.

2) İşlerin büyük çoğunluğunun üzerinde karar verebilmek için ihtisas gerektirmemesi kabulü.

3) Vatandaşların şehrin meselelerine karşı ilgi duyduğu kabulü.

4) Katılımın vatandaş açısından erdemli bir davranış olduğu kabulü.

Atina demokrasisi modern demokrasilere benzemez. Modern demokrasilerin küçük bir örneği değildir, kurumları herhangi bir devlete intibak ettirilemez. Öte yandan, işleyişteki farklılıklara rağmen genel prensipler ve ruhu bakımından ele alınacak olursa

Atina demokrasisi ile modern demokrasiler arasında bir benzerlik kurulabilir. Sonuç olarak toplamak gerekirse Atina demokrasisinde;

1) Kararlar vatandaşların büyük çoğunluğu tarafından meydana gelen meclis tarafından alınır.

2) Konsey ve memurlar gibi karar veren organların kontrolünü meclis yapardı.

3) Adalet mekanizması direkt olarak profesyonel olmayan “jüriler” vasıtasıyla idare edilirdi (Mayo, 1964: 45-46).

1.1.2.2. Cumhuriyetçi gelenek

Demokrasi Antik Yunan’da ortaya çıktıktan sonra Roma’da da kendine özgü bir isimlendirmeye belli bir süre itibar görmüştür. Dahl’a göre (2001: 12-13) Roma, Atina’da ortaya çıkan demokrasiyi “republic” (cumhuriyet) adını vererek benimsemiştir. Cumhuriyet Roma için “halka ait olan” anlamına gelmekteydi. Roma’da başlangıçta yönetime soylular veya aristokrat diyebileceğimiz sınıf katılıyordu. Fakat daha sonra halk da (plebler, aşağı tabakan olan) yönetime katılım hakkı elde etti. Bu noktada şunu yine belirtmek gerekir ki, halktan kasıt (20. y.y.’a kadar) yalnızca erkeklerdir. Kadınlar, çocuklar ve köleler bu gruba dahil olamamaktaydı.

Cumhuriyetçi geleneğin temsilcileri halkı yönetime katılımdan alıkoyan her türlü durumun istenilir ve iyi olmadığını savunmuşlardır. Cumhuriyetçilerin görevi tekin, azınlığın ve çoğunluğun menfaatlerini herkesin iyiliğinde birleşmelerini sağlamak suretiyle yapılandırılmış bir anayasa yapmaktır. Cumhuriyet Roma’sı bu bakımdan senato, halk tribünleri ve konsüllerden oluşan sistemiyle anayasal bir model olarak ortaya çıkmaktaydı (Dahl, 1996: 29-30).

Dahl (2001: 14) Roma Cumhuriyeti’nin, Atina demokrasisi de dahil olmak üzere yeryüzündeki diğer demokrasilerin hepsinden daha uzun süre ayakta kalabildiğinden bahsetmektedir. Fakat özellikle M.Ö. 130’lu yıllardan itibaren devlette baş gösteren bozulmalarla birlikte demokrasiden de yavaş yavaş uzaklaşmaya başladığını, Julius Sezar’ın öldürülmesinin ardından Cumhuriyetin, diktatör uygulamaların gözlemlendiği bir imparatorluğa dönüştüğünü de eklemektedir. Roma Cumhuriyeti’nin yıkılmasıyla beraber

halk yönetimi yaklaşık 1000 yıl gibi çok uzun bir süre, bazı küçük topluluklar hariç, uygulamadan kalkmıştır.

Halkın yönetime katılımı milattan sonra 1100 dolaylarında Kuzey İtalya'da tekrar gözlemlenmeye başladı. Daha önce de olduğu gibi bu, küçük şehir devletlerinde ortaya çıktı. Katılım önceleri soylular, toprak sahipleri ve aristokrat aile mensuplarıyla sınırlıydı. Ancak daha sonraları özellikle şehirlilerden oluşan insanlar da belirli mücadelelerin sonunda yönetime katılım hakkını elde edebildiler. Daha sonraları 1300'lerde demokrasi açısından olumsuz manada olaylar gözlenmeye başladı: Büyük şehirlerin halkçı yönetimleri yerini kral, prens adı altında otoriter yönetimlere bırakmak zorunda kaldı. Daha da önemlisi bu şehir devletleri yerini, kendisinden çok daha büyük ulusal devletlere bırakmak suretiyle tarih sahnesinden çekilmeye başladılar (Dahl, 2001: 15). Epey bir vakittir de demokrasi ulus-devletler nezdinde itibar görmekte ve uygulanmaya çalışılmaktadır.

Dahl'a göre (1996: 32) Cumhuriyetçiler, demokratik bir cumhuriyet inşa etme adına "karma yönetim" adında bir model sunmuşlardır. Bu Montesquieu tarafından meşhur edilmiş, güçlerin anayasal ve kurumsal olarak üç dala ayrılmasını öngören "kuvvetler ayrılığı" da diyebileceğimiz bir modeldir: yasama, yürütme, yargı. Cumhuriyetçiler bu üç kuvvetin tek elde toplanmasının tiranlığa yol açacağını, bu açıdan gücün her biri diğeri üzerinde kısıtlayıcı etkiye sahip olan kurumlara paylaşılması gerektiğini savunmuşlardır.

Burada hemen şunu ifade etmek gerekir ki, yukarıda anılan Atina, Roma ve İtalya'daki halkçı yönetimler, modern temsili demokrasinin birçok karakteristik özelliğini taşımamaktaydılar. İlk bakışta görülen, bu sistemlerin hepsinin de seçilmiş temsilcilerden oluşan bir "ulusal parlamento" ve halkın seçtiği "yerel yönetimler" gibi politik kurumlardan yoksun olduğudur (Dahl, 2001: 17). Anılan bu kurumların ortaya çıkması çok daha sonra yavaş yavaş olacaktır.

Antik Yunanda olduğu gibi demokrasi teorisi ve pratiği Cumhuriyetçi geleneğe de bir takım çözülmemiş problemler bırakmıştır. Bunlardan en önemlisi "temsili yönetim"e kapı aralayacak olan "ölçek problemi"dir. Cumhuriyetçi teori ulus devlet ölçeğinde nasıl uygulanacaktır? (Dahl, 1996: 33). Ölçek problemi bugün bile demokrasi tartışmalarında özellikle katılımcı demokrasiye dair tartışmalarda kullanılan bir argümandır.

1.1.2.3. Temsil ve kurumları

Eski Yunanlılar büyük ölçekli bir siyasal sistemi arzu edilebilir bir durum olarak görmemişlerdir. Ta ki birçok yurttaşın Roma'ya kolayca seyahat edebileceğinden uzakta yaşamaya başlamasına değin bu Roma'da da böyledir. Bundan sonra artık süreç içerisinde Roma'da meclisler temsili organlara dönüşmeye başlamışlardır (Dahl, 1996: 34).

Avrupa'nın birçok bölgesindeki yerel koşullar ve imkanlar bir dereceye kadar da olsa özgür insanların yönetime katılabilecekleri yerel meclisleri ortaya çıkardı. Yönetilenlerin rızasının alınması fikri başlangıçta yönetilenlerden alınan vergiyi belirleme noktasında ortaya çıkmışken, daha sonraları bu istek yönetilenlerin genel olarak kanunlarla ilgili rızasının alınması şeklinde bir isteğe dönüştü. Kasaba, şehir, bölge ve ülke gibi çeşitli büyüklükteki alanlarda yönetilenlerin rızasının alınması meselesi ancak temsilci aracılığıyla gerçekleşebilirdi. Özetle “ölçeğin büyüklüğü” diye adlandırabileceğimiz mesele yüzünden ilk defa temsil ve dolayısıyla da seçim mevzusu gündeme gelmiştir (Dahl, 2001: 22). Başka bir ifadeyle, ölçek büyüklüğü temsili demokrasinin ortaya çıkışına kaynaklık eden ana argümandır, denebilir.

Şaylan'a göre (1998: 24-25); temsil düşüncesinin gelişim seyri içerisinde önemli bir vesika ise İngiltere'de Kral I. John tarafından 15 Haziran 1215'te imzalanan Magna Carta'dır. Magna Carta esasen yukarıda anılan, vergilendirmede halkın rızasının alınması amacına hizmet etmek için ortaya çıkmış olmasına karşın, temsil ve temsili yönetim düşüncesinin gelişim seyri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Vergilendirmede halkın rızasının alınması ihtiyacına binaen ortaya çıkan temsil kurumu daha sonra 13. y.y.'da sürekli bir kurum haline bürünerek “parlamento”nun altyapısını hazırlamıştır. Parlamento kurumunun siyasal hayatın en etkin konumu haline gelmesi şüphesiz bu dönemde olmamıştır. Kral ve parlamento arasında 17. y.y.'ın ortalarına kadar iktidar mücadelesi baş göstermiştir. Nitekim ancak bu tarihten sonra parlamento kurumu üstünlük kazanabilmiştir.

Eski Yunan'dan 17. y.y.'a kadar temsil, demokratik ve cumhuriyetçi bir yönetimin teori ve pratiğinin dışında kalmıştı ve istenen bir durum değildi. Nitekim temsil demokratlar tarafından icat edilmiş de değildir. Temsil başlarda monarşik ve aristokratik bir ortaçağ kurumu olarak gelişmiştir. Nihayet 18. y.y.'da yazarlar “demokratik olmayan temsil” pratiği ile “halk tarafından yönetim” fikrini birleştirerek demokrasiye yepyeni bir biçim ve boyut kazandırmışlardır. Montesquieu, Kanunların Ruhu adlı eserinde büyük bir

devletle halkın, bir mecliste bir araya gelmesinin mümkün olmaması nedeniyle halkın doğrudan yapamayacağı işleri yapmak üzere temsilciler seçmesi gerektiğini ifade etmiştir (Aktaran Dahl, 1996: 34-35). Temsil düşüncesiyle birlikte demokrasi modern dünyanın büyük ulus devletlerine uygulanabilir bir hale gelmiştir.

Montesquieu yine Kanunların Ruhunu adlı eserinde “kuvvetler ayrılığı” ilkesi olarak bilinen fikrini ortaya atmıştır. Buna göre devlet gücünün kullanımı yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üçe ayrılmıştır. Bilindiği gibi bu üç kuvvetin tek elde toplanması durumunda ortaya çıkacak yönetim şekli “tiranlık” olmaktadır. Montesquieu ancak bu şekilde tiranlığın önüne geçilebileceğini savunmaktadır.

Öte yandan Rousseau, temsili sistemi demokratik olarak görmemekteydi. Temsili sistemde vatandaşların ancak seçim esnasında özgür olabildiklerini, daha sonra yöneticiler nezdindeki ikinci sınıf konumuna geri döndüklerini ifade etmektedir (Aktaran Beetham ve Boyle, 2005: 7).

Gelinen noktada bir durum değerlendirmesi yapılacak olursa eğer; demokrasinin tekamülünün önünde hala çok büyük engellerin olduğu ifade edilebilir. İlk olarak “eşitlik” bahsine vurgu yapabiliriz. Bırakın özgürler ve köleler arasındaki eşitsizliği, özgürler arasında dahi eşitsizlik söz konusudur. İkinci olarak meclisler ve parlamentolar krala denk bile sayılmamaktaydı. Ve kralın yerini alması içinde yukarıda da andığımız üzere 17. y.y.’in ortalarına gelinmesi gerekecekti. Üçüncüsü, aslında birinci tespitle de ilişkili olarak “halk”ın temsilcilerinin halkın bütünü temsil etmemesi durumu. Yani özgür insanlar dediğimiz kesimin yalnızca erkeklerden oluşması durumu. Bu da gösteriyor ki en iyi ihtimalle halkın yarısı siyasi hayatın dışında kalmaktaydı. Saydıklarımız ve daha fazlası demokrasinin önünde gideceği daha çok yolun olduğunu rahatça söylemeye yeter diye umulmaktadır (Dahl, 2001: 23). Bu arada şu da ifade edilmelidir ki demokratikleşme günümüze kadar her zaman yukarıya doğru bir ivmeyle de ilerlememiştir. Zaman zaman inişler ve çıkışlar ve hatta kesintilere dahi uğramıştır (Dahl, 2001: 25).

1.1.3. Demokrasinin Türleri

Demokrasi türleri ele alınırken takip edilecek yöntem tarihsel gelişim seyriyle de paralellik arz etmek üzere demokrasiyi doğrudan demokrasi, liberal/temsili demokrasi ve

katılımcı demokrasi şeklinde ilerleyen düzlem içerisinde sunmak olacaktır. Demokrasi literatüründe çok farklı demokrasi türleri bulunmaktadır. Fakat konunun gelişim seyri açısından bu hattın takip edilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Bunu yaparken temel dayanağımız ise “ölçek büyüklüğü” nedeniyle doğrudan demokrasinin uygulanma imkanının kalmaması, bu durumun demokratik “temsili” doğurması ve bunun ulus devletlerde “liberal/temsili demokrasi” adıyla kendisine yer bulması, fakat uygulamada temsili demokrasinin bir takım problemler ve yetersizliklere yol açtığına görülmesi üzerine “halkı karar alma süreçlerine daha fazla dahil etme” anlayışıyla katılımcı demokrasinin gündeme gelmesidir. Liberal-Temsili demokrasiyi ele alırken zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılan kavramlar olması hasebiyle klasik, çoğulcu, modern demokrasilerden de bahsedilecektir. Ayrıca “yarı-doğrudan demokrasi” ve “müzakereci demokrasi”nin de katılımcı demokrasiyle paralelliklerinin bulunması ve literatürde çokça birbirine benzer ve yakın anlamlara ve içeriğe sahip şekilde kullanılmasından ötürü katılımcı demokrasi ele alınırken de kısaca bu iki demokrasi türüne değinilecektir.

1.1.3.1. Doğrudan demokrasi

Doğrudan demokrasi halkın karar alma süreçlerine herhangi bir seçilmiş veya atanmış temsilci olmaksızın “doğrudan” katılımı anlamında bir demokrasidir. Doğrudan demokrasi Antik Yunan’da 5-6 bin’i geçmeyen nüfusa sahip topluluklarda uygulanmıştır. Günümüzün kalabalık nüfuslu topluluklarında ise uygulanması imkanı görünmemektedir. Bugün sadece bazı İsviçre ve Kuzey Amerika kasabalarında uygulanma imkanı bulunmaktadır (Yılmaz 2003: 6). Günümüzün şartlarında doğrudan demokrasi aynı zamanda bir ideali yansıtmaktadır.

Doğrudan demokraside iktidarın doğrudan halk eliyle kullanılması söz konusudur, diyen Sartori’ye göre (1996: 303) bu sayede halkın yönetime sürekli olarak katılması sağlanmış olur. Öte yandan Sartori’ye göre dolaylı demokrasi ise, iktidarın sınırlanması ve denetimi anlamına gelmektedir. Günümüzde yöneten ve yönetilen vardır. Yani bir yanda devlet (yöneticiler), diğer yanda ise vatandaş (yönetilenler). Bu sistemde siyaseti meslek haline getirmiş olanlar olduğu gibi, seçimden seçime hatırlayanlar da vardır.

Doğrudan demokrasi vatandaşların tümünü kamusal hayata katılmasını mecbur kılmaktaydı. Dolayısıyla şişmiş bir siyasal hayatın yanında, zayıf kalmış bir ekonomik

hayatın ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Vatandaşın savaşta kanını, barışta ise zamanını adaması doğrudan demokrasinin teminatıydı (Sartori, 1996: 305).

Rousseau, Toplum Sözleşmesi adlı eserinde “*ne olursa olsun, bir ulus kendine temsilciler seçer seçmez, özgürlüğünü de varlığını da yitirmiş olur... Kamu görevi yurttaşların en başta gelen işi olmaktan çıktığı... zaman devlet yok olmaya yüz tutar*” (Aktaran Uygun, 2003: 158-159), diyerek temsili demokrasiye başlangıçta sert bir şekilde karşı çıkmıştır. Fakat daha sonra *Polonya Hükümeti Hakkındaki Düşünceler* isimli eserinde temsile karşı olan bu tutumunu revize etmiştir (Uygun, 2003: 160).

Dahl (1996: 19-20), Atinalı bir kahramanı “bir demokrasi orta büyüklükte olmalıdır. Kalabalık (örneğin Pers İmparatorluğunda olduğu gibi) her bir kişiyi küçültür. Korkarım ki Atina bile 40bin nüfusla yağlanmış bir atletin çevikliğini kaybetmesi gibi, işlevsiz bir demokrasiye doğru gitmektedir. Kalabalıkta kim nasıl birbirini tanıyabilir ve kim nasıl Atina için ortak iyinin ne olduğu kanısına varabilir ki. Bunun sonu vatandaşların giderek ödevlerini terk etmesi, meclisin toplantılarını aksatmaya başlaması olacaktır.”, şeklinde konuşmakla demosun büyüklüğünün demokrasi açısından sorun teşkil edeceğini beyan etmektedir.

Öte yandan Young’da (2002: 125); demokratik süreçlere her bir bireyin tam olarak katılımı sadece küçük komünlerde mümkün olabilecektir. Birkaç yüz kişilik oturumlarda bile birçok katılımcı konuşmacıyı sadece dinlemekte ve ardından düşünerek oy kullanmaktadır, demek suretiyle doğrudan demokraside ölçeğin önemine vurgu yapmıştır.

Toparlayacak olursak, günümüz toplumlarının kalabalık nüfuslu olması, vatandaşların doğrudan demokraside kendilerinden beklenen ödevleri yerine getirecek zamanı ve zemini bulamayacak ölçüde meşgul olması ve katılımın artmasının katılımın tesir oranını gittikçe düşüreceği gibi bir gerçekten hareketle söyleyebiliriz ki doğrudan demokrasi günümüzde uygulama imkanı bulamayacaktır.

Doğrudan demokrasinin çağımızda devletin yönetiminde uygulanmasının zorluğu anlaşıldığı için özellikle 18. yüzyıldan itibaren Fransız devriminin yarattığı havanın da etkisiyle dikkatler temsili demokrasiye çevrilmiştir. (Ökmen ve Parlak, 2008: 36) Fakat, Doğrudan Demokrasi’nin “karar alma süreçlerine halkın doğrudan müdahil olması” anlamında kullanıldığında birazdan anacağımız liberal/temsili demokrasi içerisinde dahi

yer bulunduğunu görebiliriz. Doğrudan demokrasi günümüzde ölçek problemi nedeniyle kullanılmıyor olmakla beraber, bazı belli başlı konularda (Örneğin Anayasa'nın değiştirilmesi gibi) "referandum" yoluna gitme suretiyle kendisini göstermektedir (Schmidt, 2001: 245). Doğrudan demokrasi günümüzde daha ziyade federe devletler ve yerel yönetimlerde uygulanma imkanı bulabilmektedir.

1.1.3.2 Klasik, çoğulcu, modern, liberal ve temsili demokrasi

Demokrasi denildiğinde 19. y.y.'a kadar anlaşılan, küçük bir devlette uygulanan, meclis demokrasisi de diyebileceğimiz Doğrudan Demokrasi'ydi. Demokrasi, Atina demokrasisinin çökmesinin üzerinden ancak iki bin yıl geçtikten sonra kayda değer bir yayılma gösterebilmiştir. Bu da Antik Yunan'daki meclis demokrasisinin temsili demokrasiye dönüşmesi biçiminde olmuştur (Schmidt, 2001: 44).

Lipson'a göre (1984: 48); demokrasi eğer devam ettirilmek isteniyorsa, öncelikle kapsamının genişletilmesi ve kurumlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Kent devletinin yerini imparatorluklar, onların yerini ise ulus-devletler almıştır. Dolayısıyla demokrasiyi de kentin dışına çıkarmak gerekecektir. Bu da demokrasiyi "temsili demokrasi" adıyla günümüz ulus devletlerine intibak ettirmek suretiyle başarılabilmiştir.

Demokrasinin yaygınlaşması temsili demokrasi ile mümkün olmuştur. Faaliyet gösteren temsilciliğe dayalı kurumlar sayesinde demokratik değerlerin ortak albenisi, temel bir siyasal devrim için kalkış noktası işlevi görmüştür (Lipson, 1984: 52).

Literatürde bazen klasik, çoğulcu, modern, temsili ve liberal demokrasinin aynı anlamda, bazen de yan yana kullanıldığına rastlanmıştır. Mesela Liberal-Temsili demokrasi kullanımından amaçlanan Sağır'a göre (2004: 1) Batı'da yerleşik hale gelmiş olan modern demokrasiyi kent devletindeki demokrasiden ayırmaktır. Hatta parlamenter demokrasi ve anayasal demokrasi gibi pek çok terim de aynı amaçla kullanılmaktadır. Bu çalışmada tercih edilecek olan kullanım ise "temsili demokrasi" olacaktır.

Klasik (Çoğulcu) demokrasi, hatta bir başka adlandırmayla "Batı Demokrasisi", yönetme hakkının çoğunluğun elinde olduğu, belirli kriterleri (yaş, uyrukluk) sağlayan herkese oy hakkının verildiği, iktidarın seçim yoluyla belirlendiği, demokrasiyi bir ideoloji olarak değil de bir yönetim biçimi olarak algılayan bir demokrasi türüdür (Tunç, 2008:

1117-1118). Liberal demokrasi; yerine bazen özgürlükçü, bazen de çoğulcu demokrasi kavramlarının kullanıldığı, insan hak ve hürriyetlerini merkeze oturtup, bireysel eşitlik ve özgürlüğü sağlamaya çalışan demokrasi türüdür (Tunç, 2008: 1120-1121).

“Halkın seçtiği temsilciler aracılığıyla kendi kendini yönetmesi” anlamında kullanılan temsili demokrasi ise, günümüz toplumlarında en çok uygulanan demokrasi modelidir. Seçimler ve siyasal partiler temsili demokrasinin olmazsa olmazlarıdır. Seçimler sayesinde halk kendisini yönetecek kişilere sınırlı manada yetkiler vermektedir. Bu modelde öne çıkan iki husus “halkın kendi eliyle kendisini yönetecek temsilciler seçmesi” ve verdiği bu temsil yetkisinin “yetki ve süre ile sınırlı” olmasıdır. İşte bu sınırlamalar sayesinde halkın temel hak ve özgürlükleri de temsili demokraside güvence altına alınmış olur (Ertan, (t.y.): 205-206).

Öte yandan temsili demokrasiye bir takım eleştiriler getirilmektedir. Hatırlanacağı üzere özellikle Rousseau temsil fikrine karşıdır. Karşıtlığın temellendirildiği nokta ise; temsili demokraside ancak seçimler esnasında özgür olunabileceği (Beetham ve Boyle, 2005: 7), arkasından bireyin egemenliğinin (ne kadar sınırlı olsa da) temsiliye devredilmek suretiyle sona ermiş olacağıdır. Çünkü denilmektedir ki bireyin egemenlik hakkını devretmesiyle artık temsilciler esas egemenlik sahibi olacak ve bunların birey tarafından denetlenmesi ise kolay olmayacaktır (Şaylan, 1998: 33).

20 y.y.’ın sonuna doğru demokrasi diğer siyasal sistemlere nazaran ezici bir şekilde öne çıkmıştır. Fakat aynı zamanda o günün popüler konularından biri de “temsili demokrasinin krizi” idi. Demokrasi bir yandan yüceltiliyor, diğer yandan ise bir krizin var olduğundan söz etmek suretiyle ciddi bir biçimde sorgulanıyordu. Bu sorgulama şu iki husus etrafında gerçekleştiriliyordu. İlki “temsili demokrasinin sınırlılıkları”, diğeri ise “teori/pratik ikilemi” (Şaylan, 1998: 71). Bu sorgulamalar neticesinde, temsili demokrasi uygulaması neticesinde ortaya çıkan sorunların katılımcılık ve katılımcı demokrasi fikri ile aşılabileceği sonucuna varılmıştır.

1.1.3.3 Yarı doğrudan, müzakereci ve katılımcı demokrasi

Mevcut kurumsal yapılardaki değişim ve gelişim neticesinde temsili demokraside yetersizlikler gündeme gelmiştir. Bu sebepten Başaran’a göre (2006: 49) kendisine

demokratik işleyişi temel alan sistemler yönetime katılımı, seçim dönemlerinin dışına yaymak suretiyle yönlerini temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye doğru çevirmişlerdir.

Böylelikle birçok Avrupa ülkesi büyük katılımlı tartışmalar, vatandaş jürileri, eleştirel düşünce oylanması ve tabii referandumlar gibi vatandaş katılımının daha direkt şekillerine yönelmiştir (Lord ve Harris, 2006: 41). Öte yandan Sartori'ye göre katılımcı demokrasiden illa ki seçimleri ve temsili reddetmek anlaşılmalıdır. Fakat sadece oy verme eylemi de katılım için yeterli değildir (Sartori, 1996: 124). Katılımcı demokrasi anlayışımızı bunun üzerine kuracak olursak, söyleyebiliriz ki “katılımcı demokrasi, temsili demokrasinin daha da ötesine giderek halkın karar alma süreçlerine seçimlerin dışında da dahil olması demektir.

Ayrıca Sartori'nin (1996: 124-125) anlayışına göre katılım herhangi bir şekilde “cebrî” değil, “iradi” olmalıdır. Kişi kendi iradesiyle katılım eylemini gerçekleştirmelidir. Gerçek katılım ise ancak budur. Katılımcı demokrasi sürekli olarak halkın kendilerini ilgilendiren konularda karar alma süreçlerine katılımının artırılmasının yollarını arar (Çukurçayır, 2002: 12). Başka bir ifade şekliyle; katılımcı demokrasi, vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını yaygınlaştırmayı kendisine amaç edinmiştir (Schmidt, 2001: 164). Buradan hareketle katılımcı demokrasi kuramı, katılımın yaygınlaştırılması ve niteliğinin artırılması olayını demokratik düzenin devamlılığının teminatı olarak görmektedir (Schmidt, 2001: 167).

Katılımcı demokrasiyi karar alma süreçlerine halkın daha fazla dahil edilmesi anlamında kullandığımızda, aynı amacı güden ve bu bakımdan katılımcı demokrasiye benzer demokrasi türleri olan “yarı doğrudan” ve “müzakereci” demokrasiye de değinilmeden geçilemez.

Yarı doğrudan demokrasi; egemenliğin halkın seçtiği temsilciler tarafından kullanılması yönüyle temsili demokrasiye, referandum ve benzeri (vb.) araçlar vasıtasıyla egemenliğin halk tarafından direkt olarak kullanılması yönüyle de doğrudan demokrasiye benzeyen, özetle egemenliğin kullanılmasının halk ve onun seçtiği temsilciler arasında paylaştırıldığı bir demokrasi türüdür (Tunç, 2008: 1118).

Müzakereci demokrasi ise; vatandaşların bilgi paylaşımında bulunduğu, toplumu ilgilendiren meseleler hakkında konuşarak görüş oluşturduğu ve bu sayede siyasal süreçlere dahil olduğu bir demokrasi türüdür. Müzakereci demokrasi siyasete dair edinilen bilgilerin ve siyasal tartışma ortamlarının vatandaşların eğitilmesi noktasında önemli bir işlevi olduğuna inanır (Sitembölükbaşı, 2005: 148). Bu şekliyle denilebilir ki müzakereci demokrasi bir katılımcı demokrasi modelidir veya tabiri caizse katılımcı demokrasi müzakereci demokrasiyi kapsar. Bu bakımdan bu çalışmada konu katılımcı demokrasi perspektifinden ele alınacaktır.

Katılımcı demokrasi söylemde toplumun tüm fertlerinin eşit olduğu ve toplumun hiçbir kesimi için seçme ve seçilme sürecinde ayrımcılık ve engellemelerin görülmediği, halkın seçilmişleri sürekli olarak izlediği ve denetlediği, seçilmişlerin ise halka hesap verdiği varsayımına dayanır (Şaylan, 1998: 82). Bu minvalde katılımcı demokraside siyasal gücü kullananların toplumdan etkilendikleri ve toplumu dikkate almak zorunda olduklarını da söylemek mümkündür (Şaylan, 1998: 84).

Katılımcı demokrasi tepeden inme değil de, ancak ne zaman tabandan yayılmak suretiyle geliştirilmeye çalışılırsa işte o zaman başarıya ulaşabilir (Seyyar ve Demir, 2008: 76). Demokratik katılımın savunucuları siyasal katılımındaki eksikliği genellikle gözden kaçırmaktadırlar (Duncan, 1983: 9). Bu yüzden Şaylan'a göre (1998: 85-86) katılımcı demokraside vatandaşların "bilgilendirilmesi" önemlidir. Vatandaşlar sağlıklı bilgi edinebilecek kaynaklara sahip olmalı, özellikle yansız medya kanallarının var olması gerekmektedir. İletişim özgürlüğü olmalı ve medyaya da ulaşılabilirliktedir. Aynı zamanda gelişmiş bir sivil toplum yapısı da, toplumun örgütlülük seviyesini yansıtması ve dolayısıyla da halkın siyasete katılımının bir aracı ve alanı olması bakımından önemlidir.

Sartori katılımın küçük gruplar ekseninde gerçekleştirildiğinde daha anlamlı olacağına vurgu yapmaktadır. Katılımcı, büyük gruplar içerisinde tesir oranı düştüğü için katılımı da küçümser, önemsemez hale gelebilir. Ama katılım söz konusu küçük gruplar içerisinde gerçekleştirildiğinde daha da bir değer kazanmaktadır (Sartori, 1996: 126). Dolayısıyla diyebiliriz ki yerel yönetimler ve yerel demokrasi katılımcı demokrasinin uygulama alanı olması bakımından önemli bir zemin olabilir.

1.2. YEREL DEMOKRASİ

1.2.1. Tanım ve Kavramsal Çerçeve

Ortaya çıktığı ilk andan bu yana yerel boyut, demokrasinin temel uygulama alanı olmuştur. Yani söylenmeye çalışılan; ilk demokrasi uygulaması, aynı zamanda bir yerel demokrasi örneğiydi.

Günümüzde demokrasinin uygulanması “ulus-devlet” gibi tek bir egemen gücün tekelinden kurtarılmıştır. Zaten gerçek demokrasi de ancak yerelden ulusala tabandan yayılcı bir demokrasi algılaması ve uygulamasıyla gerçekleşebilir. Bu aynı zamanda demokrasinin sürdürülebilirliğinin teminatıdır (Yıldırım, 1993: 89-90).

Wolman’a göre (2002: 158-159) yerel demokrasiye ilişkin teoriler ülkeden ülkeye farklılık göstermekte ve her ülkenin tarihine ve politik kültürüne bağlı kabul edilmektedir. Örneğin Amerikan yerel demokrasi teorisinin köşe taşı yerel yönetimlerin halkın isteklerine karşılık vermek zorunda olması şeklinde belirtilmektedir. Bu yüzden Amerika’da bireylerin direkt olarak yerel yönetimlere katılımı bu amaca ulaşılması için en kullanışlı yöntem olarak kabul edilmiştir.

Demokrasi kavramını tanımlarken literatürde farklı farklı tanımların olduğu görülmüştü. Bu durum “yerel demokrasi”yi tanımlarken de karşımıza çıkmaktadır. Fakat buna ilaveten yerel demokrasi için başka bir tartışma daha söz konusudur. Bu da yerel demokrasinin kavram olarak yanlış ve eksik olduğu yönündeki tartışmadır (Görmez, 1997: 67).

Yerel demokrasi kavramının yanlış olduğunu savunanlar bunun yerine “demokratik yerel yönetim” kavramını önermektedirler (Görmez, 1997: 68). Yerel demokrasi kavramı kullanılmakla daha ziyade yerel demokratik değerlere ve demokratik kültüre vurgu yapılırken; demokratik yerel yönetim kavramındaki temel vurgu ise yönetim süreçlerinin işleyişinin demokratikliğinedir (Pustu, 2005: 128). Yerel demokrasi kavramı genelde federal devletler ve yerel yönetim geleneği güçlü olan ülkelerin yerel yönetimlerini kastetmek için kullanılmaktadır (Görmez, 1997: 68).

Görmez’e göre (1997: 69-70) bazı yazarlar demokrasiden ulusal ve yerel düzeyde ayrı ayrı söz etmenin mümkün olamayacağını, ulusal düzeyde demokrasinin var olması durumunda zaten bunun yereli de kapsayacağını, yerel demokrasiden söz edebilmek için

yerel iktidarın var olması gerektiğini ve merkezi iktidarın dışında bir iktidarın ise söz konusu olamayacağına göre ayrımın muğlaklaşacağını savunmaktadırlar. Bununla beraber bazı yazarlar da yerel yönetimleri demokratik siyasal kurumlar olarak telakki edip, hatta yerel yönetimlerin diğer siyasal kurumlardan daha da siyasal olduklarını söyleyip “yerel demokrasi” kavramını kullanmanın herhangi bir sakınca doğurmayacağını söylerler.

Yıldırım’a göre (1993: 90) yerel demokrasi; gündeminde halkı direkt olarak ilgilendiren, onların gündelik yaşantılarında önemli yer tutan, elle tutulur, gözle görülür sorunların yer aldığı, bu sorunların demokratik usullere uygun olarak tartışılıp karara bağlandığı ve uygulamasının gerçekleştirildiği küçük ölçekli bir dünyadır. Görmez’e göre (1997: 70) ise yerel demokrasi; “*demokratik değerlerin yerel yönetimler için geçerli kılınmasından öte bir şey değildir*”. Özetle söylenecek olursa, yerel demokrasi; belirli bir yaşam alanında alınan siyasal kararların oranın sakinleriyle birlikte alınmasıdır (Çukurçayır, 2008: 22).

Yönetime katılım en iyi surette yerel düzeyde gerçekleşebilir. Demokrasinin ülke düzeyinde sağlıklı işleyebilmesinin yolu ise bireylerin karar alma süreçlerine doğrudan katılabildikleri ve günlük hayatları üzerinde bu sayede denetimde bulunabildikleri için yine yerel demokrasilerden geçer (Yıldırım, 1993: 90).

Yerel demokrasi farklı tarzda düşüncelerin zenginliği ve değerlerin sentezidir. Bu sentez yerel yönetimlerin kararlarını kendi istekleri doğrultusunda yönlendirmeye çalışan farklı gruplar tarafından gerçekleştirilmekte ve tüm önemli gruplar belli bir derecede karar alıcılara erişim sağlamak ve karar alma mekanizmasını denetlemektedir (Wolman, 1998: 137). Yerel demokrasi demokratik sistemin en uç noktasında yer alır. Bu şekliyle yerel demokrasinin çevreden merkeze doğru yöndeki seyriyle gerçekleşecek demokratikleşme daha işlevsel ve kıymetli kabul edilir (Çelik, Çelik ve Usta, 2008: 89).

Günümüzde demokrasinin ortak kabul gören bir anlayış olduğuna daha önce vurgu yapılmıştı. İşte bu demokrasi dalgasının varyetene devam edebilmesi adına hali hazırdaki demokrasinin yerel demokrasiye dönüştürülerek kalıcı hale getirilmesi gerekmektedir. Eğer demokrasi yerel demokrasi haline getirilemez ise onu yaşatması zor olacaktır. Demokrasinin yerel demokrasiye dönüşmesi ise onun tüm prensiplerinin ve kurumlarının sivil toplum kurumları ve halkın tüm kesimleri tarafından özümsemesi, benimsenmesi ve sahip çıkılması sayesinde olacaktır (Aykaç, 1999: 2). Bu da ancak demokratik işleyişe

sahip yerel yönetimler tesis etmekle mümkün olabilecek bir şeydir. Bu yüzden şimdi yapılacak olan yerel yönetimler ile demokrasi arasında nasıl bir ilişki olduğunu anlamaya çalışmak olacaktır.

1.2.2. Yerel Yönetim – Demokrasi İlişkisi

Yerel yönetimler ile demokrasi arasındaki ilişkinin sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi için öncelikle “yerel yönetim” kavramının tanımının yapılması gerekir ki bu sayede yerel yönetimlerin demokrasiyle nerede kesiştikleri, hangi değerlerinin örtüştüğü kolay bir şekilde anlaşılabilir.

Yerel yönetimler; merkezi yönetimin dışında yerel halkın ortak ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak adına karar organları doğrudan halk tarafından seçilerek oluşturulan demokratik ve özerk bir yönetim birimi, kamusal örgütlenme biçimidir (Bozkurt, Ergun ve Sezen, 2008: 258). Keleş’e göre (1980:125) ise yerel yönetim; “*Halkın yönetime katılımına olanak veren, kendi eliyle seçtiği yerel organlarca yönetilmesini içeren yönetim biçimi*” olarak tanımlanır.

Tanımlardan hareketle söyleyecek olursak yerel yönetimler; halk katılımı, seçimler, etkin hizmet, özgürlük, özerklik gibi demokrasinin pek çok değerinin hayata geçirilebildiği kurumlar olmalarından ötürü demokrasiyle yakından ilişkilidirler ve “yerel demokrasiler” olarak adlandırılmaktadırlar (Pustu, 2005: 127). Yerel yönetimler ile demokrasi arasındaki ilişki genellikle merkeziyetçi anlayışa bir alternatif geliştirme ve merkezi otoritenin gücünün artmasına bir tepki gösterme isteği neticesinde ortaya çıkmıştır (Erençin, 1994: 3). Günümüzde birçok düşünür yerel yönetimler ile demokrasi arasındaki zorunlu ilişkiye vurgu yapmaktadır. Yerel yönetimlerin demokrasi ile ilişkisi tarihi süreç içerisinde devam ettiği gibi bugün de çeşitli şekillerde devam etmektedir (Ökmen ve Parlak, 2008: 36-39) Öyle ki yerel yönetimler ile yerel demokrasi arasında bire bir ilişki kurulması dolayısıyla zaman zaman kavram kargaşası yaşanmaktadır (Aykaç, 1999: 2).

Yavuz ve Keleş’e göre (1983: 25) günümüzde neredeyse tüm ülkelerde yerel yönetimler demokratik kurumların önde gelenleri arasında yer almaktadır. Buna sebebiyet veren şey ise şüphesiz yerel yönetimlerin halkın kendi kendisini yönetmesine imkan tanıyan kurumlar olmasıdır. Halk seçimler vasıtasıyla kendisini yönetecek kimseleri

belirler. Fakat seçimler yerel yönetimlerin demokratik kuruluşlar olarak nitelendirilebilmesinin yegane koşulu değildir. Yerel yönetimler bunun da ilerisine giderek halkın yönetime katılımını, karar alma süreçlerine dahil edilmesini sağlamanın yollarını aramakla asıl demokratik hüviyetine o zaman kavuşabileceklerdir.

Nasıl ki güçlü yerel yönetimler olmadığında ulusal demokrasi sağlam bir temelinden yoksun kalıyorsa, aynı şekilde ulusal demokrasi tüm kurumlarıyla sağlam bir şekilde yerleşmemişse yerel demokrasiden de söz etmek mümkün değildir (Keleş, 1993: 15). Fakat literatürde demokrasi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiyi ele alan yazarların çok farklı görüş ve tespitleri olmuştur. Tablo 1’de bu görüşlere detaylıca yer verilmektedir.

Tablo 1: Yerel Yönetim- Demokrasi İlişisine Dair Görüşler

	Yerel Yönetimler ile Demokrasi Arasındaki İlişkiye Olumsuz Açından veya Mesafeli Yaklaşan Görüşler		Yerel Yönetimler ile Demokrasi Arasındaki İlişkiye Olumlu Açından Yaklaşan Görüşler
Tolman Smith	Yerel yönetimler demokratik seçim ilkesiyle bağdaşmayan, gücünü geleneklerden alan kurumlardır (Yavuz ve Keleş, 1983: 25).	Sidney ve Beatrice Webb	Yerel yönetimler daha çok halka gereksinmesini duyduğu hizmetleri sunmanın bir aracıdır. Bu hizmetlerin yerel yönetimlerce sunulmasında güdülen anlayış özel sektörde olduğu gibi “kâr” değil, kesinlikle kamu hizmeti anlayışıdır. Ve bu hizmetler merkezden ziyade olabildiğince yerel yönetimler tarafından görülmelidir (Yavuz ve Keleş, 1983: 26).
Moulin	Yerel yönetimler özünde oligarşik eğilimli kuruluşlardır. Demokrasi özerk yerel yönetimleri yıkabilme potansiyeline sahiptir (Yavuz ve Keleş, 1983: 25).	K. Panther Brick:	Bir ülkenin demokratik olup olmadığını öğrenmek istiyorsak, o ülkenin yerel düzeyde nasıl yönetildiğine bakmamız gerekir. Eğer yerel düzeyde demokrasi mevcutsa ülke düzeyinde de demokrasi vardır demektir (Yavuz ve Keleş, 1983: 26).
Rousseau ve Condercet	Yerel yönetimler ayrıcalıklı sınıfların çıkarlarının korunmasına hizmet eder. Merkezci bir yönetim yapısının tesis edilmesi bu ayrıcalıkların ortadan kaldırılması bakımından önemlidir (Özer, 2000:131).	Leon Duguit	Günümüzde egemenlik kavramının içeriğindeki değişimler yerel yönetimleri demokrasinin gelişmesinde ve yerleşmesinde önemli kurumlar haline getirmiştir (Görmez, 1997: 65).
Georges Langrod	Yerel yönetimleri demokrasi için bir siyasal eğitim mecrası olarak görmek yanlıştır. Ülke düzeyindeki siyasi önderlerin çok azı yerel yönetimlerden çıkar. Ayrıca yerel düzeydeki politika demokrasiyi güçlendirmekten ziyade çıkar	F. A. Hayek	Yerel yönetimler ile demokrasi arasında doğrudan bir bağ mevcuttur. Bu yüzden yerel yönetimlerin gelişmediği yerlerde demokrasi de gelişemez. Yerel yönetimler sayesinde halk yakından tanıdığı, bildiği işlerde sorumluluk üstlenir ve bu sayede kendi kendisini yönetme kabiliyeti göstermiş olur (Ökmen, 2005: 30).

	çatışmalarını arttırma işlevi görür. Demokrasi ile yerel yönetimler arasında kaçınılmaz bir karşılıklı ilişki söz konusu değildir (Yavuz ve Keleş, 1983: 25-26).		
Chadwick	Yerel yönetimler “küçük oligarşiler”, “iş bulma örgütleri”dir (Yavuz ve Keleş, 1983: 26).	Alexis de Tocqueville	Yerel yönetimler her ülkede faydalı kurumlardır. Fakat hiçbir ülkede bu kurumlara demokratik ülkelerde olduğu kadar ihtiyaç hissedilmez. Yerel yönetimleri olmayan bir demokrasi kendisini yıkmaya, yıpratma eğiliminde olanlara karşı hiçbir güvenceye sahip değildir. Küçük işlerde bile hürriyeti kullanmayı beceremeyen bir topluluğa, büyük davalarda hürriyet teslim edilebilir mi? (Tocqueville, 1962: 32). İdeal devlet ancak yerel topluluklarca kurulabilir. (Ökmen ve Parlak, 2008: 40)
		John Stuart Mill	Yerel yönetimler toplumun demokratikleşmesinde eşsiz yere sahip kurumlardır. Halk eğer vergi ödüyorsa, aynı ulusal düzeyde olduğu gibi yerel düzeyde de söz hakkına sahip olabilmelidir. Bu sayede etkin bir yerel yönetim anlayışı tesis edilebilir. Yerel yönetimler etkin bir yönetim sisteminin vücuda getirilmesinin yanında aynı zamanda demokrasinin ülke düzeyinde tesisi ve benimsenmesi adına olumlu bir işleve, halkı bu minvalde eğitme fonksiyonuna sahip bir okul vazifesi de görmektedirler (Görmez, 1997: 31).
		Dilys Hill	Ulusal ve yerel düzeyde demokrasiden ayrı ayrı bahsetmek yapay bir ayrımdır. Demokrasi ulusal ve yerelde bir bütündür. Bu bakımdan yerel yönetimler demokratik gelişmede çok önemli bir yere sahiptirler (Özer, 2000: 131).

Görüldüğü üzere literatürde yerel yönetim – demokrasi ilişkisini ortaya koyan olumlu-olumsuz birçok görüş mevcuttur. Yerel yönetimleri demokrasiyle olan münasebeti açısından olumsuz olarak ele alan düşünürlerin tamamen haksız olduklarını söyleyemeyiz. Muhakkak dünyanın bir yerinde bu söylenenlere uyacak bir yerel yönetim bulunuyordur ve bulunacaktır da. Örneğin “yerel yönetimler iş bulma örgütleridir” savı bir örnekle doğrulanabilir. “Ülke düzeyindeki siyasetçilerin çok azı yerel yönetimlerden çıkar” savı bir dönem için, bir bölge veya ülke yönetim geleneğiyle alakalı olarak doğrulanabilir bir sav olarak görülebilir. Ama kabul etmeliyiz ki artık günümüzde yerel yönetimlerin hem demokratik bir yerel yönetim birimi, hem de etkin ve verimli hizmet sunan kurumlar oldukları dünya çapında kabul görmüş bir gerçektir. Bu minvalde demokrasinin daha da

olgunlaştırılması ve yaygınlaştırılması yolunda yerel yönetimlere büyük görev düştüğü söylenebilir (Ökmen, 2005: 54).

1.2.3. Yerel Yönetimlerin Demokratikleştirilmesi

Gerçekte günümüzde demokrasi ve kalkınma ile ilgili tartışmalar direkt olarak demokratikleşme üzerinden yürütülmektedir. Kalkınma ve demokratikleşmenin ana unsurunu ise yerel yönetimler meydana getirirler (Görmez, 1995: 327). Yerel yönetimlere dair reform girişimlerinin hepsinin altında yatan amaç yerel yönetimleri demokratik ve aynı zamanda etkin ve verimli hizmet üreten kurumlar haline dönüştürmektir. Çünkü yerel yönetimler toplumun beklentisini merkeze göre daha yerinde ve daha etkin olarak karşılama yetisine sahip kurumlardır (Özer, 2000: 137). Bu süreç boyunca merkez-yerel ilişkilerini yeniden kurmak genellikle belirleyici ulusal plana ve vatandaşlar tarafından talep edilenleri yerine getirebilen bir yapıya sahip yerel yönetimler kurulmasına bağlıdır (Loughlin, 2004: 392). Görüldüğü üzere yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi ancak bir taraftan yerelde ihtiyaçlara cevap veren bir yapıya sahip yerel yönetimler meydana getirirken diğer taraftan da ulusal ölçekteki planları ve hassasiyetleri ihmal etmemekle mümkün olmaktadır. Çünkü ülke düzeyinde çok başlılık yaratacak bir yerel yönetim yapısı merkezi yönetimleri ve ulus bütünlüğünü zedeleyecektir. Buna ise merkezi yönetimlerin izin vermeyeceği düşünülmektedir.

Yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi mevzu bahis olduğunda yapılması gereken Çitçi'ye göre (1996: 13) "sadece" yerel yönetimler perspektifinden konuya yaklaşmak olmamalıdır. Eğer yerel yönetimler demokratikleştirilecekse bu tümünden ve her düzeyde demokratikleştirme çabaları şeklinde tezahür etmelidir. Bunun yolu da en başta siyasal hayatın temel kurumlarından olan siyasal partileri demokratikleştirmek, temsil ve katılım mekanizmaları düzenlenirken toplumun dezavantajlı kesimlerinin göz önünde tutulmasını sağlamaktan geçmektedir.

Yerel yönetimlerin demokratikleştirilebilmesi için yerelin özelliklerini dikkate alan, bölgesel kültür farklılıklarının korunması ve yaşatılmasına imkan veren, insan hakları ve demokrasinin evrensel prensiplerine saygılı bir yerel yönetim anlayışına sahip olmak gerekir (Yıldız, 1996: 11). Öte yandan, yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi için

benimsenmesi gereken “demokratik yerel yönetim hareketi” olmalıdır. Demokratik yerel yönetim hareketinin öngördüğü ilkeler ise; özerk bir yerel yönetim sistemi, üretici yerel yönetimler, tüketicinin düzenlenmesinde etkili yerel yönetimler ve birlikçi ve bütünlükçü belediyeciliktir (Kazancı, 1983: 41-45).

Yerel yönetimlerin en önemli özellikleri temsili demokrasiyi bünyesinde barındırmaları ve yerel demokrasiyle iç içe olmalarıdır. Bu bakımdan yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi için yerel siyasetin sağlıklı işlemesi, toplumsal hak ve özgürlüklerin serbestçe kullanılması ve sivil toplum örgütlerinin önündeki engellerin kaldırılması gerekmektedir. Buradan hareketle söylenecek olursa yerel yönetimlere demokratik nitelik kazandıran öğeler (Özer, 2000: 134-135);

- 1) Yürütülebilir karar alma yetkisine sahip olmak,
- 2) Halk katılımı kanallarının açık olması,
- 3) Yönetimsel saydamlık da denilebilecek halkın bilgi edinme hakkına sahip olmasıdır.

Yatkın ve Kaya’ya göre (2003: 14) yerel yönetimlere demokratik nitelik kazandırılmasında yerel yönetimlerin mali yapılarının güçlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu güçlendirmeden anlaşılan yerel yönetimlerin mali bağımsızlığı olmamalıdır. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında kamu görevleri ile gelir kaynaklarının dengeli bir şekilde paylaşılması adına bir düzenleme yapılmalıdır.

Yerel yönetimlerde yetki ve kaynak artırımı şeklinde tezahür eden iyileştirme çalışmaları yerel yönetimlerin başarısına olumlu manada tesir edecek gelişmeler olmakla birlikte yeterli değildir. Yerel yönetimlerde hakiki manada bir demokratikleştirme gerçekleştirmek istiyorsak bunun yolu bu yönetimlerde halk katılımını arttırmak, başarıyı teşvik edici bir yaklaşımla modern yönetim tekniklerinden faydalanmak ve kurumsallaşmaya önem vermektir (Ökmen, 2005: 57). Ama en az bunlar kadar önemli olan bir değer husus ise, demokratik zihniyete sahip bir bürokrat ve siyasetçi kadrosuna sahip olmaktır.

Yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi adına gerekli olan (Yıldırım, 1993: 95);

- 1) Demokratik yerel yönetim anlayışı,

- 2) Güçlü bir yerel yönetim siyasal hareketi,
- 3) Sistematiik ve etkin bir reform programına sahip bütünsel bir gündemdir.

Yerel demokrasi hizmet, iş gücü, mali kaynak, yönetim kültürü gibi birçok konuyla ilişkilidir. Bu yüzden yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi ile yerel düzeyde kamu hizmetlerinin kalitesi artar, toplumsal ve ekonomik gelişme gerçekleşir ve toplumun siyasal kültüründe demokrasi namına önemli değişimler ve gelişmeler gözlenebilir (Siverekli, 2001: 129-130). Özetle diyebiliriz ki; yerel yönetimlerin demokratikleştirilebilmesi için yerel özerkliğin sağlanması, yerel halkın karar alma süreçlerine etkin bir şekilde katılımı, yine karar alma süreçlerinin ve uygulanmasının denetiminin yerel halkın katılımıyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Öner, 2001: 54). Ancak bu sayede demokratik yerel yönetimlere sahip olunabilir.

1.2.4. Yerel Demokrasinin Temel İlkeleri

Vatandaşa hizmet götürmekle mükellef olan yerel yönetimler bu fonksiyonlarını icra ederlerken bize yerel demokrasiye riayet edip etmediklerine dair çıkarsama yapma olanağı sunarlar. Yerel yönetimlerin demokrasi adına bazı işlevlerini yerine getirip getirmediiklerini denetleyebilmek ve anlayabilmek namına bazı “yerel demokrasi ilkeleri”ne dikkat etmeleri gerekir. Bu ilkeler; “demokratik davranış ilkesi”, “etkinlik ve verimlilik ilkesi”, “sosyal adalet ilkesi”, “tarafsızlık ilkesi” ve “açıklık ilkesi”dir (Çelik, Çelik ve Usta, 2008: 90). Bu ilkeleri hayata geçirebilmiş bir yerel yönetimin demokratik niteliklere sahip bir yerel yönetim olduğunu, başka bir ifadeyle işte o zaman yerel demokrasi olabileceklerini söylemek mümkündür.

1.2.4.1. Demokratik davranış ilkesi

Tortop’a göre (1992: 3) yerel yönetimler vatandaşların demokratik ilke ve davranışları kazandıkları bir platformdur. Bu bakımdan yerel demokrasilere demokratik eğitim kurumları gözüyle bakılır. Vatandaşlar farklı fikirleri dinlemeyi ve bu fikirlere saygı duymayı burada öğrenirler. Demokratik tartışma ahlakının kazanıldığı en önemli kurumlar yerel yönetimlerdir.

Vatandaşlar için demokrasi yerelde başlar ve vatandaşlar burada kazandıkları demokratik tutum ve davranışları daha sonra aynı şekilde ulus düzeyine taşırlar. Yerelde bu ahlakı kazanmış kimseler sayesinde ulus devlet düzeyinde demokrasi tesis edilebilir (Tortop, 1992: 4). Bu bakımdan yerel yönetimlere demokrasinin filizlendiği mecra olarak bakılabilir. Ancak yerelde filizlenen demokrasi ülke düzeyinde serpilip gelişebilir.

1.2.4.2. Etkinlik ve verimlilik ilkesi

Yerel yönetimlerin başarısı demokratik tutum ve davranışları benimsemesinden geçtiği gibi aynı şekilde etkin ve verimli hizmet üretmelerine de dayanır.

20. yüzyılın erken dönemlerinde yerel yönetim reformlarında yerel yönetimlerin rolünü hizmet sağlama olarak belirleyen bir teori geliştirilmiş, yerel yönetimlerin ekonomik açıdan iyileştirilmesinin etkin yerel hizmetlerin sunulmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür (Wolman, 2002: 162). Etkin ve verimli bir hizmet için yerel demokrasilerin modern yönetim tekniklerini işlevsel bir şekilde kullanmaları ve nitelikli ve yetenekli personele sahip olmaları baş koşuldur. Ancak bu sayede yerel yönetimler halka etkin ve verimli hizmet üretebilirler (Tortop, 1992: 4).

Yerel yönetimler tüm vatandaşlara eşit hizmet götürmekle yükümlüdürler (Tortop, 1992:4). Bu yüzden etkin belediyecilik anlayışı tüm vatandaşlara hizmet götüreceği şekilde bir hizmet ağı kurmakla olur (Üste, 2005:53). Fakat bunu başarabilmek o kadar da kolay değildir. Bu bağlamda denilebilir ki belediyelerin vatandaşa etkin, eşit ve verimli hizmeti ulaştırabilmesinin yolu belediyelerin mali kaynaklarının iyileştirilmesinden geçmektedir (Çelik, Çelik ve Usta, 2008: 91). Burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır ki, o da hizmet etkinliğinin hiçbir kesim ayırt etmeden tüm vatandaşlara eşit şekilde sunulmasıdır.

Başarısızlıktan yerel düzeyde seçilmiş bir politikacı daha fazla sorumlu tutulabilir. Ve bunun gözlemlenmesi ulusal yönetimlerden daha çabuk ve kolay olabilmektedir (Walsh, 2002: 76). Çünkü vatandaşlar yerelde yönetimlerin hizmet ve politikalarını çok yakından takip edebilme olanağına sahiptirler. Hatta bazen vatandaşların yerel yönetimleri takip etmelerine bile gerek kalmamaktadır. Çünkü aksayan veya ihtiyacı hissedilip de karşılanmayan bir hizmet alanı vatandaşı doğrudan etkilemektedir. İşte bu yüzden yerel demokrasilerde etkinlik ve verimlilik prensibine göre hareket etmek son derece mühimdir.

Etkin yerel yönetimlere sahip olabilmek için Coşkun'a göre (1999: 106-107);

- 1) Hizmette optimum ölçek belirlenmeli,
- 2) Belirli bir nüfus ölçeğinden küçük olan yerel yönetimler kaynak israfını önlemek adına lağvedilerek daha büyük belediyelere devredilmeli,
- 3) Yerel birimlere vazife olarak en iyi yerine getirebilecekleri işler yüklenmeli,
- 4) Çeşitli düzeylerde ve amaçlarla yerel yönetim birlikleri kurulmak suretiyle kaynak, bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunulmalıdır.

1.2.4.3. Sosyal adalet ilkesi

İnsan haklarının güvencesinin yerelde yerel yönetimler olduğuna vurgu yapan Tortop (1992: 4) bu bakımdan yerelde yerel yönetimlerin vatandaşına karşı çok hassas davranmaları gerektiğini, yanlış anlaşılmalara sebebiyet verecek, toplumda ayrımcılığı tetikleyecek, herhangi bir kesimin kendisini ikinci sınıf vatandaş hissetmesine sebebiyet verecek söylem, tutum ve davranışlardan kesinlikle uzak durmalarını, bunun yerine ise vatandaşlar arasında birlik, bütünlük hissiyatını kuvvetlendirecek politikalara yönelmesi gerektiğini söylemektedir.

Yerel yönetimler yerelin tüm ihtiyaçlarına cevap verecek kurumlar olmak durumundadır. Bunun için yerel yönetimlerin sadece etkin ve verimli hizmet sunması yetmemektedir. Yerel yönetimler vatandaşların yerelde en güvendikleri, haklarını arama noktasında hiçbir endişeye düşmedikleri ve negatif ayrımcılığa tabi tutulmadıkları kurumlar olmak zorundadırlar.

Yerel yönetimler hitap ettikleri vatandaş kitlesini karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma ruhu içerisinde beldelerini daha da güzelleştirmek için teşvik etmek, onların tümünün birden huzur ve güvenliğini tesis etmek için gayret göstermelidir. Yerel yönetimler kötü hayat standartlarında yaşamaya çalışanlara sahip çıkmalı, imkanlar sunmalı, onların kendi ayakları üzerinde durabilmeleri için elinden gelen gayreti göstermelidirler (Tortop, 1992:5). Toplumun dezavantajlı kesimlerine karşı daha da bir hassasiyet göstermelidirler.

Yerel yönetimler ayrıca bölgeler arası dengesizliği önlemek adına yerelin ihtiyaçlarının ne olduğunu doğru tespit etmeli, akabinde ihtiyaç olunan mal ve hizmetlerin üretilmesi ve temininin garantörü olmalıdırlar (Üste, 2005: 56).

1.2.4.4. Tarafsızlık ilkesi

Yerel yönetimler etki alanı içerisindeki bütün vatandaşlara karşı tarafsız yaklaşmalıdır. Onlara sunacağı hizmetlerde veya onlarla gireceği münasebetlerde tarafsızlık ilkesine riayet etmelidir. Seçimle iş başına gelen temsilciler her ne kadar bir siyasal parti tarafından seçim sürecinde aday gösterilmiş, desteklenmiş olsalar da seçildikten sonra artık bu gömleklerini çıkarıp tarafsızlık gömleğini giymelidirler. Aslında bu uzun vadede onların yararına olabilecek bir şeydir (Çelik, Çelik ve Usta, 2008: 93).

Yerel yönetim temsilcilerinin seçildikten sonra artık sadece kendisine oy verenlerin değil, ona oy veren vermeyen herkesin temsilcisi olduğunu ifade eden Tortop'a göre (1992: 5) bu bakımdan temsilcilerin bunun farkına varması, bu kesimi dikkate almak suretiyle karar alma süreçlerinde kendisine sağlanan desteği de bu suretle pekiştirmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Çünkü pratikte görülmüştür ki yerel yönetim temsilcileri en çok kendi siyasi zihniyetini taşıyan kesimin isteklerinden ve beklentilerinden dert yanmaktadırlar.

1.2.4.5. Açıklık (şeffaflık) ilkesi

Yerel yönetimlerin yerel demokrasiyi sağlıklı bir şekilde tesis edebilmek adına önem vermeleri gereken ilkelere biri de açıklık ilkesidir. Bu ilke sayesinde yerel yönetimler vatandaşın kendisine duyduğu güveni ve verdiği desteği artırma potansiyeline sahiptir. Çünkü vatandaş kendi seçtiği temsilcisini denetlemek istemektedir ve bu da onun en doğal hakkıdır. Vatandaş zaten merkezi yönetime dair bu minvalde sıkıntı yaşamaktadır. Buna bir de kendisine hem fiziksel hem de zihinsel olarak yakın bulunduğu kurumlar olan yerel yönetimlerde maruz kalınca bu kurumlara olan güveni sarsılmakta, yönetime katılım göstermede şevki kırılmakta, kendisi ve seçtiği temsilciler arasında uzaklık hissetmektedir.

Yerel demokrasilerde açıklık ilkesini hayata geçirmek adına yerel yönetimlerde yapılması gerekenler; halkı yapılanlar ve yapılmak istenenler hakkında bilgilendirme, karar alma süreçlerinde onların da yer almasını ve yapılan tartışmalara dahil olmasını sağlamak suretiyle işleyişi içeriden görmelerini sağlamak, tanıtım faaliyetlerine önem vermek olmalıdır (Çelik, Çelik ve Usta, 2008: 92).

1.2.4. Yerel Demokrasinin Temel İşlevleri

Yerel demokrasiler bugün birçok işleve sahip kurumlardır. Demokrasinin temel prensiplerinin ve usullerinin yerleştirilmesinde yerel demokrasiler öncü rol oynamaktadırlar. Bu yüzden yerel demokrasiler demokrasinin beşiği, demokrasinin okulu gibi isimlerle anılmaktadırlar. Gerçekten de yerel düzey demokrasinin birçok özelliğinin toplumda benimsetilmesi ve yerleştirilmesinde ideal bir zemindir.

Miller'e göre (1988: 223-225) demokrasi seçimlerden çok daha fazlası demektir. Seçilmiş yerel yönetimler etkili olma, cevap alabilme, katılım ve çoğulculuk gibi demokrasinin temel işlevlerinin hayata geçirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan birçok kişiye göre yerel demokrasinin en önemli özelliği ulusal demokrasiye yaptığı katkıdır.

Yerel bir alanda kaynakların dağılımında etkinliğin sağlanması için en etkili mercilerin yerel otoriteler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, siyasal katılımın kolaylaştırılması ve bundan hareketle eğitim ve son olarak da yerel halk için aralarında merkezi yönetimle kuvvetli bağlar oluşturarak zayıf bir formda da olsa kuvvet dağılımı sağlanması yerel yönetimlerin diğer işlevleri arasında gelmektedir (King, 2002: 218).

Yerel demokrasilerin işlevleri genel olarak "demokrasi" ve "hizmet" olarak iki kategoriye ayrılır. Bu iki temel işlev birbirlerinden ayrı şeyler değildirler ve karşılıklı ilişki içerisindedirler (Mutlu, 2009: 770). Şimdi yerel demokrasilerin bu işlevlerine sırasıyla bakılacaktır.

1.2.4.1. Yerel temsil ve katılım

Çitçi (1996: 5) liberal geleneğin temsile dayanan bir yerel yönetim sistemini özgürlük, eşitlik, siyasal sorumluluk ve katılım gibi demokratik değerlere referansla akılcılaştırdığını bu bakımdan yerel yönetimlerin yerele etkin yerel hizmetin sunulmasından da öte demokrasiyle yakından ilişkilendirilmek suretiyle “yerel temsil ve katılım” bakımından önemsenen kuruluşlar olduğunu ifade etmektedir.

Yerel demokrasiler her şeyden önce eşitlik, temsil ve katılım mekanizmalarının iyi işletilmesine katkıda bulunmak suretiyle bir okul vazifesi görürler. Çağdaş demokrasiye ait temsil ve katılım gibi özellikler en iyi şekliyle yerel demokrasilerde karşımıza çıkabilirler. Bu bakımdan denilebilir ki yerel yönetimsiz bir demokrasi düşünülemez (Yatkın ve Kaya, 2003: 15). Yerel yönetimler katılımı otomatik olarak iki sevide teşvik etmektedir. Seçimlerde seçmenlerin katılımı ve daha karmaşık olarak aktivistlerin adayların ve seçilmiş resmi kişilerin katılımı. Yerel demokrasi pratikte bireyler tarafından oluşturulabilecek direkt etkiye, yerel lobi faaliyetleri ve büyük miktarda karşılıklı fikir alışverişine izin vermektedir (Miller, 1988: 225). Bu bakımdan yerel yönetimler katılımcı demokrasinin en uygun uygulama alanı görünümündedirler.

Yerel demokrasilerde temsil edilenlerle temsil edenler arasındaki mesafe azdır. İlaveten Çitçi’ye göre (1996: 6) yerel demokrasiler ulus düzeyinde temsilci olma olanağına sahip olması zor olan kesimlere imkan sunarak temsil tabanını genişletmek gibi olumlu bir işlev görür. Yerel demokrasilerdeki mekansal yakınlık temsilci vatandaş ilişkisini kuvvetlendirme işlevi görür. Bu bakımdan demokratik katılımcı bir yönetimin tesis edilmesine hizmet ederler.

1.2.4.2. Halk denetimi

Yerel demokrasinin bir işlevi de halk denetimidir. Yatkın ve Kaya’ya göre (2003: 14) halk, yerel demokrasi sayesinde sadece seçimden seçime oy vermekle kalmaz aynı zamanda yönetimi denetler. Halk denetimi yerel yönetimler üzerindeki diğer bütün denetim türlerine göre en etkili ve demokratik olan yöntemdir.

Yerel yönetimler çok çeşitli şekillerde denetlenen kurumlardır. Yerel yönetimlerin denetlenmelerinin altında yatan mantık ise kamu hizmetlerinin yürütülmesi ve kamu

kaynaklarının kullanılmasında doğacak usulsüzlükleri ortadan kaldırmaktır. Bu bakımdan demokratik bir yerel yönetimin temel işlevlerinden biri de yukarıda anılan hizmetlerin görülmesi esnasında yerel yönetimlerin bizzat kendilerine yetkiyi verenler, halk tarafından denetlenmesini sağlamaktır.

Yerel yönetimler vatandaş için hizmet vermekte ve yine vatandaş adına denetlenmektedir. Dolayısıyla bu denetimi en etkili şekilde yerine getirecek müessese yine vatandaşın kendisi olmalıdır (Kar, 2007: 21). Yerel demokrasi sayesinde yerel yönetimler devletin denetiminden kurtarılarak yerel halk tarafından denetlenen ve yönetilen kurumlar olarak ortaya çıkarlar (Siverekli, 2001: 130). Nitekim halk denetimi demokratik bir yerel yönetimin temel esaslarından biridir. Ancak etkili bir halk denetimi sayesinde yönetimin kararları ve uygulamaları üzerinde sürekli bir denetim sağlanmış olur (Coşkun, 1999: 105).

1.2.4.3. Halk eğitimi ve yerel siyasete duyarlılık

Görmez'e göre (1997: 51) literatürde birçok yazar yerel yönetimleri demokrasi okulu, demokratik eğitim kuruluşları olarak nitelendirmişlerdir. Yerel yönetimler özgürlük, eşitlik, temsil ve katılım gibi ilkeleri bünyesinde barındırmakla halkı demokratik usul ve yöntemlere aşina kılmada ve sonuç olarak da halkı eğitmede önemli bir işleve sahiptirler.

Yerel demokrasilerde halk eğitiminin iki boyutu söz konusudur. Birincisi; mekansal yakınlık neticesinde vatandaşların demokrasi ve siyasal süreçler açısından eğitimi. İkincisi ise; yerel temsilcilerin daha farklı düzeylerdeki temsilcilik vazifeleri için eğitimi (Gökçe, 1999: 55). Bu bakımdan yerel yönetimlerin temelinde yatan felsefe demokrasi inancı ve yerel demokratik değerlerdir. İşte bu değerler sayesinde vatandaşlar kendilerini özgürce ve demokratik bir şekilde yönetme imkanı bulurlar. Bir toplumda demokratik değerlerin benimsenmesi ise o toplumu meydana getiren bireylerin siyasi bilinç ve sorumluluğa sahip olmasından geçer. Bu bilinç ve sorumluluk duygusuna sahip bireylerin oranının yüksek olduğu toplumlar demokratik değerleri daha çok benimserler. Yerel yönetimler vatandaşlara yönetenlerle diyalog kurma ve hatta sıkı bir ilişki içerisinde bulunma imkanı sunarlar. Bu sayede de vatandaşlara yerel siyasete duyarlı olmayı aşılama suretiyle ulus düzeyinde de demokrasinin tesisine katkı sağlarlar (Coşkun, 1999: 98).

Yerel demokrasilerde vatandaş yerel yönetim temsilcilerine ulaşma ve onları yakından tanıma imkanına sahip oldukları için karar alma süreçlerinde onları etkileme ve yönlendirme adına çalışır. Bu şekliyle bakıldığında yerel demokrasiler pasif vatandaş aktif vatandaşa dönüştürür ve Aristo'nun deyimiyle vatandaş artık “zoon politikon” (siyaset yapan canlı) konumuna geçmiş olur (Özden, 2007: 386-387). Fakat bunun gerçekleşebilmesi için yerel yönetimlerin vatandaşı bu yönde teşviki çok önemlidir. Ancak bu sayede vatandaşın demokratik eğitimi sağlanabilir.

1.2.4.4. Etkin yerel hizmet

İktisat biliminin temelinde kıt kaynaklarla sonsuz insan gereksinmelerinin karşılanması kaygısı yatmaktadır. Bu ise Coşkun'a göre (1999: 97) ancak kaynakların etkin kullanılmasıyla mümkün olabilecek bir şeydir. Bu bağlamda yerel nitelikli kamu hizmetlerinin merkezi idarelerden ziyade yerel idareler tarafından yerine getirilmesinin gerekçesi ise tam da anılan bu yerel hizmetleri daha etkin bir şekilde vatandaşlara sunabilmektir.

Yerel demokrasilerde demokratik değerlerin yaşatılmasının yanında gerçekleştirilen bir işlev de topluma etkin yerel hizmet sunulmasıdır (Yalçındağ, 1998: 38). Yerel yönetimlerin etkin yerel hizmet sunabilmeleri adına yerel kamu hizmetlerinin büyük çoğunluğu onların sorumluluğu altında olmalı ve yerel yönetimler bu hizmetleri demokratik ilkelere uygun, halkın katılımı ve denetimine açık bir yapı içerisinde halka sunma yolunu tercih etmelidir (Yatkın ve Kaya, 2003: 15).

Etkin yerel hizmetin ancak yerel yönetimler tarafından sunulabiliyor olmasının altında yatan birinci neden ise yerel yönetimlerin yerelin ihtiyaçlarını daha sağlıklı şekilde tespit edebilecek kurumlar olmasından ileri gelir. Dolayısıyla bu da kaynak israfını önler (Coşkun, 1999: 97). Yerel yönetimler merkezi yönetimlerde olmayan yerel bilgi birikimine sahip olması sebebiyle etkilidir ve çok amaçlı bir otorite olduğundan tek amaçlı, örneğin sağlık hizmeti verilmesi gibi bir mekanizmadan çok daha iyi bir koordinatör rol oynayabilir (Miller, 1988:225). Bu özelliğiyle yerel yönetimler yerelde halkın ihtiyacı olan hizmetleri yerine getirmede en uygun birimler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tortop'a göre (1995: 299) yerel demokrasilerin etkin yerel hizmet sunabiliyor olmasının altında yatan başlıca nedenler şunlardır;

- 1) Hizmet öncelikleri en iyi biçimde yerel demokrasilerde belirlenebilir.
- 2) Yerel demokrasilerde kararlar daha isabetli bir şekilde alınabilir.
- 3) Yerel demokrasilerde gelir kaynakları en iyi şekilde değerlendirilebilir.

Yerel yönetimler halkın temsilcileriyle olan diyalogunu hızlandırması, yöneticilerin halkla daha iç içe olması ve dolayısıyla da halkın bu kuruluşlarla daha rahat ve çekinmeden temasa geçmeleri neticesinde haberleşmeyi hızlandıran kurumlardır. Bunun sonucu ise yerelde etkin hizmet sunulması olarak ortaya çıkmaktadır (Görmez, 1997: 49).

1.2.5. Yerel Demokrasi, İdari Adem-i Merkeziyet ve Yerel Özerklik

Yerel yönetimlerin demokratikleştirilebilmesi için, ya da başka bir deyişle bir yerel yönetime yerel demokrasi denilebilmesi için baş koşul o yerel yönetimin özerk bir yapıya sahip olmasıdır. Bu yüzden yapılması gereken yerel özerkliğin ne anlama geldiği ve yerel demokrasiyle olan ilişkisinin ne olduğuna bakmak olacaktır. Ama öncesinde yerel özerklik kavramıyla ilişkisi bakımından kısaca idari adem-i merkeziyet kavramına bir göz atılacaktır.

Adem-i merkeziyet, yerinden yönetim ile eş anlamlı olarak kullanılan bir kavramdır. Adem-i merkeziyet kavramı söz konusu olduğunda iki ayrıma gidilmektedir (Yalçındağ, 1995: 5): Siyasi Adem-i Merkeziyet (Siyasal Yerinden Yönetim) ve İdari Adem-i Merkeziyet (Yönetimsel Yerinden Yönetim). Siyasi adem-i merkeziyet kısaca federatif devlet sistemlerindeki yapılanmadır. İdari adem-i merkeziyet ise yasama ve yargı erklerinin merkezde toplanması, yerel kuruluşlara yürütmeye ilişkin bazı yetkilerin tanınmasıdır.

Öte yandan idari adem-i merkeziyette kendi içerisinde hizmet adem-i merkeziyeti ve mahalli adem-i merkeziyet olarak ikiye ayrılmaktadır. Mahalli adem-i merkeziyetten kasıt ise bildiğimiz anlamda yerel yönetimlerdir.

Kamu yönetimi içerisinde önemli bir yeri olan yerel yönetimlerin merkezi yönetimler karşısında görev, yetki ve kaynak bakımından güçlendirilmesi anlamına gelen

adem-i merkeziyetçilik düşüncesi yerel özerklik kavramıyla çok yakın ilişki içerisindedir (Ökmen ve Parlak, 2008: 41). Klasik anlamıyla merkezi idare tarafından yerel yönetimlere yetki ve kaynak devriyle etkinlik ve verimliliği sağlamanın aracı olan idari adem-i merkeziyet “Sobacı’ya göre (2009: 39) yerel özerklik ile yakın bir ilişki içerisinde olduğu gibi aynı zamanda “yetki genişliği”, “yetki devri” ve “yerelleşme”yi de kapsamaktadır.

Özerklik; muhtariyet olarak da ifade edilen, kurumların kendi sorumluluk alanları çerçevesinde ülke yararları doğrultusunda hizmetlerini yerine getirme hakkının tanınması anlamına gelmektedir (Kaypak, 2009: 1112). Bu şekliyle özerklik merkezi yönetimin bürokratik zihniyetinin doğurduğu sakıncaları azaltmak namına ortaya atılmış bir yönetim biçimidir (Tortop, 1991: 3). Çalışmamız açısından burada ele alınacak olan yerel özerklik olacaktır.

Yerel özerkliğin iki boyutu söz konusudur; Birincisi, yerel yönetimlerin merkezi yönetimle olan ilişkisini konu edinir. İkincisi ise, yerel halkla olan ilişkisini (Keleş, 2000: 50). İlk anlamda yerel özerklik Bozkurt, Ergun ve Sezen’in (2008: 257) tanımlamasıyla; yerel yönetimlerin kendi tesir alanı içerisinde yetkisini herhangi bir merkezi yönetim, bölgesel yönetim veya bunların taşra temsilcilerinin karışması olmaksızın kullanabilmeleri anlamına gelmektedir. Burada hemen belirtmek gerekir ki, yerel özerklik yerel yönetimlerin bağımsızlığı demek değildir. İkinci anlamda yerel özerklik ise, Keleş’e göre (2000: 50); yerel yönetimlerin seçilmiş temsilcilerinin halkı gereği gibi temsil edebilmeleri ve temsil yönteminin bu niteliğe haiz kimselerin temsilci seçilmesine uygun olmasını ifade eder. Bu aynı zamanda yerel birimlerin merkezi yönetim tarafından değil de yerel halkça denetlenmesi anlamına gelmektedir.

Denetim konusu yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesinde önemli bir husustur. Yerel yönetimlerin merkezi yönetim vb. gibi kendisi dışındaki kurumlar tarafından denetlenmesi ve bu denetimin vesayet denetimi şeklinde olması yerel yönetimlerin demokratik bir yapıya kavuşturulmasının önünde önemli bir engeldir (Özer, 2000: 139).

Yerel demokrasilerin özerk bir yapıya kavuşturulmak istenmesinin altında bir takım amaçlar yatmaktadır. Coşkun’a göre (1999: 102) bunlar;

1) Günden güne artan ve çeşitlilik gösteren yerel hizmet alanlarında etkinlik sağlayabilmek adına yerel yönetimlere yetki ve esneklik kazandırmak,

2) Yerel yönetimlerin yönetim yapılarını belirlerken bunu kendi başlarına, kendi koşulları ve ihtiyaçlarına göre yapabilmelerine olanak sağlamak,

3) Yerel yönetimleri merkezi yönetimlerin müdahalelerinden kurtarmak, ayrıca yerel yönetimlerin artan hizmet gereksinimleri için merkezi yönetimden sürekli kaynak talep etmeleri durumunu ortadan kaldırmaktır.

Yerel yönetimlerin yapmakla mükellef oldukları hizmetleri yerine getirmeleri, haliyle hizmetin gerektirdiği mali kaynağa sahip olmakla mümkündür (Özfatura, 1995: 294). Bu yüzden yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi sürecinde en başta gelen konu “yerel yönetimlerin mali özerkliği”dir (Özer, 2000: 138). Bunun için yerel yönetimlerin merkeze mali kaynak bakımından bağlı olmaktan kurtarılması ve yerel yönetimlerin kendine ait gelirlerinin artırılması ve kendi vergisini koyabilecek düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Özetle; yerel demokrasilerde en hızlı ve sağlıklı karar alma ancak bağımsız, güçlü ve özerk bir yerel yönetim anlayışına sahip olmakla mümkündür. Bu bakımdan yerel yönetimlere verilen yetkiler yalnızca yerel yönetimlere ait olmalı, onlar tarafından kullanılabilir. Herhangi başka bir otorite yerel yönetimlere müdahale edememelidir (Taşdelen, 1995: 324-325).

2. SİYASAL KATILIMIN ÇERÇEVESİ

2.1. TANIM VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Günümüzde en kuvvetli toplumsal ve siyasal kurum olan ulus devletlerin özünü oluşturan ilkelerden biri, siyasal iktidarın gücünü herhangi bir ilahi kaynaktan değil de bizzat yönetilenlerden almasıdır (Topbaş, 2010: 90). Bu bakımdan denilebilir ki siyasal katılımın ortaya çıkmasında belirleyici olan öge en genel anlamda “halkın iktidarı” olarak tanımlanan demokrasidir (Aslan ve Kaya, 2004: 214).

Güçlü demokrasi politikacılar tarafından katılımcı modelde vatandaşlar adına temsili yönetim yerine, vatandaşların kendisini yönettiği yönetim şekli olarak tanımlanmaktadır (Barber, 2003: 151). Güçlü demokratik politikalarda katılım kişinin kendisini tanımlama yöntemi olarak görülmektedir. Bu vatandaşlığın bir yaşam tarzı olarak görülmesine benzetilebilir (Barber, 2003: 153). Demokrasinin o bilinen anlamıyla “halkın

iktidarı” olarak görülebilmesi ve vatandaşlığın ise bir yaşam tarzı olarak benimsenmesinin yegane yolu katılımdan geçmektedir.

Katılım demokrasinin kendisi kadar eskiye dayanan bir kavramdır (Outhwaite, 2003: 413). Eski Yunanlıların Agora’da site devletinin yönetimine katıldıkları dönemlerden itibaren siyasal katılımın var olduğu söylenebilir (Erdoğan, 2001: 10). Demokrasi kuramcılarının birçoğu demokratik sürecin amaçlarına ulaşabilmesinin yolunun vatandaşların demokratik sürece ilgi duymasından geçtiğini ileri sürmektedirler (Powell, 1990:17). Vatandaşların demokratik sürece ilgi duyduklarını anlamanın somut göstergesi ise vatandaşların siyasal hayata katılmalarıdır.

Lucas’a göre (1976: 136) günümüzde katılım çok popülerleşti ve herkesin dilinde olan bir kavram. Fakat her popüler sözcük gibi siyasal katılımın da anlamı kullandıkça muğlaklaşıyor. Uysal’a göre (1984: 1-3) ise bunun iki nedeni bulunmaktadır: Birincisi siyasal katılım ile demokrasi arasında özdeşlik kurulmasıdır. Katılım ile amaçlanan gelişmekte olan toplumlarda demokrasinin benimsenmesini sağlamak iken, gelişmiş toplumlarda ise demokratik değerlere bağlılığın sürdürülmesidir. İkincisi ise günümüzde siyasal katılımın daha çok uygulamaya dönük olmasıdır. Uygulamada farklılıkların görülmesi yapılan tanımların da farklılık göstermesine yol açmaktadır.

Siyasal katılım kavramının tanımlanmasında siyaset bilimciler tam bir uzlaşa sağlayamamışlardır (Çam,1990 :153). Siyasal katılıma dair yapılan tanımlardan bazıları siyasal davranışları, bazıları üretim ilişkilerini, bazıları hukuka uygun eylemleri ve bazıları ise bireylerin istekleri doğrultusunda sergiledikleri bağımsız eylemleri siyasal katılım içerisine dahil etmişlerdir (Duran, 2005: 132).

Siyasal katılım bir şeye istemeyerek tavır alma ya da taraftar olma olduğunda katılım olmamaktadır. Katılım ancak kişinin kendi kendine ve isteyerek siyasal karar alma süreçlerini etkileme girişimidir. Bu şekliyle siyasal katılım demokratik sistemin işleyişinin teminatı niteliğindedir (Çukurçayır, 2002: 31). Yine kimileri kişilerin sadece kendi istemleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri eylemleri siyasal katılım olarak nitelerken, kimileri ise başkaları tarafından yönlendirilmiş eylemleri de siyasal katılım sınıfına dahil ederler (Çam, 1990:153). Bazı siyaset bilimciler siyasal katılımın kapsamı içerisine tutumları dahil etmezken, Daver gibi bazıları ise bireyin siyaseti etkilemeye yönelik bütün

tutumlarını, siyasal sistem karşısındaki durumunu da siyasal katılım olarak kabul eder (Çukurçayır, 2002: 29).

Siyasal katılım uzun siyasal ve toplumsal uğraşlar neticesinde elde edilmiş demokrasilerde anayasal temele sahip çağdaş demokratik bir kurumdur (Çukurçayır, 2002: 24). Birçok yazar siyasal katılımın modern demokratik toplumun ayırt edilebilir bir özelliği olduğu tezini desteklemektedir (Özbudun, 1976: 3). Siyasal katılımın tüm çeşitleri çok daha fazla kişinin alınan kararlarda söz sahibi olması temeline dayanmaktadır (Lucas, 1976: 138). Siyasal katılım demokratik sistemin bir ilkesi, aynı zamanda onu sürdürme aracıdır. Fakat bilinmelidir ki siyasal katılım sadece demokratik yönetimlere özgü bir ilke ve ya süreç değildir. Kullandıkları siyasal sistem ne olursa olsun siyasal katılım her toplumda şu ya da bu ölçüde var olan iktidar ilişkilerini meşrulaştırmak, onları bir şekilde devam ettirebilmek adına itibar görmektedir (Uysal, 1984: 35). Fakat bu çalışmada ele alınacak olan demokratik rejimlerde siyasal katılım olacaktır.

Siyasal süreçleri etkilemeyi amaçlayan bütün davranışlar siyasal katılımın kapsamı içerisine girmektedir. Buna siyasal yönetici kadronun seçilmesi ve onların davranışlarını etkilemeye çalışma da dahil edilmelidir. Zaten her türden katılım biçiminin ortak amacı siyasal otoriteyi etkilemektir (Çukurçayır, 2002: 27). Siyasal katılımın çerçevesiyle ilgili çok geniş tartışmalar süregelmesine rağmen bu terimin anlamıyla ilgili çok daha az tartışma vardır (Özbudun, 1976: 3). Bu bakımdan şimdi yapılacak olan siyasal katılıma nasıl anlamlar yüklendiğine bakmak olacaktır.

Çam'a göre (1990:153) dar anlamda siyasal katılım; *"siyasal sistem içerisinde yurttaşların doğrudan ya da dolaylı biçimde yöneticilerin seçiminin ve kararlarını etkilemeyi amaçlayan eylemlerin bütünüdür"*. Çukurçayır'a göre (2002: 26) ise siyasal katılım dar anlamda seçimlere katılım olarak ifade edilebilecekken, geniş anlamda katılım özel kişilerin yönetimi etkilemek için gösterdikleri her türlü yasal faaliyeti kapsar. Nitekim benzer bir tanıma da Verba, Nie ve Kim (1978: 46) yapmışlardır. Onlara göre siyasal katılım; bağımsız bireylerin, karar alıcıların seçimini veya onların aldıkları kararları etkileme yolundaki legal aktiviteleri kapsar. Buradan hareketle söyleyebiliriz ki Verba, Nie ve Kim esas olarak hükümete kararları etkilemeye yönelik girişimleri siyasal katılım olarak kabul ederler. Bir başka tanıma göre ise siyasal katılım; *"bireylerin ve toplumsal grupların, içerisinde yaşadıkları toplumsal çevrenin yönetimine görev almak, seçmek,*

seçilmek, örgütlenmek, görüş açıklamak vb. yollarla katkıda bulunmasıdır” (Ozankaya, 1995: 119).

Siyasal katılım vatandaşların siyasal sistem karşısındaki tutum ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır (Kapani, 2005: 130-131). Oy kullanarak katılım göstermek oy kullanmanın yaygın ve anlamlı olduğu toplumlarda dahi siyasal katılımın sadece bir çeşididir. (Huntington ve Nelson, 1978: 14) Oy vermek bir siyasi katılım şekli ve toplum politikalarını ve liderleri etkilemek için oluşturulmuş bir süreçtir ancak Patterson’a göre (1993: 236) politik katılım oy vermekten başka aktiviteleri de kapsamaktadır. Örneğin siyasi partilere ve ilgi gruplarına katılım, seçilmiş kişilere ulaşmak, siyasi nedenlerle gösteriler yapmak ve siyasi adaylara bağışta bulunmak gibi.

Literatürde siyasal katılıma dair yapılan araştırmalarda bazen istemli olarak bazen ise başka bir veriye ulaşma imkanı olmadığı için oy kullanma oranları vatandaş katılımının bir göstergesi olarak kullanılmaktadır. Oy kullanma bireylerin katılım gösterdiği bir yöntemdir fakat siyasal katılım sadece seçim zamanlarıyla sınırlandırılmamalıdır. Ayrıca oy kullanmak suretiyle gerçekleştirilen katılım da bireylerin etkisinin en büyük olduğu katılım yöntemi değildir. Bireyler ve belirli vatandaş grupları için, en önemli siyasal aktiviteler muhtemelen seçimler arasındaki periyotta özellikle, bireylerin kendilerini ilgilendiren konularda hükümetlerin alacağı kararlara yönelik gerçekleştirdikleri etkileme girişimleridir (Verba, Nie ve Kim: 1978: 46-47). Örneğin sendika üyesi bir işçinin veya memurun sendikası vasıtasıyla hükümetin asgari ücreti belirleme sürecine dahil olabilmesi bireyin seçim döneminde kullandığı oydan daha etkili bir katılım eylemi olarak kabul edilebilir. Fakat bu tespitin her ülke için aynı düzeyde geçerli olduğunu söylemek doğru olmayacaktır.

Katılıma ilişkin sorunlar toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Nitekim Verba, Nie ve Kim’e göre (1978: 21) gelişmekte olan toplumlarda sorun kalkınma ve mobilizasyon olarak kabul edilirken, daha gelişmiş toplumlarda sorun genellikle eşitliktir. Az gelişmiş toplumların sorunları arasında ise apolitikliğin aktif toplum kesimlerine de sıçramasından söz edilebilir.

Günümüzde tüm siyasal sistemler varlıklarını sürdürebilmek için az da olsa toplumsal desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. İşte toplumsal desteğin en önemli göstergelerinden birisi siyasal katılım olarak adlandırılan faaliyetlerden meydana

gelmektedir (Öz, 1992: 39). Öte yandan Kadioğlu'na göre (2008: 15) ise siyasal katılım, vatandaşlığın bir ön koşuludur.

Katılımcı metot vatandaşların düşünce ve isteklerinin yönetime iletilmesinin tek yoludur. Ayrıca katılım topluma taze kan ve genellikle yeni bakış açıları kazandırmaktadır (Lucas, 1976: 144). Yapılan tartışmalar göstermektedir ki siyasal katılıma araçsal bir değer yüklenmektedir. Katılıma ancak verimliliğe katkısı olduğu (Şener, 2005: 8) ve demokratikleşmeye hizmet ettiği oranda bir değer atfedilmektedir.

Karar alma süreçlerine halkı dahil etmesi suretiyle demokratikleşmeye katkısı tartışılmaz olan siyasal katılım üzerinde etkili olan birçok değişken söz konusudur. Literatürde bu konu siyasal katılıma etki eden faktörler veya siyasal katılımı belirleyen etkenler başlıklarıyla çok geniş boyutlarda tartışılmıştır. Şimdi anlamlandırmayı kolaylaştırmak adına çeşitli ana ve alt başlıklar içerisinde kategorize etmek suretiyle bu etkenlere göz atılacaktır.

2.2. SİYASAL KATILIMI BELİRLEYEN ETKENLER

Her birey farklı bir toplum içerisine doğmakla farklı farklı toplumsal sınıf, din ve mezhep vb. gibi siyasal ve kültürel yapılarla iletişime geçer. Daha aileden, aile dışı ilk unsurla tanışmasına siyasal faaliyetlerde bulunacağı çağa gelene değin edindiği deneyimler onun siyasal eylem ve tutumlarının belirleyicisi olacaktır (Kalaycıoğlu, 1983: 16). Bu yüzden birey açısından siyasal katılımın ne anlama geldiğini anlamak istiyorsak eğer siyasal katılımı belirleyen etkenlerin iyice anlaşılması gerekmektedir.

Vatandaşlar siyasal sistem karşısında çok farklı tutumlar sergilemektedirler (Daver, 1969: 203). Bu bakımdan siyasal katılımı belirleyen etkenler de çok farklı temel kategorilerde ele alınmakla beraber esasen birey açısından sınırsız sayıdadır. Bu çalışmada siyasal katılımı belirleyen etkenler iki temel başlık içerisinde toplanmaya çalışılmıştır. Bunlar sosyo-ekonomik ve psikolojik etkenler olarak sıralanabilirler.

2.2.1. Sosyo-Ekonomik Etkenler

Bireyin siyasal katılımına etki eden sosyo-ekonomik etkenler aile, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi, kentleşme ve yerleşim yeri, kitle iletişim araçları ve örgüt üyeliği gibi etkenlerdir. Bu etkenlerin herhangi biri bireyin siyasal katılımını kendi başına etkileyebileceği gibi bir başka etkenle de birleşerek etki edebilmektedir.

2.2.1.1. Aile

Aile kurumu bireyin ilk eğitimini aldığı yer olmakla bireyin tutum ve davranışları üzerinde çok büyük bir etkiye sahiptir. Ailenin yapısı çocuğun yapısı üzerine de sirayet etmektedir. Bu bakımdan aile bir bireyin siyasal hayata olan ilgi düzeyini belirlemek ve onun siyasal sistem karşısındaki konumunu anlamlandırmak isteyenler açısından iyi bir veri sağlama alanı olabilir.

Siyasal ilgi düzeyi yüksek olan ailelerin, çocuklarının da ailenin eğilimlerinden etkilenmesi durumu söz konusu olmaktadır. Ayrıca ailenin eğitim seviyesi de çocuğa bu eğilimleri aktarma, aşılama noktasında belirleyici etken olmaktadır. Eğitim seviyesi yüksek bir anne babanın kendi siyasal eğilimlerini çocuklarına aktarması daha bir mümkün olacak ve neticede çocuk siyasal hayata daha duyarlı hale gelecektir (Kışlalı, 1987: 359). Bireyin çocukluk döneminde aile içerisinde öğrendiği karar biçimi ya da katılım modeli onun yetişkin döneminde de siyasete katılım noktasındaki tutum ve davranışlarını şekillendirmektedir (Uysal, 1984: 83).

2.2.1.2. Yaş

Yaş etkeninin siyasal katılım üzerinde taşıdığı etki onun sadece biyolojik niteliğinden ötürü değil aynı zamanda farklı yaş grupları ve kuşaklarının gösterdikleri farklı toplumsallaşma etkilerinden meydana gelmektedir. Kişinin yaşadığı dönem de onun siyasal eylemlerini belirlemede önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983: 20). Nitekim dünyada ve Türkiye’de bunun örneklerine rastlamak mümkündür. Fakat bu örneklerde görülmüştür ki söz konusu eylem ve davranışların içerisinde yer alan kişiler bile yaş gruplarına göre farklı yoğunlukta eylemler içerisinde yer almaktadır.

örneğin gençler bu dönemseller hareketlerde hep en önde yer alan ve en yoğun siyasal eylemler içerisine giren yaş grubu olmuştur.

Kalaycıoğlu'na göre (1983: 21) gençler dinamik ve enerjik yapıları sayesinde ve taşıdığı yükümlülük ve çeşitli meslek, aile yükü vesaire (vs.) gibi bağlardan uzak oldukları için kendilerine göre daha ileri yaş gruplarının girmeye cesaret edemeyeceği siyasal eylem biçimlerine daha kolay yönelebilmektedirler. Eğer toplumda bu gibi eylemlerden katılımcının göreceği kişisel zararın veya riskin boyutu küçükse, yani toplumda olağanüstü katılım eylemleri ve protesto gösterileri gibi eylem türleri giderek meşru bir yöntem olarak kabul edilmeye başlamışsa o zaman daha ileri yaş gruplarının da siyasete katılımı artma eğilimi gösterebilir.

Siyasal katılım yüzdesi yaşa bağlı olarak artış göstermektedir. Oysa genel kabul gören gençlerin siyasete aşırı ilgi duydukları yönünde iken bu doğrulanamamış bir iddiadır. Bunun yanı sıra gençlerin aşırı uçlardaki siyasal eğilimlere ilgi göstermesine karşılık, yaşlıların daha ziyade merkeze kaydıkları gözlemlenmektedir (Çam, 1990: 154). Yaş ile siyasal katılım arasındaki ilişkiyi konu alan araştırmalar göstermektedir ki genç ve ileri derecede yaşlı kimselerin siyasi katılım oranları düşük iken, orta yaş gruplarında bu oran daha yüksektir (Kahraman, 2011: 72). Toplumda kuşak çatışmasının siyasal sistemi de içerisine alacak şekilde genişlemesi gençlerin siyasal katılım biçimlerine de yön vermektedir. Böyle bir durumda gençler geleneksel siyasal katılım biçimlerine çatıştıkları kuşağın ürünü olduğu için uzak durarak daha farklı tarzda eylemlere yöneldikleri gözlemlenebilir. Örneğin gençler oy vermektten ziyade tartışma yürütmek suretiyle insanları ikna etme gibi eylem türlerine yönelirler (Kalaycıoğlu, 1983: 21-22).

Kışlalı'ya göre (1987: 358-359) ise yapılan araştırmalar siyasal katılım eğiliminin orta yaş gruplarında diğer yaş gruplarına oranla daha yüksek olduğu sonucunu vermektedir. Gençler ise iç ve dış meselelerin yoğun olduğu bunalımlı dönemlerde daha yoğun siyasal katılım eğilimi göstermekle beraber, ilerleyen dönemlerde siyasal katılım noktasında ilgisizlik göstermektedirler. Söz konusu dönem daha ziyade yüksek öğretim ve hemen sonrasını kapsayan dönemdir.

Seçmen davranışları göstermektedir ki gençler oy kullanma noktasında azımsanamayacak kadar geri durmaktadırlar. Bunun nedenini ise siyaset bilimciler gençlerin bir siyasi partiye bağlanmak, güvenmek noktasında yaşadıkları sıkıntıya

bağlamaktadırlar. Gençlerin yaşı ilerledikçe siyasal tercihleri de netleşir ve siyasal yaşama katılımı belli bir kalıba oturmaya başlar (Kalaycıoğlu, 1983: 22). Öte yandan yaş dolaylı olarak da siyasal katılım üzerinde etki yapar. Örneğin belirli bir yaşa gelmedikçe seçme ve seçilme hakkımızın olmaması, yine yasal olarak seçilme hakkını elde etse dahi hayat tecrübesi, sosyal statü eksikliğinden dolayı genç kişinin aday gösterilmemesi gibi etkenler yaşın siyasal katılım üzerindeki etkilerindedir (Eroğul, 1991: 110).

2.2.1.3.Cinsiyet

Siyasal katılımı belirleyen faktörlerden cinsiyete gelindiğinde hemen göze çarpan kadınların siyasete katılmayan, oy vermeyenler arasında önemli bir yer tuttuğudur. Özellikle işçi ve bekar kadınlar da diğer kadınların içerisinde siyasete daha az ilgi duyan kesimi oluştururlar (Çam, 1990: 154). Yapılan araştırmalar göstermektedir ki her toplumda belirli davranış kalıpları ve kabuller söz konusudur. Bunlardan bir tanesi de toplumda rollerin cinsiyete göre dağıtılmasıdır. Toplumda “kadına özgü” ve “erkeğe özgü” diye tanımlanmış belirli yargı kalıpları mevcuttur. İşte bu kalıplar bireyleri gerek bilinçli gerekse de bilinçsiz olarak kendilerinden beklenen bu davranış kalıplarına göre hareket etmeye sürüklemektedir (Kalaycıoğlu, 1983: 18).

Kadınların özellikle anne olmakla beraber ailede yüklendikleri fonksiyon onların ilgilerini daha ziyade ev içerisine yoğunlaştırmalarına dolayısıyla da siyasal alandan uzaklaşmalarına, siyasal katılım noktasında erkeğine bağımlı hale gelmesine, erkeğin yaptığı siyasal tercihi çok fazla düşünmeden kabul edebilmesine sebebiyet vermektedir (Kışlalı, 1987: 359).

Siyasal katılım konusunda tüm dünyada kabul edilmiş bir gerçek erkeklerin kadınlara göre önde olduklarıdır. Bunun altında Kalaycıoğlu'nun yukarıda belirttiği gibi toplumda kadına biçilen rol yatmakla beraber, aynı zamanda kadınların siyasal hayata katılımı adına yasal hakların erkeklere oranla daha geç verilmiş olması da bulunmaktadır (Eroğul, 1991: 103-104). Öte yandan kadınların erkeklere göre sosyo-ekonomik statü yönünden ikinci planda olmaları siyasal hayata katılım noktasında da kadınların ikinci plana atılmasına sebebiyet vermektedir (Kalaycıoğlu, 1983: 19). Dünyada da Türkiye'de de kadınların sosyo-ekonomik statüsü hızla değişmesine rağmen, siyasal hayata katılım

noktasında bu değişimin aynı hızda gerçekleşmediği ise bir vakadır. Günümüzde hala kadınların siyasal hayatta çok düşük oranlarda yer alabildikleri gözlemlenmektedir.

2.2.1.4. Eğitim düzeyi

Eğitim düzeyi siyasal katılım eğiliminin doğru orantılı bir şekilde artıp azaldığı bir etkidir. Öyle ki eğitim düzeyi aynı zamanda gelir düzeyiyle de yakından ilgili bir etkidir. Düşük gelir düzeyine sahip insanların aynı zamanda düşük eğitim düzeyine de sahip kimseler olmaları onların siyasal hayata ilgisizliklerini açıklayan iki temel faktördür (Kışlalı, 1987: 359).

Eğitim düzeyinin artmasıyla bireylerin siyasete olan ilgisi de artmakta, birey siyasal olayları takip edip inceleyerek siyasal bilincini de kuvvetlendirmektedir (Çam, 1990: 154). Öte yandan eğitim kurumları bireyin edinilmiş siyasi tutumları arasında çok önemli bir role sahiptir. Kalaycıoğlu'na göre eğitim bireyin siyasal katılım davranışları üzerinde en az altı farklı şekilde etki eder (Kalaycıoğlu, 1983: 26-29):

1) Eğitimli olanlar siyasal hayata katılım noktasında eğitimli olmayanlara göre daha fazla görev duygusuna sahip kimseler arasında yer alırlar. Bu anlamda daha fazla eğitim görmüş kimseler için siyasal katılım adeta bir yurttaşlık görevi olarak algılanır.

2) Eğitim kişiye çevresinde cereyan eden toplumsal ve siyasal ilişkiler ağını daha akılcı bir şekilde değerlendirme, kullanma ve değiştirebilme konusunda beceri kazandırır ve bu minvalde kişiyi motive eder. Eğitim sayesinde kişi siyasal sistemden istemlerde bulunabileceği inancını edinebilir.

3) Eğitim kişiye sağladığı gelir ve toplumsal statü gibi kaynaklar sayesinde siyasal katılım noktasında yardımcı olur. Özellikle batı toplumlarında eğitimle gelir düzeyi arasında yakın bir ilişkinin olduğu gözlemlenmiştir. Bireyin ne denli eğitim düzeyine sahipse o oranda da bir gelir düzeyine sahip olabileceği kabul edilebilir. Yine aynı şekilde bireylerin toplumda edindikleri statüye de eğitimin katkısı olduğu şüphesizdir.

4) Eğitim bireye bir takım bilişsel yetenekler kazandırması ve bu yetenekleri koruyabilmesine hizmet etmesi bakımından da önemlidir. Kazanılan bu yetenekler sayesinde birey siyasal hayata katılım noktasında daha tercih edilebilir bir konuma gelebilmektedir.

5) Eğitimli olanlar eğitimli olmayanlarla farklı toplumsal ortamların içerisinde bulunmak bakımından ayrılırlar. Eğitimli olanların içerisinde bulunduğu ortam çevresindeki gelişmelerden daha fazla haberdar olan, daha kozmopolit ve nüfuzlu bir ortam olması bakımından siyasal katılım noktasında kişiye avantajlar kazandırabilmektedir. Örneğin Türkiye’de Galatasaray Lisesi ve ardından da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden mezun olanların hükümetle ve siyasal hayatla olan münasebetlerinin bu vasfa sahip olmayanlardan farklı olduğu tartışmasız ortadadır.

6) Eğitimli olan bireyin eğitim aldığı süre zarfında bir grup içerisinde hareket etmeye zorlandığı ve neticesinde toplumda ortak hareket etme noktasında bir meziyet kazandığı söylenebilir. Bu özellik ise ileride kişiyi siyasal hayata katılım noktasında daha da cesaretli olması noktasında olumlu bir işlev görmesi bakımından önemlidir.

2.2.1.5. Gelir düzeyi

Gelir düzeyi ile siyasal katılım arasında da doğru orantılı bir ilişki mevcuttur. Gelir düzeyinin artmasıyla bireyin siyasal hayata ilgisi artarken, gelir düzeyinin düşük seviyelerde olduğu kesimlerde bu ilginin azaldığı gözlemlenmiştir (Kışlalı, 1987: 359).

Öte yandan Çukurçayır’a göre (2002: 74-75) eğitim seviyesi yüksek olmayan bireyler arasında gelir düzeyi yüksek olanların siyasete katılımında daha etkin olabileceği söylenebilir. Öte yandan seçimlere katılım siyasal katılımın en alt düzeyinde yer alan ve edilgen bir katılım biçimidir. Bireylerin gelir düzeyleri arttıkça daha üst düzeydeki katılım biçimlerine yöneldikleri de bir vakadır. Bu belirlemeler gelir düzeyi yüksek olanların siyasette daha aktif oldukları ve siyaseti yönlendirdikleri tespitini yapmamıza imkan vermektedir.

Gelir düzeyi, başta insanların yaşayış tarzı olmak üzere birçok faktöre etkide bulunmaktadır. Gelir ve siyasal katılım arasındaki ilişkiye açıklık getirmek adına yapılan araştırmalar alt gelir grubundaki kişilerin daha yüksek gelir grubuna mensup kişilere oranla daha az siyasal katılım gösterdiklerini, alt gelir grubunun önceliklerinin daha ziyade temel ihtiyaçlarını karşılamak olduğunu ve dolayısıyla geçim derdi dışındaki, sosyal alanda ortaya çıkan sorunlara karşı ilgisiz kaldıklarını ortaya koymaktadır. Bu bakımdan gelir seviyesi artan bir toplumun siyasal katılım düzeyinin de artacağı söylenebilir (Çadır, 2011:

13-14). Öte yandan siyasal hayata katılımın tabiri caizse “tuzu kuru” olanların işi olduğu algılamasından sıyrılabilmenin yolu vatandaşların eğitim düzeyini arttırmaktan geçmektedir. Çünkü toplumda eğitim seviyesinin artması siyasal hayata katılımı arttıracak gibi aynı zamanda kişilerin gelir düzeylerinin artmasına da doğrudan etki yapacaktır.

2.2.1.6. Meslek

Meslek siyasal katılımı belirleyen diğer etkenlere nazaran daha enteresan bir yapıya sahiptir. Az önce gelir ve eğitim düzeyiyle siyasal hayata katılım arasında doğrudan bir orantının söz konusu olduğuna değinmiştik. İşte meslek, siyasal katılım üzerinde bu doğrudan orantıya uymayacak şekilde tezahür eden yapıda bir etkiye sahiptir.

Bireyin mesleğinin niteliğinden dolayı aynı gelir düzeyine sahip iki birey arasında siyasal hayata katılım noktasında muazzam farklar görülebilir (Kışlalı, 1987: 360). Hatta denilebilir ki gelir ve eğitim düzeyindeki doğru orantıyı bozacak şekilde daha eğitilmiş ve daha zengin olan bir iş adamından ise, daha mütevazı bir esnaf siyasal hayata katılım bakımından daha aktif olabilmektedir. Bu mesleğin statüsüyle alakalı bir durumdur.

Meslek bireyin sosyal statüsünü gösteren bir ölçüt olması bakımından bireyin siyasal hayata katılımını belirlemede de önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha zor katılım biçimleri söz konusu olunca meslek statüsü yüksek olan bireylerin bu katılım biçimlerine daha kolay girişebildikleri ve olumlu sonuç elde ettikleri gözlemlenmiştir. Bu kişiler siyasal ve toplumsal meseleleri toplum içerisinde tartışma gibi etkinlikleri diğerlerine göre daha sık ve rahat olarak yapabilmektedirler. Sonuçta meslek statüsü bireyin siyasal hayatta etkinliğini arttıran bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır (Çukurçayır, 2002: 71).

Günümüzde toplumun gözünde itibar gören birçok meslek mevcuttur. Meslek statüsü yüksek olan bireyler büyük ihtimalle iyi eğitilmiş ve özel bir ortamın üyesi kişilerdir. Bürokratlarla temasa geçerken meslek statüsü yüksek olan bir bireyin daha düşük statülü bir mesleğe sahip kişiye oranla daha avantajlı konumda olduğu söylenebilir (Kalaycıoğlu, 1983: 31). Meslek grupları arasında en etkin siyasal katılımın genellikle serbest meslek gruplarında olduğu görülmektedir. Öte yandan siyasal kararlardan etkilenen mesleklerin temsilcilerinin de siyasal katılıma daha yatkın oldukları söylenebilir. Ayrıca,

kitleyle birlikte ortak hareket etmenin önemli olduğu meslek gruplarının temsilcilerinin de diğer meslek grubu temsilcilerine göre siyasal katılıma daha duyarlı oldukları söylenebilir (Çukurçayır, 2002: 71).

Toparlamak gerekirse meslek Çadır'a göre (2011: 15-16), kişinin siyasal katılımına şu şekillerde etki edebilir:

- Meslek, bireye siyasal hayatta önemli olabilecek yetenekler kazandırabilir.
- Meslek, bireyi belirli bir siyasal görüşe sahip kimselerle bir araya getirmek suretiyle siyasal etkileşime sokabilir.
- Meslek, bireyi hükümetin politikaları ile menfaat ilişkisi içerisine sokarak siyasal katılıma daha duyarlı hale getirebilir.
- Meslek sayesinde bireyin sahip olduğu konum onun siyasal hayata kolayca geçiş yapabilmesine aracılık edebilir.

2.2.1.7. Kentleşme ve yerleşim yeri

Kentlerde oturanlar ile kasaba ve köylerde oturanların siyasal hayata aynı düzeyde katılım göstermedikleri bilinmektedir. Büyük kentlerdeki siyasal katılım kırsala göre daha bağımsız, bilinçli ve yoğun olmaktadır (Kışlalı, 1987: 360). Kentleşmeden bireyin kentsel bir çevre içerisinde yaşaması durumu kastedilmektedir. Kentleşmeyi modernitenin bir ürünü olarak görenlere göre kentler bireye siyasal hayata katılımı teşvik edici bir kültürel çevre sunarlar. Ayrıca kentleşme sağladığı eğitim olanakları sayesinde bireye kırsala göre siyasal katılım olanaklarının daha fazla olduğu bir ortam hazırlar (Kalaycıoğlu, 1983: 23).

Yerleşim yeri bireyin siyasal hayata katılımını belirleyen bir diğer önemli etkidir. Birey ancak yaşadığı çevreden sağladığı imkanlar, ortam nispetince siyasal katılım gösterebilir. Bu bakımdan yerleşim yerinin büyüklüğü ve küçüklüğü siyasal katılım üzerinde doğrudan etki edilmektedir.

Küçük yerleşim yerlerinde Kalaycıoğlu'na göre (1983: 24) siyasal ilişkiler ağı daha az karmaşık yapıdadır ve buralarda daha ziyade bireysel ilişkiler ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla bireyin siyasal karar alma süreçlerini kendi lehine çevirmek adına kimi etkilemeye çalışacağı büyük çoğunlukla bellidir ve genellikle de bu kişiler ulaşılabilir

kişilerdir. Oysa büyük yerleşim yerlerinde durum bunun tam tersidir. Metropollerde siyasal ilişkiler ağı çok karmaşıktır ve bireysel ilişkilerin getireceği fayda küçük yerleşim yerlerine oranla nispeten daha az olacaktır. Buradan hareketle söylenebilir ki küçük yerleşim yerlerinde birey siyasal katılıma daha istekli bir hale kolayca gelebilecekken, bu büyük yerleşim yerlerinde tersine işleyerek bireyin siyasal katılımdan beklediği fayda noktasında umudunun kırılarak siyasal hayata katılım bakımından isteksiz hale gelmesine sebebiyet verecektir.

Öte yandan yerleşim yerinin büyüklüğü bireyin siyasal hayata katılımı noktasında yukarıda belirtilen gibi bir olumsuz etkiye yol açmakla beraber öte yandan bireye sağladığı eğitim, değişik iletişim ağlarının içerisine dahil olma imkanı sunması, değişik meslek deneyimleri edinebilme gibi fırsatları bünyesinde barındırmasından ötürü bireyin siyasal hayata katılımını teşvik edici bir rol de oynayabilir (Kalaycıoğlu, 1983: 25). Örneğin köyden kente göç edip tarımsal kesimden sanayi kesimine geçmiş bir kişi ilk başlarda genellikle oy kullanmama gibi bir davranış örneği sergileyebilmektedir. Fakat zaman geçtikçe kişi yerleştiği bu yeni yerleşim yerinde siyasal davranışlarında daha katılımcı bir tutum sergilemeye başlar. Bu örnek de bize kentleşmenin siyasal katılımı artırma yönünde bir işlevi olduğu sonucunu verir (Çam, 1990:155).

Kentleşmenin siyasal hayata katılım üzerindeki etkisi anlatılırken buraya kadar referans alınan hep olağan siyasal katılım biçimleri olmuştur. Oysa olağandışı siyasal katılım eylemlerinin büyük çoğunluğunun kentsel yerleşme alanlarında gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ele alınacak olursa kentleşme bireyin siyasal katılımını artırıcı yönde bir etkiye sahiptir denilebilir (Kalaycıoğlu, 1983: 25). Bu ise yaşanılan yerin bireye sunduğu imkanlar nispetinde olacak bir şeydir.

2.2.1.8. Kitle iletişim araçları

Kitle iletişim araçları günümüzde bireyin siyasal hayata dair edindiği bilgilerin ana kaynağını oluşturmaktadır. Siyasal hayata katılım üzerine direkt olarak tesir eden vatandaşın bilgilenmesi birçok kanalla sağlanabileceği gibi en yaygın ve en kolay olarak kitle iletişim araçları aracılığıyla sağlanmaktadır.

Birey kitle iletişim araçları sayesinde çevresinde cereyan eden olaylar hakkında bilgi edinir, ulusal ve uluslararası siyasal sistemlerin varlığından haberdar olur ve bunların işleyişine dair önemli ölçüde fikir edinebilir. Özellikle görsel ve işitsel kitle iletişim araçları eğitim imkanı bulamamış bireyleri eğitilmiş bireylerle kıyaslanabilecek ölçüde bir siyasal ilgi ve bilgi düzeyine ulaştırabilir (Kalaycıoğlu, 1983: 33-34).

Kitle iletişim araçlarının aktif kullanılması suretiyle yönetim ve yurttaş arasındaki iletişim problemlerinin daha kolay aşılabileceği söyleyen Çukurçayır (2002: 72) bu sayede kitle iletişim araçlarının bireyle siyasal toplum arasında etkili bir iletişimin gerçekleştirilmesine hizmet edeceğine vurgu yapmaktadır.

Kitle iletişim araçları aynı zamanda siyasal parti liderleri ve kamuoyu oluşturucularının siyasal propaganda aracıdır. Yapılan bu propagandaların etkili olduğu oranda siyasal katılımı arttıracığı beklenir. Nihayetinde denilebilir ki kitle iletişim araçlarının yayınlarını en çok takip edenlerin siyasete katılımlarının da en yoğun olacağı iddia olunabilir (Kalaycıoğlu, 1983: 34). Değişik ülkelerde yapılan çalışmalar göstermektedir ki televizyona sahip olan seçmenler ile olmayan seçmenlerin davranışları farklılık göstermektedir. Aynı araştırmalar neticesinde ortaya çıkan sonuç televizyon seyredenlerin siyasetle daha çok ilgili oldukları yönündedir. Bu açıdan televizyon önemli bir politikleştirme aracıdır (Çukurçayır, 2002: 73).

2.2.1.9. Örgüt üyeliği

Örgüt üyeliği Kalaycıoğlu'na göre (1983: 34-35) siyasal kaynaklar bakımından dezavantajlı konumda bulunan bireylerin bir araya geldiklerinde bireyler için bu siyasal kaynak yetersizliğini ortadan kaldıracı ve siyasal yaşama katılımında eşitlik yaratıcı yönde etki gösterebilecek bir etkidir. Eğer herhangi bir toplumsal grup için bazı ortak hedeflere varılmak isteniyorsa buna ancak bireylerin çabalarının birleştirilmesiyle ulaşılabilir ve dolayısıyla bunu başarmanın en etkin yolu da örgütlenmekten geçer.

Örgüt üyeliği siyasal görevlere talip olanlar için toplumda anahtar rolü gören bir etkidir. Çünkü örgüt içerisinde edinilen deneyimler bireyi siyasallaştırmakta ve bürokratik usul ve yöntemleri tanımaya ve anlamlandırmaya sevk etmektedir (Çukurçayır,

2002: 73). Bu bakımdan örgüt üyeliğinin eğitici bir işlevi olduğunu da söylemek mümkündür.

Kalaycıoğlu'na göre (1983: 35) bireyin sürekliliği olan bir örgüte katılması onu bir takım etkilere açık hale getirir. Bunlar:

- 1) Örgüt üyeliği, bireyin bilgi, görgü ve düşünce dünyasını yönlendirir.
- 2) Birey örgüt içerisinde kendisine model alabilir, ona benzemeye çalışır ve onun gibi davranır.
- 3) Örgütün diğer üyeleri gibi davranmadığında örgütten dışlanacağı korkusu taşıması davranışlarını belirler.

Kentlileşmenin en büyük özelliği örgütlü toplum yapısıdır. Kentlileşmiş toplum çeşitli şekillerde örgütlenme becerilerini bünyesinde barındıran toplumdur. Kentlerde özellikle sivil toplum kuruluşları (STK) vb. organizasyonların yaygınlaşmaları örgütsel oluşumları hızlandırmakta, bireyin bunların içerisinde kendisini gerçekleştirmesine imkan tanımakta ve siyasal hayata daha aktif katılımını tetiklemektedir (Çukurçayır, 2002: 73). Örgütler üyelerine aynı zamanda siyasal ilgi, bilgi ve etkinlik duygusu kazandırılması fonksiyonu gören kurumlardır. Bu fonksiyonları örgütler çeşitli şekillerde bireyle ortak giriştikleri faaliyetler esnasında bireye kazandırır. Öte yandan bazı siyasal sistemlerde örgütler siyasal yaşama dair tek hareket alanı olabilmektedir. Örneğin komünist rejimlerde partinin gördüğü işlev bu şekildedir (Kalaycıoğlu, 1983: 35-36).

2.2.2. Psikolojik Etkenler

Bireyin siyasal hayata katılımı üzerinde etki eden bir diğer etken grubu ise psikolojik etkenlerdir. Bu etkenler ise olumlu ve olumsuz psikolojik etkenler olmak üzere kendi içerisinde iki başlık altında toplanabilmektedir.

2.2.2.1. Olumlu psikolojik etkenler

Olumlu psikolojik etkenler siyasete ilgi duyma, siyasal etkinlik, sosyal girişkenlik ve vatandaşlık (görevi) duygusu gibi etkenlerdir.

2.2.2.1.1. Siyasete ilgi duyma

Siyasete ilgi duyma ya da siyasal ilgi Çukurçayır'a göre (2002: 57) bireyin siyasal kararların alınma sürecini, işleyişini ve yapısını sürekli ve düzenli olarak izlemesi anlamında kullanılan bir kavramdır. Siyasal ilgi aynı zamanda siyasal olayları anlamlandırmayı kolaylaştırması bakımından da önemlidir. Bireyin siyasal ilgi düzeyine göre siyasal etkinliği artmakta ve birey artık daha karmaşık katılım biçimlerinin içerisine adım atabilmektedir.

Siyasal ilgi, siyasal katılımın bağımsız bir koşulu olmakla birlikte aynı zamanda siyasal bilgi edinilmesine kapı aralayacak bir etkidir. Nitekim sürekli olarak siyasal hayatı ve olayları takip eden bir kişinin takip etmeyenlere göre siyasal hayatın işleyişine dair daha fazla bilgiye sahip olacağı şüphesizdir. Ayrıca siyasal ilginin derinleşmesi aynı zamanda bireyin siyasal eylem türlerinden yerine getirilmesi daha zor olanlarına karşı da ilgisinin artması anlamına gelmektedir. Oy vermek çok fazla siyasal ilgi gerektirmeyen bir iştir fakat bir soruna çözüm üretmek adına bir bürokratla nasıl bir ilişki kurulacağına bilinmesi siyasal sistemin ancak sıkı takipçisi olmayı gerektirir (Kalaycıoğlu, 1983: 41). Bu ilgi düzeyleri ise yukarıda ele alınan sosyo-ekonomik etkenlere bağlı olarak farklı farklılaşmaktadır.

Siyasal ilgiyi geliştirmek suretiyle siyasete katılımı arttıran faktörler arasında “kentleşme”, kitle iletişim araçları” (Çadır, 2011: 19) “eğitim” ve “meslek statüsü” gibi sosyo-ekonomik faktörler başta yer almaktadır.

2.2.2.1.2. Siyasal etkinlik

Siyasal katılımı belirleyen olumlu psikolojik etkenler içerisinde en önde gelenlerden birisi Kapani'ye göre (2005: 133) siyasal etkinlik duygusudur. Etkinlik duygusu kişinin kendi eylem ve davranışları neticesinde çevresinde cereyan eden olayların akışını değiştirip değiştiremeyeceği noktasındaki inancı taşıyıp taşıyamama durumunu ifade eder. Siyasal etkinlik duygusunun güçlü ya da zayıf olmasına göre siyasal katılım da artmakta ve ya azalmaktadır.

Kalaycıoğlu'na göre (1983: 39-40) siyasal etkinlik duygusunun, yani bireyin sisteme müdahil olabileceği duygusunun yoğun olması onun göstereceği katılım düzeyini de belirler. Siyasal etkinlik aynı zamanda bireyin siyasal bilgilenme düzeyini de arttırıcı yönde bir işlev görmektedir. Bireyin katılımı bir şeyleri değiştiremeyeceği ve hatta göstereceği girişimler neticesinde bir takım zararlar görebileceği düşüncesi taşıması siyasal etkinlik duygusunu ortadan kaldırır ve katılımı azaltıcı yönde bir etkiye yol açar. Bu yüzden bireyin katılımı etkin olabileceğine inanması son derece mühim bir husustur.

Siyasal etkinlik duygusunun oluşmasında çok önemli bir etken siyasal kültürdür. Siyasal kültür katılıma elverişli ise yurttaşların siyasal etkinlik duyguları da kuvvetli olacaktır. Dolayısıyla her kültürde siyasal etkinlik duygusu farklı farklıdır. Birçok toplumda bireyler siyasal sürecin dışında kalarak yalnızca uygulamaları seyrederek ve bu da katılımcı demokrasi açısından olumsuz bir durumdur (Çukurçayır, 2002: 58). Görülmektedir ki bireyler üzerinde siyasal etkinlik duygusunun tesisi açısından gerekli olan özellikle yerelde bireyin katılımı bir şeyleri değiştirebileceğine inanmasıdır. Ancak o zaman siyasal etkinlik düzeyi yüksek bireylerin sayısı artacaktır.

2.2.2.1.3. Sosyal girişkenlik

Bireyin siyasal hayata katılımı üzerinde etkisi olan etkenlerden siyasal etkinliğe benzer yanları da olan bir etken de sosyal girişkenliktir. Bazı bireyler çevrelerindeki diğer insanlarla mukayese edildiklerinde daha girişimci, daha kendine güveni olan ve örgütlenme kabiliyetine sahip olabilir (Güldiken, 1996: 55). Bazıları ise tersine bir durum olarak daha içe kapanık ve çekingen yapıda olabilirler. İşte sosyal girişkenliği yüksek kimseler bu yukarıda anılanlar içerisinde ilk gruba girenlerden oluşmaktadır. Sosyal girişkenliği yüksek olan kişilerin siyasal yaşamın içerisinde yer alması ve özellikle de sosyal temas gerektiren siyasal faaliyetlerde yer almaları olasılığı daha yüksek gözükmektedir (Çadır, 2011: 20).

Özetle, sosyal girişkenlik bireyin girdiği sosyal ilişkilerde rahat olması ve bunun için gerekli meziyetin kendisinde bulunmasını ifade eden bir kavramdır. Bu nitelikteki bireyler sosyal ve siyasal yaşamlarında daha etkin ve daha katılımcı bireylerdir (Çukurçayır, 2002: 59). Yukarıda ele siyasal etkinlik duygusunda bireyin dışında cereyan

eden olaylar siyasal etkinlik düzeyinde daha yüksek oranda etkiliyken, sosyal girişkenlikte daha yoğun etkili olan etmen bireyin psikolojik yapısıdır. Fakat unutulmamalıdır ki sosyal girişkenlik üzerinde de toplumun etkisi olabilmektedir.

2.2.2.1.4. Vatandaşlık (görevi) duygusu

Vatandaşlık görevi/duygusu bireyin siyasal katılım sonucunda etkili olup olamayacağını umursamaksızın, görev bilinciyle siyasal katılım göstermesidir. Vatandaşlık duygusunun siyasal katılım üzerinde olumlu manada tesiri söz konusudur. Öte yandan yüksek eğitim seviyesi ve yüksek sosyo-ekonomik statünün vatandaşlık görevi duygusunu arttırdığı söylenebilir (Çukurçayır, 2002: 59). Bu bakımdan denilebilir ki vatandaşlık bilincine sahip kimseleri siyasal hayatın her alanında görebilmek mümkündür (Çadır, 2011: 20). Ayrıca bireyin siyasal katılımı vatandaşlık görevi olarak görmesinin üzerinde bireyin içerisinde bulunduğu siyasal sistemin de önemli payının olduğu unutulmamalıdır.

2.2.2.2. Olumsuz psikolojik etkenler

Siyasal hayata katılım üzerinde etkisi olan psikolojik etkilerin tümü siyasal hayata katılımı artırıcı yönde olmamaktadır (Güldiken, 1996: 56). Bazı psikolojik etkenler de vardır ki bireyi siyasal hayata en azından mesafeli bakmaya, onu siyasal hayattan uzaklaştırmaya ve hatta onu sisteme düşman yapmaya sebebiyet verebilir.

Siyasal Yabancılaşma: Siyasal hayata katılım üzerinde olumsuz etki yaratan etkenler arasında ilk olarak ele alacağımız “siyasal yabancılaşma” kavramı olacaktır. Siyasal yabancılaşma Çukurçayır’a göre (2002: 59) siyasal sistemin bireye anlamlı gelen hiçbir şey sunmadığı, onun hakiki gereksinimi olarak addettiği şeylere dair sistemin herhangi bir cevap veremediği ve bireyin kendisini gerçekleştirmesinin önünde bir engel olarak ortaya çıktığı hallerdeki bireyin durumunu yansıtan kavramdır. Siyasal yabancılaşma kısacası bireyin siyasal sistemden tamamen koptuğu durumları ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.

Siyasal yabancılaşma gibi bireyin siyasal hayata katılımı üzerine olumsuz etki yapan ve birbirlerine göre aralarında çok ince farklar bulunan üç kavram daha bulunmaktadır. Akbal’a göre (1998: 34-36) bunlar;

Anomy (Anomi: Kuralsızlık-Kuraldışılık): İlk kez Durkheim tarafından kullanılmış olup, toplumsal yapıda ortaya çıkan önemli değişikliklerin bireyle toplum arasında var olan bütünleşmeyi alt üst etmesi neticesinde ortaya çıkan kriz haline işaret eder. Anomi kavramı genel manada bireyde değer ve istikamet yokluğunu ifade eder. Birey olayların seyrine müdahil olabileceği inancını tamamen yitirmiştir. Bu şekliyle de anomi etkenlik duygusunun tam tersini ifade etmektedir ve siyasal hayata katılımı olumsuz manada etkileyen bir davranış biçimidir.

Cynicism (Siyaset Dışılık): Siyasal hayata dair olumsuz psikolojik bir tavidir. İtimatsızlık, şüphecilik ve düşmanlık gibi unsurları bünyesinde barındırır. Siyaset dışılık bireyin sistemden kopmasından ziyade sisteme karşı kökten bir olumsuz tavır takınması durumunu ifade eder.

Apathy (Kayıtsızlık-İlgisizlik): İlgisizlik bireyin siyasete ilgi duymaması şeklinde ortaya çıkar ve onu siyasal katılımdan alıkoyar. Özbudun'a göre ilgisizlik özellikle katılımcı demokrasinin tam olarak yerleşmediği ülkelerde "doğal bir durum" olarak kabul edilmelidir.

2.3. SİYASAL KATILIM TÜRLERİ

Siyaset bilimcilerin siyasal katılımı açıklamaya çalışırken onu türlerine göre ayırdıkları gözlemlenmiştir. Siyasal katılım çeşitli boyutlarda ele alınarak incelenmek suretiyle ortaya birçok sınıflandırma çıkmıştır. Şimdi bunlara değinilecektir.

2.3.1. Bireysel / Toplumsal Siyasal Katılım

Bireysel Siyasal Katılım: Bireylerin kendi iradeleri ile ve kendi başlarına siyasal katılım göstermelerini ifade eden bir kavramdır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere bu katılım türünün en önemli özelliği kendi başına yapılabilir olması, herhangi bir etkileşim süreci içerisine girmeyi gerektirmemesidir. Bireysel siyasal katılıma en güzel örnek olarak "oy verme" verilebilir. Öte yandan bu katılım biçimi siyasal katılımı belirleyen sosyo-ekonomik etkenlerden etkilenmeye daha müsaittir (Çadır, 2011: 11).

Toplumsal Siyasal Katılım: Bu katılım biçimi ise Çadır'a göre (2011: 12) bireysel siyasal katılımın aksine açık bir şekilde siyasal etkileşim gerektirmektedir. Toplumsal siyasal katılımın başlıca şekilleri olarak siyasal partilere, derneklere üye olmak, aktif görev almak, seçimlerde aday olmak, gösteri yürüyüşlerine katılmak sayılabilir.

2.3.2. Özerk / Mobilize Siyasal Katılım

Özerk Siyasal Katılım: Bu katılım türünde birey devlet organlarıncı alınacak kararları etkilemek için girişeceği siyasal eylem biçimini kendisi tasarlar (Kahraman, 2011: 50). Gönüllü katılım diye de ifade edilen özerk katılım biçiminde bireyin gerçekleştirmeyi düşündüğü eylem biçiminin hiçbir aşamasında diğer bireylerin veya kurumların etkisi yoktur (Çukurçayır, 2002: 31). Anlamalı bir siyasal katılım gönüllülük esasına göre olmalıdır (Verba, Nie ve Kim, 1978:10). Bunu ise belirleyen yukarıda ele alınan psikolojik etkenler içerisinde özellikle olumlu psikolojik etkenler başlığı içerisinde etkenlerdir.

Mobilize Siyasal Katılım: Siyasal karar alma mekanizmaları tarafından alınacak kararları etkilemek amacıyla bireyin kendisi dışındaki kişi veya kurumlar tarafından tasarlanmış eylem biçimidir (Çadır, 2011: 50). Uyarılmış katılım olarak da ifade edilebilecek olan mobilize siyasal katılım zor kullanma şeklinde de olabileceği gibi aynı zamanda çeşitli bağlar (akraba, arkadaşlık, iş, vb.) sayesinde de ortaya çıkabilir (Çukurçayır, 2002: 31). Mobilize siyasal katılım özellikle totaliter rejimlerde kitlelerin "seferber edilmesi" (mobilizasyon) için sıkça kullanılmaktadır (Kapani, 2005: 139). Dolayısıyla bu katılım türü üzerinde içerisinde yaşanan siyasal sistemin büyük rolü bulunmaktadır.

2.3.3. Olağan / Olağandışı Siyasal Katılım

Olağan Siyasal Katılım: Siyasal sistemin belirlediği kural ve normlara uygun şekilde yasal sınırlar içerisinde gerçekleşen eylem biçimlerini ifade etmek adına kullanılan bir kavramdır. Diğer bir adıyla meşru siyasal faaliyetleri kapsamı içersine alan siyasal katılım biçimidir (Kahraman, 2011: 54). En basit örneğiyle oy verme davranışı bu katılım türü içerisinde yer almaktadır.

Olağandışı Siyasal Katılım: Siyasal sistemin yasal belirlemelerinin dışında ve karşısında gelişen siyasal katılım biçimini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Kendi içerisinde “protesto amaçlı faaliyetler” ve “baskı amaçlı faaliyetler” olmak üzere iki biçimi mevcuttur. Yöntem olarak birbirlerine benzemekle beraber ilkinde genel olarak boykot, eylem gibi faaliyetlerle sisteme karşı gerçekleştirilen eylemler anlatılmak istenirken, ikincisinde ise var olan siyasal rejimin otoritesinin güçlendirilmesi amaç edinilmektedir (Kahraman, 2011: 54). Örneklerden de görüldüğü üzere olağandışı siyasal katılım illa ki sistemin karşısında faaliyet göstermek şeklinde gerçekleşmemektedir.

2.4. SİYASAL KATILIM DÜZEYLERİ

2.4.1. Lester W. Milbrath’a Göre Siyasal Katılım Düzeyleri

Milbrath siyasal katılım eylemlerini gerçekleştirilmesindeki zorluğu temel olarak izleyici, geçiş türü ve gladyatör eylemler olarak üçe ayırmıştır (Kalaycıoğlu, 1983: 11). Bu ayırma göre izleyici faaliyeti zorluk derecesi bakımından en altta yer alanıdır ve sırasıyla geçiş türü ve gladyatör eylemlere doğru zorluk derecesi de artmaktadır.

Güldiken (1996: 37) Milbrath’ın sınıflandırmasına göre hangi eylemlerin hangi sınıflandırmaya girdiği üzerine bir örnekleme yapmıştır. Buna göre:

İzleyici Eylemler:

- Oy vermek.
- Parti rozeti taşımak.
- Siyasal tartışmalar başlatmak ve bir kişiyi oy vermesi yönlendirmeye çalışmak.

Geçiş Eylemleri:

- Siyasal toplantılara katılmak.
- Gösteri yürüyüşlerine katılmak.
- Adayların seçim kampanyalarına maddi yardımda bulunmak.

Gladyatör (Oyuncu) Eylemler:

- Aday olmak.

- Siyasal partilerin aktif üyesi olmak, organizasyonlarda bizzat vazife almak.
- Siyasal partiler için fon oluşturmaya çalışmak.

2.4.2. Verba ve Nie'ye Göre Siyasal Katılım Düzeyleri

Verba ve Nie vatandaşları siyasal katılım düzeyleri bakımından altı kategoriye ayırmışlardır. Bir grup siyasi olarak tamamen kapalı, bir grup tamamen aktif, diğer dört grup ise çeşitli katılım düzeylerinde spesifikleşmiş gruplardır. Verba ve Nie'ye göre siyasal katılım düzeyleri aşağıdaki şekildedir (Murphy ve Danielson, 1977: 230):

Siyasal Sürece Hiç Katılmayanlar (İnaktifler): Bu gruptaki kişiler çok nadir oy kullanmakta ve politik yaşamın herhangi bir yerinde çok nadir olarak yer almaktadır. Esasında bu kişiler politik yaşama dair ne ilgi, ne de bilgi birikimine sahiptirler.

Salt Oy Kullananlar (Oy Uzmanları): Bu bireyler tipik olarak oy kullanmaktadır ancak diğer çeşitli politik aktiviteleri sadece yeri ve zamanı geldiğinde gerçekleştirmektedirler. İlâveten bu kişiler bir siyasi partiye kuvvetli bağlanma göstermektedirler.

Kişisel Sınırlı Katılımcılar (Parokialler): Parokiallerin tarzında bir katılım kişiler kontaklardan meydana gelmektedir. Bu tarz kişilerin şahsi girişimleri kendilerine veya içinde buldukları topluluğa ilişkin sorunlara çözüm önerileri istemeleri şeklinde olmaktadır.

Topluluk Düzeyinde Katılımcılar (Komünalistler): Bu kişiler genellikle oy kullanmaktadır. Ancak çok nadir olarak diğer politik aktiviteler katılım göstermektedirler. Bunlar da Parokialler gibi politika yapıcılarla birebirde görüşmektedirler. Ancak şahsi veya küçük sorunlar yerine daha kapsamlı ve büyük sorunları dile getirmektedirler.

Kampanyacılar: bu gruptaki kişiler yoğun bir şekilde partizan siyasi aktivitelerde yer alan kişilerdir. Hemen hemen her zaman oy kullanmaktadır ve diğer kişileri de bunu yapmaya teşvik etmektedirler. Kampanyacılar çeşitli siyasi kabiliyetlere sahiptirler ve çok kesin olarak partizandırlar.

Görev Alanlar (Tam Aktivist Olanlar): Bu kimseler klasik aktif vatandaşlık modeline uyan sayıca az kişilerdir. Kendilerini çoğunlukla aktif siyasi yaşamın içerisinde

bulmaktadırlar. Oy kullanmakta, kampanyalar yürütmekte, politika yapıcılarla şahsi veya daha geniş kapsamlı problemlere ilişkin kontak kurmakta, diğer gruplardan kişilerle beraber sosyal ve siyasi sorunların çözümü için partizan ve partizan olmayan eylemlere katılmaktadırlar.

2.4.3. Robert Dahl'a Göre Siyasal Katılım Düzeyleri

Robert Dahl siyasal katılım düzeylerini aşağıdaki gibi dört kategoride ele almaktadır (Çaha, Toprak ve Dalmış, 2002: 2):

İlgilenme: Siyasal katılımın en sade şekli olan bu katılım düzeyinde vatandaş siyasal olaylara sadece ilgi duymakla yetinmektedir.

Önemseme: Bu düzeyde vatandaş siyasal olayların kendi yaşamıyla alakalı olabileceğini düşünerekten siyasal olayları önemsemektedir.

Bilgilenme: Bu aşamada vatandaş siyasal olayları takipçisi konumunda bulunmaktadır. Bilgilenme düzeyinde vatandaş siyasal olayları çeşitli haber kaynakları kanalıyla takip etmek suretiyle yakından ilgilenir.

Eylemde Bulunma: Bu aşamada artık vatandaş siyasal hayatın içerisinde aktif bir biçimde yer almaktadır.

2.4.4. Deniz Baykal'a Göre Siyasal Katılım Düzeyleri

Deniz Baykal siyasal katılım düzeylerini belirlerken siyasal faaliyetlerin yoğunluklarına göre bir katılım düzeyi sınıflandırmasına gitmiştir. Baykal'ın bu sınıflandırması ayrıca Milbrath'ın sınıflandırmasına da benzer bir sınıflandırmadır (Akay, 2006: 105). Bu minvalde Baykal'a göre üç tür siyasal katılım düzeyi mevcuttur (Baykal, 1970:33-34):

Siyasal Olayları İzleme: Ağırlıkla siyasal hayattan haberdar olmak biçiminde gözlemlenen, çeşitli bilgilenme kaynakları vasıtasıyla siyasal olayları takip etmeyi, parti kongrelerine dinleyici olarak katılmayı ve mitinglere katılmayı içeren bir siyasal katılım düzeyidir. Bu kategoride siyasete katılan kimsenin amacı kendi siyasal tercihini yaymak değil daha ziyade siyasal olaylardan haberdar olmaktır.

Siyasal Olaylar Hakkında Tavrı Takınma: Siyasal olayları izlemeye nazaran daha yoğun siyasal faaliyetleri içerir. Bu düzeyde siyasal katılımı belirlenmiş bir siyasal alternatifin yanında veya karşısında yer almak durumu söz konusudur. Bu tavrı vatandaş kitle iletişim araçları vasıtasıyla gösterebileceği gibi özel temaslar sayesinde de gerçekleştirilebilir. Bu kategoride yer alan kişilerin temel özelliği yalnızca siyasal olayları izlemekle yetinmeyip onlar hakkında tavrı takınma ve açıklama yapma girişiminde bulunmalarıdır fakat bu kişiler siyasal olaylar yaratmaya kalkışmamaktadır.

Siyasal Olayların İçerisine Karışma: Siyasal katılım düzeylerinin en ileri biçimini ifade etmektedir. Bu düzeyde birey açısından siyasal olayları artık dışarıdan izlemek yerine bizzat kendi şekillendirdiği siyasal olaylar içerisinde yer almak durumu söz konusudur. Siyasal partilere üyelik, aday olma ve mitinglere katılım gibi faaliyetler bu kategori içerisinde yer almaktadır.

2.5. YEREL DÜZEYDE SİYASAL KATILIM

Yerel katılım, vatandaşların yerel siyasal yaşama katılımını ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Başka bir ifadeyle “yerel yönetimlerin üstlendikleri kamu hizmetlerinin yerine getirilmesine halkın katılımı” da denebilir (Şinik, 2009: 2-3). Katılım türleri içerisinde en temel ve en uygun katılım türü yerel katılımıdır. Bu şekliyle yerel katılım yerel demokrasinin tesisine direkt olarak hizmet eder.

Küreselleşme-Yerelleşme dinamikleri çerçevesinde yerel yönetimler hem demokratik kurumlar olarak, hem de etkin hizmet sunma birimleri olarak giderek önem kazanmaktadır. Günümüzde yerel yönetimler demokratikleşmenin, katılımın ve etkin hizmet sunmanın adeta sembolü haline gelmişlerdir. Öte yandan yerel yönetimlerde yetki ve kaynak arttırmaya yönelik çalışmalar önemli olmakla birlikte artık yetersiz görünmektedir. Eğer yerel yönetimlerde kurumsallaşma sağlanmak isteniyorsa halk katılımını ön planda tutmak, başarıyı teşvik etmek, çağdaş yönetim tekniklerini hayata geçirmek gerekmektedir (Ökmen ve Parlak, 2008: 279-281).

Yerel yönetimlerin demokrasinin uygulamada olduğu ülkelerde demokratik yapının teminatı olarak kabul edilmeleri yerel yönetimlerin yönetime doğrudan katılımı imkan veren kurumlar olmalarından ileri gelmektedir. Demokrasinin temel gereklerinden olan

halk katılımının hayata geçirilmesi yerel düzeyde daha kolay olabilmektedir (Batal, 2011: 76). Yerel yönetimler, merkezi yönetime nazaran halkın karar alma süreçlerine daha etkili bir şekilde katılabileceği bir düzey olarak kabul edilmektedir (Uysal, 1984: 30).

Çukurçayır'a göre (2002: 85) yerel demokrasinin gelişebilmesi katılım kanallarının sadece seçim döneminde değil, seçim dönemleri dışında da açık olabilmesiyle mümkün olabilecektir. Bunun için ise vatandaşın siyasete katılım hakkının yerel düzeyde kurumsallaştırılması gerekmektedir. Yerel düzeyde siyasal katılımın kurumsallaştırılması adına uygulanacak stratejiler: Katılım alanları belirlenmeli, yerel aktörlerin her türlü bilgiye sahip olabilmeleri sağlanmalı, bazı yerel hizmetlerin yerine getirilmesi gönüllü kuruluşlara bırakılmalı, mümkün merteye toplumsal grupların karar alma süreçlerine dahil edilmesi sağlanmalıdır.

Yerel düzeyde yaşayan vatandaşların daha iyi bir yaşam seviyesine sahip olabilmesinin yolu, o mahalde bulunan toplumsal paydaşların karar alma süreçlerine aktif bir şekilde katılabilmelerine bağlıdır (Özdemir, 2011: 34). Bu bakımdan siyasal katılım bir yandan da halkın refah seviyesinin artmasına aracılık etmektedir (Çukurçayır, 2002: 108). Son yıllarda neredeyse tüm dünyada halkın yerel düzeyde karar alma süreçlerine dahil edilmesini sağlayıcı ve teşvik edici yöntemlerin arayışına girildiği görülmektedir. Eğer yerel düzeyde katılım arttırılmak isteniyorsa ilk önce yapılması gereken siyasal gündemde "temsili demokrasi" olgusunun yerine "katılımcı demokrasi" yaklaşımını koymak olmalıdır (Çukurçayır, 2002: 84). Öte yandan, yerel düzeyde katılıma dair sorunların etkili bir şekilde çözüme kavuşturulabilmesi için yönetim yaklaşımının benimsenmesi önemlidir. Yönetişim sistem içerisinde bulunan aktörlerin hiç birini karar alma mekanizmasının dışında bırakmamasından ötürü siyasal katılıma katkı sağlayabilecek bir kavramdır (Çevikbaş, 2008: 76).

Günümüzde birçok uluslararası kuruluş ve bunların yayınladığı metinlerde yerel düzeyde katılıma yapılan vurgu hayli yer tutmaktadır. Bu metinlerden bir tanesi de Avrupa Konseyi tarafından ortaya atılmış olan "Avrupa Kentsel Şartı"dır. Şart'ın "Halk Katılımı ve Kent Yönetimi" bölümünde katılım ve demokrasiyle ilgili olarak kentlerde kişisel haklardan söz edebilmek için yerel demokrasinin temelini sağlam bir şekilde atılmış olması gerekir, denilmek suretiyle yerel demokrasi ve halk katılımının önemine vurgu yapılmaktadır (Çukurçayır, 2002: 89).

Yukarıda da ifade edildiği üzere birçok uluslararası kurum ve kuruluş karar alma süreçlerine halkın daha fazla dahil edilmesi adına çalışmalar yapmaktadır. Bu gayretlerin sonucunda özellikle yerel düzeyde halkın yönetime katılabileceği birçok yeni katılımcı mekanizma ortaya çıkmıştır.

İkinci bölümde bu yeni katılım yöntemlerine geniş bir şekilde yer vermeye çalışılacak ve bunlardan kent konseyleri özellikle Türkiye’de öne çıkan ve geliştirilmeye çalışılan bir müessese olması hasebiyle ortaya çıkışına kaynaklık eden gelişmeler ve Türkiye’de uygulanması bağlamında ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL DEMOKRASİ PLATFORMU OLARAK KENT KONSEYLERİ

1. YEREL DÜZEYDE YENİ KATILIM YÖNTEMLERİ

Vatandaşların kendilerini ilgilendiren konularla ilgili kararların alınması sürecine seçimler dışında da katılmasını ve bu bakımdan katılımın alanını ve türlerini genişletmek isteyen “katılımcı demokrasi” günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeleri de avantaja dönüştürerek oy vermeden meclis toplantılarına katılmaya, halk toplantılarından referandumlara, elektronik ortamda siyasetçilerle kontak kurmadan (Sobacı, 2009: 37-38) proje demokrasisine kadar pek çok katılımcı mekanizmadan faydalanmaktadır. Bunların bir kısmı ta eskiden beri var olan ve kullanılagelen yöntemler olmakla birlikte diğer bir çoğu ise temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye doğru yönelişle ve özellikle de bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin sağladığı imkanlardan yararlanmak suretiyle geliştirilmiş yöntemlerdir.

1.1. GELENEKSEL KATILIM YÖNTEMLERİ

1.1.1. Oy Verme

Oy verme, siyaset bilimcilerin halkın yönetime katılımını konu edindikleri birçok çalışmanın ana argümanı olma niteliği taşımaktadır. Nitekim salt oy verme vatandaş katılımını yansıtmak adına çok kısıtlı veri sağlamaktadır. Çünkü salt oy verme eylemi ülkeden ülkeye değişmekle birlikte en az 4-5 yılda bir vatandaşların sandık başına gitmesi suretiyle gerçekleştirilen ve bu bakımdan iki seçim arası dönemde vatandaşı pasifize eden bir siyasal eylem biçimi niteliğindedir.

Bununla beraber oy verme, siyaset bilimcilere siyasal katılım noktasında bir takım doneler sağlamıyor da değildir. Siyaset bilimciler seçimlere katılım oranları üzerinden vatandaşların siyasal katılıma dair algılarının ve duruşlarının ne olduğu yönünde çıkarımlar yapabilmektedirler. Örneğin seçimlere katılım oranlarının düşük olması, vatandaş

cephesinden ifade edilecek olursa sandığa gitmeme davranışı siyasal sistemin onaylanıp onaylanmaması, vatandaşların temsilci seçmekle bir şeyleri değiştirip değiştiremeyeceği konusundaki inançlarına dair siyaset bilimcilere fikir vermektedir.

Öte yandan yapılan araştırmalar göstermektedir ki seçimlerde sandık başına gitme oranları yerel düzeye oranla ulusal düzeyde daha yüksek olmaktadır. Bu Türkiye için böyle olduğu kadar dünya ölçeğinde de aynıdır. Bu yerel seçimlerin ulusal seçimlere nazaran devamlı surette ikinci planda kaldığı ve yerel siyasetin çizgisinin ulusal siyasetin çizgisinde seyrettiği anlamına gelmektedir (Çukurçayır, 2002: 124).

Demokrasi açısından seçimler ve oy verme davranışı çok önemli bir yer tutmakla beraber günümüzde katılımcı demokrasi adına yetersiz kabul edilmekte ve halkın sesinin seçimler arası döneme taşınması adına diğer katılımcı platformlarla desteklenmesi gerekmektedir.

1.1.2. Geri Çağırma (Recall)

İngilizce’de “recall” olarak kullanılan “geri çağırma” özü itibariyle halk oylamasıyla vatandaşların seçilmiş temsilcileri görev süresi dolmadan görevlerinden azletmelerini ifade eden bir yöntemdir. Dünya genelinde kullanım alanı çok dar olan geri çağırma yöntemi A.B.D.’nin bazı eyaletlerinde uygulanmaktadır.

Geri çağırma Çukurçayır’a göre (2002: 125) demokratik sistemlerde yadsınan bir yöntemdir. Halk oylamasına gidilebilmesi için o yörenin vatandaşları arasından belirli bir oranda - ki bu oran Seyyar ve Demir’e göre (2008: 90) genellikle %25 - imza toplanması gerekmektedir. Geri çağırma yöntemine seçilmiş temsilcilerin bilgi, yetenek, dürüstlük gibi alanlarda ciddi eksikliklerinin olduğunun düşünüldüğü durumlarda başvurulmaktadır (Seyyar ve Demir, 2008: 90).

Geri çağırmanın yadsınan bir yöntem olması halkı yanıltıcı kampanyalarla olumlu işlerin önüne geçilebilecek olması kaygısından ileri gelmekle beraber bu yöntem yetkisini suiistimal eden yöneticilerin bu eylemlerinin bir an önce sonlandırılabilmesine olanak vermesi açısından da olumlu addedilmektedir (Çukurçayır, 2002: 125).

Yukarıda ifade edilen geri çağırma yönteminin kötüye kullanılması kaygısını gidermek adına yönetimlere düşen daha katılımcı ve şeffaf bir yönetim tarzı benimsemek

olmalıdır. Halkın yönetimlerin uyguladığı politikaları birinci ağızdan öğrenmesi ve hatta bu politikaların oluşumu sürecinde bizzat bulunması durumunda böyle bir kaygıya da artık yer kalmayacağı düşünülmektedir.

1.1.3. Halk Oylaması (Referandum)

Salt oy verme suretiyle halkın yönetime katılımının yetersizliklerine yukarıda vurgu yapılmıştı. Bu bağlamda sadece seçimden seçime oy verme suretiyle halkın yönetime dahil edilmesinin yarattığı problemleri gidermek adına demokrasilerde uygulanan bir başka yöntem referandum da denilen halk oylaması yöntemidir. Doğrudan demokrasinin uygulanma imkanının olmadığı yaygın olarak düşünüldüğü günümüzde özellikle yerel düzeyde halk oylaması yöntemine başvurulması demokratikleşme adına kendiliğinden bir değer taşımakla birlikte alınan kararların daha sağlıklı tespitler içermesi bakımından da önemlidir.

Halk oylaması yönteminin muhtemel faydaları aşağıdaki gibidir (Abelson vd., 2001: 4):

1) Halk oylaması halkın siyasete olan ilgisinin teşvik eder ve halkı tartışmaya dahil etmek suretiyle demokratik eğitimlerine katkıda bulunur.

2) Kamunun görüşlerini öğrenme adına önemlidir.

3) Karar alma süreçlerine halkı direkt olarak dahil eder.

4) Tüm vatandaşları eşit düzeyde etkili kılar.

5) Yerel ve ulusal düzeyde tüm vatandaşları kapsayıcıdır.

6) Referandumun sonuçlarını görmezden gelmek yönetim açısından zordur bu yüzden etkili bir katılım biçimidir.

Halk oylaması, Seyyar ve Demir (2008: 89-90) tarafından ifade edilen şekliyle; halkı yönetim karşısında edilgen kılmamaktadır. Bu yöntem ile temsili sistemin boşlukları halkın belirli konularda oylarını kullanması suretiyle giderilmeye çalışılmakta ve bu şekliyle vatandaşların çevrelerine karşı daha duyarlı hale gelmeleri sağlanmaktadır.

1.2. YENİ KATILIM YÖNTEMLERİ

1.2.1 Meclis Toplantılarına Katılım

Belediyelerin meclis toplantılarına katılım imkanı demokratik yerel yönetimlere sahip tüm ülkelerde vatandaşların katılımına açıktır. Bu imkan vatandaşlara yasayla verilmiş bir haktır. Fakat uygulamada bu katılım yöntemini işlevsel kılacak olan vatandaşların bu toplantılara iştirakidir. Meclis toplantılarına katılım vatandaşların istek ve girişimleri nispetince mümkündür. Buna rağmen meclis toplantılarına katılan vatandaş dinleyici konumunda bulunduğu için bu yöntem pasif bir katılım yöntemi niteliği taşımaktadır. Öte yandan vatandaşlara katıldıkları meclis toplantılarında söz hakkı tanıyan modellerin de olduğu bilinmelidir (Seyyar ve Demir, 2008: 88-89).

Vatandaşların siyasete katılımına dair Parlak (2012: 41) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçları arasında yer alan “vatandaşların siyasete katılımına olanak sağlayıcı zeminin gerek yerel yönetimler, gerekse merkezi yönetimler tarafından yeterince hazırlanmadığını düşünenlerin oranı deneklerin yaklaşık olarak %93’ünü oluşturmaktadır” ibaresi oldukça dikkat çekicidir. Bu ifade göstermektedir ki vatandaşların karar alma süreçlerine dahil edilmesi sürecinde özellikle yerel yönetimlere çok iş düşmektedir. Bu ise yerel yönetim temsilcilerinin kendi içerisinde katılımcı demokratik bir zihniyete sahip olmasıyla mümkün olabilecektir. Siz hiç bir belediyenin reklam panosuna “Belediye meclisi toplantılarına katılabileceğinizi biliyor muydunuz?” diye bir afiş astığınızı gördünüz mü?

1.2.2. Yurttaş Girişimleri ve Yurttaş Kurulları

Yurttaş girişimleri çok farklı şekillerde ortaya çıkan sorun ve istem odaklı yapılardır. Yurttaşların kendiliğinden belirli bir sorun etrafında örgütlenmek ve bu soruna dair çözüm önerileri geliştirmek, yine bu minvalde kamuoyu oluşturmak suretiyle gerçekleştirdikleri bir oluşumdur. Yurttaş girişimleri sürekli ve geçici, örgütlü ve örgütsüz olmak üzere farklı şekillerde ortaya çıkabilirler.

Yurttaş girişimleri Çukurçayır’a göre (2005: 222) özellikle 1968 kuşağı ile birlikte dünyada yaygınlaşmaya başlayan katılımcı demokratik hareketleri anlatmak adına kullanılan bir kavramdır. Yurttaş girişimleri Avrupa’ya bir dönem damgasını vurmuş,

özellikle temsili demokrasinin içerisine düştüğü krizi aşmada ve vatandaşın devlet karşısında kendisini ifade etmesi ve derdini en iyi şekilde anlatmasına aracılık etmiştir.

Ülkemizde de yurttaş girişimlerine örnek teşkil edecek hareketler bulunmaktadır. Özellikle çevre konusunda sürekli olarak faaliyet göstermeyi tercih eden ve aynı zamanda bu bakımdan sivil toplum kuruluşu vasfına da bürünmüş olan bir TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğa Varlıklarını Koruma) vakfı bu konuda gösterilebilecek iyi bir örnektir. Öte yandan “Bergama Çevre Hareketi” diye bilinen, o bölgenin sakinlerinin oluşturduğu esasen yöreye kurulmak istenen altın madeninin çevreye vereceği zarara dikkat çekmek amacı taşıyan oluşum da Türkiye’de yurttaş girişimlerine verilebilecek iyi örnekler arasında yer almaktadır.

Yurttaş kurulları ise katılımcı bakımından engelliler, yaşlılar, kadınlar, çocuklar gibi toplum tarafından dışlanma riski yüksek ve toplumun dezavantajlı kesimleri olarak görülen bir kitleye hitap eden ve bu kitlenin sorunları odaklı meydana gelen katılımcı mekanizmalardır (Seyyar ve Demir, 2008: 88).

1.2.3. Danışma Kurulları ve Vatandaş Danışma Kurulları

Hemen belirtmelidir ki isim olarak benzerlik arz etmelerine rağmen danışma kurulları ve vatandaş danışma kurullarının arasında teşekkülü açısından bariz bir fark söz konusudur. İlkinde katılımcılar hükümet veya yerel yönetimler tarafından belirlenmekteyken, ikincisinin teşekkülü bizzat halk tarafından olmaktadır. Öte yandan bu iki yöntem ikisinin de sınırlı sayıda katılımcıyı bünyesinde barındırması ve belirli bir konu etrafında toplanmaları bakımından birbirlerine benzemektedirler.

Danışma Kurulları İngiliz dilinde Advisory Committees/Councils, Consultative Committees gibi isimlerle adlandırılmaktadır. Danışma komiteleri Genç, Özoğuz ve Yılmaz’a göre (2011: 101) dar kapsamlı siyaset konularını görüşmek üzere hükümet veya parlamento tarafından örgütlenmiş özellikle bilim ve teknoloji alanında danışma fonksiyonu gören genellikle uzman kişiler, sivil toplum örgütü temsilcileri vb. farklı paydaş gruplarını bünyesinde barındıran oluşumlardır. Bu şekliyle danışma kurulları temsilcilerinin ele alınan konuyla alakalı kendi görüşlerini siyasetçilere direkt olarak aktarma şansı tanınması bakımından önemli bir katılımcı demokratik mekanizmadır.

Vatandaş danışma kurulları (Citizens' advisory committee) ise vatandaşların çeşitli konularla ilgili endişelerini duyurması ve sorunlarını tanımlaması adına katılımcıları yerel halk tarafından belirlenen oldukça sınırlı üye sayısına sahip oluşumlardır (Genç, Özoğuz ve Yılmaz, 2011: 102).

Danışma kurullarının sağladığı faydalar Abelson vd. göre (2001: 3) şöyledir; eğer dengeli bir kurul oluşturulabilirse verimli müzakereler gerçekleştirilebilir, kurul temsilcilerinin tavsiyeleri karar alma süreçlerini etkileyebilir, vatandaşların bilgilendirilmesi suretiyle doğru politikaların bulunmasına aracı olabilir.

1.2.4. Planlama Çemberleri/ Hücreleri

Planlama çemberleri (Planning Cells) vatandaş jürilerine benzer bir formda ve fonksiyondadır. Yerel ve ulusal yönetimlere karar alma süreçlerinde yardımcı olma işlevine sahiptirler ve yaklaşık 25 kişinin bir araya gelmesiyle oluşan müzakere ve tartışma ortamıdır. Grup rastlantısal olarak seçilen kişilerden meydana gelir (Abelson vd., 2001: 1). Grup üyeleri genellikle üç haftalık oluşturulan planlama çemberlerine günlük çalışmalarından arta kalan zamanını ayırır. Seçilen kimseler ele alınan konu hakkındaki çözüm önerilerini bir hafta içerisinde uzmanlar eşliğinde hazırlamaktadırlar. Planlama çemberleri değerlendirme, kontrol ve planlama sorunlarına odaklanırlar (Çukurçayır, 2002: 130-131).

Planlama çemberlerinde alınan kararların sıkça uygulandığı görülmektedir. Bu sayede demokrasilerde vatandaşların yönetime güveni tazelenmiş olur (Abelson vd., 2001: 1). Bu şekliyle planlama çemberleri yurttaşlar ve uzmanları birleştirme, kararların daha katılımcı bir şekilde alınması gibi işlevleri yerine getirmektedir

1.2.5. Yuvarlak Masa Toplantıları

Halk toplantılarına nazaran katılımcı sayısı açısından daha az kişiden meydana gelen ve daha ziyade teknik elemanlardan oluşan yuvarlak masa toplantılarında Seyyar ve Demir'e göre (2008: 80-81) katılımcılar genellikle bilim adamları ve çeşitli sorun alanlarındaki uzmanlardır. Yuvarlak masa toplantıları aynı zamanda siyasetçilerin

temsiline olanak veren bir yöntemdir ve bu bağlamda organize çıkar gruplarının temsil edilmesine de olanak sağlamaktadır (Çukurçayır, 2002: 136).

Genç, Özoğuz ve Yılmaz'a göre (2011: 110) yuvarlak masa toplantıları genellikle belirli sanayi kolları ve bilim örgütü temsilcileriyle ortak olarak çalışma ilkeleri, sosyal standartlar vb. oluşturmak maksadıyla kullanılan bir platformdur.

1.2.6. Halk Toplantıları

Halkın yönetime katılımı adına gerçekleştirilen birçok yeni katılım yöntemi varken Çukurçayır'a göre (2005: 225) Türkiye'de bunlardan en çok uygulananlarından biri Halk toplantılarıdır. Yerelde özellikle belediyeler tarafından farklı periyotlarda (haftalık, aylık vb.) gerçekleştirilen halk toplantıları halkın bilgilendirilmesi, yerel yönetimlerin gündeminde olan problemlerin halk nezdinde tartışmaya açılması ve yerel yönetimlerin bir nevi halka hesap vermesi işlevi görmesinden ötürü önemlidir. Halk toplantıları aynı zamanda özellikle kentsel sorunlara karşı halkın duyarlı kılınması ve bu sayede de eğitilmesi işlevi görmesi bakımından önem arz etmektedir.

1.2.7. Dilekçe, Telefon ve İnternet

Dilekçe ile yönetime ulaşma yöntemi bilinen en eski yöntemlerdendir ve Türkiye'de anayasal bir haktır. Dilekçe yöntemi bu şekliyle en çok kullanılan yöntemlerdendir (Çukurçayır, 2005: 229). Dilekçe yöntemi özellikle yerel yönetimler için iyi bir otokontrol yöntemidir. Yerel yönetimler kendilerine herhangi bir konuyla ilgili dilekçeyle başvuran vatandaşlara ilgili konuyla ilgili bilgi verirler ve bu sayede vatandaşın bilgilendirilmesi ve dikkate alınması sağlanmış olur.

Dilekçe yöntemi özellikle Türkiye gibi yönetimle ilişkileri mesafeli olan toplumlar için önemli bir yöntemdir. Vatandaş çoğu kez sorunlarını yüz yüze halletmektense dilekçe yolunu tercih etmektedir. Fakat bu yöntemin başarıya ulaşabilmesinin yolu dilekçelerin ilgili makamlarca dikkate alınması ve önemszenmesine bağlıdır (Çukurçayır, 2002: 146). Aksi halde vatandaş bu yöntemi kullanmanın gereksiz olduğunu düşünecektir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi dilekçe yöntemi eski olmakla beraber bugün bu yönteme dair gözlenen yeni durum dilekçelerin artık hazır formatta olmasıdır. Günümüzde neredeyse tüm kamu kurumlarında hazır dilekçe formatları bulunmaktadır. Bu sayede vatandaş dilekçesinde nasıl bir üslup ve format kullanacağına dair kaygı taşımamakta, herhangi bir aracıya gerek kalmadan kendi başına dilekçesini hazırlayabilmektedir. Tabii ki bu söylenenler hazır dilekçelerin basit ve anlaşılır şekilde hazırlanmalarına ve ulaşılabilir olmalarına bağlıdır. Özellikle kurumların web siteleri üzerinden yayınlanan dilekçe örneklerine her kesimden vatandaşın kendi başına ulaşabilme imkanı olmadığı açıktır.

Bu başlık içerisinde ele alınacak diğer bir yönetime katılım aracı ise telefondur. Telefonla katılım yöntemi iki yönlüdür. İlki vatandaşın çeşitli sebeplerle yönetimin herhangi bir birimine telefonla şikayetini veya isteğini iletmesi şeklinde gerçekleşmekteyken, diğeri vatandaşın belirli bir konu veya hizmetle alakalı fikrine başvurulmak amacıyla aranması şeklindedir.

Çukurçayır'a göre (2002: 144) bu yöntemin etkinliği şu özelliklerinden kaynaklanmaktadır:

1) Yurttaşın dilek ve şikayetlerini iletebileceği bir görevliyi telefonun diğer ucunda bula imkanı vardır.

2) Kapı kapı dolaşım yetkili birim arama derdi ortadan kalkmaktadır.

3) Telefon yönteminin kullanılmasıyla yazılı şikayetlerin azalması dolayısıyla maliyetin de azalması sonucuna varılabilir. Ayrıca yazışma bürokrasisi ve kaybettiği vakitten de tasarruf edilmiş olmaktadır.

4) Telefonla şikayetlerin yönetime pratik ve daha fazla ulaştırılması neticesinde bilgi akışı sağlanacak, ve yönetsel duraklamalar daha kolay giderilebilme imkanı bulacaktır.

İnternetin son yirmi yılda yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla artık dünyamızda her şey daha hızlı değişmekte ve gelişmektedir. İnternetin şöyle veya böyle tesir etmediği şey yok denecek kadar azdır. Hemen her alanda kişiler ve kurumlar internet üzerinden birçok hizmete sahip olabilmekte ve hizmet sunumunda bulunabilmektedir. Artık kamu kurumları da birçok hizmeti internet aracılığıyla yerine getirebilmektedir. Hatta literatürde bu alanla ilgili gelişmeler, gerçekleştirilen projeler vb. konuları ifade

etmek adına e-demokrasi, e-devlet, e-hizmet, e-belediye, e-şikayet gibi kavramlara yer verilmektedir. Bunun ötesinde kamu kurumları kendi web siteleri üzerinden halkı gerçekleştirdikleri hizmetler ve gerçekleştirmeyi düşündükleri projeler hakkında bilgilendirmekte, onların görüşlerine başvurmakta ve bu yolla yönetim ile vatandaş arasındaki iletişimi ve etkileşimi arttırmaktadır.

1.2.8. Kamuoyu Yoklamaları/ Anketler

Yerel yönetimler seçimle iş başına gelen kurumlar olmalarından ötürü belirli bir dereceye kadar halkı dikkate almak, onların tercih ve beklentilerini öğrenmek ve yerine getirmek durumundadırlar. Bu bakımdan yerel yönetimler açısından kendisine hizmet götürülecek olan seçmen kitlesinin tercihlerinin bilinmesi büyük önem arz etmektedir (Seyyar ve Demir, 2008: 84). İşte bunu gerçekleştirebilmenin yolu ise kamuoyu yoklamalarından geçmektedir.

Günümüzde gerek merkezi gerekse yerel düzeyde yönetimler çok çeşitli konularda halkın tercih ve beklentilerini öğrenmek adına çok sayıda anket çalışması yapmaktadır. Yapılan bu anketler neticesinde yönetimler o konuyla ilgili kesimlerin tutum, görüş ve beklentilerinin ne olduğunun bilgisine birinci ağızdan ulaşmış olurlar ve politikalarını oluştururken bu sonuçları da dikkate alırlar. Halkın beklentilerini dikkate almak şüphesiz yerel yönetimler açısından büyük önem arz etmektedir. Çünkü yerel yönetimler önümüzdeki seçim döneminde tekrar seçilmek istiyorsa eğer halkın kendisinden olan beklentilerini karşılamak durumundadırlar.

1.2.9. Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum Sarıbay'a göre (2000a: 109) dernekler, sendikalar, çıkar ve baskı grupları, sosyal hareketler vs. gibi devletten "özerk" gönüllü kuruluşları ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.

Sivil toplum devletle özel alan arasında bir "aracı" fonksiyonu üstlenmiş sosyal bir yapılanmayı ifade etmektedir. Sivil toplum devletten özerktir fakat ona yabancılaşmayı da zorunlu kılmaz. Bu anlamda sivil toplum ile devlet arasında hala bir bağ bulunmaktadır. Fakat bu bağ devlet iktidarını ele geçirmek şeklinde tezahür etmez. Öte yandan sivil

toplumun tüm bireylerin grup ve toplulukların hepsinin çıkarlarını temsil etme gibi bir iddiası da bulunmamaktadır (Sarıbay, 2000b: 448). Bu aynı zamanda bireylerin, grupların, toplulukların ezilmemesi anlamına da gelmektedir (Sarıbay, 2000b: 450)

Eryılmaz'a göre (2002: 211) ise sivil toplum özellikle 1980'lerden sonra demokrasiye yeni bir boyut ve dinamizm kazandırmak adına özgürlüklerin genişletilmesi ve devletin sınırlandırılması fonksiyonuyla öne çıkmış bir kavramdır.

Günümüzde sivil toplum kuruluşları gerek demokrasiden, gerekse katılımdan bahsedilirken hemen orada olan ve bu kavramları desteklemek ve pratikte nasıl hayata geçirileceklerini anlatmak için kullanılan adeta sihirli bir formül gibidir. Kamu hizmetlerinin üstlenilmesinden, yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesine kadar sivil toplum kuruluşlarına çeşitli fonksiyonlar yüklenmektedir. Gerçektende sivil toplum kuruluşları devletle temasa geçmede iyi bir aracı kurum görünümü arz etmekte, özellikle yönetim geleneğimizden kaynaklanan vatandaşın yönetime ve yöneticilere olan mesafesini bireysel olarak aşmadığı durumlarda vatandaş siyasete katılımı yöneltici iyi bir platform olabilmektedir.

1.2.10. Vatandaş Panelleri

Vatandaş panelleri kamu kurumlarının eylemlerinin denetlenmesine ve o bölgedeki farklı sosyo-ekonomik tabakadan farklı kültür düzeyine ve eğilimlere sahip grupların tercihlerinin dikkate alınmasına imkan tanıyan bir platformdur. Vatandaş panelleri çeşitli şekillerde oluşmakla beraber genellikle belirli bir bölgeden seçilmiş o bölgenin sakinlerinden oluşmaktadır. Vatandaş panellerinin sıklıkla o bölgedeki yerel yönetimlerin dışındaki diğer kamu otoritelerinin finansmanı ve iş birliğiyle oluşturulduğu gözlenmektedir (Pratchett, 1999: 621-622). Vatandaş panelleri genellikle yerel nüfustan seçilmiş yaklaşık olarak 12-20 arasında değişen bir katılımcı sayısını içermektedir (Rowe ve Frewer, 2000: 9). Katılımcılar rutin bir şekilde toplanarak (genellikle yılda 4 kez) belirli konular üzerinde düşünür, tartışır ve karar alırlar (Abelson vd., 2001: 1).

Pratchett'e göre (1999: 622) vatandaş panelleri sayesinde yerel yönetimler vatandaşların oldukça değişiklik gösteren ihtiyaçlarının ve tercihlerinin ne olduğu noktasındaki bilgiye kolay ve az maliyetle ulaşabilmektedirler. Bu bakımdan vatandaş

panelleri yerel yönetimlerin kamu tercihlerini öğrenebilmeleri adına oldukça önemli bir platformdur.

1.2.11. Vatandaş Jürileri

Batı Avrupa'daki birçok ülke karar alma mekanizmalarının yeni formlarını vatandaş jürileri ile test etmiştir. Bu jüriler genellikle rastgele seçilen ve içerisinde barındırdığı uzman ve resmi kişilerle gerektiğinde kanıt sunan küçük vatandaş jürileridir (John, 2001: 164). Vatandaş jürileri bir grup temsilci vatandaşın belirli politika ve karar alanlarında farklılaşan tavsiye ve önerilerinden faydalanmak maksadıyla meydana getirilen bir oluşumdur. Vatandaş jürilerinde yaklaşık 15-20 rastgele seçilmiş vatandaş önceden belirlenmiş sorular üzerinde öneri geliştirirler. Jüri profesyonel kolaylaştırıcılar tarafından desteklenir ve konuyla ilgili uzmanlara ulaşılır. Bir danışma komitesi genellikle uzman ve üşeyimi ve soruların oluşturulması hakkında tavsiyeler verir (Banthien, Jaspers ve Renner, 2003: 34). Vatandaş jürileri bu sorular etrafında genellikle birkaç gün bazen ise birkaç hafta toplanırlar. Jüri üyeleri konular hakkında bilgilendirilir ve tanık olarak dinlenirler. Daha sonra kendi aralarında tartışmak suretiyle bir karara varılmaya çalışılır (Abelson vd., 2001: 1).

Katılımcı bir platform olarak vatandaş jürileri nispeten dışlayıcı ve masraflı olmaktadır. Dışlayıcılığı çok az kişiyi bünyesinde barındırmasından ileri gelmekteyken, masraflı olması ise jüri üyelerinin kıymetli vakitlerinin bazen birkaç akşamının bazen ise birkaç haftasının feda edilmesinden ileri geldiği Pratchett (1999: 624) tarafından ifade edilmektedir. Bu bağlamda vatandaş jürilerinin pek çok dezavantaja sahip olduğu söylenebilir.

Öte yandan vatandaş jürilerinin güçlü yanları Abelson ve diğerlerince (2001: 1); yurttaşın ilgili, aktif ve bilgili kılınması, kamu yararının toplumsal hedef olarak gözetilmesi, sorunlar ve ele alınan konularla ilgili derinlemesine tetkiklerin yapılmasına imkan sağlanması, yöneten ile yönetilen arasında iletişimin ve uzlaşının sağlanması, kamu kurumlarının demokratik kontrolü ve meşruluğunun seçim dışında da sağlanması olarak ifade edilir.

1.2.12. Odak Grupları

Odak grupları genellikle altı kişiyle on iki kişi arasında değişen sayıda katılımcıyla genellikle bilim ve teknolojiyle ilgili konuları tartışmak amacıyla basit bir çalıştay görünümünde yüz yüze yapılan toplantılardan ibarettir. Bu yöntem yerelden ulusala her düzeyde başvurulabilir. Odak grupları katılımcıların farklı vizyon, ilgi ve bakış açılarının bir resminin yansıtılması işlevini görmektedir. Örneğin biyoteknoloji üzerine oluşturulmuş bir tüketici odak grubu yönetime bu konuda değerli bilgiler içeren detaylı bir rapor sunabilir (Banthien, Jasper ve Renner, 2003: 35).

Odak grupları yetenekli bir kolaylaştırıcı gözetiminde ele alınan konunun rahat bir ortamda tartışılmasına imkan sağlamasından ötürü katılımcıları cesaretlendirici ve katılıma teşvik edici bir işlev görür. Odak grupları çok farklı kategorilerde katılımcı profillerini yansıtabilir. Örneğin yirmi beş yaş altı bekar bayanlar, kırk yaşın üstündeki işsiz erkekler, kamu hizmeti kullanıcıları vb. gibi. Katılımcıların belirlenmesi bu işe yetkili bir ajansın telefonla katılımcıları davet etmesi, köşe başı görüşmeleri şeklinde değişebilmekte ve katılımcılara küçük miktarda da olsa ücret ödenmektedir. Tartışmalar genellikle seçilmiş grupların ortak ihtiyaçları, kamu hizmetinin kalitesi vb. konulara odaklanmaktadır (Pratchett, 1999: 625).

Abelson ve diğerlerine göre (2001: 2) odak grupları; katılımcılar arasında konsensus sağlama, katılımcı gruplarının ihtiyaçlarının öğrenilmesi, oluşan rahat ortam sayesinde verimli tartışmaların gerçekleştirilmesi ve kamu tercihlerinin ölçülmesi işlevi görmektedir.

1.2.13. Topluluk Planlaması

Bu yöntem kent planlamasında sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Katılımcılar hedef kitleden kamu görevlilerine, yerel temsilcilerden eğer gerekliyse uzmanlara kadar değişen bir profildedir. Topluluk planlaması bilgi alışverişini kolaylaştırmayı ve grubun potansiyelini harekete geçirmek suretiyle fayda sağlamayı kendisine amaç edinmiştir (Banthien, Jaspers ve Renner, 2003: 36).

Topluluk planlaması vatandaşların yönetime katılımına imkan tanıyan diğer yöntemlerden Özcan ve Yurttaş'a göre (2010: 166) üç şekilde ayrılırlar:

- 1) Sayıca daha geniş bir katılımcı profiline hitap eder.
- 2) Politika oluşum sürecinde ortaya çıkar.
- 3) Vatandaşların daha ziyade uzun vadeli beklentilerini dikkate alır.

2. YEREL DEMOKRASİNİN BİR UYGULAMA ALANI OLARAK KENT KONSEYLERİ

2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KAVRAMININ İZİNDE: ULUSLARARASI SÜREÇ

Aydınlanma'nın getirdiği bir kavram olarak "doğaya egemen olma düşüncesi" ortaya atıldığı günden beri insan oğlunu peşinden sürükleyedurmuş fakat her geçen gün onun sadece imkansızlığını kanıtlamaya hizmet etmiştir. Bacon'cu düşünce temelde her şeyin insanoğlunun hizmetine sunulmuş olduğu kabulünden hareketle tüm kaynakları sadece insan merkezli tüketme ve değişime tabi tutma misyonunu kendisine yüklediği günden bu yana dünya daha önce hiç karşılaşmadığı felaket ve yeni durumlarla karşılaşmaya başlamıştır.

Sürdürülebilir Kalkınma, tüketim için üretim anlayışından üretim için tüketim anlayışına geçilmesiyle beraber yeryüzündeki kaynaklar sorumsuzca ve yerine konulması imkansız düzeyde dengesizce tüketilmeye, çevre bu üretim neticesinde ortaya çıkan atıklarla kirletilmeye, anılan üretim sisteminin işçisini temin için köyler boşalıp kentler insan yığınları haline gelmeye, kapitalist sistemin dışlıleri arasına takılan insanlar arasındaki gelir düzeyi makasının aralığı iyice açılmaya ve toplumda sosyo-ekonomik eşitsizlik ve dengesizlikten kaynaklanan sorunlar artmaya başlayınca ortaya atılmış bir kavramdır.

Tablo 2: Sürdürülebilirlik Çalışmaları Kronolojisi

1972	Bir grup araştırmacı, yönetici, sanayici ve bilim adamından oluşan The Club of Rome (Roma Kulübü) adlı topluluğun yayınladığı The Limits to Grow (Büyümenin Sınırları) başlıklı raporda yer alan sonuç cümlesi olan; "...eğer günümüzdeki nüfus artışı, kirlilik, yiyecek üretimi ve kaynak kullanımı aynı hızla devam ederse, önümüzdeki yüzyıl içinde bu gezegen büyüme sınırlarına dayanmış olacaktır." denilerek konunun önemi uluslararası düzeyde ortaya koyulmuştur.
1972	UNEP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı), tarafından, çevre problemlerinin çözümüne ilişkin ilk uluslararası organizasyon olan Stockholm İnsan Çevreleri Konferansı (Stockholm Conference on the Human Environment) gerçekleştirilmiştir.
1976	Van Couver (Kanada)'da, hızla gelişen dünyada yerleşme ve konut problemlerini tartışmaya açmak amacıyla Birleşmiş Milletler (BM) HABİTAT I Konferansı düzenlenmiştir.
1978	Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi (UNCHS) kurulmuştur.
1980-1983	Brandt Komisyonu tarafından North-South: A Programme for Survivals (Kuzey-Güney: Yaşam İçin Bir Program) (1980) ve Common Crisis: North-South Co-Operation for World Recovery (Ortak Kriz: Dünyayı Kurtarmak İçin Kuzey-Güney İşbirliği) (1983) kitapları yayınlanarak sürdürülebilir bir dünyanın önemine dikkat çekilmiştir.
1987	Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu (WCED) tarafından Brundlant Raporu, "Ortak Geleceğimiz" (Our Common Future) yayınlanarak "sürdürülebilirlik" kavramı tanımlanmıştır.
1992	Rio De Janeiro (Brezilya)'da, BM-Habitat tarafından düzenlenen Dünya Zirvesi (Earth Summit)'nde sürdürülebilirliğin sosyal önemi vurgulanmıştır.
1994	Aalborg (Danimarka)'da düzenlenen Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Avrupa Konferansı'nda Yerel Gündem 21 (Agenda 21) imzalanarak sosyal eşitlik ana fikri vurgulanmıştır.
1996	Lizbon (Portekiz)'de, II. Sürdürülebilir Kentler Avrupa Konferansı düzenlenmiştir.
1996	İstanbul (Türkiye)'de, Habitat II Konferansı düzenlenerek sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için yerel yönetimlerle işbirliğinin önemi üzerinde durulmuştur.
2000	Günümüzün en güçlü ve öncelikli küresel taahhüt belgelerinden biri olarak kabul edilen BM Binyıl (Milenyum) Bildirgesi imzalanmıştır.
2000	Venedik (İtalya)'de düzenlenen Birleşmiş Milletler Yerel Yönetimler Toplantısı'nda Habitat II Deklarasyonu'nun nasıl uygulanabileceği tartışılmıştır.
2000-2001	Birleşmiş Milletler tarafından ardı ardına yayınlanmış olan Yeni Yüzyılda Kentler ve Diğer İnsan Yerleşmeleri (Declaration on Cities and Other Human Settlements) ile ilgili deklarasyonlar ile sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması ve yoksulluğun azaltılması konularındaki uluslararası toplumsal sorumluluğa dikkat çekilmiştir.
2002	Nairobi (Kenya)'de BM-Habitat tarafından düzenlenen World Urban Forum I'de, HABİTAT II'de ele alınan konular, değerlendirilerek sürdürülebilir kentleşme için katılımcı yerel yönetimin önemi bir kere daha vurgulanmıştır.
2002	Johannesburg'da düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (World Summit on Sustainable Development)'de, tüm dünya ülkeleri için ortak hedefin; uygar ve her konuda eşit haklara sahip bir küresel toplum yaratılması ve bir taraftan çevreyi korurken diğer yandan ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlayacak Yerel Gündem 21 esaslarının uygulanmasının yerelden küresele kadar tüm ölçeklerde gerçekleştirilmesi olduğu belirlenmiştir.
2004	Barcelona (İspanya)'da düzenlenen World Urban Forum II'de, kentler; farklı kültürlerin kesim noktası olarak ele alınarak, kültürel çeşitlilik ve sürdürülebilir gelişme için barış kültürünün önemi üzerinde durulmuştur.
2006	Van Couver (Kanada)'da düzenlenmiş olan World Urban Forum III'de hızlı kentleşmenin insanlar, kentler, ekonomi ve politika üzerindeki etkileri tartışılmıştır.
2008	Nanjing (Çin)'de düzenlenmiş olan World Urban Forum IV'de, her yaş grubu ve her sosyal gruptan insan için dengeli bölgesel gelişme gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Kaynak: (Çahantimur, 2010: 243-244)

Çalışmanın bu kısmında anılan sorunlara çözüm bulma gayretleri neticesinde ortaya atılan sürdürülebilir kalkınma kavramının izine uluslararası toplantılar ve metinlerin ışığında ulaşılmaya çalışılacak, ardından sürdürülebilir kalkınmanın yönetimle olan bağlantısının önemine vurgu yapılarak Türkiye’de uygulanan kent konseylerine kaynak teşkil etmeleri bakımından sırasıyla Gündem 21 ve Gündem 21’in uygulanması bakımından büyük önem taşıyan Yerel Gündem 21 sürecine bakılacaktır.

2.1.1. Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi (Stockholm) Konferansı - 1972

Sürdürülebilir kalkınmanın teorik çatısı 1972 ile 1992 yılları arasında bir dizi uluslararası konferans ve girişim neticesinde yavaş yavaş inşa edilmiştir. Sürdürülebilirliği küresel düzeyde ele alan ilk büyük uluslararası toplantı 1972 yılında Stockholm’de (İsveç) düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı’dır (Drexhage ve Murphy, 2010: 7).

5 - 16 Haziran tarihleri arasında yapılan bu toplantıya 113 ülke katılım göstermiş ve konferansa katılan tüm ülkeler tarafından insanoğlunun yeryüzünde yaşamını sürdürmeye devam edebilmesi için çevreye karşı sorumluluğunun tüm dünya ülkelerince ortak paylaşılması gerektiği savunulmuştur. Konferansta gelişmekte olan ülkelerin kalkınırken çevre sorunları yaratmamaları noktasında önlem almaları, zengin ve fakir ülkeler arasındaki dengesizliklerin giderilmeden çevre koşullarının iyileştirilmesinde aşama kaydedilemeyeceği gibi konulara vurgu yapılmıştır. Konferansta “Stockholm Bildirgesi” ve “İnsan Çevresi İçin Eylem Planı” kabul edilmiştir (Bulut, 2008: 2).

Stockholm Konferansı Ertürk’e göre (2009: 322-324) uluslararası düzeyde ve geniş bir platformda ele alınması bakımından çevre konusunda önemli bir dönüm noktası kabul edilmektedir. Konferansın temel amacı; siyasi ve sınır tanımaz sorunlarla ülkelerin ortak mücadele etmesi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Stockholm Konferansı ilk kez “çevre hakkı” kavramının kullanıldığı toplantı olma özelliğini de taşımaktadır.

2.1.2. Vancouver İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABİTAT I) – 1976

1972 yılında gerçekleştirilen Stockholm konferansından sonraki gelişmelere şöyle bir bakıldığında dikkat çeken ilk gelişme 1976 yılında Kanada’nın Vancouver kentinde

düzenlenen BM İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABİTAT I)'dır. Bu konferansla birlikte artık iyice anlaşılmıştır ki BM'nin merkezi hükümetleri tek muhatap olarak kabul etme politikası artık değişme göstermeye başlamış ve özellikle yerel yönetimlerin ve hükümet dışı kuruluşların süreçteki önemine vurgu yapılmaya başlanmıştır (Emrealp, 2005: 14).

Konferans sonunda bir bildirge yayınlanmıştır. Yayınlanan bu bildirgede özellikle az gelişmiş bölgeler olmak üzere insan yerleşimlerinde mevcut yaşam koşullarındaki olumsuzluklara vurgu yapıldığı Ertürk (2009: 327) tarafından ifade edilmektedir ve bu olumsuzluklara karşı ulusal ve uluslararası düzeyde önlemlerin alınmaması durumunda bu bölgelerde yaşam koşullarının daha da kötüleşeceği saptaması yapılmaktadır.

İnsan yerleşimlerine dair ülkelerin yapabilecekleri faaliyetlere ilişkin öneriler altı grupta toplanmıştır (Ertürk, 2009: 327-328):

- 1) Yerleşme Politikaları
- 2) Yerleşme Planlaması
- 3) Konut-Altyapı ve Kent Hizmetleri
- 4) Kent Toprakları
- 5) Kurumlar ve Yönetim
- 6) Halkın Katılımı

Öneriler kısmının son iki maddesi BM'nin özellikle üzerinde durduğu bir alandır. BM'ye göre sorunun kaynağı temelde yönetim anlayışından kaynaklanmaktadır. Ve özellikle çözümün başta merkezi hükümetler ve yerel yönetimler olmak üzere kurumların demokratik bir yönetim yapısına kavuşturulmasından geçtiğini savunmaktadırlar.

2.1.3. Brundtland (Ortak Geleceğimiz) Raporu - 1987

Adını dönemin Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu başkanı olan Norveç Başbakanı'nın adından alan Brundtland Raporu 1987 yılında yayınlanmış, "Ortak Geleceğimiz (Our Common Future)" olarak da adlandırılan çevre ile ekonomik kalkınma arasında dengenin kurulması ve kalkınmanın sürdürülebilir olmasına vurgu yapan bir belgedir (Keskin, 2011: 20-21).

İlk olarak 1983 yılında toplanan komisyon raporunu 1987 yılında yayınladığında sürdürülebilir kalkınmanın o popüler tanımı da ortaya atılmış oldu (WCED, 1987: 16): “Sürdürülebilir Kalkınma; bugünün ihtiyaç ve beklentilerini, gelecek nesillerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılama imkanını tehlikeye atmayacak şekilde karşılamaktır.”

Ortak Geleceğimiz Raporu Emrealp’e göre (2005: 14) çevre ve kalkınma konularının aynı potada eritilmesi bakımından yeni bir bakış açısı sunarken öte yandan raporda yerel yönetimlere, katılıma ve özellikle sivil toplum örgütlerine dair yapılan vurgu ise zayıf kalmıştır.

2.1.4. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio/Yeryüzü Zirvesi) - 1989

Ortak Geleceğimiz raporunun ardından raporda yer alan taahhüt ve önlemlerin hayata geçirilmesi adına bir küresel eylem planı hazırlamak amacıyla 1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu aldığı bir kararla “Çevre ve Kalkınma Konferansı” düzenlenmesini kararlaştırmıştır (Emrealp, 2005: 15). Uzun süren bir hazırlık döneminin ardından “Çevre ve Kalkınma Konferansı” ve “Dünya Zirvesi” olmak üzere iki aşamalı olarak gerçekleştirilen konferansın (Ertürk, 2009: 331) sonunda sürdürülebilir kalkınma üzerine dünya çapında iki anlaşma, iki bildiri ve bir de ana eylem planından oluşan beş adet belge ortaya çıkmış oldu (Bulut, 2008: 3):

- 1) İnsani kalkınma ve refah adına yapılan çalışmalarda ülkelerin hak ve sorumluluklarını tanımlayan 27 prensipten müteşekkil “Rio Deklarasyonu”,
- 2) Sürdürülebilir kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevresel boyutuyla nasıl mümkün kılınacağı üzerine bir plan olan “Gündem 21”,
- 3) Yeryüzündeki tüm ormanları kapsayan 17 ilkedden oluşan bir “Orman İlkeleri” (Ertürk, 2009: 338-339) rehberlik bildirisi,
- 4) İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi,
- 5) Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi.

BM Çevre ve Kalkınma Konferansının en tanınmış bildirgesi ve en temel çıktısı “Gündem 21” eylem planıdır. Bu plan sürdürülebilir kalkınma kavramının hayata geçirilmesine yönelik bir belge niteliğindedir (Keskin, 2011: 21). Gündem 21 eylem planı

çalışmamızın ilerleyen kısımlarında daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacak olup şimdilik burada ifade edilmesi gereken bu belgenin Yerel Gündem 21 ve Türkiye'deki Kent Konseyleri uygulamasına ana kaynak teşkil eden bir belge niteliğinde olduğunun bilinmesidir.

2.1.5. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABİTAT II İstanbul Kent Zirvesi) - 1996

1992 yılında Brezilya'nın Rio kentinde düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda İkinci İnsan Yerleşimleri Konferansı'nın (HABİTAT II) 3-14 Haziran 1996 tarihleri arasında İstanbul'da yapılması kararlaştırılmış (Ertürk, 2009: 340) ve Gündem 21'in Türkiye'de tanınması Emrealp'e göre (2005: 23) büyük ölçüde bu konferans sayesinde olmuştur.

Ertürk'e göre (2009: 340-341) HABİTAT II Kent Zirvesi'nin genel amaçları; insan yerleşimlerinin yüz yüze bulunduğu sorunlar karşısında dünyada bilinç düzeyini yükseltmek, dünya liderlerinin köy, kasaba ve kentlerimizi sürdürülebilir kılma amacını benimsemelerini sağlamak ve bu sayede dünya çapında sürdürülebilir ve yaşanabilir bir yerleşim sistemi oluşturmak ve herkese yeterli konut temin etmektir.

HABİTAT II İstanbul Bildirgesi'nde anılan hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için en önemli kurumların yerel yönetimler olduğuna vurgu yapılmış, her ülkenin yasal sınırları çerçevesinde demokratik ve mali yapılarının güçlendirileceğinden bahsedilmiş, ayrıca özel sektör, sendikalar ve diğer sivil toplum örgütleriyle iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanında çalışmamızın seyri açısından önem teşkil eden "yerel eylemler ve programlar Gündem 21 ve benzer diğer programlara dayandırılacaktır" (HABİTAT II İstanbul Bildirgesi, md. 12, 1996), ibaresidir.

2.1.6. Birleşmiş Milletler Liderler (Milenyum) Zirvesi - 2000

Milenyum (Liderler) Zirvesi 6-8 Eylül 2000 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler'in New York'taki Genel Merkezi'nde, Türkiye dahil 189 ülkenin devlet ve hükümet başkanlarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Zirve sonunda Birleşmiş Milletler Binyıl

(Milenyum) Bildirgesi imzalanmıştır. Bildirgede 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi planlanan “Binyıl Kalkınma Hedefleri” belirlenmiştir (Bulut, 2008: 4).

Emrealp (2005: 24) Binyıl Kalkınma hedeflerinin hayata geçirilmesi aşamasında “Yerel Gündem 21”lere büyük iş düştüğünü vurgulamaktadır. Bildirgede özellikle “Kalkınma ve Yoksulluğun Azaltılması”, “Ortak Çevrenin Korunması” ve “İnsan Hakları, Demokrasi ve İyi Yönetişim” başlıklarının altındaki hedeflerin gerçekleştirilebilmesinin Yerel Gündem 21 süreçlerini doğrudan ilgilendirdiği ifade edilmektedir.

2.1.7. Birleşmiş Milletler Dünya Sürdürülebilir Kalkınma (Johannesburg) Zirvesi – 2002

1972 yılında gerçekleştirilen Stockholm Konferansı’ndan bu yana ele alınan süreç içerisinde sürdürülebilir kalkınma kavramı tanımlanmak, ortaya konan hedeflerin gerçekleştirilebilmesi adına kendisine vurgu yapılmakla beraber adına “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramı geçen ilk küresel konferans 26 Ağustos – 4 Eylül 2002 tarihleri arasında Güney Afrika’nın Johannesburg kentinde düzenlenen “Birleşmiş Milletler Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi” olmuştur. Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi 1992 yılında Rio Zirvesi’nde ortaya atılan Gündem 21’in geçen on yıl zarfında gerçekleştirilen uygulamalarının değerlendirilmesini hedeflediği için “Rio+10” ismiyle de anılmaktadır (Keskin, 2011: 25).

Zirvede sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasının önündeki engellere, bu engellerin aşılması adına geliştirilecek stratejilere ve sürdürülebilir kalkınmanın hayata geçirilebilmesi adına uluslararası işbirliği ve dayanışmanın ne kadar önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Zirvenin sonunda ise iki belge ortaya çıkmıştır: “Siyasi Bildiri” ve “Eylem Planı”. Siyasi Bildiri’de sürdürülebilir kalkınmayı küresel, bölgesel ve yerel düzeyde gerçekleştirilebilmek adına ülkelerin ortak sorumluluklarına dikkat çekilmekte (Ertürk, 2009: 352); Eylem Planı’nda ise “Ulusal Düzeyde Sürdürülebilir Kalkınmanın Kurumsal Çatısı” başlığı altında yer alan 167. paragrafta Yerel Gündem 21’lerin önemine vurgu yapılmaktadır (WSSD, 2002: 62).

2.2. YÖNETİŞİM VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMADAKİ YERİ VE ÖNEMİ

Gelinen noktada 1972 yılından 2002 yılına kadarki süreçte uluslararası örgütlerce düzenlenen toplantılarda Sürdürülebilir Kalkınma kavramının gelişme seyrine göz atılmış oldu. Görülmüştür ki sürdürülebilir kalkınma kavramı, hakkında düzenlenen küresel toplantılar sayesinde dünya devletlerinin bir araya gelmesine aracı olmuş ve bu bakımdan “küreselleşen dünya” kavramına dair örnek teşkil edecek atılımların gözlemlenebileceği önemli bir alan konumuna gelmiştir. BM öncülüğünde gerçekleştirilen bir dizi toplantı ve ardından yayınlanan bildiri ve eylem planları sayesinde insanlığın ortak meseleleri ele alınmış ve çözüme dair ortak stratejiler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Bu eylem planları ve stratejilerin ne kadar hayata geçirildiği ve geri kalmış ülkelerdeki insanların yaralarına ne kadar merhem olabildiği tartışılır. Fakat şu bir gerçektir ki bu toplantılar neticesinde en azından yanlış giden bir şeylerin olduğu tüm dünya liderlerinin dikkatine sunulmuş oldu. Gerçekleştirilemeyen hedeflerin sorumluları elbette ki vardır ancak sistemsel boyuttan ele alınacak olursa bu toplantıların dünya çapında yönetime dair ortak kriterler ve hedefler sunduğu da bir gerçektir. Toplantıların ortak çıktuları; kalkınmaya yaklaşım tarzının sürdürülebilirlik perspektifinden olması, halkın yönetimler nezdinde daha fazla dikkate alınması, bunun için ise yerel yönetimlerin demokratik yapısının geliştirilmesi ve özellikle sivil toplum kuruluşlarına yeni alanlar açılması gerekliliğidir. Buradan hareketle sürdürülebilir kalkınma birçok kavram ve değerle ilişkilendirilmiştir. Anılan çıktılar göstermektedir ki artık kalkınmanın sürdürülebilir olmasının yolu halkın istek ve beklentilerinin daha fazla dikkate alınması ve bu amaçla da kararların halka en yakın olan kurumlar olan yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleriyle ortaklaşa alınmasından geçmektedir. İşte bu noktada da “yönetişim” kavramı devreye girmektedir.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) yayınladığı bir raporda sonuçtan çok süreci önemseyen, merkeziyetçi, esnek olmayan ve katı kuralcı örgütlerin başarısının önündeki en büyük engel olduğuna vurgu yapmıştır. İlaveten artan nüfus baskısı, ekonomik ve toplumsal problemler de merkezi ve yerel hükümetlerin sırtına yeni yükler yüklemektedir. Öte yandan vatandaşlar da kendileriyle ilgili alınan kararlara ortak olmayı istemektedirler (Ökmen, Baştan ve Yılmaz, 2004: 45).

Günümüzde yurttaş ve kamu yönetimi arasındaki ilişkilerin yukarıda anılan gelişmelerden ötürü değişime uğradığı gözlemlenmektedir. Bu değişim “yönetim” kavramı açısından da kendisini göstermektedir. Geliştirilen yeni yönetim anlayışı yurttaşlarla karşılıklı etkileşim içerisinde olmayı gerekli kıldığı için adına “yönetişim” denilmiştir (Toksöz, 2008: 7). Son zamanlarda kamu yönetimi yazınında etkinlik, hesap verebilirlik, şeffaflık ve katılım gibi kavramlar revaç bulmuştur. Bu kavramların bir arada hayata geçirilebilmesine olanak sağlayan anlayış ise “yönetişim” anlayışıdır (Palabıyık, 2004: 63).

Yönetişim kavramı İngilizce’deki “governance” kavramının dilimize çevrilmiş halini ifade etmektedir. Klasik yönetim anlayışını yansıtan kavram İngilizce’de “government” iken, Dünya Bankası’nın 22 Kasım 1989 tarihinde “Sahra-altı Afrika: Krizden Sürdürülebilir Gelişmeye” (World Bank, 1989) adıyla yayınladığı, Sahra-altı Afrika’sının kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan raporda “governance” kavramını kullanmasıyla kavram revaç bulmuş ve artık yeni bir yönetim anlayışını ifade etmek üzere literatürde kullanılmaya başlanmıştır.

Öte yandan Parlak ve Sobacı (2010: 204) Gaudin’den hareketle kavramın ortaya çıkışının 16. y.y.’a kadar götürülerek Fransızca’daki “gouvernance” kelimesine dayandırıldığını; Gündoğan (2010: 15-16) ise Kjaer’in, kavramın ortaya çıkışını Antik Yunan’a kadar götürdüğünü ifade etmektedir.

Güler’e göre (2003: 99-102) kavramın yaratıcısı Dünya Bankası iken, geliştiricisi OECD, incelticisi ise Birleşmiş Milletler olmuştur. Birleşmiş Milletler’in kavramın incelticisi olması Güler’e göre governance kavramını “küresel governance” olarak örgütlemesi ve geliştirmesindedir.

Çukurçayır (2003: 261) yönetişimin küreselleşme sürecinin siyasal yanının düzene sokulması ve biçimlendirilmesi amacıyla geliştirildiğinden bahsederken, Tatar-Peker’in kavrama “siyasal iktisat”, Güler’in ise “yapısal uyarlanma” içeriğini yükleyerek Dünya Bankası’nın yönetişimi gelişmekte olan ülkelerin siyasal-yönetimsel yapılarını ekonomik yardımlar çerçevesinde kendi etki alanı içerisine sokmasının bir aracı olarak gördüklerinden bahsetmektedir.

Literatürde yönetişim kavramı çok farklı şekillerde tanımlanmış fakat birçok tanım kavramı yönetim kavramıyla özdeş görmek suretiyle tanımlama yoluna gitmiştir.

Yönetişim kavramı Dünya Bankası, BM, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve OECD gibi kuruluşlar tarafından da tanımlanmakla beraber konuyu ele aldığımız boyuttan bizim için daha işlevsel olacağı düşünülen Toksöz'ün (2008: 17) tanımına burada yer verilecektir:

“Yönetişim; birlikte yönetmek demektir. Kamuda yönetim, yönetim ve karar alma süreçlerinin tüm paydaşların işbirliği ve katılımı ile yapılmakta olduğunu, yöneticilerin uzlaşmacı, saydam, hesap verebilir, etkin ve sorumlu bir yönetim anlayışı içerisinde davrandıklarını ifade etmektedir. Yani, yönetim sadece seçimler aracılığı ile seçilmiş bir kesim tarafından değil; STK'lar, odalar, meslek grupları, özel sektör kuruluşları, üniversiteler gibi çeşitli grupları da süreçlere dahil ederek gerçekleşmektedir. Yönetişim kavramı içerisinde, yönetenlerin aldıkları kararları halka açık bir şekilde almalarını, tüm ilgili paydaşları sürece katmalarını ve bilgiye dayalı, uzlaşmacı bir yönetim anlayışı sergilemelerini bekleriz.”

Yönetişim kavramı farklı tanımlara sahip olduğu gibi farklı farklı boyutlarda da ele alınan bir kavramdır. Yönetişim niteliksel olarak sistemsel, siyasal ve yönetsel olmak üzere ele alındığı gibi aynı zamanda küresel, ulusal ve yerel boyut olmak üzere mekansal ölçek bağlamında ve bunun dışında birçok sınıflandırmaya tabi tutulmak suretiyle ele alınan bir kavramdır.

Yönetişim kavramının niteliksel açıdan sistemsel, siyasal ve yönetsel olmak üzere üç boyutu söz konusudur (Göymen, 2000: 6-7) :

Sistemsel boyutta yönetim; geleneksel devlet anlayışı ve onun paralelinde belirlenen hükümetten daha geniş bir kavram olarak tanımlanır.

Siyasal boyutta yönetim; yalnızca devletin meşru olduğu ve demokratik yönetimin şeklen var olduğu bir yönetimden ziyade yurttaşların mümkün olan her alanda yönetime katıldığı bir yönetimdir.

Yönetsel boyutta yönetim; etkin, saydam, bağımsız ve denetlenebilen bir kamu hizmetini ifade etmek için kullanılır.

Yönetişimi ele alırken kullanılan bir diğer sınıflandırma ise mekansal ölçek bağlamında küresel, ulusal ve yerel boyutta yapılan sınıflandırmadır. Bu çalışmada da bu sınıflandırmanın kullanılması çalışmanın seyri açısından daha işlevsel gözükmektedir. Çünkü sürdürülebilirlik kavramının hayata geçirilmesi adına büyük önem teşkil eden

“yönetişim” yaklaşımını benimseyen uluslararası kuruluşlar yönetişimin kullanılacağı alanları ayrı ayrı tarif ederlerken bu tariflerden öne çıkan boyutun daha ziyade küresel ve en yoğun olarak da yerel boyut olduğu sonucuna varılmıştır.

Küresel yönetim yoğun olarak 1990’lı yıllarla birlikte uluslararası örgütlerin dünya liderlerini bir araya getirdikleri zirveler neticesinde belirginleşmiş bir kavramdır. Dünya liderleri insanlığın ortak meseleleri etrafında bir araya gelirken çözüme dair benimsenmesi gereken anlayışın sürdürülebilirlik olduğu konusunda uzlaşmaya varmışlar ve bu hedefi gerçekleştirmeye imkan tanıyacak yaklaşımın ise yönetim yaklaşımı olduğunu ortaya koymuşlardır. İnsanlığın küresel ölçekte içine düştüğü bu bunalımın çözümü de küresel düzeyde bir yönetim yaklaşımının benimsenmesinden geçmektedir.

Ulusal boyutta yönetime gelindiğinde göze çarpan ulus-devletlerin küresel yönetimden etkilendikleri olgusudur. Küresel yönetimle birlikte Çukurçayır’a göre (2003: 265) artık ulus-devletler “yapan” değil, “yönlendiren” kurumlar haline gelmişlerdir. Bu süreçle beraber devletin rolü yalnızca düzenleme fonksiyonuna indirgenmiş, “yapabilir aktörler” küresel ve yerel aktörler olarak belirlenmiştir.

Yönetişim yaklaşımının benimsenmesiyle ulus-devletlerin ikinci plana atıldığı gibi tezler ortaya atılmakla beraber hemen belirtilmelidir ki literatürde ulus-devletler olmadan hem küresel hem de yerel aktörlerin tek başlarına bir şey yapamayacaklarını savunan görüşler de söz konusudur. Nitekim Çukurçayır (2003: 268) yönetişimin iddia edilen aksine “devletin küçültülmesi ve etkisizleştirilmesi” olarak algılanmasının yanlış olduğunu aksine sürecin devletin problem çözme kabiliyetini arttırdığını, kalkınma sürecine önemli katkılar sağladığını ve toplumsal işbirliğini harekete geçirecek kurumlar olarak belirlediğini ifade etmektedir.

Yerel boyutta yönetim anlayışı bu çalışmanın temeline oturtulan yaklaşımdır ve başlangıçta ele alınan küresel süreçlerin ısrarla referans verdikleri alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden yukarıda yürüttüğümüz sürdürülebilirlik tartışmasını bir kere de bu boyutta ele almak gerekmektedir.

Bu anlamda sürdürülebilirlik kavramından anlaşılması gereken işlevsellik ve demokratiklik boyutundan uygun birimler olarak ortaya çıkan yerel birimlerin kararların alınması sürecinde kendisine yerel özelliklere uygunluğu referans olarak alması ve bu

bağlamda siyasal, kurumsal, sosyal, ekonomik ve teknik özelliklere bakılarak kamu politikalarının belirlenmesi, bunların ise ilgili aktörlerce benimsenip uygulanmasıdır (Palabıyık, 2004: 64).

Yerel yönetimde Parlak ve Sobacı'ya göre (2010: 208); yönetim sürecinin yerel yönetimlerle etkileşim ortamı içerisinde gerçekleştirilmesi ve yerel kamusal hizmetlerin sunumunda kamudan özele ve diğer toplumsal oluşumlara yetki aktarımı gibi konular tartışılmaktadır. Esasen yerel yönetim yerel demokrasinin hayata geçirilmesi, hizmetin kalitesinin artırılması ve yerel sorunların çözümünde yerel nitelikli bilgi ve kapasitenin kullanımını öngörmekte ve mahalle kurumunu ise merkeze koymaktadır.

Küresel kuruluşların da sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek adına yerel yönetime çok önem verdikleri ve bu amaçla bir dizi bildiri ve eylem planı ortaya attıklarına daha önce de vurgu yapılmıştı. Bunlar arasında 1992 yılında Rio Konferansı sonrasında ortaya atılan Gündem 21 belgesi büyük önem arz etmektedir.

Gündem 21 kendisine araçsal ilke olarak "kent bağlılığı", "yapabilir kılma" ve "yönetişim"i belirlemiştir. Bunlar arasından yönetim Gündem 21'in olmazsa olmazlarından. Gündem 21 geleneksel yönetim anlayışının yerine çok aktörlü ve katılımcı bir yönetim yaklaşımı olan "yönetişim"i koymuş ve bu sayede "birlikte yönetim" anlayışını başlatmıştır (Torlak ve Önez, 2005: 652).

Gündem 21'in uygulanması adına ortaya atılan en önemli proje ise "yerel gündem 21"lerdir. Emrealp'in (2005: 20) deyimiyle yerel gündem 21 projeden çok öte yönetişimin tüm alanlarını ve aktörlerini kapsayan yeni bir anlayış, bir yönetim ahlakını yansıtmaktadır. Ceritli ve Güneş'e göre (2010: 536) yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmaya yönelik katılımcı eylem planlaması görünümündeki yerel gündem 21, dünyada ve Türkiye'de 21. yüzyılın demokratik ve vatandaş odaklı yerel yönetişim anlayışını ifade eden en önemli araçlardan biri niteliğindedir.

Yerel gündem 21 sürecinin iyi anlaşılabilmesinin yolu Gündem 21'in bilinmesinden geçmektedir. Şimdi ise yapılacak olan Gündem 21'in yerel gündem 21'lere kaynak teşkil etmesi bakımından nasıl bir önem arz ettiğini anlamaya çalışmak olacaktır.

2.3. BİR EYLEM PLANI OLARAK GÜNDEM 21

Daha önce de vurgulandığı üzere 1992 yılında Rio’da gerçekleştirilen dünya zirvesinde beş ayrı metin ortaya atılmıştır. Bunlardan ikisi uluslararası anlaşma, ikisi bildiri ve sonuncusu da bir eylem planıdır. Üzan’a göre (1999: 97) bu belgeler içerisinde ele alınan konunun çerçevesini çizmesi ve genel kurallar koyucu nitelikte olması bakımından “Rio Deklarasyonu” önem arz etmektedir. İşte Gündem 21’de anılan deklarasyonda yer alan ilkelerin hayata geçirilmesini sağlamak adına ortaya atılmış bir eylem planıdır.

Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere Gündem 21 dört ana kısım ve 40 bölümden meydana gelmektedir. Gündem 21’in dördüncü kısmı, ilk üç kısımda yer alanları tamamlayıcı mahiyette bölümlerdir. Her aşaması önemli olmakla beraber çalışmamız açısından önem teşkil eden kısım şuan için Gündem 21’in üçüncü kısmıdır.

Gündem 21’de yer alan “sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklıklar oluşturulması” hususunun önemine binaen Gündem 21’in 28. Bölümünün başlığı “Gündem 21’in desteklenmesinde yerel yönetimlerin girişimleri” olarak belirlenmiştir. Bu bölümün oluşturulmasına kaynak teşkil eden temel dayanak noktası “Gündem 21’in ele aldığı konuların ve sorunların yerel yönetimleri ilgilendirmesi ve çözüme dair geliştirilen stratejiler içerisinde yerel yönetimlerin katılımı ve iş birliği kolaylaştırıcı ve belirleyici etken olacaktır”, görüşüdür (Ökmen ve Görmez, 2009: 111).

Esasen Gündem 21’in üçüncü kısmı “temel grupların rollerinin geliştirilmesi” başlığıyla tümünden toplumun farklı farklı kesimlerinin sürece dahil edilmesi ve süreç içerisindeki rollerinin güçlendirilmesi konusuna yoğunlaşmıştır. Gündem 21’in üçüncü kısmında yer alan 24. bölümde kadınlar, 25. bölümde çocuklar ve gençlik, 26. bölümde yerel halklar ve topluluklar, 27. bölümde hükümet dışı kuruluşlar, 29. bölümde işçiler ve işçi sendikaları, 30. bölümde iş çevreleri, 31. bölümde bilimsel ve teknolojik topluluk, 32. bölümde çiftçiler ayrı ayrı ele alınarak sürecin ancak yönetim yaklaşımının benimsenmesi neticesinde başarıya ulaşabileceği vurgulanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3: Gündem 21'in Bölüm Başlıkları

Gündem 21'in Bölüm Başlıkları	
KISIM I: SOSYAL VE EKONOMİK BOYUTLAR	
Bölüm 1: Giriş	
Bölüm 2: Gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın hızlandırılması için uluslararası işbirliği	
Bölüm 3: Yoksullukla mücadele	
Bölüm 4: Tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi	
Bölüm 5: Demografik dinamikler ve sürdürülebilirlik	
Bölüm 6: İnsan sağlığının korunması ve kollanması	
Bölüm 7: Sürdürülebilir insan yerleşimleri gelişmesinin desteklenmesi	
Bölüm 8: Karar alma sürecinde çevre ve kalkınmanın bütünleştirilmesi	
KISIM II: KALKINMA İÇİN KAYNAKLARIN KORUNMASI VE YÖNETİMİ	
Bölüm 9: Atmosferin korunması	
Bölüm 10: Toprak kaynaklarının planlanması ve yönetimine bütünlük yaklaşım	
Bölüm 11: Ormansızlaşma ile mücadele	
Bölüm 12: Hassas ekosistemlerin yönetimi: çölleşme ve kuraklık ile mücadele	
Bölüm 13: Hassas ekosistemlerin yönetimi: dağların sürdürülebilir gelişmesi	
Bölüm 14: Sürdürülebilir tarımın ve kırsal kalkınmanın desteklenmesi	
Bölüm 15: Biyolojik çeşitliliğin korunması	
Bölüm 16: Biyoteknolojinin çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi	
Bölüm 17: Okyanusların, kapalı ve yarı-kapalı denizler de dahil olmak üzere her türlü denizin ve kıyı alanların korunması, canlı kaynaklarının korunması, rasyonel kullanımı ve geliştirilmesi	
Bölüm 18: Tatlısu kaynaklarının temini ve kalitesinin korunması: Su kaynaklarının geliştirilmesi, yönetimi ve kullanımında bütünlük yaklaşımların uygulanması	
Bölüm 19: Zehirli ve tehlikeli ürünlerin yasadışı uluslararası dolaşımı dahil olmak üzere, zehirli kimyasal maddelerin çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi	
Bölüm 20: Tehlikeli atıkların yasadışı uluslararası dolaşımı dahil olmak üzere, tehlikeli atıkların çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi	
Bölüm 21: Katı atıkların ve atık suların çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi	
Bölüm 22: Radyoaktif atıkların güvenli ve çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde yönetimi	
KISIM III: TEMEL GRUPLARIN ROLLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ	
Bölüm 23: Başlangıç	
Bölüm 24: Sürdürülebilir ve hakkaniyetli gelişme yönünde <i>kadınlar</i> için küresel eylem	
Bölüm 25: Sürdürülebilir gelişmede <i>çocuklar ve gençlik</i>	
Bölüm 26: <i>Yerli halkların ve toplulukların</i> rollerinin tanınması ve güçlendirilmesi	
Bölüm 27: <i>Hükümet-dışı kuruluşların</i> rolünün güçlendirilmesi	
<i>Bölüm 28: Gündem 21'in desteklenmesinde yerel yönetimlerin girişimleri</i>	
Bölüm 29: <i>İşçilerin ve işçi sendikalarının</i> rolünün güçlendirilmesi	
Bölüm 30: <i>İş çevrelerinin</i> ve sanayinin rolünün güçlendirilmesi	
Bölüm 31: <i>Bilimsel ve teknolojik topluluk</i>	
Bölüm 32: <i>Çiftçilerin</i> rolünün güçlendirilmesi	
KISIM IV: UYGULAMA ARAÇLARI	
Bölüm 33: Mali kaynaklar ve mekanizmalar	
Bölüm 34: Çevresel açıdan sağlıklı teknolojinin transferi, işbirliği ve kapasite geliştirilmesi	
Bölüm 35: Sürdürülebilir gelişme için bilim	
Bölüm 36: Öğretimin, kamu duyarlılığının ve eğitimin özendirilmesi	
Bölüm 37: Kapasite geliştirmeye yönelik ulusal mekanizmalar ve uluslararası işbirliği	
Bölüm 38: Uluslararası kurumsal düzenlemeler	
Bölüm 39: Uluslararası hukuki araçlar ve mekanizmalar	
Bölüm 40: Karar alma sürecinde bilgi	

Kaynak: <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/Agenda21.pdf>

Gündem 21 Yıldırım ve Öner'e göre (2003: 12-13) uluslararası ve ulusların kendi içerisindeki eşitsizlik, adaletsizlik, yoksulluk, yolsuzluk, hastalık, açlık gibi birçok soruna dikkat çekmek amacıyla ortaya atılmıştır. Gündem 21'de insanların temel gereksinimlerini karşılamaları, yaşam standartlarını iyileştirmeleri, ekosistemlerin daha iyi korunması ve yönetilmesi, daha güvenli bir gelecek temini için çıkış yolu olarak "küresel ortaklık" kavramının geliştirilmesi önerilmektedir.

Bu bağlamda "küresel ortaklık" kavramı açıklık ve şeffaflığı, dayanışma kültürünü ve etiğini, sivil hareketlerin gelişmesini, ülke sorunlarının halkın etkin katılımıyla belirlenmesini, sorunlara yetkili ortaklıklarla çözüm projeleri geliştirmeyi ve projeler doğrultusunda eylem birliği yapmayı imkanı kılacak bir oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır (Sağır, 2003: 31-32).

Bahsedilen yaklaşım doğrultusunda Gündem 21'de dört temel hedef bulunmaktadır (Torlak ve Önez, 2005: 650):

- 1) Her ülkenin yerel yönetimleri kendi belde halklarıyla katılımcı bir süreci başlatmalı ve Yerel Gündem 21 konusunda görüş birliğine varmalıdır.
- 2) Uluslararası topluluklar ve yerel yönetimler arasındaki işbirliği artırılmalıdır.
- 3) Yerel yönetim birlikleri ve yerel yönetimler arasında işbirliği ve koordinasyon sağlanmalıdır.
- 4) Yerel yönetimler karar alma süreçlerine kadınlar ve gençleri dahil edecek yeni mekanizmalar geliştirmelidir.

21. yüzyılın gündemini belirlemeyi kendisine amaç edinmiş olan Gündem 21, ülkelerin çevre ve insan yerleşimlerine dair sorunlarını içeren "Ulusal Eylem Planları" hazırlamalarını istemiştir (Adıgüzel, 2003: 50). Rio Zirvesine katılarak Gündem 21'i uygulamayı taahhüt eden Türkiye'de bu amaçla üç plan hazırlamıştır (Kayan, 2005: 29): Ulusal Gündem 21, Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı, Yerel Gündem 21.

Şimdi oluşumu açısından dünyada Yerel Gündem 21'lere bakılacak ve Yerel Gündem 21'lere Gündem 21'in uygulanması adına nasıl bir fonksiyon yüklendiği anlaşılmaya çalışılacaktır.

2.4. GÜNDEM 21'İN UYGULANMASI İÇİN YEREL GÜNDEM 21

Bir eylem planı olarak Gündem 21 ortaya atıldığında görülmüştür ki belirtilen amaçlara ulaşabilmenin yolu öncelikle Yerel Gündem 21'ler oluşturmaktan geçmektedir. Gündem 21'in 28. bölümüne dayanarak oluşturulması kararlaştırılan Yerel Gündem 21'ler her ülkenin kendi özel şartları dikkate alınarak oluşturulmalıydı.

Fakat Yerel Gündem 21'in Gündem 21 içerisine dahil edilmesi kolay olmamıştır. Rio Zirvesi öncesinde Birleşmiş Milletler'in yaptığı hazırlık toplantılarında merkezi yönetimlerin temsilcileri yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının konuya ilişkin hassasiyetlerine karşın Yerel Gündem 21'lerin Gündem 21 içerisinde yer almalarına sıcak bakmamışlardır. Zirve'ye az bir vakit kala Yerel Gündem 21 destekçisi yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan bir grubun yoğun baskı ve girişimleri neticesinde Gündem 21'in dördüncü ve son hazırlık toplantısı olan toplantıda Yerel Gündem 21 Gündem 21 içerisine dahil edilmiştir. İşte Gündem 21 içerisinde 28. bölümde yer alan metin bu grubun yayınladığı "Curitiba Bildirgesi" olarak bilinen bildirge esas alınarak hazırlanmıştır (www.habitat.org.tr).

Gündem 21 içerisinde yer alan Yerel Gündem 21'lerin hayata geçirilmesine ilişkin maddeler şu şekildedir (Agenda 21, 1992: 285);

- 1) 1996 yılına değin her ülke yerel yönetimleri kendi beldelerinde katılımcı bir süreci başlatmalı ve kendi kentlerinde Yerel Gündem 21 oluşturulması hususunda bir uzlaşmaya varmalıdırlar.
- 2) 1993 yılına değin uluslararası topluluk yerel otoriteler arasında işbirliği sürecini hedefleyen danışma süreci başlatmış olmalıdır.
- 3) 1994 yılına kadar kent oluşumlarının temsilcileri ve yerel kurumlar yerel otoriteler arasındaki tecrübe ve bilgi paylaşımını arttırmayı hedeflemek suretiyle koordinasyon ve işbirliği seviyesini arttırmalıdır.
- 4) Her ülkedeki tüm yerel yönetimler, karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine kadınların ve gençlerin etkin katılımını sağlamak adına çeşitli mekanizmalar geliştirmelidir.

Yerel Gündem 21 Sağır'a göre (2003: 32) yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının öncelikli olarak ele alındığı uzun dönemli stratejik planlar hazırlanması ve

bu'nların uygulanması suretiyle Gündem 21'e dair hedeflere ulaşılmasını amaç edinen çok aktörlü ve katılımcı bir süreç olarak ifade edilmektedir.

Yerel Gündem 21 ile kentlerden başlamak suretiyle daha yaşanabilir bir dünya oluşturmak hedeflenmiş, yerel yönetimler ve vatandaşların ortaklaşa kendi Gündem 21'lerini oluşturmalarına imkan tanınmıştır. Başka bir ifadeyle Yerel Gündem 21 kente ilişkin sorunlara dair çözümler üretilirken sürece yerel aktörlerin dahil edilmesi ve ortaklıklar kurulması suretiyle daha katılımcı bir yönetim tarzı uygulanmasını hedeflemektedir (Torlak ve Önez, 2005: 656). Bu katılımcı yönetim tarzını gerçekleştirmek adına yerelde Yerel Gündem 21'in oluşturulmasını önerdiği kurumlar/paydaşlar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Yerel Gündem 21 Öğeleri

Katılım ve Ortaklıklar	Kent Konseyleri - Kent Meclisleri (Kent Ölçeğindeki Platformlar)	Çalışma Grupları-Kozalar
Mahalle Bazındaki Çalışma Grupları	Kadın Çalışma Grupları	Gençlik Çalışma Grupları
Engelli Çalışma Grupları	Kıdemli Hemşehriler –Emekliler	Çocuk Çalışma Grupları
Koordinasyon ve Destek Birimleri	Yerel Gündem 21 Genel Sekreterliği	Yerel Gündem 21 Evleri

Kaynak: www.yerelgundem21.org

Adıgüzel'e göre (2003: 52) Yerel Gündem 21'lerin işlevleri şunlardır;

- 1) Yerel karar alma süreçlerine katılımı geliştirmek,
- 2) Kentsel yaşamı kolaylaştıran alternatif projeler geliştirmek,
- 3) Geliştirilen alternatif projelere finansman sağlamak,
- 4) Yerel yönetsel sistemin önünü açmak ve sorun çözmek,
- 5) Demokratik yaşamın yerleşmesine katkı sağlamak,
- 6) Kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesini sağlamak,

- 7) Yetiştirilmiş ve kent sorunlarına duyarlı insan kaynağı elde etmek,
- 8) Baskı grubu olarak kentsel sorunların çözümü sürecine katkı koymak.

Anılan işlevlerinden hareketle söyleyebiliriz ki Yerel Gündem 21 bir “yerel demokrasiyi geliştirme projesi”dir (www.habitat.org.tr). Yerel Gündem 21, 1992 yılından itibaren Avrupa’nın birçok ülkesinde binlerce kentte uygulanmaya başlamıştır. Yerel Gündem 21’in uygulanmaya başlamasıyla beraber kentlere “sürdürülebilir kalkınma” perspektifinde kapsamlı bir şekilde ve bir bütünlük içerisinde yaklaşılması gerektiği anlaşılmıştır (Yıldırım ve Öner, 2003: 14). Yerel Gündem 21’in uygulamaya konulduğu ülkelerden bir tanesi de Türkiye’dir.

2.5. KENT KONSEYLERİ’NE KAYNAK TEŞKİL EDECEK BİR UYGULAMA OLARAK TÜRKİYE’DE YEREL GÜNDEM 21’LER

Türkiye’nin Yerel Gündem 21 ile tanışması büyük ölçüde HABİTAT II İstanbul Kent Zirvesi sayesinde olmuştur. HABİTAT Gündemi’nin 103, 211 ve 213. Paragrafları ve İstanbul Bildirgesi’nin 12. Maddesi Yerel Gündem 21 ile bağ kurmaktadır.

HABİTAT Gündemi’nin 213. Paragrafında; “Hükümetler HABİTAT Gündemi’nin uygulanmasından birinci derecede sorumludurlar. Yapabilir kılıcı ortaklık olarak hükümetler her ülkede kadınlar, gençler, yaşlılar, özürllüer, korunmasız ve muhtaç gruplar, yerli halk ve topluluklar, yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile etkin ortaklıklar geliştirmek ve güçlendirmekle yükümlüdürler. Yerel eyleme gereksinim duyulduğu ölçüde yerel yönetimlerin HABİTAT Gündemi’ni uygulamaya dönük çabaları desteklenmelidir. Yerel gündem 21 inisiyatifleri de dahil olmak üzere, gereken tüm katılımcı mekanizmalar geliştirilmeli ve kullanılmalıdır.” (Bulut, 2008: 248), şeklinde yer alan ifadelerle Türkiye’de de Yerel Gündem 21’lerin uygulanması sürecine girişilmiş ve buradan hareketle Yerel Gündem 21’ler Türkiye’de aşama aşama hayata geçirilmeye başlamıştır. Aşağıda Tablo 5’de Türkiye’deki Yerel Gündem 21 süreci detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 5: Türkiye’de Yerel Gündem 21’in Gelişim Seyri

	KONU	TARİH / SAYI
1	“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” Projesi (1. Aşama)	6 Mart 1998 tarih ve 98/10618 sayılı Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Resmi Gazete
2	Valiliklere, kamu görevlilerinin Yerel Gündem 21 hareketini desteklemesi amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından gönderilen Genelge	19.03.1998 tarih ve B050MAH0750000/50042 sayılı genelge
3	“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” Projesi Revizyonu	8 Şubat 1999 tarih ve 23605 sayılı T.C. Resmi Gazete
4	“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulamaya Geçirilmesi” Projesi (2. Aşama)	22 Ocak 2001 tarih ve 24295 sayılı T.C. Resmi Gazete
5	Uygulamada karşılaşılan bazı sorunların çözümüne yardımcı olmak üzere, özellikle belediyelerin bu amaç için nasıl para harcayabileceklerini belirtmek amacıyla, İçişleri Bakanlığı tarafından gönderilen genelge	7 Kasım 2000 tarih ve B050MAH076000/409 sayılı genelge
6	“Türkiye’de Yerel Demokratik Yönetişimi Teşvik Amacıyla Sürdürülebilir İlişkiler Ağı Kurulması” Projesi	11 Haziran 2003 tarih ve 25135 sayılı T.C. Resmi Gazete
7	“Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı’nın Yerelleştirilmesi” Projesi (3. Aşama)	12 Kasım 2003 tarih ve 25287 sayılı Resmi Gazete
8	“Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin Yerelleştirilmesi” Projesi (4. Aşama)	24 Nisan 2007 tarih ve 26502 sayılı T.C. Resmi Gazete
9	Yerel Gündem 21 Programı ve Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı (UCLG-MEWA)’ya üyelik başvuruları ile ilgili İçişleri Bakanlığı tarafından gönderilen genelge (Genelge 2007/75)	18/07/2007 tarih ve B.05.0.MAH.0.65.001/80000-18381 sayılı genelge
10	“Kent Konseyleri’nin Güçlendirilmesi ve Yerel Demokratik Yönetişim Mekanizmaları Olarak İşlev Görmelerine Yönelik Eğitim ve Kapasite Geliştirme Projesi”	31 Aralık 2009 tarih ve 27449 sayılı T.C. Resmi Gazete

Kaynak: <http://www.bursakentkonseyi.org.tr/?sayfa=icerik&id=88>

Türkiye’de Yerel Gündem 21 sürecine genel olarak bakıldığında sürecin dört aşamadan müteşekkil olduğu gözlemlenir. Bunlar sırasıyla; “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” Projesi (1. Aşama), “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulamaya Geçirilmesi” Projesi (2. Aşama), “Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı’nın Yerelleştirilmesi” Projesi (3. Aşama) ve “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin Yerelleştirilmesi” Projesi (4. Aşama)’dir. Şimdi bu aşamalar daha detaylı şekilde ele alınacaktır.

2.5.1. “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” Projesi (1. Aşama – Uygulama Dönemi: 1997-1999)

Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi’nin amacı Türkiye’deki yerel yönetimleri kendi Yerel Gündem 21’lerini hazırlamaya teşvik etmek ve Gündem 21’in hedeflerine yerel düzeyde ulaşılmasını temin etmektir. Proje, Eylül 1997 içerisinde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı (IULA-EMME) ve T.C. Hükümeti tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Projenin koordinatörlüğü IULA-EMME tarafından yürütülmüştür (www.habitat.org.tr).

Proje Dokümanı, 6 Mart 1998 tarihinde T.C. Resmi Gazete’nin mükerrer sayısında yayınlanmıştır. Proje’nin başlangıcında 9 pilot kent yer almıştır: Bursa, İzmir ve Antalya Büyükşehir Belediyeleri ve Adıyaman, Ağrı, Çanakkale, Gölbaşı (Ankara), Harran (Şanlıurfa), Trabzon Belediyeleri (www.resmigazete.gov.tr). Projeye yeni ortakların katılması ve uygulamaların tüm ülke ölçeğinde yaygınlaştırılması amacıyla Ekim 1998’de yapılan Proje Revizyonu ise, 8 Şubat 1999 tarihli T.C. Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Yaklaşık iki buçuk yıllık bir süreyi kapsayan Proje (Birinci Aşama), Aralık 1999’da sona ermiştir (www.habitat.org.tr).

Bulut’a göre (2008: 258) projenin temel hedefleri; i) Ülkesel/Bölgesel ölçekte Yerel Gündem 21 kavramının ve bunun yerel “yönetişim” üzerindeki etki ve sonuçlarının tanıtımı, ii) Pilot kentlerde yerel topluluk içerisindeki farklı sektörlerin katılımına dayalı bir planlama sürecinin gelişmesini sağlayacak mekanizmaların oluşturulması ve bunlara işlerlik kazandırılmasıdır.

2.5.2. “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulamaya Geçirilmesi” Projesi (2. Aşama – Uygulama Dönemi: 2000-2003)

“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulamaya Geçirilmesi” Projesi, birinci aşamada olduğu gibi, IULA-EMME’nin koordinasyonunda ve UNDP’nin desteğiyle yürütülmüştür. Proje Dokümanı 22 Ocak 2001 tarihinde T.C. Resmi Gazetesi’nde yayınlanmıştır. Ocak 2000 içerisinde başlanan ikinci aşama çalışmaları, 2003 yılı ortalarında tamamlanmıştır (www.habitat.org.tr).

Proje'nin temel hedefleri şu şekilde ortaya konmaktadır (www.resmigazete.gov.tr):

- 1) 50 (yeni kaynak sağlanmasına bağlı olarak daha fazla) kentte desantralize yerel yönetişimin güçlendirilmesine yönelik olarak sivil toplumun karar alma süreçlerine katılımının ve yerel yatırımlarda söz sahibi olmasının sağlanması,
- 2) Oluşturulacak bir mekanizma aracılığıyla Yerel Gündem 21 süreçlerinin yerel karar almayı etkilemesinin sağlanması,
- 3) Halkın süreç konusunda bilgilendirilmesi sağlanarak Yerel Gündem 21'e katılımının artırılması; yurtdışında sürecin tanıtılması yoluyla uluslararası desteğin artırılması,
- 4) Türkiye'deki Yerel Gündem 21 süreçlerinin uzun dönemli sürdürülebilir destek görmesinin ve tüm ülkeyi kapsayacak şekilde genişlemesinin sağlanması,
- 5) 17 Ağustos 1999 Marmara depremi sonrasındaki yaraların sarılması ve yeniden yapılanma sürecinde Yerel Gündem 21'in yapabilir kılıcı ve kolaylaştırıcı bir rol oynamasının sağlanması.

Yerel Gündem 21'in ikinci aşaması esnasında çeşitli projelerin uygulamaya konulması ve projeye ortak olan yerel yönetimlerin sayısının 50'nin üzerine çıkması neticesinde Yerel Gündem 21 uygulamaları "proje" çerçevesinden çıkarılarak uzun soluklu bir "program"a dönüştürülmüştür (Emraalp, 2005: 30).

2.5.3. "Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı'nın Yerelleştirilmesi" Projesi (3. Aşama – Uygulama Dönemi: 2004-2006)

12 Kasım 2003 tarih ve 25287 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Yerel Gündem 21'in 3. Aşamasını temsil eden bu projenin uygulanacağı dönem 2004 – 2006 olarak belirlenmiştir. Proje; kampanyalardan ve kapasite geliştirme girişimlerinden yararlanarak, yerel ve ulusal düzeylerde Yerel Gündem 21 süreçlerinin ve mekanizmalarının kurumsallaştırılmasını ve BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı'nın yerel düzeyde teşvik edilmesi ve somutlaştırılması

amacıyla, bir Yerel Gündem 21 Küçük Ölçekli Hibeler Programı başlatılmasını amaçlamaktadır (www.resmigazete.gov.tr).

Emrealp'e göre (2005: 30) bu projeye; merkezi yönetimin ilgi ve desteğinin artırılması ve gerçekleştirilmek istenen küresel hedeflerin yerelleştirilmesinde dünya çapında örnek gösterilecek bir proje ortaya koymak istenmiştir. Öte yandan Yerel Gündem 21 süreçlerinin kurumsal bir yapıya kavuşturulabilmesi adına "Yerel Projelere Destek Programı"da başlatılmıştır.

2.5.4. "Türkiye'de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin Yerelleştirilmesi" Projesi (4. Aşama – Uygulama Dönemi: 2006-2008)

Yerel Gündem 21'in Türkiye'de hayata geçirilmesi adına 4. Aşama projesi olarak bilinen bu proje 24 Nisan 2007 tarih ve 26502 sayılı T.C. Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir ve 2006-2008 arası dönemde uygulanması kararlaştırılmıştır. Bu projede amaçlanan yerel düzeyde BM Binyıl Kalkınma Hedeflerine önceliğin verilmesi ve merkezi yönetimin Binyıl Kalkınma Hedefleri noktasındaki taahhütlerinin yerelleştirilmesinin sağlanmasıdır (www.habitat.org.tr).

Bu kapsamda belirlenen, Proje hedefleri şu şekildedir (www.resmigazete.gov.tr):

- 1) Ulusal ve yerel düzeylerde Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin (BKH) yerelleştirilmesi ve bu hedeflere ulaşılmasının temel ve vazgeçilmez yöntemi olarak "yerel yönetim" in teşviki amacıyla, "Kentimiz BM Binyıl Kalkınma Hedefleri'ni Destekliyor!" başlıklı bir kampanya başlatılması,
- 2) Yerel yönetimlerin ve Kent Konseyleri'nin, BKH'nin gerçekleştirilmesini izleme ve destekleme konusundaki kapasitelerinin, yerel yönetim uygulamalarının geliştirilmesi ve içselleştirilmesi yoluyla güçlendirilmesi,
- 3) BKH'nin yerelleştirilmesine yönelik destek, izleme ve değerlendirme mekanizmaları geliştirilmesi,
- 4) BKH'nin yerelleştirilmesine yönelik "en iyi uygulama" örneklerinin desteklenmesi konusunda, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve

bünyesindeki yerel odalar ve borsalar ile bunların üyeleriyle kurumsal ortaklık ve işbirliği yoluyla, özel sektör kuruluşları ile ortaklıklar geliştirilmesinin teşviki.

“Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin Yerelleştirilmesi” Projesi’nin 31 Mart 2008 tarihine kadar yürürlükte kalması kararlaştırılmıştır. Yerel Gündem 21’in Türkiye’de hayata geçirilme aşamalarından dördüncüsü olan bu projenin bitimiyle eğer yeni bir devam projesi sunulmazsa Türkiye’de Yerel Gündem 21’in de fiilen biteceği belirtilmiş ve bu kapsamda 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. Maddesiyle yasal dayanağa kavuşan Kent Konseyleri’nin desteklenmesi ve yaygınlaştırılmasına hizmet etmesi amacıyla bir süre daha Yerel Gündem 21’in devam ettirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu amaçla 2009 yılında “Kent Konseyleri’nin Güçlendirilmesi ve Yerel Demokratik Yönetişim Mekanizmaları Olarak İşlev Görmelerine Yönelik Eğitim ve Kapasite Geliştirme Projesi” oluşturulmuştur. (www.resmigazete.gov.tr).

Gelinen durumda söylenebilir ki Türkiye’de Kent Konseyleri’nin ortaya çıkışına zemin hazırlayan Yerel Gündem 21 sürecinin şimdiki fonksiyonu Kent Konseyleri’nin yaygınlaşması ve kurumsallaştırılmasına hizmet etmektir. Bu şekliyle Yerel Gündem 21 Türk Yönetim Sistemi’ne intibak ettirilmiş bir kurum olarak ortaya çıkan Kent Konseyleri’ne destek sağlama fonksiyonu üstlenmiş aracı bir kurum pozisyonuna gelmiştir. Şimdi ise Yerel Gündem 21’in oluşumuna katkı sağladığı bu kurumlara ortaya çıkışına kaynaklık eden gelişmeler bağlamında değinilmeye çalışılacaktır.

2.6. KENT KONSEYLERİ

2.6.1. Tanım ve Kavramsal Çerçeve

Son dönemlerde yerel yönetimler üzerine yapılan değişikliklerde öne çıkan “katılım” olgusudur. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda geçen hemşehri hukuku, stratejik plan hazırlanması, belediye hizmetlerine gönüllü katılım, ihtisas komisyonları kurulması ve kent konseyleri (Kerman vd., 2011: 21) gibi konularda sürekli olarak katılıma vurgu yapılmıştır. Belediye Kanunu’nun 13, 24, 21, 76 ve 77. Maddelerinde bu vurguyu görebilmek mümkündür:

Hemşehri Hukuku: 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. Maddesinde yer alan; "Hemşehrilerin, *belediye karar ve hizmetlerine katılma*, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. ... Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda *üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını* sağlayacak önlemler alınır."

İhtisas Komisyonları: Belediye Kanunu'nun 24. Maddesinde yer alan; "Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, *oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir* ve görüş bildirebilir."

Stratejik Plan Hazırlanması: Belediye Kanunu'nun 41. Maddesinde yer alan; "Stratejik plân, varsa *üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır* ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer."

Kent Konseyleri: Belediye Kanunu'nun 76. Maddesinde yer alan; "Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, *katılım* ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin *katılımıyla* oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar."

Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım: Belediye Kanunu'nun 77. Maddesinde yer alan; "Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında *beldede dayanışma ve katılımı sağlamak*, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla *gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar* uygular."

Uzun senelerdir yürürlükte olan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun özellikle 1992 Rio Zirvesiyle girilen süreçten sonra birçok ihtiyaca cevap verememesi, haddizatında çok senelerdir konuşulan yerel yönetimlerde reform ihtiyaçları yeni bir belediye kanunu oluşturmayı mecbur kılmıştır. Bu maksatla 2005 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi hükümeti tarafından çıkarılan Belediyeler ve Büyükşehir Belediyeleri Kanunları'yla yerel yönetimlerde büyük bir reform gerçekleştirilmiş ve yeni çıkarılan kanunların merkezine ise "yerel demokratik ilkeler" oturtulmuştur. Yönetişim anlayışı, katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik bunların en başta gelenleridir.

Yukarıda Belediye Kanunu'nun ele alınan maddelerinden açıkça görüldüğü üzere yeni Belediye Kanunu baştan sona katılımcı-demokratik bir anlayışla hazırlanmıştır. Hemşehri hukuku ve belediye hizmetlerine gönüllü katılımın tanımlanmasında da, stratejik plan hazırlanması ve ihtisas komisyonları oluşturulmasında da amaçlanan ve vurgu yapılan "karar alma süreçlerine ve yönetime halkın daha fazla katılmasını" sağlamak olmuştur. Fakat bunların hiç biri "Kent Konseyleri" kadar *sistemli ve geniş kapsamlı* bir katılım imkanı sunamamaktadır.

Kent Konseyleri'nin 5393 sayılı Belediye Kanunu'yla yasal dayanağa kavuşturulmasından önce de Türkiye'de benzer bir takım oluşumlar söz konusuydu. Bunlar "Kent Danışma Meclisi", "Şehir Meclisi", "Şehir Danışma Meclisi", "Kent Platformu" ve "Kent Parlamentosu" gibi farklı farklı adlarla kurulmuş ve sadece bir kente özgü olan oluşumlardı (Emrealp, 2005: 66). Ayrıca bunun yanında "HABİTAT II"den sonra ülkemizde kabul görmüş ve hayata geçirilmesi adına çok aşamalı projelerle desteklenmiş sistemli bir oluşum da "Yerel Gündem 21"lerdir. Fakat yeni Belediye Kanunu'nun 76. Maddesinde Kent Konseyleri'nin yer almasıyla ve yine aynı maddenin son kısmında "Kent Konseyi'nin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığı'nca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.", ibaresine binaen oluşturulan "Kent Konseyi Yönetmeliği"yle artık Türkiye'de bu ikircikli yapıya bir son verilmek istenmiştir.

Var olan oluşumların tek isim altında birleştirilmesi yönündeki gayreti Kent Konseyi Yönetmeliği'nin Geçici Madde'sinde "Yerel Gündem 21 Programının uygulandığı yerlerde, kent konseyi veya benzeri adlarla oluşturulmuş yapılanmalar bu Yönetmelik hükümlerine uygun hale getirilir.", şeklinde yer alan ifadede görebilmek mümkündür. Ve hatta anılan yönetmeliğin 16/A ek maddesinin 2. bendinde yer alan; "Kent

konseyi ve benzeri adlarla oluşturulmuş mevcut yapılanmalara ve ilk toplantıya ilişkin işlemler bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren *en geç bir yıl içerisinde* tamamlanır.”, ifadelerinden bu dönüşümün bir an önce gerçekleştirilmesi istendiği anlaşılmaktadır.

Yönetmelikte Kent Konseyi: “Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrlik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmaları” (md. 4) şeklinde tanımlanarak, Kent Konseyi’nin çok düzeyli ve aktörlü katılımcı-demokratik bir mekanizma olarak tasarlandığına vurgu yapılmıştır.

Kent Konseyleri yürürlüğe girdikten sonraki süreç içerisinde “yerel demokratik perspektiften” yöneltilen birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Özellikle uluslararası süreçlerle olgunlaştırılan Türkiye’de yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi meselesi üzerine yürütülen tartışmalar neticesinde yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesine destek veren kurum ve kuruluşların beklentilerini karşılamak adına atılan somut bir adım olarak kabul edildiğinde Kent Konseyleri’nin yasal alt yapısının eleştirilmesinin de doğal olduğu düşünülmektedir. Bu eleştiriler ve süreç içerisinde ortaya çıkan beklentiler neticesinde Kent Konseyleri Yönetmeliği tekrardan revizyona tabi tutulmuştur. Bu amaçla “6 Haziran 2009 tarih ve 27250 sayılı Kent Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” hazırlanmış ve bu yönetmelikle beklentilere cevap verilmek istenmiştir. Çıkarılan yeni yönetmelikle Kent Konseyleri daha katılımcı ve demokratik bir yapıya kavuşturulmuştur fakat bazı belirsizlikler ve (özellikle Kent Konseyleri savunucuları tarafından ortaya atılan bazı) yetersizlikler hala söz konusudur. Bunlara çalışmanın ilerleyen kısımlarında yeri geldikçe değinilecektir.

Şimdi ise 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. Maddesine dayanarak oluşturulan “Kent Konseyi Yönetmeliği” temel alınarak Türkiye’de Kent Konseyleri’ne daha detaylı bir şekilde göz atılmaya çalışılacaktır.

Biçimsel açıdan ele alacak olursak; “8/10/2006 tarihli ve 26313 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kent Konseyi Yönetmeliği”nin ilk olarak 18 madde ve bir geçici maddeden oluştuğu söylenmelidir. Ayrıca üç bölümden oluşan yönetmeliğin birinci

bölümü Kent Konseyleri'nin amacı, yönetmeliğin kapsamı ve dayanağı ve tanımlardan meydana gelmekteyken; ikinci bölümde Kent Konseyleri'nin nasıl oluşturulacağı, görevlerinin ve çalışma ilkelerinin neler olduğu; üçüncü bölümde ise Kent Konseyi üyeliği başlığıyla Kent Konseyleri'nin kimlerden meydana geleceği, organlarının neler olduğu ve çeşitli ve son hükümler yer almaktadır.

2.6.2. Kent Konseyleri'nin Kapsamı ve Amacı

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 2. Maddesinde; çıkarılan yönetmeliğin kent konseylerinin oluşumu, yönetim ilkeleri, organları, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esaslarını kapsadığı belirtilerek, yönetmeliğin çıkarılma amacının; “kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemek” (md. 1), olduğundan bahsedilmektedir.

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 1. Maddesinden hareketle Coşkun (2007: 105-107) Kent Konseyi'nin kurulma amaçlarının dört ana başlık altında toplanabileceğini söylemektedir: i) Doğrudan kente ilişkin faaliyetler, ii) Kentlilere ilişkin faaliyetler, iii) Çevreye ilişkin faaliyetler, iv) Kent yönetimine ilişkin faaliyetler.

2.6.3. Kent Konseyleri'nin Oluşumu, Görevleri ve Çalışma İlkeleri

Kent Konseylerinin nerelerde, ne zaman ve nasıl oluşturulacağı Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 5. Maddesinde açıkça belirtilmiştir. Buna göre Kent Konseyleri; belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idarelerin seçim sonuçlarını izleyen 3 ay içerisinde oluşturulmalıdır. Kent Konseyi ilgili belediye başkanının çağrısı üzerine ilk genel kurulu toplantısını yapmak üzere toplanır. Belediye başkanının başkanlığında toplanan genel kurul, toplantıyı idare etmek üzere en az üç kişiden oluşan divan kurulunu kendi içerisinde seçer ve divan kurulunun oluşturulmasından sonra, kent konseyi yürütme kurulu ve kent konseyi başkanı seçilir.

Kent Konseyleri'nin görevleri ise yönetmelikte sayma yoluyla belirtilmiştir. Kent Konseyleri'nin Görevleri (md. 6):

1) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,

2) Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,

3) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmasına katkıda bulunmak,

4) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,

5) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,

6) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,

7) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,

8) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,

9) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,

10) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,

11) Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Öte yandan Kent Konseyleri Yönetmeliği'nin 7. Maddesinde ise Kent Konseylerinin çalışma ilkeleri yer almaktadır. Kent konseylerinin çalışma ilkeleri ise yönetmeliğe göre şöyledir:

1) YG21 süreci kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak,

2) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer uluslararası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek,

3) Kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak,

4) Kent konseyi, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözeterek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak,

5) Katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak,

6) Değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemektir.

2.6.4. Kent Konseyi Üyeliği ve Organları

Kentte çok ortaklı ve katılımcı demokratik bir mekanizma olarak oluşturulması planlanan Kent Konseylerinin üyeleri belirlenirken hiçbir kesimi dışarıda bırakmamak adına hassas davranılmış ve yönetmelik buna göre hazırlanmıştır. Böylelikle Kent Konseyleri merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile bir arada getirmeyi hedeflemiştir. Buna göre Kent Konseyi aşağıdaki üyelerden meydana gelmektedir (md. 8):

1) Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,

2) Belediye başkanı veya temsilcisi,

3) Sayısı 10'u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,

4) Mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam

muhtar sayısının yüzde 30'unu geçmemek ve 20'den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilcileri,

5) Beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,

6) Üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci,

7) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri,

8) Kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi.

Ayrıca Kent Konseyleri Yönetmeliği'nin 9. Maddesinde oluşturulacak olan Kent Konseyinin organlarının Genel Kurul, Yürütme Kurulu, Meclisler ve Çalışma Grupları ve Kent Konseyi Başkanı'ndan oluşacağı belirtilmiştir. 10. ve 12. Maddeleri arasında da bu organlar detaylıca açıklanma yoluna gidilmiştir (md 10, 11, 11/A, 12):

Genel Kurul: Genel kurul, Kent Konseyi'nin en yetkili organı olup 8. Maddede sayılan üyelerden oluşur. Genel kurul, her yıl ocak ve eylül aylarında yapacağı iki toplantıdan az olmamak üzere, üyelerin salt çoğunluğu ile toplanır. Genel kurula Kent Konseyi Başkanı başkanlık eder. Başkanın bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi toplantıya başkanlık eder. Genel kurul; yürütme kurulunun, meclislerin ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını, bu yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, çalışma yönergesi ile belirler.

Yürütme kurulu: Yürütme kurulu, genel kurul tarafından birinci dönem için iki, ikinci dönem için üç yıl görev yapmak üzere seçilen, kadın ve gençlik meclis başkanlarının da yer aldığı en az yedi kişiden oluşur. Yürütme kuruluna Kent Konseyi Başkanı, bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi başkanlık eder. Yürütme kurulu, genel kurulun gündemini tespit eder ve genel kurul tarafından oluşturulan görüşleri ilgili belediyeye sunar ve uygulamayı izler.

Kent Konseyi Başkanı: Kent Konseyi Başkanı genel kurul tarafından seçilir. Kent Konseyi Başkanı'nın görev süresi, yürütme kurulunun görev süresiyle paralel olmak üzere ilk dönem için iki yıl, ikinci dönem için üç yıldır. Kent Konseyi başkanının seçimi için ilk oylamada üye tamsayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday

için üçüncü tur oylama yapılır. Üçüncü oylamada en fazla oyu alan aday, başkan seçilmiş olur. Kent Konseyi Başkanı'nın seçimi, kent konseyinin ilk toplantısının birinci birleşimde tamamlanır. Kent Konseyi Başkanı'nın izin, hastalık veya başka bir sebeple görevi başında bulunmadığı hallerde, bu süre içinde kendisine yürütme kurulunun en yaşlı üyesi vekalet eder.

Meclisler ve çalışma grupları: Kent Konseyleri, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma gurupları oluşturabilir. Meclislerin ve çalışma guruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir. Meclislerde ve çalışma guruplarında oluşturulan görüşler, Kent Konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur.

Uygulamada en çok gözlenen ve kurulması özellikle tavsiye edilen meclisler; kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere, çocuk meclisi, engelli meclisi, emekli meclisi gibi meclislerdir.

2.6.5. Kent Konseyleri'nin Mali ve Personel Yapısı

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 16/A maddesinde; "Belediyeler kent konseylerine, bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle aynı ve nakdi yardım yapar ve destek sağlar.", ibarelerine yer verilmek suretiyle maddi açıdan Kent Konseyleri'nin bir ödeneğe sahip olmadığı ve bu konuda ilgili belediyenin imkan ve inisiyatifine bağımlı oldukları açıkça ortaya konmuştur. Bu bağımlılık ilişkisi Kent Konseyi'nin personeli söz konusu olduğunda da mevcuttur. Kent Konseyi'nin kendine ait bir geliri söz konusu olmadığı için Kent Konseyi'nin sekreteryaya hizmetlerini yürütecek daimi personelin de belediye tarafından temin edilmesi gerekmektedir. Zaten Kent Konseyleri'nin demokratikliğine ilişkin yöneltilen eleştirilerin çoğunun da bu kısımdan temellendirildiği gözlemlenmiştir.

Kent Konseyleri'nde yürütülen faaliyetleri koordine etmek adına "Genel Sekreterlik" oluşturulmuştur. Yönetmeliğin 14/A maddesinde Genel sekreterin belediye başkanı tarafından önerilen üç aday arasından yürütme kurulu tarafından seçileceği yer almaktadır. Genel sekreterin görevi yönetmelikte; "6.maddede belirtilen görevlerin yerine getirilmesini koordine etmek, meclisler, çalışma gurupları ve benzeri yapılar arasındaki çalışma uyumunu ve koordinasyonu sağlamak", olarak belirlenmiştir. Ayrıca aynı

maddede genel sekreterin yürüttüğü faaliyetlerde Kent Konseyi Başkanı ve yürütme kuruluna karşı sorumlu olduğu da yer almaktadır.

Bunun dışında Kent Konseyleri'nde sekreterlik hizmetlerini yürütmek üzere daimi personelin de istihdam edilmesi kararlaştırılmıştır ve bu yönetmeliğin 15. Maddesinde “Kent konseyinin sekreteryaya hizmetleri, ilgili belediye tarafından önerilecek ve yürütme kurulu tarafından kabul edilecek görevliler tarafından yerine getirilir.”, ifadesiyle düzenlenmiştir. Bu personelin çalışmaları dahilinde sorumlu olduğu kişi “Genel Sekreter”dir.

2.6.6. Kent Konseyleri'ne Yöneltilen Eleştiriler

Kent Konseylerinin ele alındığı her çalışma doğal olarak Kent Konseyleri'ne olumlu açıdan yaklaşmamaktadır. Literatürde Kent Konseyleri'ne çok çeşitli açılardan eleştirilerin getirildiği çalışmalar bulunmaktadır. Türkçe alan yazında yapılan küçük çaplı bir tarama neticesinde ortaya çıkan Kent Konseyleri'ne eleştirel açıdan yaklaşılan metinlere göre (Şen, 2007; Şat, 2011; Demirci, 2010; Işıldak, 2007; Akdoğan, 2008; Sözer, 2007) Kent Konseyleri'ne şu eleştiriler getirilmektedir:

- Kent Konseyleri yönetmelik gereği belediye teşkilatı olan her yerde kurulmaları zorunlu olan kurumlardır. Öte yandan yönetmelik Kent Konseyleri'nin ne zaman toplanacağına dahi el atmıştır. Bu tip detaylar ancak o kentin vereceği karara göre belirlenebilir. Bu belirleyici tutum hiç de demokratik değildir. Kaldı ki zorunlu olarak kurulan bir kurumun işlevsel olması da beklenemez.
- Yönetmelikte Kent Konseyleri'nde alınan kararlar belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınır, denmektedir. Öte yandan belediye kanununda ise belediye meclisinin Kent Konseyi kararlarını görüşmek gibi bir vazifesi yoktur. Bu da göstermektedir ki Kent Konseyleri'nin oluşturduğu görüşlerin belediye meclisi açısından herhangi bir bağlayıcılığı yoktur. Bu da Kent Konseyleri'ne katılım noktasında isteksizlik yaratacaktır.
- Bütçe ancak tüzel kişiliklere haizdir. Yönetmelikte Kent Konseyleri'nin her türlü maddi desteğini belediyelerin sağlayacağı belirtilmektedir. Öte yandan bu konuda net bir belirlemeye gidilmemiştir. Dolayısıyla bu konudaki inisiyatif

belediye başkanının elindedir. Dolayısıyla böyle bir Kent Konseyi demokratik meşruiyet açısından sıkıntıya düşmektedir. Yine belediyelerdeki mali imkansızlar Kent Konseyleri'ne kaynak aktarımında sorunlar doğurabileceği gibi Kent Konseyleri arasında da bu durumdan kaynaklanan dengesizlikler meydana gelecektir.

- Kent Konseyleri küresel kuruluşların Türkiye'ye bir dayatmasıdır. Kent Konseyleri aracılığıyla yönetim anlayışı dayatılmaktadır. Öte yandan merkezi yönetim Kent Konseyi Yönetmeliği'ni kendi isteğine göre hazırlayarak bir "kontrol tiranlığı" yaratabilir.
- Kent Konseyleri'ne katılım formalitedir. Her ne kadar Kent Konseyleri'nde müzakereci demokrasiyi çağrıştıran kavramlar yer alsada, Kent Konseyleri müzakereci demokrasi için gerekli ölçütleri sağlamaktan uzaktır.
- Kent Konseyleri'ne kişisel katılım söz konusu olamamaktadır. Bu bakımdan Kent Konseyleri'ne katılım kurumsal ve özel ilgi gruplarına göre katılımıdır. Bu yönüyle Kent Konseyleri halkın karar alma süreçlerine dahil edilmesine zaten baştan imkan vermeyen bir yapıdır.
- Uygulamada Kent Konseyleri'ne belediyelerin kendilerine muhalif gördükleri oluşumları dahil etmedikleri gözlemlenmiştir. Buna dair herhangi bir yaptırım ise söz konusu değildir. Bu ise anılan kesimlerin kendilerini dışlanmış hissetmeleri sonucunu doğurabilir.
- Kent Konseyleri bürokrat ve teknokratların aldığı kararlara güvensizlik duyulmasının artması neticesinde, halkın karar alma süreçlerine daha fazla katılımı adına ortaya atılmış bir modeldir. Fakat halihazırda Kent Konseyi Yönetmeliği bu yapıyı tekrar eden bir katılımcı kitlesi öngörmekte ve halkı yine dışarıda bırakmaktadır. Bu şekliyle Kent Konseyleri uzman ve belirli çıkar grupları temelli yeni bir elit sınıf yaratmaya adaydır. Halka gerçek manada güç transferini içermeyen uygulamalar katılım değildir.
- Kent Konseyleri toplumsal ve kültürel yapıyı çok fazla dikkate almaksızın ortaya atılmış, işletme biliminin tezgahından çıkmış kurumlardır. Bu yönüyle de

toplumsal karşılığını bulamayan, havada kalan kurumlardır. Oysa katılımcılık teknik bir konu değil, bir kültür, toplumsal bilinç işidir.

- Kent Konseyleri'ne üye olarak belirlenen kurumlar (Üniversite, meslek örgütleri vb.) halkı temsil edebilecek yeterlilikte ve halkla iç içe kurumlar değildir. Bu şekliyle Kent Konseyleri'nde belirli çıkar gruplarının çıkarları temsil edilebilecektir. Kentin ana unsuru olan kentli ise kentin yönetiminde bulunamayacaktır. Kent Konseyleri çeşitli grupların kendilerini tatmin alanlarına dönüşmüştür.

Kent Konseyleri Türkiye'de yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi adına ortaya atılmış, daha yeni sayılabilecek kurumlardır. Kent Konseyleri'nin öncesine Yerel Gündem 21'i de ekleyecek olursak toplamda 15 yıllık geçmişi oldukları görülecektir. Bu süre zarfında gerek Yerel Gündem 21, gerekse Kent Konseyleri'nin semtine hiç uğramadığı, bu yapıları hiçbir surette kuramamış kentler bulunmaktadır. Dolayısıyla uygulamada muazzam düzeyde bir tecrübe farklılığı söz konusudur. Öte yandan Kent Konseyleri Yönetmeliği de 2006 yılında yayınlanmış, üzerinde bu güne kadar sadece bir kez değişiklik yapılmış bir kanun metnidir. Bu bakımdan Kent Konseyleri'ne yöneltilen eleştirileri değerlendirirken bu bilgilerin ışığında hareket etmek yararlı olacaktır. Öte yandan yapıcı manada eleştirilere ise her zaman kulak vermek gerekmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Kent Konseyleri'ne yöneltilen eleştiriler de göz önünde bulundurularak hazırlanmış soruları içeren Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerine uygulanmış anket çalışması ele alınacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MARMARA BÖLGESİ'NDEKİ KENT KONSEYİ ÜYELERİNİN KATILIM ALGILARI ÜZERİNE AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA

1. ALAN ARAŞTIRMASININ TANITIMI

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Alan araştırmasının amacı Türkiye'de 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi ile yasal dayanağa kavuşan ve İçişleri Bakanlığı'nın 08.10.2006 tarih ve 26313 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren, yerel demokrasi ve katılımcı yerel yönetim ekseninde katkı sağlaması beklenen, bunu sağlamak adına toplumun çok farklı kesimlerini bir araya getirmeyi hedefleyen Kent Konseyleri'nin Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyeleri üzerinden katılım algılarını ölçmek ve Kent Konseyleri'nin yerel demokrasiye katkı sağlayacak bir platform olup olmadığını değerlendirmektir.

Kent Konseyleri gerçekten katılımcı demokrasinin iyi bir uygulama alanı olabilir mi? Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin katılım algısı ne düzeydedir? Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyeleri arasında katılım algısının düşük veya yüksek olmasına yol açan faktörler nelerdir? Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin, Kent Konseyleri'nin yerel demokrasi platformu olma fonksiyonuna inanmışlıkları ne düzeydedir? Kent konseyi üyeleri katılımcı demokrasiye ilişkin kendilerinden beklenenlerin ne kadar farkındadır? Bu ve benzeri soruların cevabı bu çalışma içerisinde belirlenen varsayımlar doğrultusunda incelenmeye çalışılacaktır.

1.2 ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ VE VARSAYIMLAR

Çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde kavramsal çerçevede yürütülen tartışmalar neticesinde belirlenen araştırmanın temel hipotezi; özellikle yerelde yönetişime dair uygun bir somut uygulama alanı olduğu kabul edilen Kent Konseyleri'nin, Marmara

Bölgesi Kent Konseyi yürütme kurulu üyeleri özelinde katılıma dair algı düzeylerinin yüksek olduğudur. Bu minvalde oluşturulan detaylı temel varsayımlar şu şekildedir:

- 1) Cinsiyet, yaş, meslek ve eğitim durumu gibi değişkenler genel olarak siyasal katılıma tesir ettiği gibi, Marmara Bölgesi Kent Konseyleri yürütme kurulu üyeleri özelinde de aynı etki söz konusudur.
- 2) Kent Konseyleri yerelde demokrasinin hayata geçirilmesi adına iyi bir platform olabilir.
- 3) Anılan demokratik işlevi yerine getirilebilmesi için Kent Konseyleri'nin kendi içerisinde demokratik bir yapı arz etmesi gerekmektedir.
- 4) Kent Konseyleri yönetim ve katılımcı demokrasinin iyi bir uygulama olmak istiyorlarsa başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere halkın her kesimiyle projeler vs. geliştirmek yoluyla ortaklaşa hareket etmek durumundadır ki bunun yolu öncelikle Kent Konseyleri'nin bu kesimleri kendi bünyelerine katmasından geçmektedir.
- 5) Kent Konseyleri eğer prosedüral kurumlar olmaktan çıkıp işlevsel kurumlar haline gelmek istiyorlarsa cazibeli hale getirilmeli, ayrıca yer, kaynak ve personel yönünden de sıkıntı çekmemelidir.
- 6) Paydaşların tümünün Kent Konseyi'ne ilgi göstermesi isteniyorsa Kent Konseyleri herhangi bir kesime mesafeli olmamalı, Kent Konseyleri'ne katılım hiçbir şekilde sınırlandırılmamalı ve en önemlisi de başta yerel yönetimler nezdinde olmak üzere Kent Konseyleri'nin dikkate alındığının paydaşlarca görülmesi sağlanmalıdır.

1.3. ARAŞTIRMA EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırma evreni Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyleri'nin Yürütme Kurulu Üyeleri olarak belirlenmiş olup, bölgedeki Kent Konseyleri arasında Büyükşehir, İl ve İlçe Kent Konseyleri arasında hiçbir ayırım gözetilmeksizin tümü çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın gerçekleştirildiği tarih itibariyle Marmara Bölgesi'nde toplam 98 Kent Konseyi bulunmaktadır. Fakat Kent Konseyleri Yönetmeliği'nin 5. Maddesinde yer alan "Kent Konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idareler genel seçim sonuçlarını izleyen 3 ay içinde oluşturulmalıdır", ibaresiyle Kent Konseyleri'nin cebri olarak kurulması amir

hükümünden kaynaklandığını düşündüğümüz sebeplerden ötürü yürütme kurulu toplantısı düzenlemeyen ve hatta ellerinde yürütme kurulu listesi dahi olmadığını beyan eden Kent Konseyleri'ne rastlanmıştır. Haliyle bu Kent Konseyleri çalışmanın dışında kalmıştır. Bu şekliyle çalışmanın örneklemini Marmara Bölgesi'ndeki toplam 35 Kent Konseyi'nin yürütme kurulu üyeleridir. Ankete katılan yürütme kurulu üyelerinin yer aldığı Kent Konseyleri Tablo 6'den görülebilir.

Tablo 6: Ankete Katılan Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi Yürütme Kurulu Üyelerinin Yer Aldığı Kent Konseyleri

Büyükşehir Kent Konseyleri
Bursa
Kocaeli
Sakarya
İl Kent Konseyleri
Çanakkale
Edirne
Kırklareli
Tekirdağ
Yalova
İlçe Kent Konseyleri
Adalar
Ataşehir
Ayvalık
Babaeski
Biga
Burhaniye
Çatalca
Çerkezköy
Çorlu
Dursunbey
Gölcük
Gönen
Kadıköy
Kartal
Lüleburgaz
Mudanya
Nilüfer
Sancaktepe
Saray
Serdivan
Sındırgı
Silivri
Şişli
Tarakh
Uzunköprü
Yıldırım
Zeytinburnu

1.4. ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI: VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ VE ÇÖZÜMLEME

Veriler kişisel bilgilerden ve 19 sorudan oluşan bir anketin katılımcılara uygulanması neticesinde elde edilmiştir. Anket sorularının oluşturulması aşamasında konunun uzmanı akademisyenlerin ve pratisyenlerin görüşlerine de başvurulmuştur. Anketler 2012 yılının nisan ve mayıs ayları içerisinde yukarıda bahsedilen 35 Kent Konseyi'nin Yürütme Kurulu Üyeleri'ne uygulanmıştır. Anketlerin katılımcılara ulaştırılması Kent Konseyleri'nin genel sekreterleri veya başkanlarına telefonla ulaşılarak bilgi verilmesi ve akabinde anket formunun mail ortamında Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerine yürütme kurulu toplantısında doldurtulmak üzere gönderilmesi şeklinde olmuştur. Ayrıca anketlerin 12 Mayıs 2012 tarihinde Çerkezköy (Tekirdağ)'de gerçekleştirilen "Trakya Kent Konseyleri Birliği 7. Genel Kurul Toplantısı" ve 21 Mayıs 2012 tarihinde Tekirdağ (Merkez)'de gerçekleştirilen "Türkiye Kent Konseyleri Birliği Marmara Bölge Toplantısı"na bizzat gidilerek yanıtlanması sağlanmıştır. Bu sayede toplamda 154 Kent Konseyi Yürütme Kurulu Üyesine anket doldurtulmuştur.

Anketin Kent Konseyleri'nin yürütme kurulu üyelerine doldurtulmasının tercih edilmesinin nedeni ise yürütme kurulu üyelerinin Kent Konseyleri içerisinde daha aktif rol aldığı, bu yüzden de Kent Konseyleri'ni daha iyi tanıyan ve işleyişe daha hakim bir kitle olduğunun kabul edilmesidir.

Anket sorularının tümü kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Anketteki sorulara ait önermeler olumludan olumsuzu doğru 5'li Likert Ölçeği Yöntemi (Kesinlikle Katılıyorum, Katılıyorum, Fikrim Yok, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum) kullanılarak hazırlanmıştır. Sorular içerisinde tezin amacı doğrultusunda Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin katılım algısını ölçmeye yönelik soruların yanı sıra, Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin kişisel bilgilerini öğrenmeye yönelik sorular olduğu gibi aynı zamanda üyelerin Kent Konseyleri'ni ne kadar tanıdıklarını, Kent Konseyleri'ne yüklenen fonksiyonun ne olduğunun farkında olup olmadıklarını, teoride amaçlanan ile uygulamada görülen farklılıkların olup olmadığını ve Kent Konseyleri'ni işlevsel kılmamanın önünde ne gibi engeller olduğunu öğrenmeye yönelik sorular da mevcuttur.

Anketlerden elde edilen sonuçlar tablo ve grafikler haline getirilerek anlaşılması ve yorumlanması kolay hale getirilmeye çalışılmıştır. Anketlerin çözümlenmesinde bir bilgisayar destekli istatistik programı olan ve sosyal bilimlerdeki araştırmalarda çokça kullanılan SPSS (Statistical Package for Social Sciences)'nin 5.0 versiyonu kullanılmıştır. Tabloların grafik haline getirilmesi ise Microsoft Exel'de gerçekleştirilmiştir.

2. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırma bulgularını değerlendirirken öncelikle kişisel bilgilere yönelik sorular üzerinden Kent Konseyleri'nin yürütme kurulu üye profilleri değerlendirilmiştir. Daha sonra, anket soruları belirli üst başlıklar altında kategorize edilmiştir. Anket soruları toplamda 5 başlık altında kategorize edilmiştir. Bu kategorilendirmenin bulgular değerlendirilirken anket sorularının birbirleriyle alakalarının kurulması ve aynı kategorideki soruların birden fazlasına verilen yanıtın genellemeler yapılmasına imkan tanıyacağı düşünülmektedir.

2.1. KENT KONSEYLERİ'NİN YÜRÜTME KURULU ÜYE PROFİLLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Siyasal katılım üzerine yapılan alan araştırmalarda cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve meslek gibi değişkenlerin siyasal katılımı doğrudan etkilediğine daha önce tespit edilmişti. Bu bakımdan bu çalışmada da ankete katılanlara "kişisel bilgiler" başlığı altında bu soruların sorulması gerekli görülmüştür. Ayrıca bu kişisel sorular oluşturulan temel varsayımlara katkı sağlaması bakımından da önem arz etmektedir.

Burada da bu başlık altında yapılacak olan anılan değişkenlerin Kent Konseyi'ne katılım bağlamında nasıl bir etkiye sahip olduğunun gözlemlenmesi olacaktır. Fakat öncesinde yapılacak olan Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi yürütme kurullarının Kent Konseyinde yer alınan pozisyonlara göre nasıl bir dağılım gösterdiğine bakmak olacaktır. Bu anket katılımcı profilinin belirlenmesi bakımından da önemlidir.

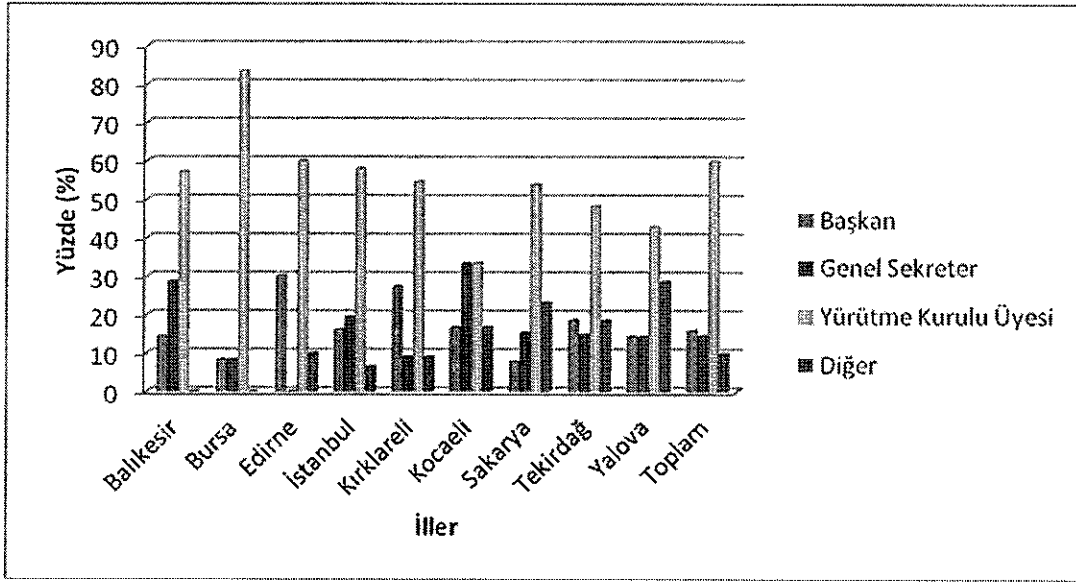
Tablo 7: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Kent Konseyleri'ndeki Konumları

Kent Konseyindeki Konum (%)				
C.S*:152	Başkan	Genel Sekreter	Yürütme Kurulu Üyesi	Diğer
Balıkesir	14,3	28,6	57,1	0
Bursa	8,3	8,3	83,4	0
Edirne	30	0	60	10
İstanbul	16,1	19,4	58	6,5
Kırklareli	27,3	9,1	54,5	9,1
Kocaeli	16,7	33,3	33,3	16,7
Sakarya	7,7	15,4	53,8	23,1
Tekirdağ	18,5	14,8	48,2	18,5
Yalova	14,3	14,3	42,8	28,6
Toplam	15,77	14,47	59,86	9,9

*C.S: Anketin bu sorusunu cevaplayanların sayısı.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere anketlerin %15,77'si Kent Konseyi Başkanları'na, % 14,47'si Kent Konseyi Genel Sekreterleri'ne, %59,86'sı Kent Konseyi Yürütme Kurulu Üyeleri'ne ve % 9,9'u ise Diğer Üyeler'e doldurtulmuştur. Diğer içerisinde ise Kent Konseyleri'nin kadın ve gençlik meclisleri gibi meclislerinin başkanları yer almaktadır. Ayrıca aşağıda daha ayrıntılı yer verilecek olmakla birlikte bu diğer içerisinde kendi üyeliklerini "kişisel" diye tanımlayan üyelerin de bulunduğu gözlemlenmiştir. Aşağıda yer alan Grafik 1'de ankete dahil edilen Kent Konseyi Yürütme kurulu üyelerinin il il konumlarına göre dağılımı daha detaylı bir şekilde görülebilir.

Grafik 1: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Kent Konseyleri'ndeki Konumları

Anketteki ilk kişisel bilgi sorumuz olan soru “cinsiyet”tir. Kent Konseyi üyelerine bu soru yöneltilmiş ve aşağıdaki yüzdeler elde edilmiştir.

Tablo 8: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

	Cinsiyet (%)	
	Kadın	Erkek
C.S: 154		
Balıkesir	21,4	78,6
Bursa	37,5	62,5
Edirne	40	60
İstanbul	37,5	62,5
Kırklareli	45,5	54,5
Kocaeli	16,7	83,3
Sakarya	23,1	76,9
Tekirdağ	40,7	59,3
Yalova	28,6	71,4
Toplam	33,11	66,89

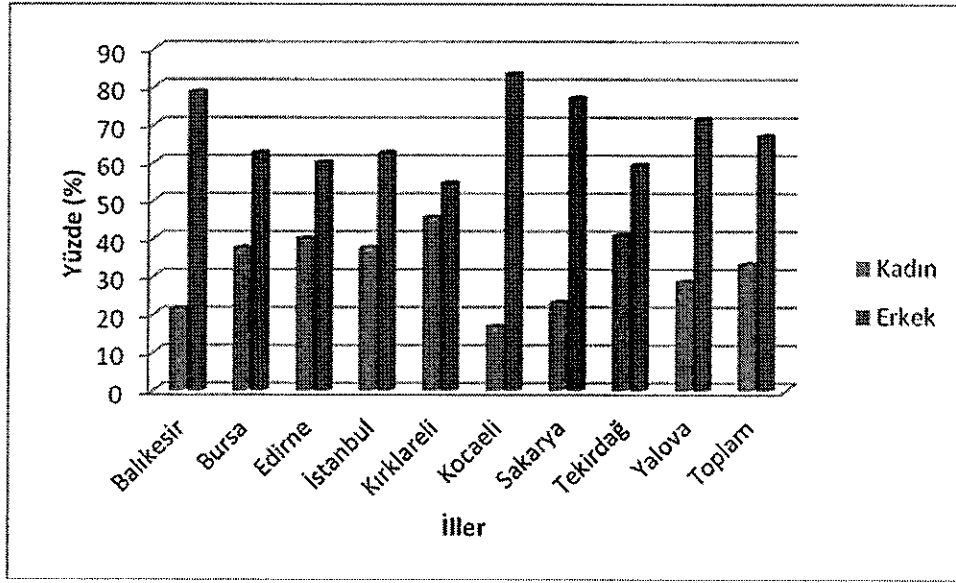
Tablo 8’de de görüleceği üzere ankete katılan Marmara Bölgesi’ndeki Kent Konseyleri’nin yürütme kurulu üyelerinin % 33,11’i kadınlardan meydana gelmektedir. Ülkemizde kadının siyasal hayata katılımı ve seçilme oranlarına bakıldığında bu oranın ülke ortalamasının çok üzerinde olduğu görülmektedir.

Örneğin yapılan bir araştırmaya göre Türkiye’de 2000 yılında % 4 olan kadın milletvekili oranı 2010’a gelindiğinde % 9’a çıkmıştır. 12 Haziran’da yapılan milletvekili genel seçiminin ardından ise bu oran % 14,9’a yükselmiştir. Öte yandan dünyada kadın milletvekili oranı açısından ilk sıralarda milletvekillerinin yarısına yakını kadın olan İskandinav ülkeleri gelmektedir. İsveç’te kadın milletvekili oranı % 46 iken, Finlandiya ve Norveç’te % 40 civarında bulunmaktadır (<http://www.kadinmedya.com/haber/tbmmde-kadin-milletvekili-orani-14e-cikti.php#ixzz1yqbnel1v>).

Diğer taraftan Türkiye’de kadın belediye başkanlarının oranına bakıldığında ise durum daha vahim gözükmemektedir. Kadının Statüsü raporuna göre; Türkiye genelinde 2 bin 948 belediye başkanının sadece 27 tanesi (% 0,9) kadındır. Bu kadınlardan ise sadece 2’si il belediye başkanıdır (<http://ailecisisiddeteson.com/sideet-1/>). Türkiye’deki 27 kadın belediye başkanının ise 15’i Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)’nin belediye başkanıdır. BDP’nin başkanları çıkarıldığında geriye pek de bir şeyin kalmadığı görülmektedir (<http://www.milliyet.com.tr/utaniyor-musunuz-/fezyihpenskal/ege/yazar-detay/03.04.2012/1523282/default.htm>). Ülke genelindeki 31 bin 790 belediye Meclis üyesinin ise bin 340’ının (% 4,21) kadınlardan oluştuğu belirtilmiştir (<http://ailecisisiddeteson.com/sideet-1/>).

Dünyanın birçok ülkesinde, kadınların yerel siyasete katılım oranlarının ulusal parlamentodaki temsil oranlarından fazla olduğu bilinmektedir. Ancak, Türkiye’de yerel siyasete katılımın parlamentodaki temsil düzeyinden bile daha az olduğu görülmektedir. Yerel meclislerdeki kadın oranı ortalaması Avrupa’da % 24, Orta Amerika’da % 24, Latin Amerika’da % 26, Afrika’da ise % 30’dur (<http://kameddernegi.org.tr/siyaset-kadin/uluslararası-alanda-kadınlar/>).

Grafik 2: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Yukarıdaki grafikte Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin cinsiyetlere göre dağılımı verilmiştir. Buna göre yürütme kurulunda yer alan kadınların oranının Marmara Bölgesi ortalamasından yüksek olan iller en yüksekten aşağıya doğru şöyledir: Kırklareli % 45,5; Tekirdağ % 40,7; Edirne % 40; Bursa ve İstanbul % 37,5. Öte yandan Marmara bölgesindeki en düşük kadın katılım oranına sahip Kent Konseyi yürütme kurulu yine bir büyükşehir olan Kocaeli (% 16,7)'dir.

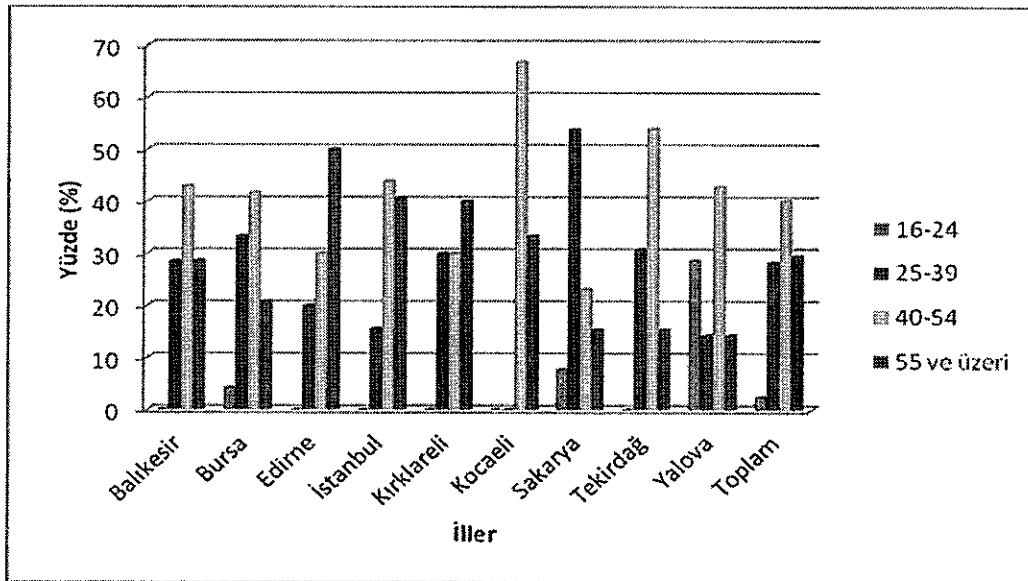
Anketlerde katılımcılara yöneltilen kişisel bilgi sorularından biri de “yaş”tır. Anketlere verilen cevaplar üzerinden oluşturulan Tablo 8’de ankete katılan yürütme kurulu üyelerinin yaş grupları yüzdeler halinde verilmiştir.

Tablo 9: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

C.S: 151	Yaş Grupları (%)			
	16-24	25-39	40-54	55 ve üzeri
Balıkesir	0	28,5	42,9	28,6
Bursa	4,2	33,3	41,7	20,8
Edirne	0	20	30	50
İstanbul	0	15,6	43,8	40,6
Kırklareli	0	30	30	40
Kocaeli	0	0	66,7	33,3
Sakarya	7,7	53,8	23,1	15,4
Tekirdağ	0	30,8	53,8	15,4
Yalova	28,6	14,3	42,8	14,3
Toplam	2,45	28,27	40,08	29,50

Tablo 9'den görüldüğü üzere Marmara bölgesi genelinde kent konseylerinin yürütme kurulu üyelerinin % 40,08'i 40-54 yaş aralığında yer almaktadır. Bunu en yüksekten en düşüğe sırasıyla % 29,50 ile 55 ve üzeri yaş grubu, %28,27 ile 25-39 yaş grubu ve son olarak da % 2,45 ile 16-24 yaş grubu izlemektedir.

Grafik 3: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Grafik 3'te görüldüğü üzere Marmara bölgesinde yürütme kurulu üyelerinden 16-24 yaş arası grubun yürütme kurulu içerisinde en yüksek orana sahip olduğu il % 28,6'lık oranla Yalova'dır. Nispeten genç bir yaş aralığı sayılabilecek olan 25-39 yaş aralığında en yüksek oran ise % 53,8 ile Sakarya'dır. Marmara genelinde en yüksek oranda görülen yürütme kurulu üyesi yaş aralığı olan 40-54 yaş aralığı grubunun il bazında en yüksek olduğu yer ise aynı zamanda kadın yüzdesinin en düşük olduğu il olan Kocaeli (% 66,7)'dir. Görülen odur ki Kocaeli'de hem kadınlar hem de gençler Kent Konseyleri'nin yürütme kurullarında kendilerine pek fazla yer bulamamaktadır. Öte yandan kadın yürütme kurulu üyelerinin oranlarının en yüksek olduğu Trakya'da ise gençler yürütme kurullarında kendilerine yer bulamamaktadır. Son olarak 55 ve üzeri yaş grubu ele alınacak olursa bu grupta en yüksek oranın ise % 40 ile İstanbul'da olduğu gözlenmiştir. İstanbul'da bu orana 40 yaş ve üzeri grubu da dahil ettiğimizde oran % 85'e çıkmaktadır. İstanbul'da büyükşehir Kent Konseyi'nin ilgisizlik nedeniyle kurulamadığı bilgisi (<http://v3.arkitera.com/h28916-istanbulda-kent-konseyi-fiyaskosu.html>) dikkate alınacak olursa İstanbul'da kent konseyi tabiri caizse "emekli işi" olarak görülmektedir. Tabi bu çıkarsamayı yaparken İstanbul'un kendine has sosyo-ekonomik şartlarını da gözden kaçırmamak gerekmektedir. Son olarak genel bir değerlendirme yapılacak olursa denilebilir ki Marmara bölgesindeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin toplamda % 70'e yakını 40 ve üzeri yaş grubundan oluşmaktayken, 16-39 yaş aralığındaki grubun yürütme kurullarındaki temsil yüzdesi yaklaşık %30'larda kalmaktadır.

Sonuçlar göstermektedir ki aynı kadınlar gibi siyasal hayata katılımı önemsenen ve teşvik edilmeye çalışılan bir diğer grup olan gençler, diğer yaş gruplarına nazaran kent konseylerinin yürütme kurullarında daha az yer alabilmektedir. Yalnız belirtilmesi gereken bir husus da şudur ki Kent Konseyi Yönetmeliği'ne göre yürütme kurulu oluşturulurken yürütme kurullarına diğer meclis başkanları gibi gençlik meclisi başkanlarının da dahil edilmesi gerekmektedir. Gençler kent konseylerinde özellikle gençlik meclislerinde vardırırlar ve aktiftirler, fakat yürütme kurullarına sadece meclis başkanları dahil edildiği için bu oran düşük kalmış olabilir. Öte yandan yine ilk tespitle paralel olarak söyleyecek olursak, gençler yürütme kuruluna gençlik meclisleri vasıtasıyla girebilmelerinin dışında özellikle Kent Konseyleri'nde önemli bir yer tutan sivil toplum kuruluşları kanalıyla da dahil olabilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında sivil toplum kuruluşlarında da gençlerin pek fazla yer bulamadığı gibi bir çıkarımda bulunulabilir.

Aynı durumun ülke bazında da geçerli olduğu görülmektedir. Ülke nüfusunun %50'sinin 28 yaşın altında olduğu bir ülkede maalesef ki gençler pek fazla seçilme şansı bulamamaktadır. Örnek verecek olursak son yerel seçimlerde İstanbul'da 39 ilçede seçilen belediye başkanları içerisinde sadece 3'ü 40 yaşın altındadır ve en genç belediye başkanının yaşı ise 37'dir. Seçilen 39 başkanın yaş ortalaması ise 52,5'tir. (http://www.evko.com.tr/haber_devam.asp?id=54). Öte yandan Avrupa'nın en genç belediye başkanı olarak bilinen Avusturyalı Martin Gruber 25 yaşında, annesinin evinde yaşayan, kardeşiyle aynı odada kalan bir gençtir (http://www.avusturyagunlugu.com/tr/story.asp?story_id=174).

Ankette katılımcılara yöneltilen sorular içerisinde yer alan bir diğer sosyo-ekonomik değişkenimiz ise “eğitim durumu”dur.

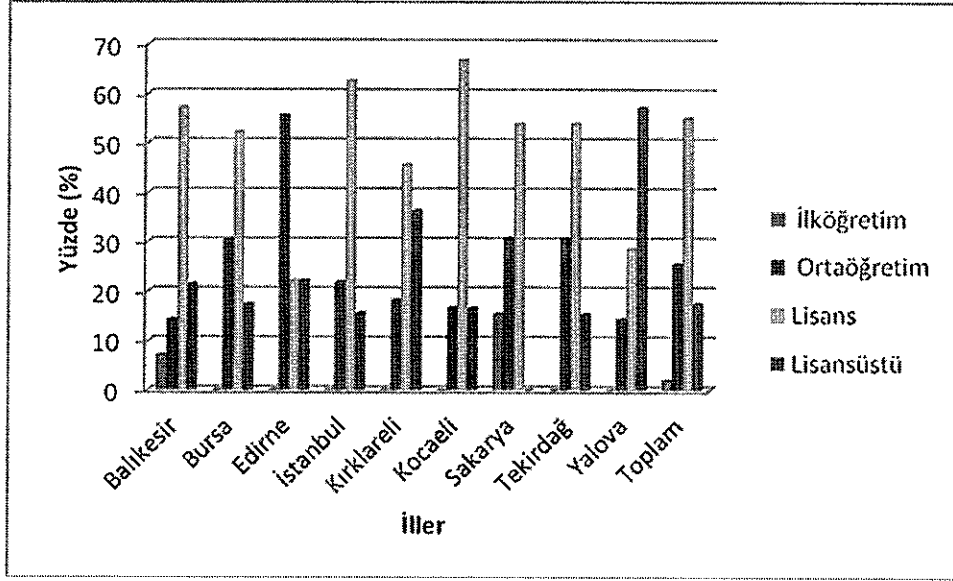
Tablo 10: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

C.S: 149	Eğitim Durumu (%)			
	İlköğretim	Ortaöğretim	Lisans	Lisansüstü
Balıkesir	7,1	14,3	57,1	21,5
Bursa	0	30,4	52,2	17,4
Edirne	0	55,6	22,2	22,2
İstanbul	0	21,9	62,5	15,6
Kırklareli	0	18,2	45,5	36,3
Kocaeli	0	16,7	66,7	16,6
Sakarya	15,4	30,8	53,8	0
Tekirdağ	0	30,8	53,8	15,4
Yalova	0	14,3	28,6	57,1
Toplam	2,01	25,5	55,04	17,45

Anket sorularına verilen cevaplara göre hazırlanmış Tablo 10'dan yürütme kurulu üyelerinin yaklaşık % 98'inin ortaöğretim ve üzeri, % 70'inden fazlasının ise en az üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır. % 55,04 lisans ve % 17,45 lisansüstü mezununu

bünyesinde barındıran kent konseyi yürütme kurulları Türkiye ortalamasının çok üzerinde bir eğitim düzeyine sahiptir.

Grafik 4: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

İller bazında lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip üyelerin oranının en yüksek olduğu il % 85 ile Yalova'dır. Yalova ilinin tek başına lisansüstü eğitim düzeyine sahip üyelerinin oranı da % 57,1 ile Marmara ortalamasının neredeyse 3 katıdır. Yalova'dan sonra lisans ve lisansüstü oranlarının en yüksek olduğu iller sırasıyla % 83,3 ile Kocaeli, %81,8 ile Kırklareli, % 78,6 ile Balıkesir ve % 78,1 ile İstanbul'dur. Marmara bölgesinde en düşük eğitim düzeyine sahip kent konseyi ise % 44,4 lisans ve lisansüstü ortalamasıyla Edirne'dir. Fakat buna ortaöğretimi de dahil ettiğimizde bu il Sakarya'dır. Sakarya yürütme kurulu üyeleri arasında % 15 İlköğretim mezunu üyeyi barındırmaktadır. Bu oran % 2,01 olan Marmara ortalamasına göre ise çok yüksek bir rakamdır.

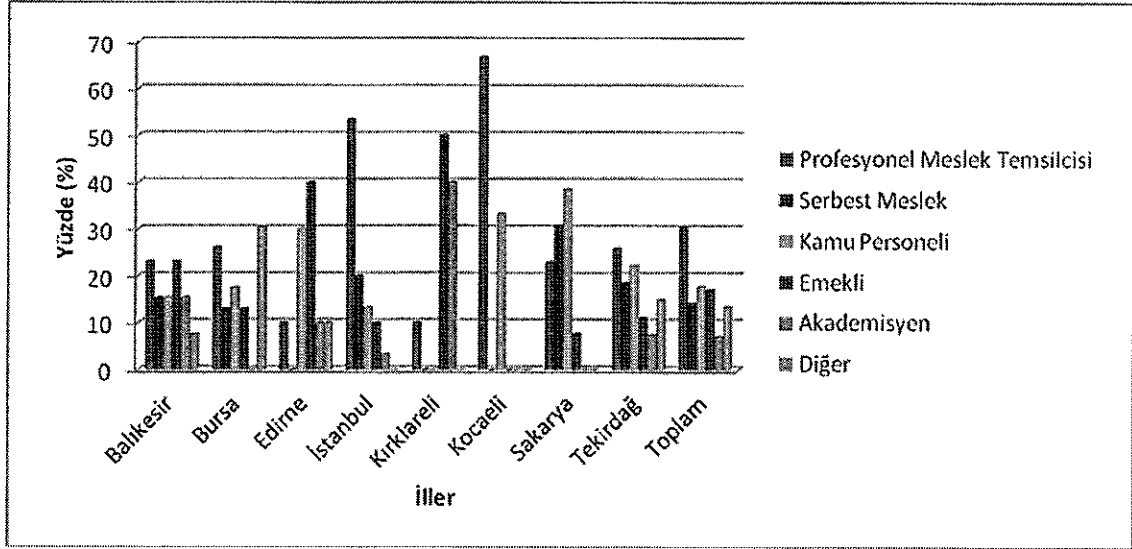
Anketteki bir diğer sosyo-ekonomik verimiz ise "meslek"tir. Bilindiği üzere meslek siyasal katılımı belirleyen önemli değişkenlerdendir. Tablo 11'da yürütme kurulu üyelerinin mesleklere göre oransal olarak dağılımı verilmiştir.

Tablo 11: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Meslek Grupları (%)						
C.S: 141	Profesyonel Meslek Temsilcisi	Serbest Meslek	Kamu Personeli	Emekli	Akademisyen	Diğer
Balıkesir	23,1	15,4	15,4	23,1	15,4	7,6
Bursa	26,1	13	17,5	13	0	30,4
Edirne	10	0	30	40	10	10
İstanbul	53,4	20	13,3	10	3,3	0
Kırklareli	10	0	0	50	40	0
Kocaeli	66,7	0	33,3	0	0	0
Sakarya	23	30,8	38,5	7,7	0	0
Tekirdağ	25,9	18,5	22,2	11,1	7,4	14,9
Toplam	30,49	14,18	17,73	17,02	7,1	13,48

Anket sorularına verilen cevaplar göstermektedir ki yürütme kurulu üyeleri içerisinde profesyonel meslek temsilcileri % 30,49 ile en önde gelmektedir. Bu grup içerisinde doktor, mühendis, bankacı, veteriner, avukat vb. gibi lisans düzeyinde öğrenim görmeye sahip olunan meslekler yer almaktadır. % 70'in üzerinde lisans ve lisansüstü eğitime sahip bireylerden oluşan yürütme kurullarında bu meslek grubunun öne çıkması doğal karşılanmalıdır. Profesyonel meslek temsilcilerinin arkasından gelen meslek grupları ise oranı en yüksekten en düşüğe şöyle sıralanabilir; kamu personeli %17,73, emekli % 17,02, serbest meslek mensubu % 14,18, Diğer % 13,48 ve akademisyen %7,1. Diğer içerisinde ise ev hanımı, öğrenci, işçi ve STK personeli gibi gruplar yer almaktadır.

Grafik 5: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

İller bazında her meslek grubunda en yüksek yüzdeye sahip iller şöyledir; profesyonel meslek temsilcileri % 66,7 ile Kocaeli, serbest meslek %30,8 ile Sakarya, kamu personeli % 38,5 ile Sakarya, emekli % 50 ile Kırklareli, akademisyen % 40 ile Kırklareli ve ev hanımı, öğrenci, işçi, STK personeli gibi grupları bünyesinde barındıran diğer ise % 30,4 ile Bursa'dır. Meslek grupları içerisinde en dengeli dağılımların gözlendiği iller ise Balıkesir, Bursa ve Tekirdağ'dır. Bu çeşitliliğin Kent Konseyleri'nde başarıyı da getireceği düşünülmektedir.

Bu bölümün son sorusu ise yürütme kurulu üyelerinin "Kent Konseyi'nde Temsil Ettikleri" kurumlarıdır. Tablo 12'de bu soruya verilen cevapların oransal olarak dağılımı yer almaktadır.

Tablo 12: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Kent Konseyi'nde Temsil Ettikleri Kurumlara Göre Dağılımı

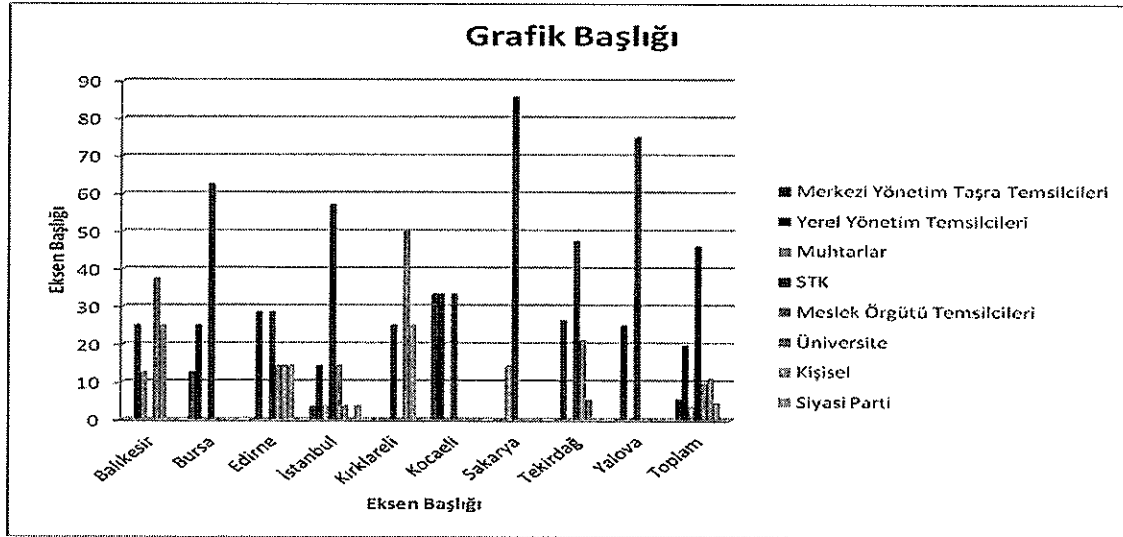
Kent Konseyi Temsili (%)								
C.S: 101	Merkezi Yönetimin Taşra Temsilcileri	Yerel Yönetim Temsilcileri	Muhtarlar	STK	Meslek Örgütü Temsilcileri	Üniversite	Kişisel	Siyasi Parti
Balıkesir	0	25	12,5	0	37,5	25	0	0
Bursa	12,5	25	0	62,5	0	0	0	0
Edirne	0	28,5	0	28,6	14,3	14,3	14,3	0
İstanbul	3,5	14,3	3,6	57,1	14,3	3,6	0	3,6
Kırklareli	0	0	0	25	0	50	25	0
Kocaeli	33,4	33,3	0	33,3	0	0	0	0
Sakarya	0	0	14,3	85,7	0	0	0	0
Tekirdağ	0	26,3	0	47,4	21	5,3	0	0
Yalova	0	25	0	75	0	0	0	0
Toplam	5,49	19,73	3,37	46,06	9,67	10,91	4,37	0,4

Sivil toplum kuruluşlarının Kent Konseyi yürütme kurullarında oransal olarak üstünlüğü dikkat çekmektedir. Tüm yürütme kurulu üyelerinin % 46,06'sı Kent Konseylerinde sivil toplum kuruluşlarını temsilen yer almaktadır. Bu bize Kent Konseyleri'ne dair hedeflenenin yerine geldiğini göstermektedir. Yerel Gündem 21 süreçlerinde sivil toplum kuruluşları devamlı öne çıkarılmış ve karar alma süreçlerinde önemli bir aktör olarak yer almaları önemsenmiş ve teşvik edilmiştir. Bunun yanında meslek örgütleri, muhtarlar ve üniversite temsilcileri de karar alma süreçlerinde yer alması önemsenen gruplardır. Anılan bu grupların da Kent Konseyleri'nde kendilerine yer bulabildikleri gözlemlenmiştir. Toplu bir bakışla ele alacak olursak eğer Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin oransal olarak dağılımı şu şekildedir: % 46,06 sivil toplum kuruluşları temsilcileri, % 19,73 yerel yönetim temsilcileri, % 10,91 üniversite temsilcileri, % 9,67 meslek örgütü temsilcileri, % 5,49 merkezi yönetimin taşra temsilcileri, % 4,37 kişisel, % 3,37 muhtarlar ve % 0,4 siyasi parti temsilcileri. Son durumda söylenebilir ki merkezi yönetimin taşra temsilcileri ve yerel yönetim temsilcileri gibi hali hazırda kamuya

hizmet sunan birimlerin dışında kalan sivil kesimin Kent Konseyleri'nde %75'e yakın bir temsil oranı söz konusudur.

Burada hemen şunu da belirtmek gerekir. Kent Konseyi Yönetmeliği'ne göre Kent Konseyleri'ne kişisel katılım söz konusu olamamaktadır. Fakat anket neticeleri göstermektedir ki uygulamada yönetmeliğe aykırı olarak yürütme kuruluna hiçbir kurumu temsil etmeyen ve kendi üyeliğini yalnızca kişisel olarak tanımlayan üyeler girebilmişlerdir. Bu kişiler kendileriyle yapılan mülakatta verdikleri bu bilgileri doğrulamışlardır. Bu noktada akla hemen Kent Konseyleri'ne yönelik eleştiriler bahsi akla gelmektedir. Nitekim Kent Konseylerine katılımın sınırlanmamasına dair eleştiriler dikkate alınmadığında oluşacak sonucun ne olduğu burada açıkça görülmüştür.

Grafik 6: Yürütme Kurulu Üyeleri'nin Kent Konseyi'nde Temsil Ettikleri Kurumlara Göre Dağılımı

İller bazında ele alındığında Kent Konseyleri'nde sivil toplum kuruluşlarına önemli düzeyde yer veren iller şunlardır; %85,7 Sakarya, % 75 Yalova, % 62,5 Bursa, %57,1 İstanbul ve % 47,4 Tekirdağ. Balıkesir ve Kırklareli ise sivil toplum kuruluşlarının yürütme kurullarında en az yer aldığı illerdir. Öte yandan diğer temsil gruplarında en yüksek oranlara sahip iller ise şöyledir; merkezi yönetimin taşra temsilcileri % 33,4 ile Kocaeli, yerel yönetim temsilcileri % 28,5 ile Edirne, muhtarlar % 14,3 ile Sakarya,

meslek örgütü temsilcileri % 37,5 ile Balıkesir, üniversite temsilcileri % 50 ile Kırklareli, siyasi parti temsilcileri % 3,6 ile İstanbul.

2.2. KENT KONSEYLERİNİN DEMOKRATİK NİTELİĞİNE VE KONSEY ÜYELERİNİN DEMOKRASİ VE KATILIM ALGILARINA DAİR BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölüm içerisinde anketin 1, 2, 6, 8, 10, 11, 16. ve 19. soruları yer almaktadır ve bu sorular Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin Kent Konseyi'ne dair nasıl bir algıya sahip olduklarını, Kent Konseyleri'nin demokratik işlevine dair farkındalıklarının ne düzeyde olduğunu, Kent Konseyleri'nin demokratik işlevine inanıp inanmadıklarını, üyelerin Kent Konseyleri'ne halkın katılımına dair ne düşündüklerini anlamaya yönelik sorulardır.

Tablo 13: Kent Konseyleri Yerel Yönetimleri Destekleyen Bir Platformdur.

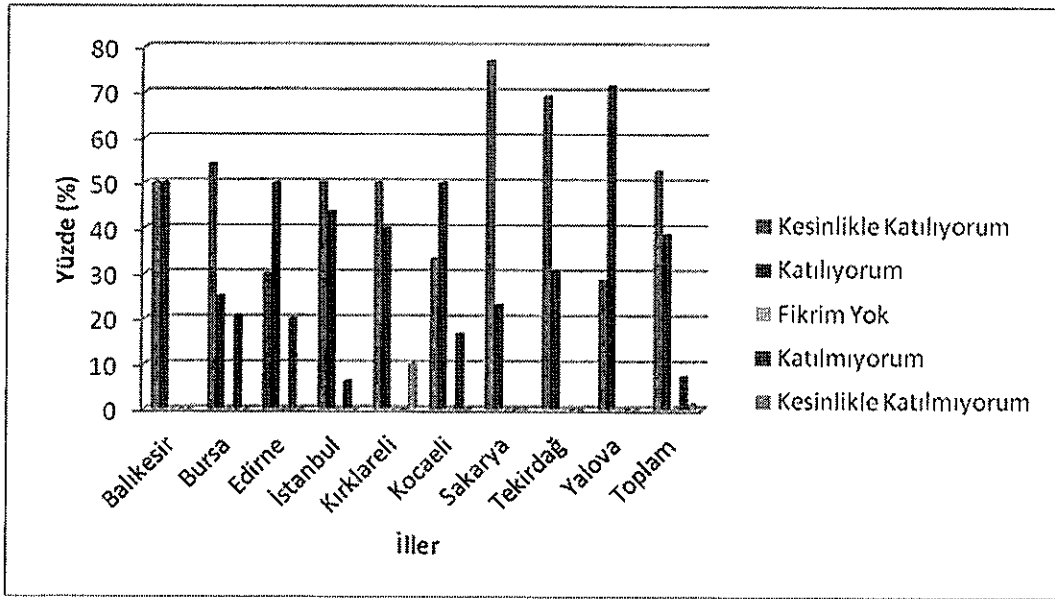
Soru 1: Kent Konseyleri yerel yönetimleri destekleyen bir platformdur. (%)					
C.S: 150	Kesinlikle		Fikrim Yok	Kesinlikle	
	Katılıyorum	Katılıyorum		Katılmıyorum	Katılmıyorum
Balıkesir	50	50	0	0	0
Bursa	54,2	25	0	20,8	0
Edirne	30	50	0	20	0
İstanbul	50	43,7	0	6,3	0
Kırklareli	50	40	0	0	10
Kocaeli	33,3	50	0	16,7	0
Sakarya	76,9	23,1	0	0	0
Tekirdağ	69,2	30,8	0	0	0
Yalova	28,6	71,4	0	0	0
Toplam	52,66	38,66	0	7,33	1,35

Tablo 13'de de görüldüğü üzere yürütme kurulu üyeleri kendilerine yöneltilen "Kent Konseyleri yerel yönetimleri destekleyen bir platformdur" sorusuna % 52,66 kesinlikle katılıyorum ve % 38,66 oranında da katılıyorum cevabı vermiştir. Kent

Konseyleri'nin yerel yönetimleri destekleme gibi bir işlevinin olmadığını düşünen üye oranı ise % 8,68'de kalmaktadır. Fakat anket sorularının yürütme kurulu üyelerine uygulandığı düşünüldüğünde yürütme kurullarında yaklaşık her on kişiden biri anlamına gelen bu oran, neredeyse her Kent Konseyinin içerisinde Kent Konseyleri'nin en temel işlevi olan yerel yönetimleri destekleme gibi bir fonksiyona sahip olmadığını düşünüyor anlamına gelmektedir. Bu durumun ise uygulamada yürütme kurullarının içerisinde uzlaşma yönünde problem teşkil edeceği düşünülmektedir.

Grafik 7: Kent Konseyleri Yerel Yönetimleri Destekleyen Bir Platformdur.

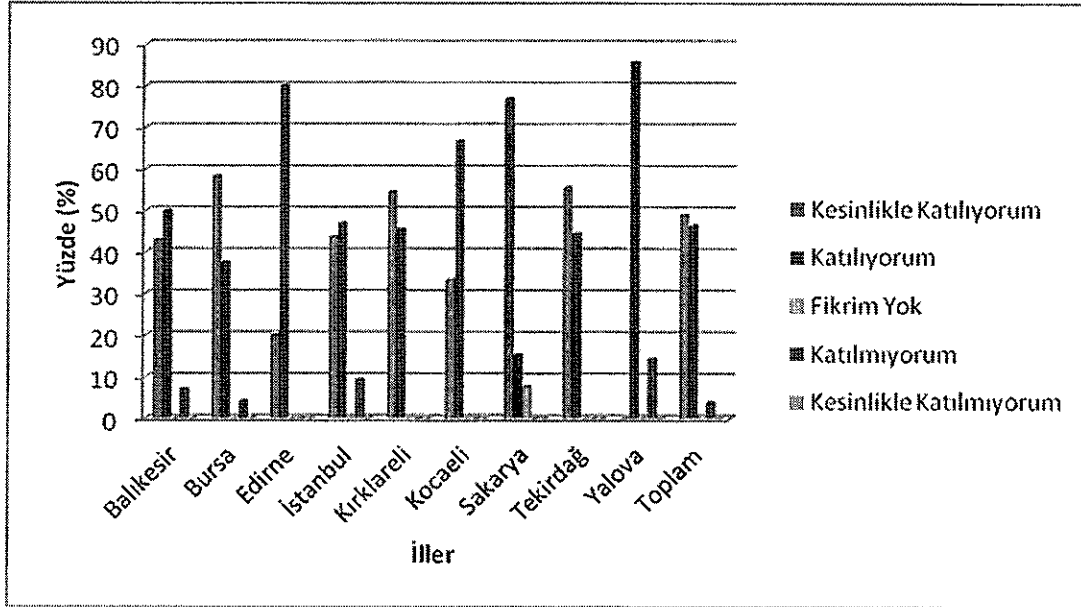
İllere göre anketin 1. sorusuna cevap verenlerin yüzdesine bakacak olursak Grafik 7'den de görüldüğü üzere bu soruya toplamda % 100 oranında kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevabını veren iller şunlardır: Balıkesir, Sakarya, Tekirdağ ve Yalova. Bu soruya tereddütsüz kesinlikle katılıyorum cevabının en yüksek oranda verildiği il ise 76,9 ile Sakarya'dır.

Tablo 14: Kent Konseyimizin Yürütme Kurulunda Yeterince Demokratik Ortam Mevcuttur.

Soru 2: Kent Konseyimizin yürütme kurulunda yeterince demokratik ortam mevcuttur. (%)					
C.S: 153	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balikesir	42,9	50	0	7,1	0
Bursa	58,3	37,5	0	4,2	0
Edirne	20	80	0	0	0
İstanbul	43,7	46,9	0	9,4	0
Kırklareli	54,5	45,5	0	0	0
Kocaeli	33,3	66,7	0	0	0
Sakarya	76,9	15,4	7,7	0	0
Tekirdağ	55,6	44,4	0	0	0
Yalova	0	85,7	0	14,3	0
Toplam	49,03	46,42	0,8	3,93	0

Tablo 14’de görüldüğü üzere yürütme kurulu üyeleri kendilerine yöneltilen “Kent Konseyimizin yürütme kurulunda yeterince demokratik ortam mevcuttur” sorusuna % 49,03 kesinlikle katılıyorum ve % 46,42 oranında da katılıyorum cevabı vererek toplamda % 95,5 gibi yüksek bir oranla kendi Kent Konseyleri’ni demokrasinin uygulandığı bir kurum olarak ifade etmektedirler. Bu algı Kent Konseyleri’ni işlevsel kılmada çok önemli bir duruma işaret eder. Aksi halde yürütme kurulu üyelerinin bile Kent Konseyleri’ni demokrasinin kendi içerisinde işletilemediği kurumlar olarak görmeleri kamunun da bu kurumlara olan itibarını zedeleyebilir. Öte yandan bu soruya katılmıyorum cevabını verenlerin oranı toplamda %4’e yakındır. Bu oranı arttırmanın ise belli başlı iller olduğu gözlemlenmiştir. Bu illeri aşağıdaki grafikte de görebilme imkanı mevcuttur.

Grafik 8: Kent Konseyimizin Yürütme Kurulunda Yeterince Demokratik Ortam Mevcuttur.

Anketin 2. sorusuna katılmıyorum cevabının verildiği iller oransal olarak en yüksekten düşüğe doğru şöyledir: % 14,3 ile Yalova, % 9,4 ile İstanbul, % 7,1 ile Balıkesir ve %4,2 ile Bursa. Bu iller dışında bu soruya katılmıyorum cevabı verilen il olmamıştır. Öte yandan katılmıyorum'a göre daha keskin bir ifade olan kesinlikle katılmıyorum şikâi ise hiçbir katılımcı tarafından işaretlenmemiştir. Bu da göstermektedir ki Kent Konseyleri demokratiklik noktasında hassas kurumlardır. Son olarak işleyişteki demokratiklik açısından % 100 memnuniyet duyulan illere gelecek olursak onlarda şöyledir: Edirne, Kırklareli, Kocaeli ve Tekirdağ.

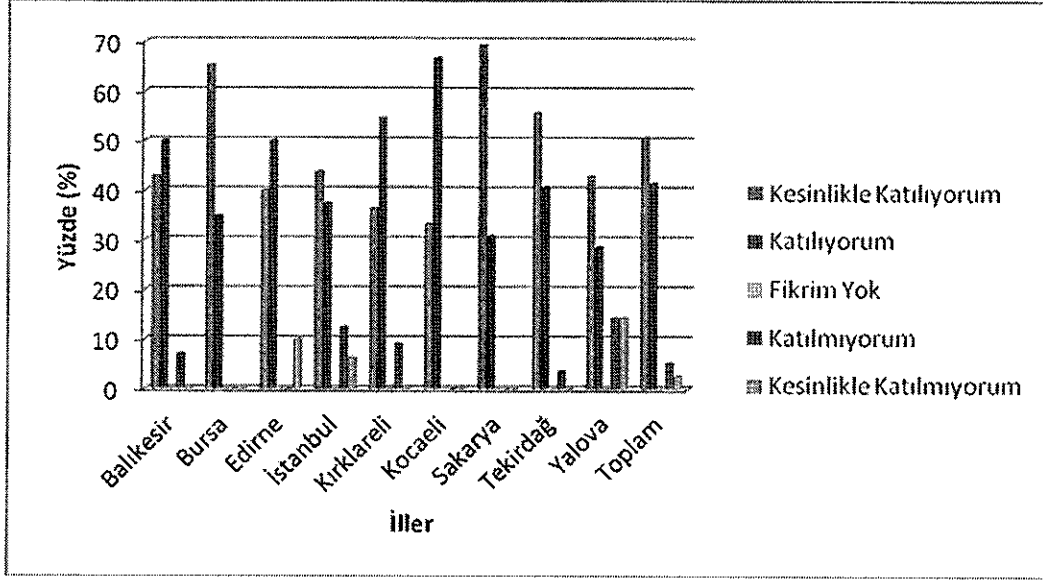
Anketin 2. sorusunda katılımcılara “yürütme kurulu içerisindeki işleyişin demokratik olup olmadığına” dair düşünceleri sorulmuşken, 16. soruda ise katılımcıların aynı yürütme kurullarının meydana gelmesi aşamasını demokratiklik bakımından değerlendirdiklerinde nasıl bir algıya sahip oldukları öğrenilmek istenmiştir.

Tablo 15: Kent Konseyimizin Başkan ve Yürütme Kurulunun Demokratik Şekilde Seçildiğini Düşünüyorum.

Soru 16: Kent Konseyimizin başkan ve yürütme kurulunun demokratik şekilde seçildiğini düşünüyorum. (%)					
C.S: 152	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	42,9	50	0	7,1	0
Bursa	65,2	34,8	0	0	0
Edirne	40	50	0	0	10
İstanbul	43,8	37,4	0	12,5	6,3
Kırklareli	36,4	54,5	0	9,1	0
Kocaeli	33,3	66,7	0	0	0
Sakarya	69,2	30,8	0	0	0
Tekirdağ	55,6	40,7	0	3,7	0
Yalova	42,8	28,6	0	14,3	14,3
Toplam	50,65	41,44	0	5,26	2,65

Tablo 15'te görüldüğü üzere yürütme kurulu üyelerinin % 92,09'u Kent Konseyleri'nin yürütme kurulunun oluşumu ve başkanının seçilmesi sürecinin demokratik çerçevede geçtiğini düşünmektedir. Burada hemen yukarıda ele alınan 2. soruya verilen olumlu cevapların yüzdesini hatırlatmak istiyoruz, 2. soruda kendi Kent Konseylerinin işleyişinin demokratik olduğunu düşünen % 95,5'lik bir kesim mevcuttu. Bu da demek oluyor ki en az % 2,5'lik bir kesim de vardır ki Kent Konseyleri'nin yürütme kurullarının ve başkanının belirlenmesinin demokratik süreçlerle gerçekleşmediğini düşündüğü halde şuan ki yapıdan memnundur. Öte yandan bu soru da hiç fikrim yok cevabının verilmediği bir soru olmuştur. Bu da Kent Konseyi üyelerinin bu konudaki düşüncelerinin net olduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 9: Kent Konseyimizin Başkan ve Yürütme Kurulunun Demokratik Şekilde Seçildiğini Düşünüyorum.

Grafik 9’da anketin 16. sorusuna verilen cevapların illere göre dağılımı net bir şekilde görülmektedir. Bu soruya % 100 oranında olumlu cevap verilen iller Bursa, Kocaeli ve Sakarya’dır. Öte yandan yürütme kurullarının demokratik prensiplere göre oluşturulmadığını düşünen üyelerin oranının en yüksek olduğu iller ise şöyledir: % 28,6 ile Yalova, % 18,8 ile İstanbul, % 10 ile Edirne ve % 9,1 ile Kırklareli. Hatırlanacağı üzere 2. Soruya da en yüksek oranda olumsuz cevabın verildiği illerin başında Yalova ve İstanbul gelmekteydi. Bu bakımdan katılımcıların bu soruya verdikleri cevap ile 2. soruya verdikleri cevabın örtüştüğü görülmektedir.

Tablo 16: Kent Konseyimizin Yürütme Kurulu Kent Konseyi Katılımcılarının Tümünü Temsil Edebilecek Yeterliliktedir.

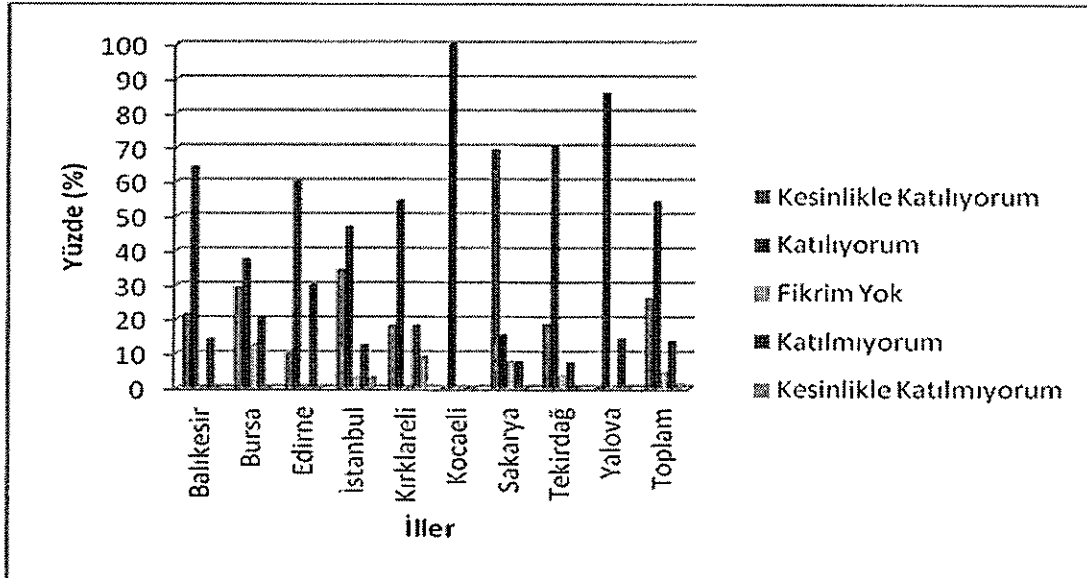
Soru 6: Kent Konseyimizin yürütme kurulu kent konseyi katılımcılarının tümünü temsil edebilecek yeterliliktedir. (%)					
C.S: 153	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	21,4	64,3	0	14,3	0
Bursa	29,2	37,5	12,5	20,8	0
Edirne	10	60	0	30	0
İstanbul	34,4	46,9	3,1	12,5	3,1
Kırklareli	18,2	54,5	0	18,2	9,1
Kocaeli	0	100	0	0	0
Sakarya	69,2	15,4	7,7	7,7	0
Tekirdağ	18,5	70,4	3,7	7,4	0
Yalova	0	85,7	0	14,3	0
Toplam	26,14	54,24	4,57	13,72	1,33

Bu başlık altında ele alınacak diğer bir soru da anketin 6. sorusu olan “Kent Konseyimizin yürütme kurulu Kent Konseyi katılımcılarının tümünü temsil edebilecek yeterliliktedir.” sorusudur. Bilindiği üzere, Kent Konseyleri katılımcı demokratik işleve sahip kurumlar olarak tasarlanmışlardır ve bu minvalde karar alma süreçlerine tüm paydaşları dahil etmeyi kendilerine amaç edinmişlerdir. Bu sorunun sorulma amacı ise, Kent Konseyi üyelerinin, Kent Konseyi’nin genel kuruluna dahil olmak suretiyle Kent Konseyi üyesi olan kurumlardan Kent Konseyi’nde yer almaları özellikle önemsenen gruplar olan sivil toplum, meslek örgütü, muhtarlar, siyasi partiler ve üniversite temsilcileri gibi ögeler bakımından dengeli bir dağılım gösterip göstermediğine dair sahip oldukları inancı ölçmektir.

6. soruya verilen cevaplara Tablo 16’den bakıldığında, Kent Konseyi üyelerinin bundan önce ele alınan iki soruya verdikleri cevaplar gibi yüksek oranda bir olumlu cevapla karşılaşmamıştır. İlk iki soruda tek başına kesinlikle katılıyorum cevabını verenlerin oranı % 50 civarındaydı, buna katılıyorum şikkını da eklediğimizde bu oran % 90’ların üzerine çıkmaktaydı. Bu soruda ise kesinlikle katılıyorum cevabını verenlerin oranı % 26,14’te kalmıştır. Buna katılıyorum (% 54,24) cevabını da eklediğimizde bu oran

% 80,38'e çıkmaktadır. % 5'e yakın orandaki fikrim yok cevabını dışarıda bıraktığımızda Kent Konseyi üyelerinin % 15 gibi bir oranının paydaşların Kent Konseyleri'nin yürütme kurulunda dengeli bir şekilde temsil edilmediğini düşündüğünü görmekteyiz. Bu durum da göstermektedir ki en önemli özelliklerinden biri de geniş temsil kabiliyeti olan Kent Konseyleri'nin en azından bazılarında bu denge tam olarak sağlanamamıştır. Bu soruya yüksek oranlarda olumsuz cevap verilen iller ise şöyledir: % 30 ile Edirne, % 20,8 ile Bursa, % 18,2 ile Kırklareli, % 14,3 ile Balıkesir ve Yalova. Burada şuna dikkat çekmek gerekir ki Kent Konseyi Yönetmeliği'nde yürütme kurullarının en az 7 kişiden oluşması gerektiği belirtilmiştir fakat en fazla kaç kişiden oluşacağına dair ise bir ibare bulunmamaktadır. Uygulamada şahit olunan ise en çok 15-16 kişiden oluşan yürütme kurullarıdır. Yürütme kurulu içerisinde halihazırda Kent Konseyleri'nin kadın ve gençlik meclisi başkanlarının da bulunması yönetmelikle belirtilmiştir. Özellikle büyükşehirlerde çok sayıda sivil toplum kuruluşu, meslek örgütü, muhtar vb. paydaş bulunmaktadır. Bu durumda ister istemez birçok paydaş Kent Konseyi'nin yürütme kuruluna giremeyecek ve sadece genel kurulunda bulunmakla yetinecektir.

Grafik 10: Kent Konseyimizin Yürütme Kurulu Kent Konseyi Katılımcılarının Tümünü Temsil Edebilecek Yeterliliktedir.

İller bazında 6. soruya en yüksek oranlarda olumlu cevap veren üyelere bakılacak olursa eğer Grafik 10'dan da çok net bir şekilde görüldüğü üzere Kocaeli'de bu soruya % 100 oranında katılıyorum cevabı verilmiştir. Toplamda kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarının en yüksek oranda verildiği iller ise şöyledir: % 88,9 ile Tekirdağ, % 85,7 ile Balıkesir ve Yalova, % 84,6 ile Sakarya.

Tablo 17: Temsil Açısından Kent Konseyimizin Sivil Toplum Kuruluşlarına Yeterince Yer Verdiğini Düşünüyorum.

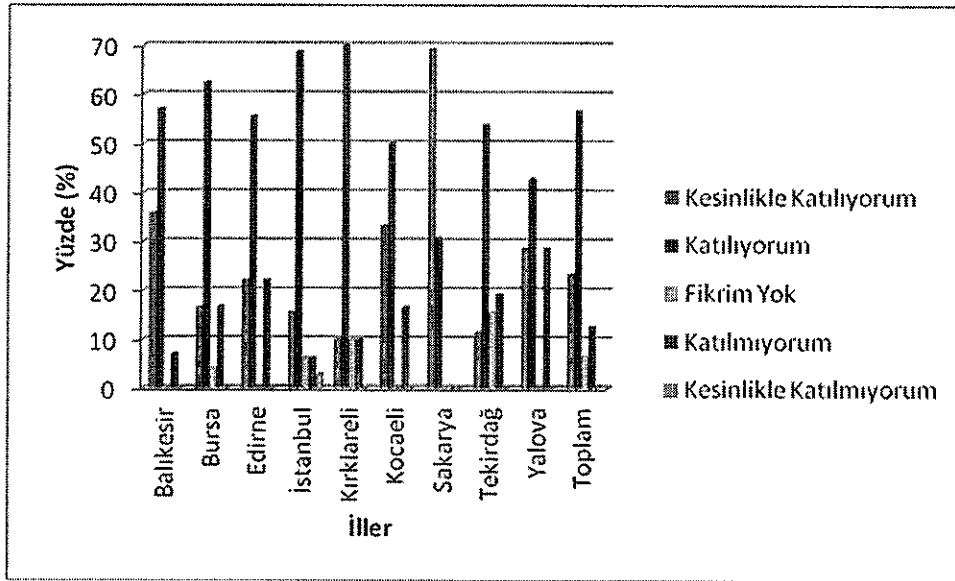
Soru 8: Temsil açısından Kent Konseyimizin sivil toplum kuruluşlarına yeterince yer verdiğini düşünüyorum. (%)					
C.S: 150	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	35,8	57,1	0	7,1	0
Bursa	16,6	62,5	4,2	16,7	0
Edirne	22,2	55,6	0	22,2	0
İstanbul	15,6	68,8	6,3	6,3	3
Kırklareli	10	70	10	10	0
Kocaeli	33,3	50	0	16,7	0
Sakarya	69,2	30,8	0	0	0
Tekirdağ	11,5	53,8	15,5	19,2	0
Yalova	28,6	42,8	0	28,6	0
Toplam	23,33	56,66	6,66	12,66	0,69

Katılımcılara yöneltilen 8. Soru ise az önce ele alınan sorunun daha özele indirgenmiş halidir. Bilindiği üzere Yerel Gündem 21 süreçleriyle sivil toplum örgütleri karar alma süreçlerinde merkezi yönetim ve yerel yönetimden sonra üçüncü bir kuvvet gibi kabul edilmiş ve karar alma süreçlerinde yer almaları önemsenmiştir. Bu soruyla da amaçlanan Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin kendi konseylerinde bu öğelerin yeterince dikkate alındığını düşünüp düşünmedikleri, sivil toplum örgütlerinin Kent Konseyleri'nde kendilerine yeterince yer bulup bulamadıkları yönündeki algılarını ölçmektir. Tablo17'da da görüleceği üzere bu soruya verilen cevap da aynı 6. soruya benzer bir tablo ortaya çıkarmaktadır. 8. Soruya tereddütsüz kesinlikle katılıyorum

cevabını verenlerin oranı burada % 23,33'te kalmıştır. Katılıyorum cevabını verenlerin oranı ise % 56,66'yla en çok yüzdeye sahip tercihtir. O halde bu soruya olumlu cevap verenlerin oranının toplamda % 80 olduğu söylenebilir. Bu da bir bakımdan bu soruya cevap teşkil etmesi açısından yüksek bir oran olarak gözükmekle beraber öte yandan yürütme kurullarındaki neredeyse her beş kişiden birinin “Kent Konseylerinin yürütme kurullarında STK’ların yeterince bulunmadığını düşündükleri” veya çekimser kaldıkları anlamına da gelmektedir.

Grafik 11: Temsil Açısından Kent Konseyimizin Sivil Toplum Kuruluşlarına Yeterince Yer Verdiğini Düşünüyorum.

Öte yandan iller bazında ele alındığında tek başına kesinlikle katılıyorum ifadesinin en yüksek olduğu ilin % 69,2 ile Sakarya olduğu Grafik 11'den de kolayca görülebilmektedir. Sakarya'da bu soruya % 30,8 oranında da katılıyorum cevabı verilerek % 100 oranında bu soruya olumlu cevap verildiği gözlenmiştir. Sakarya bu soruya % 100 oranında olumlu cevap verilen tek ildir. Sakarya'nın arkasından temsil açısından sivil toplum kuruluşlarına yeterince yer verildiğinin en yüksek oranda düşünüldüğü iller ise Balıkesir % 92,8, İstanbul % 84,4 ve Kocaeli % 83,3'tür. STK'ların kendi konseylerindeki temsilini yeterli bulmayan üyelerin illere göre en yüksek oranda olanları ise şöyledir: % 28,6 ile Yalova, % 22,2 ile Edirne, % 19,2 Tekirdağ, %16,7 ile Bursa ve Kocaeli.

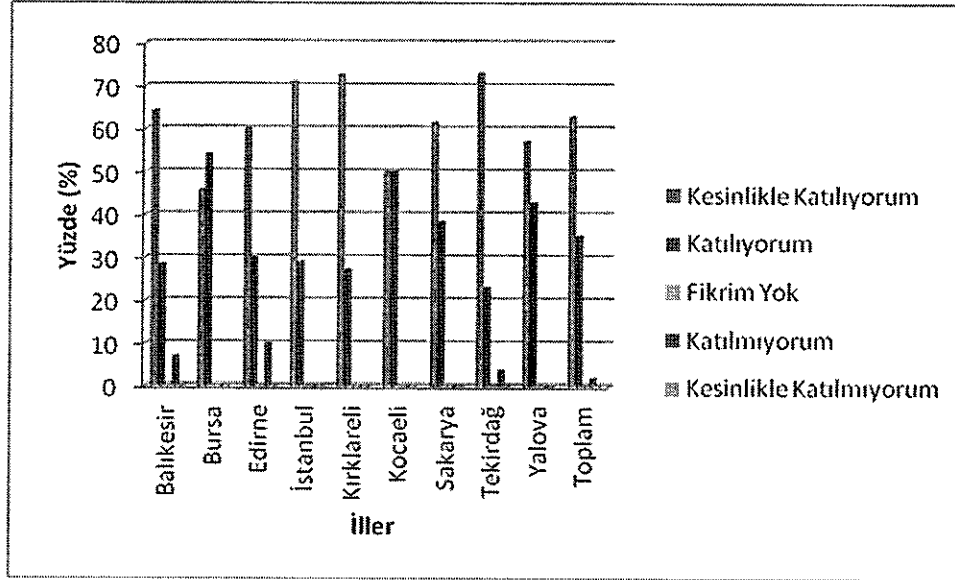
Tablo 18: Halkın Her Kesiminin Kent Konseyi'nde Yer Almasını Demokratik Açıdan Gerekli Görüyorum.

Soru 10: Halkın her kesiminin Kent Konseyi'nde yer almasını demokratik açıdan gerekli görüyorum. (%)					
C.S: 151	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	64,3	28,6	0	7,1	0
Bursa	45,8	54,2	0	0	0
Edirne	60	30	0	10	0
İstanbul	71	29	0	0	0
Kırklareli	72,7	27,3	0	0	0
Kocaeli	50	50	0	0	0
Sakarya	61,5	38,5	0	0	0
Tekirdağ	73,1	23,1	0	3,8	0
Yalova	57,1	42,9	0	0	0
Toplam	62,91	35,09	0	2	0

10. sorumuz olan “halkın her kesiminin Kent Konseyleri'nde yer almasını demokratik açıdan gerekli görüyorum” sorusuna verilen cevaplara Tablo 18'den göz atarsak, hemen göze çarpmaktadır ki, katılımcıların % 98'i bu soruya olumlu cevap vermiştir. Bu cevaplar içerisinde kesinlikle katılıyorum cevabının oranı % 62,91'de kalırken, katılıyorum cevabını verenlerin oranı % 35,09'dur.

Katılımcı demokrasi karar alma süreçlerine halkın daha fazla dahil edilmesini kendisine amaç edinen bir demokrasi türüdür. Bu demokrasi türünün hayata geçirilebilmesi için haliyle halkı karar alma süreçlerine dahil edecek bir takım mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. İşte bu fonksiyonu görmesi adına kurulan Kent Konseyleri'nin herhangi bir şekilde halkın katılımını sınırlayacak yapı ve tutumda olmaması gerekir. Halkın Kent Konseyleri'ne bireysel üyeliğinin yönetmelik gereği söz konusu olmadığı bilinmektedir. Yukarıda bu hükmün yarattığı sonuçlara değinmiştik

Grafik 12: Halkın Her Kesiminin Kent Konseyi'nde Yer Almasını Demokratik Açıdan Gerekli Görüyorum.

İller bazında ele alınacak olduğunda ise 10. Soruya toplamda % 100 oranında olumlu cevap verilen iller şöyledir: Bursa, İstanbul, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya ve Yalova. Bu soruya hiç kesinlikle katılmıyorum ve fikrim yok cevabı verilmemiştir. Fakat katılmıyorum cevabının verildiği iller ise % 10 ile Edirne, % 7,1 ile Balıkesir ve % 3,8 ile Tekirdağ'dır.

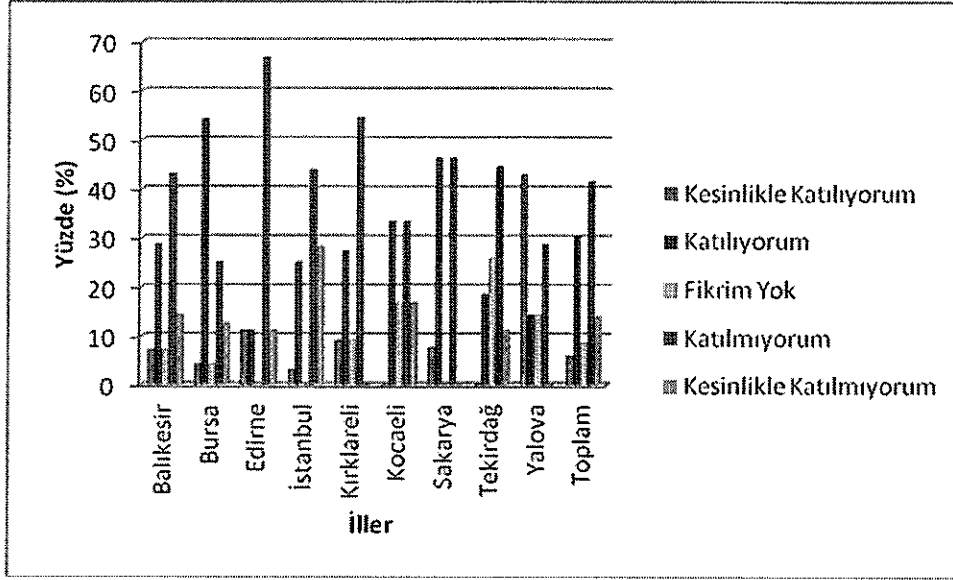
11. soru 10. sorunun çeldiricisi olabilecek nitelikte bir soru olarak düşünülmüştür. Teoride katılımcı demokrasiye yöneltilen eleştiriler ve temsili demokrasinin gerekliliğini vurgulayan çalışmalarda katılımcı sayısının fazlalığı merkeze oturmaktadır. Bu bakımdan yukarıda 10. soruya verilen cevaplarda halkın her kesiminin herhangi bir kota ve sınırlamaya maruz bırakılmaksızın Kent Konseylerinde yer almalarını % 98'lik bir oranla gerekli gören yürütme kurulu üyelerinin bir kısmının, 11. soruya gelindiğinde bir önceki verdikleri cevapla çelişir cevaplar verdiği gözlenmiştir. Çünkü halkın her kesiminin yer alabildiği Kent Konseyleri oluşturulmasının doğal sonucu katılımcı açısından kalabalık geçecek bir Kent Konseyi'dir.

Tablo 19: Kent Konseyi'nin Düzenlediği Katılımcı Açısından Kalabalık Geçen Bir Toplantı Karar Almayı Zorlaştırıcı Bir Unsur Olarak Tezahür Eder.

Soru 11: Kent Konseyi'nin düzenlediği katılımcı açısından kalabalık geçen bir toplantı karar almayı zorlaştırıcı bir unsur olarak tezahür eder. (%)					
C.S: 152	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	7,1	28,6	7,1	42,9	14,3
Bursa	4,2	54,1	4,2	25	12,5
Edirne	11,1	11,1	0	66,7	11,1
İstanbul	3,1	25	0	43,8	28,1
Kırklareli	9,1	27,3	9,1	54,5	0
Kocaeli	0	33,3	16,7	33,3	16,7
Sakarya	7,6	46,2	0	46,2	0
Tekirdağ	0	18,5	25,9	44,5	11,1
Yalova	42,8	14,3	14,3	28,6	0
Toplam	5,92	30,26	8,55	41,44	13,83

Tablo 19'da görüldüğü üzere bu soruda katılımcıların % 8,55'i fikrim yok cevabını işaretlemeyi tercih etmiştir. Öte yandan bu soruya toplamda kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarını verenlerin oranı ise % 36,18'dir. Yani az önce yukarıda geniş ölçekli katılımın Kent Konseyleri açısından gerekli olduğunu savunan kesimin üçte biri bunun sonuçlarını göz önüne almadan cevap vermiştir. Öte yandan 10. soruya olumlu cevap veren kesimin kalan üçte ikisinin ise bu soruya bilinçli cevap verdiği veya yukarıda verdiği cevabın arkasında durduğu söylenebilir. Şu durumda denilebilir ki Kent Konseyleri'nin yürütme kurulu üyeleri içerisinde tüm dezavantajlarına rağmen her halükârda müzakereci demokrasi ortamını destekleyen % 55'lik bir kitle mevcuttur.

Grafik 13: Kent Konseyi'nin Düzenlediği Katılımcı Açısından Kalabalık Geçen Bir Toplantı Karar Almayı Zorlaştırıcı Bir Unsurlar Olarak Tezahür Eder.

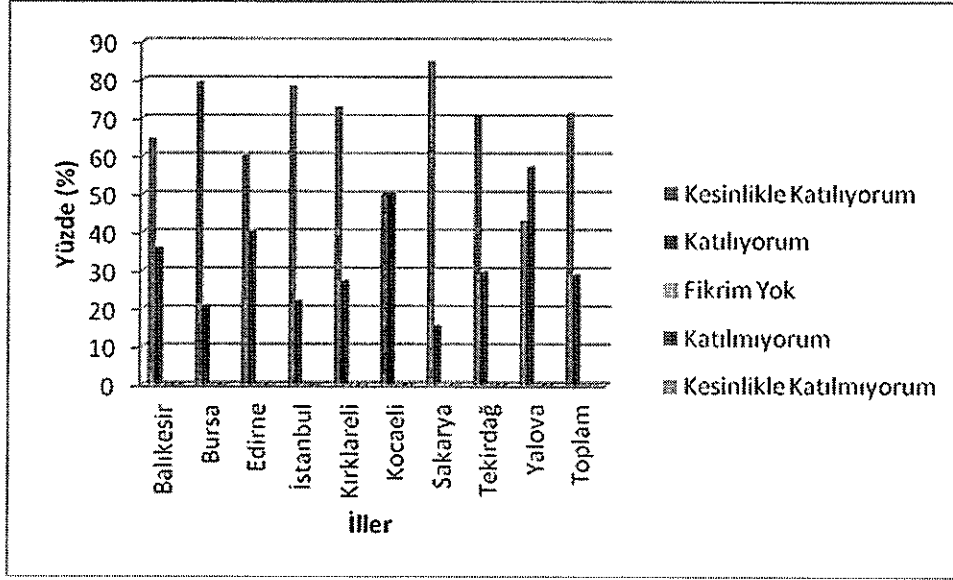
Grafik 13'den de görüldüğü üzere bu soruya en yüksek oranda fikrim yok cevabının verildiği iller % 25,9 ile Tekirdağ, % 16,7 ile Kocaeli ve % 14,3 ile Yalova'dır. Öte yandan 10. soruya (halkın her kesimi Kent Konseyleri'ne katılabilmeli) toplamda % 100 oranında olumlu cevabın verildiği illerden olan Bursa, Sakarya ve Yalova'da 11. soruya % 50'lerin üzerinde kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevabı verilerek kalabalık bir Kent Konseyi'nin karar almada güçlükler yaratacağının düşünüldüğü ifade edilmiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere bu Kent Konseyi üyelerinin katılım algısına dair pek sağlıklı bir duruma işaret etmemektedir. Öte yandan 10. Soruya verilen cevabın en yüksek oranda arkasında durulduğu iller ise şöyledir: % 77,8 ile Edirne ve % 71,9 ile İstanbul.

Tablo 20: Kent Konseyleri Kentlilik Bilincinin Geliştirilmesine Katkı Sağlayabilecek Bir Platformdur.

Soru 19: Kent Konseyleri kentlilik bilincinin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek bir platformdur. (%)					
C.S: 151	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	64,3	35,7	0	0	0
Bursa	79,2	20,8	0	0	0
Edirne	60	40	0	0	0
İstanbul	78,1	21,9	0	0	0
Kırklareli	72,7	27,3	0	0	0
Kocaeli	50	50	0	0	0
Sakarya	84,6	15,4	0	0	0
Tekirdağ	70,4	29,6	0	0	0
Yalova	42,9	57,1	0	0	0
Toplam	71,24	28,76	0	0	0

Bu başlık altında ele alınacak olan son soru ise 19. soru olacaktır. Bu soru üyelerin Kent Konseyleri'nin kentlilik bilincinin oluşumu ve geliştirilmesinde herhangi bir katkılarının olup olmayacağı noktasındaki inancını sorgulamak adına sorulmuştur. Bilindiği üzere demokrasi kentte doğmuş ve gelişmiş, kentten yayılmıştır. Bu noktada demokrasinin kentle ve kentlilikle yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu yüzden burada da demokratik kurumlar olarak tasarlanan Kent Konseyleri'nin vatandaşların kentleşmesine ve kentlilik bilincine katkı sağlayıp sağlamadıkları yürütme kurulu cephesinden öğrenilmek istenmiştir. Bu sorunun yürütme kurulu üyelerine sorulmasının ayrıca önemi de bu kitlenin Kent Konseyleri'nde girilen süreçleri ve gerçekleştirilen etkinlikleri pozisyonları nedeniyle en iyi takip etme imkanı olan kesim olmasındandır. Yani Kent Konseyi'nin böyle bir işlevi olup olmadığını en iyi tespit edebilecek kesim yürütme kurullarıdır. Yukarıda Tablo 20'da görülmektedir ki bu soruya farklı kesinlik düzeylerinde de olsa tüm katılımcılar olumlu yanıt vermişlerdir.

Grafik 14: Kent Konseyleri Kentlilik Bilincinin Geliştirilmesine Katkı Sağlayabilecek Bir Platformdur.

Öte yandan illere göre ele alındığında Grafik 14'te görülmektedir ki bu soruya en yüksek oranda kesinlikle katılıyorum cevabının verildiği iller şöyledir: % 84,6 ile Sakarya, % 79,2 ile Bursa, % 78,1 ile İstanbul.

2.3. KENT KONSEYLERİNE KATILIMA DAİR BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu başlık içerisinde ele alınacak olan sorular anketin 4., 7. ve 9. sorularıdır. Yukarıdaki başlık içerisinde Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin Kent Konseyleri'ne yönelik demokratik nitelik, katılım gibi konulardaki algı düzeylerinin ne olduğu anlaşılmaya çalışılmıştı. Burada ise pratikte Kent Konseyleri'nin katılımcı işlevini yerine getirmede ne kadar başarılı oldukları öğrenilmeye çalışılacaktır. Acaba pratikte merkezi yönetimin taşra temsilcileri, yerel yönetim temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ve halk Kent Konseyi'ne ne kadar ilgi gösteriyor? Bu ilgi düzeyi yürütme kurulu üyelerinin verdiği cevaplar üzerinden ölçülmeye çalışılacaktır.

Anketin 4. sorusu “yerel yönetim ve taşra yönetimi temsilcilerinin Kent Konseyimizin düzenlediği toplantılara katılımını yeterli buluyorum.”, şeklindedir. Bilindiği

üzere Kent Konseyleri'nin aldığı herhangi bir kararı uygulama gibi bir yetkileri bulunmamaktadır. Şehre ait herhangi bir hizmet hakkında karar alıp uygulamak Türkiye'de başta yerel yönetimler olmak üzere, görev ve yetki alanına girdiği alanlarda da merkezi yönetimin taşra temsilcilerince olmaktadır. Kent Konseyleri ise yerelde özellikle bu kararlar alınırken devreye girecek ve tavsiye veya istişare niyetiyle kararlar alacaktır. Bu kararları ise meclis toplantısında görüşülmek üzere doğrudan belediyelere gönderebilecek, öte yandan gerekli iletişim kanalları vasıtasıyla bu kararını yaymak ve lobi yapmak suretiyle uygulamaya çalışacaktır. Dolayısıyla Kent Konseyleri için dikkate alınmak önemli bir meseledir ve Kent Konseyleri'nin bunu gerçekleştirmek adına dinamik süreçler içerisinde yer alması gerekecektir. Tekrar sorumuza dönecek olursak, söylenebilir ki Kent Konseyi'nin yerelde yetkili olan kurumlarca dikkate alındıklarının ilk göstergesi düzenledikleri toplantılara anılan bu kurumların temsilcilerinin katılması olacaktır. Bu minvalde aşağıda bu soruya verilen cevaplar Tablo 10'de yüzde cinsinden yer almaktadır.

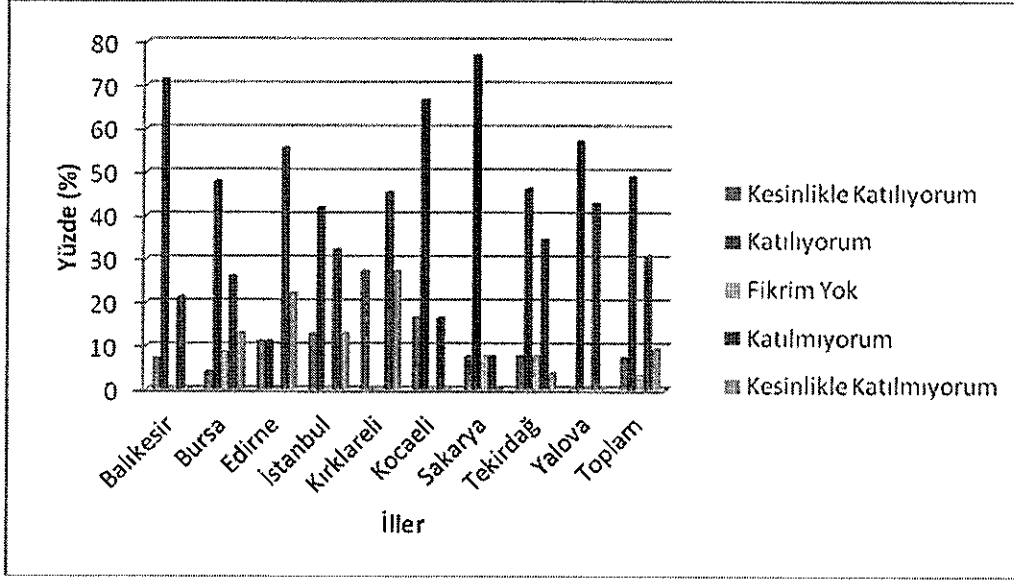
Tablo 21: Yerel Yönetim ve Taşra Yönetimi Temsilcilerinin Kent Konseyimizin Düzenlediği Toplantılara Katılımını Yeterli Buluyorum.

Soru 4: Yerel yönetim ve taşra yönetimi temsilcilerinin Kent Konseyimizin düzenlediği toplantılara katılımını yeterli buluyorum. (%)					
C.S: 149	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	7,2	71,4	0	21,4	0
Bursa	4,3	47,9	8,7	26,1	13
Edirne	11,1	11,1	0	55,6	22,2
İstanbul	12,9	41,9	0	32,3	12,9
Kırklareli	27,3	0	0	45,4	27,3
Kocaeli	16,7	66,7	0	16,6	0
Sakarya	7,7	76,9	7,7	7,7	0
Tekirdağ	7,7	46,2	7,7	34,6	3,8
Yalova	0	57,1	0	42,9	0
Toplam	7,38	48,99	3,35	30,87	9,41

Tablo 21’de de görüldüğü üzere bu soruya % 7,38 kesinlikle katılıyorum ve % 48,99 ise katılıyorum cevabı vermiştir. Dolayısıyla toplamda % 56,37’lik bir kesim yerel yönetimler ve merkezi yönetimin taşra temsilcilerinin Kent Konseyleri’nin düzenlediği toplantılara ilgi göstererek katıldığını beyan etmektedir. Öte yandan bu soruya % 3,35 oranında fikrim yok cevabı ve toplamda % 40,28 oranında ise katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevabı verilmiştir. Bu da göstermektedir ki Kent Konseyi üyelerinin en az beşte ikisi yerel yönetimlerden ve merkezi yönetimin taşra temsilcilerinden beklenen ilgiyi göremediklerini beyan etmektedir. Bu Kent Konseyleri açısından önemli bir duruma işaret eder ve bu, Kent Konseyleri’ne katılımın belirleyicisi olabilecek bir durumdur. Çünkü yukarıda çalışmanın birinci bölümünde siyasal katılıma dair yürütülen tartışmalar göstermektedir ki katılım için kilit nokta bireyin siyasal hayata katılımı bir şeyleri değiştirebileceği noktasında bir inanca sahip olmasıdır. Eğer birey gerçekleştirdiği katılımın neticesinde bir sonuç elde edemiyorsa bu o birey açısından artık katılım göstermeme gibi bir sonuca dönüşebilir. Kent Konseyi üyeleri kendilerinin düzenlediği toplantılarda anılan yönetimlerin temsilcilerini görmek isteyeceklerdir ki dikkate alındıklarını anlayabilsinler. Fakat alınan kararları uygulayacak merciler olan bu kurumların temsilcileri Kent Konseyleri’nin düzenlediği toplantılara katılmıyorsa bu, Kent Konseyi üyeleri açısından dışlanmışlık ve dikkate alınmama duygusu yaratabilir. Bunun da sonucu olarak üyelerin siyasal etkinlik duygusunun ve Kent Konseyleri’ne katılımın azalacağı söylenebilir.

Grafik 15: Yerel Yönetim ve Taşra Yönetimi Temsilcilerinin Kent Konseyimizin Düzenlediği Toplantılara Katılımını Yeterli Buluyorum.

İller bazında ele alındığında Grafik 15'te de görülebileceği üzere 4. soruya kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarının toplamda en yüksek oranda verildiği iller % 84,6 ile Sakarya, %83,4 ile Kocaeli ve % 78,6 ile Balıkesir'dir. Diğer taraftan bu soruya katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevaplarının toplamda en yüksek oranda verildiği iller ise % 77,8 ile Edirne ve % 72,7 ile Kırklareli'dir. Fakat buna rağmen bu çalışma için anketlerin doldurtulması aşamasında gözlemlenmiştir ki bu soruya % 38,4 oranında kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum cevaplarının verildiği il olan Tekirdağ'da dahil olmak üzere Trakya'daki Kent Konseyleri yakın zamanda "Trakya Kent Konseyleri" birliğini de kurarak anılan yönetimler nezdinde daha dikkate alınır kurumlar haline gelmek adına var gücüyle çalışmaktadırlar.

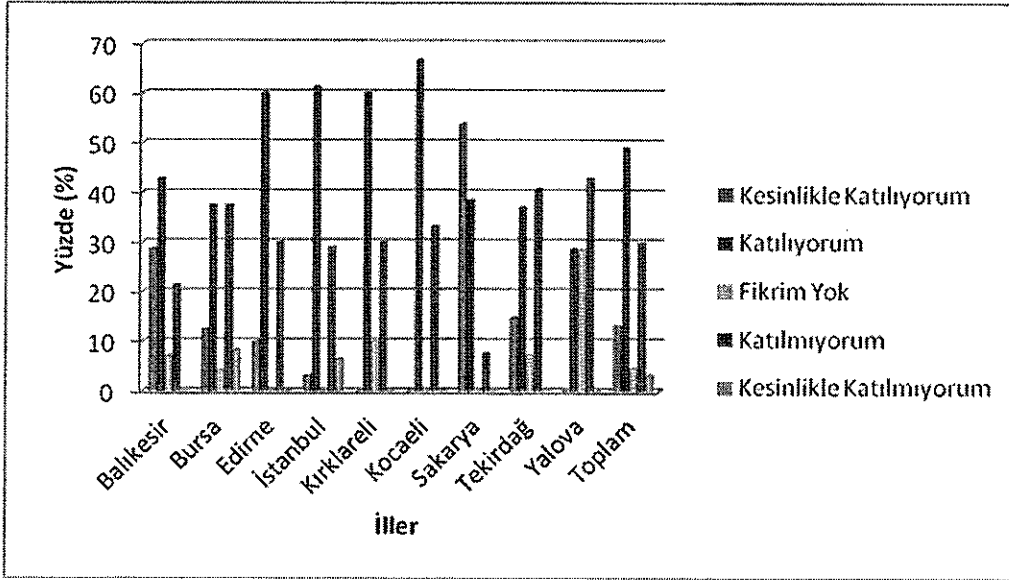
Bu başlık altında ele alınacak olan bir diğer soru ise anketin 7. sorusudur. Bu soru pratikte sivil toplum kuruluşlarının Kent Konseyleri'ne katılım düzeylerinin yeterli bulunup bulunmadığını ölçmek adına sorulmuş bir sorudur.

Tablo 22: Kent Konseyimize Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılım Düzeyini Yeterli Buluyorum.

Soru 7: Kent Konseyimize sivil toplum kuruluşlarının katılım düzeyini yeterli buluyorum. (%)					
C.S: 151	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	28,6	42,9	7,1	21,4	0
Bursa	12,5	37,5	4,2	37,5	8,3
Edirne	10	60	0	30	0
İstanbul	3,2	61,3	0	29	6,5
Kırklareli	0	60	10	30	0
Kocaeli	0	66,7	0	33,3	0
Sakarya	53,8	38,5	0	7,7	0
Tekirdağ	14,9	37	7,4	40,7	0
Yalova	0	28,6	28,6	42,8	0
Toplam	13,24	49	4,63	29,8	3,33

Tablo 22’den de görüldüğü üzere Kent Konseyleri’nin asli unsuru olarak görülen sivil toplum kuruluşlarının Kent Konseyleri’ne katılım düzeyi kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevapları toplandığında % 62,24 oranında bir kesim tarafından yeterli görülmektedir. Katılıyorum’a göre daha keskin bir anlam ifade eden kesinlikle katılıyorum’u tercih edenlerin oranının ise epey düşük olduğu (% 13,24) görülmektedir. Soruya % 4,63 oranında fikrim yok cevabı verilirken diğer taraftan % 33,13’lük bir kesim sivil toplum kuruluşlarının Kent Konseyleri’ne katılım düzeylerinin yeterli olmadığını düşünmektedir. Bu soruya ilişkin beklenen olumlu cevap yüzdesi daha yüksektir. Çünkü Kent Konseyleri ancak sivil toplum kuruluşlarını bünyesine kattıklarında gerçekten güçlü ve temsil kabiliyeti yüksek kurumlar olacaktır. Fakat bir şekilde pratikte bunun yeterli düzeyde gerçekleştirilemediği sonucu ortaya çıkmıştır ve halihazırdaki katılım düzeyinden memnun olmayan % 30’luk bir kesim mevcuttur.

Grafik 16: Kent Konseyimize Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılım Düzeyini Yeterli Buluyorum.

Grafik 16'da 7. soruya iller bazında verilen cevaplar net bir şekilde görülmektedir. İlk olarak bu soruya ortalamaya göre çok yüksek bir oranda fikrim yok cevabı verilen ilin Yalova (%28,6) olduğu söylenebilir. Soruya en yüksek oranda olumlu cevap verilerek sivil toplumun katılım düzeyinin en yeterli bulunduğu iller ise şunlardır: % 92,3 ile Sakarya, % 71,5 ile Balıkesir, % 70 ile Edirne ve % 66,7 ile Kocaeli. Diğer taraftan sivil toplumun Kent Konseylerine katılım düzeyinin yeterli olmadığı düşünülen iller ise şöyledir: % 45,8 ile Bursa, % 42,8 ile Yalova ve % 40,7 ile Tekirdağ. Kent Konseyleri'nden önce Yerel Gündem 21 geleneğine de sahip olan Bursa'da en yüksek oranda olumsuz cevabın verilmesi dikkat çekicidir. Bu durumun sebebi olarak Bursa'nın büyükşehir olması ve özellikle sivil toplum kuruluşlarını içeren çok geniş bir paydaş kitlesine sahip olması düşünülmektedir. Aksi halde bir tespit yapıldığında bu Bursa Kent Konseyi'nde sivil toplum kuruluşlarının yer almalarının bir şekilde bilinçli olarak engellendiği anlamına gelecektir ki böyle bir tespit yapmak ne kadar doğru olacaktır tartışılır. Yalova ve özellikle Tekirdağ'da sivil toplumun katılım düzeyine dair yetersizlik hissedilmesinin nedeni ise anılan şehirlerin Bursa'ya nazaran küçük olması ve bu sebepten de buralarda halihazırda gelişmiş sivil toplum örgüt ağının tesis edilememiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Burada şunu da belirtmek gerekir ki özellikle Bursa için yapılan tespit

sorunun sivil toplum kuruluşlarının Kent Konseyleri'nin yürütme kurullarında yeterince yer alamadığı şeklinde değerlendirildiği durumu göz önüne alarak yapılmış bir tespittir. Sorunun sivil toplum kuruluşlarının Kent Konseyleri'nin düzenlediği toplantılara ve özellikle genel kurula katılımına ilişkin olarak algılandığı düşünülerek değerlendirildiğinde ise bunun nedeninin sivil toplumun bu kurumlara katılım yönündeki ilgisizliği ve Kent Konseyleri'nin sivil toplum örgütleriyle yeterince temasa geçememesi ve kendini tanıtamaması olabileceği düşünülmektedir.

Bu başlık içerisinde ele alınacak olan son soru ise anketin 9. sorusu olan yürütme kurulu üyelerine halkın Kent Konseyleri'ne katılım düzeyini yeterli bulup bulmadıklarına dair sorulan sorudur. Burada belirtilmesi gerekir ki Kent Konseyi Yönetmeliğine göre halkın Kent Konseyleri'ne resmen üye olma hakkı olmadığı için bunun anketi cevaplayanlar açısından halkın Kent Konseyi'nin düzenlediği toplantılara katılımı anlamında ele alınarak cevaplandırıldığıdır ki soruda da bu ifade aynen yer almaktadır.

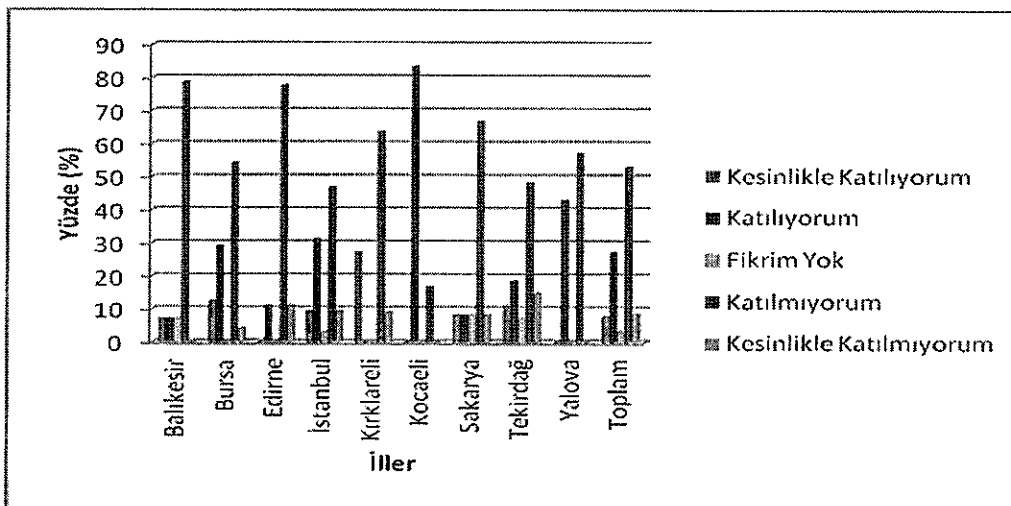
Tablo 23: Kent Konseyi Toplantılarına Halkın Katılımını Yeterli Buluyorum.

Soru 9: Kent Konseyi toplantılarına halkın katılımını yeterli buluyorum. (%)					
C.S: 151	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	7,1	7,1	7,1	78,7	0
Bursa	12,5	29,1	0	54,2	4,2
Edirne	0	11,1	0	77,8	11,1
İstanbul	9,4	31,2	3,1	46,9	9,4
Kırklareli	27,3	0	0	63,6	9,1
Kocaeli	0	83,3	0	16,7	0
Sakarya	8,3	8,3	8,3	66,8	8,3
Tekirdağ	11,1	18,5	7,4	48,2	14,8
Yalova	0	42,9	0	57,1	0
Toplam	7,94	27,15	3,33	52,98	8,60

Tablo 23'de anketin 9. sorusuna verilen cevapların oransal olarak dağılımı yer almaktadır. Genel olarak bakıldığında anketi cevaplayanların sadece % 35,09'unun Kent Konseyi toplantılarına halkın katılımını yeterli bulduğu görülmektedir. Öte yandan bu

soruya yeterli buluyorum diye cevap verenlerin ise yine sadece % 7,94'ü kesinlikle katılıyorum ifadesini tercih etmiştir. Ankete katılanların % 61,58'i ise halkın katılımını yeterli düzeyde bulmamaktadır. Peki halkın Kent Konseyi toplantılarına katılımının Kent Konseyleri açısından ne gibi bir faydası olabilir? Yukarıda da ele alındığı üzere Kent Konseyleri aldığı kararları kendi başına uygulama yetkisi olmayan bir kurumdur ve bu yüzden bu kurumların, aldığı kararları uygulamak adına artı girişimlerde de bulunmaları gerekmektedir. Kent Konseyleri toplantılarına katılan halk aynı zamanda yerel seçimlerde yerel yönetimlere seçmen olan halktır ve bu kitlenin eğilim ve yönelimlerinin yerel yönetimlerce takip edilmek ve dikkate alınmak zorunda olduğu aşikardır. İşte bu sebepten Kent Konseyleri'ne yoğun ilgi gösterilmesi halinde o Kent Konseyi'nin aldığı kararların ilgili yerel yönetimce daha dikkate alınacağı varsayılmaktadır. Diğer taraftan Kent Konseyi toplantıları şehrin meselelerinin ele alındığı toplantılardır ve şehrin sakinlerinin bu toplantılarda yer almaları da doğal olarak önemlidir. Özellikle toplantılarda uzman görüşlerinin arkasından vatandaşların konuya yapacağı eklemelerin alınacak kararların daha sağlıklı olmasını sağlayacağı ve katılımcı usulle karar alındığı için alınan kararların tesir oranının da arttıracağı düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında değerlendirildiğinde halihazırda % 60'ın üzerinde bir kesimin halkın Kent Konseyleri'ne katılımını yetersiz bulması Kent Konseyleri'nin etkisini cılızlaştıracak bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 17: Kent Konseyi Toplantılarına Halkın Katılımını Yeterli Buluyorum.

Grafik 17’de iller bazında anketin 9. Sorusuna verilen cevaplar yer almaktadır. Buna göre halkın Kent Konseyleri’ne ilgisinin en yüksek oranda yeterli bulunduğu il % 83,3 ile Kocaeli’dir. Kocaeli iline en yakın oranda olan fakat Kocaeli’ndeki oranın yaklaşık yarısı düzeyinde % 40-45 oranında seyreden iller ise Bursa, İstanbul ve Yalova’dır. Öte yandan halkın Kent Konseyi’nin düzenlediği toplantılara katılımının yeterli bulunmadığı iller oranı en yüksekten düşüğe doğru şöyle sıralanabilir: % 88,9 ile Edirne, % 78,7 ile Balıkesir, % 75,1 ile Sakarya ve % 72,7 ile Kırklareli.

2.4. KENT KONSEYLERİNİN İŞLEVSELLİĞİNE DAİR BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu başlık altında ele alınacak sorular anketin 5. ve 18. sorularıdır. Yukarıda ele alınan sorular ve bu sorulara verilen cevaplar dahilinde zaman zaman Kent Konseyleri’ni işlevsel kılmaya yönelik yapılabilecekler üzerinde durulmuştu. Fakat burada bu soruların sorulmasından amaçlanan direkt olarak uygulamada Kent Konseyleri’nin yerel yönetimler ve merkezi yönetimlerin taşra temsilcilerince ne oranda dikkate alındığını ölçmektir. Aynı zamanda Kent Konseyleri’nin dikkate alınması durumunda Kent Konseyleri’nin işlevselliğinin artacağı düşünülmekte midir, öğrenilmeye çalışılacaktır.

Anketin 5. Sorusu Kent Konseyleri’nin aldığı kararların yerel yönetimler ve taşra temsilcileri tarafından uygulanma düzeyinden memnun olup olunmadığının öğrenilmesine yönelik bir sorudur.

Tablo 24: Kent Konseyimizde Alınan Kararların Gerek Yerel Yönetimlerce, Gerekse Merkezi Yönetimin Taşra Temsilcilerince Uygulanmasını Yeterli Buluyorum, Dikkate Alınmıyoruz.

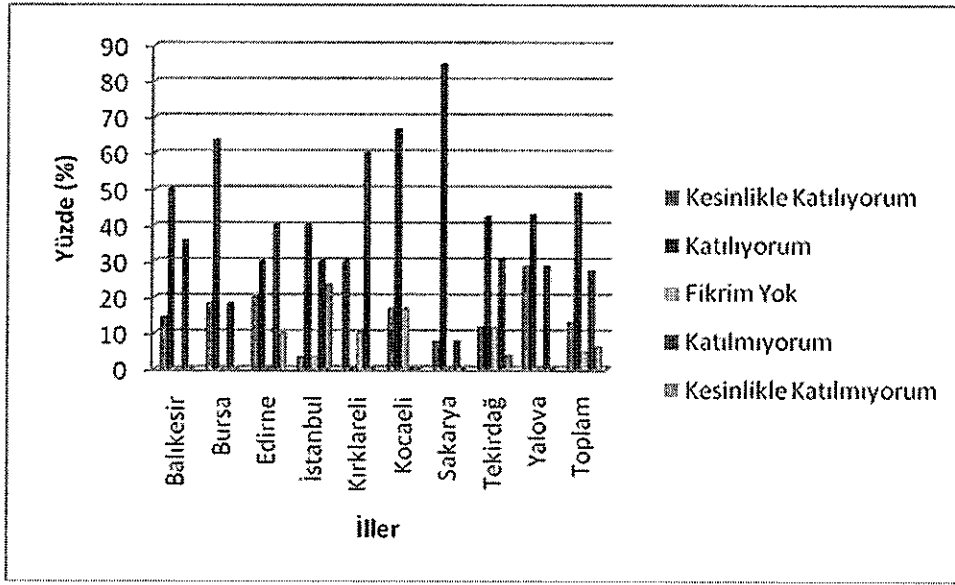
Soru 5: Kent Konseyimizde alınan kararların gerek yerel yönetimlerce, gerekse merkezi yönetimin taşra temsilcilerince uygulanmasını yeterli buluyorum, dikkate alınmıyoruz. (%)					
C.S: 147	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	14,3	50	0	35,7	0
Bursa	18,2	63,6	0	18,2	0
Edirne	20	30	0	40	10
İstanbul	3,3	40	3,3	30	23,4
Kırklareli	30	0	10	60	0
Kocaeli	16,7	66,6	16,7	0	0
Sakarya	7,7	84,6	0	7,7	0
Tekirdağ	11,5	42,4	11,5	30,8	3,8
Yalova	28,6	42,8	0	28,6	0
Toplam	12,92	48,97	4,76	27,21	6,14

Tablo 24’de görüldüğü üzere bu soruya yürütme kurulu üyelerinin % 12,92’si kesinlikle katılıyorum ve % 48,97’si’de katılıyorum cevabını vermişlerdir. Toplamda % 61,89’luk bir oran Kent Konseyi’nin anılan yönetimlerce dikkate alındığını düşünmektedir. Bu sonucu çok farklı şekillerde yorumlamak mümkündür. Bir yandan Kent Konseyleri’nin Türkiye için daha çok yeni kurumlar olmaları ve birçok yerde fazla aktif ve bilinir kurumlar olmamaları göz önüne alındığında % 62’ye yakın bir dikkate alınırılık yeterli olmasa da uzun vadede gelecek vaat etmektedir. Öte yandan bu sonucu Kent Konseyleri’nin yerel yönetimler ve taşra yöneticileri nezdinde dikkate alınmadığını düşünen % 33,35’lik kesim açısından değerlendirdiğimizde ise bunun söz konusu Kent Konseyleri’nin gelişmesinin önünde engel teşkil edeceği sonucuna varılabilir. Çünkü yukarıda da bahsedildiği üzere Kent Konseyleri’ne katılımı ve Kent Konseyleri’nin işlevselliğini arttıracak en önemli öğeler bu kurumlara başta yerel yönetimler ve taşra yöneticilerinin sahip çıkması ve kentin meselelerine dair karar alırken bu kurumların görüşlerinin dikkate alınması olacaktır. Aşağıda bu başlık altında değerlendirilecek olan 18. soruda da bu duruma ilişkin Kent Konseyi üyelerinin ne düşündükleri öğrenilmek

istenmiştir. Yani acaba Kent Konseyi üyeleri de Kent Konseyleri'nde oluşturulan görüşlerin yerel karar alma mekanizmalarına etki ettiğinin görülmesi halinde bunun gerçekten Kent Konseyi'nin işlevselliğini ve konseye katılımı arttıracaklarını düşünüyorlar mı? Fakat şimdi yapılacak olan bu soruya ilişkin Grafik 18 üzerinden iller bazında detaylı bir değerlendirme yapmak olacaktır.

Grafik 18: Kent Konseyimizde Alınan Kararların Gerek Yerel Yönetimlerce, Gerekse Merkezi Yönetimin Taşra Temsilcilerince Uygulanmasını Yeterli Buluyorum, Dikkate Almıyoruz.

Anketin bu sorusuna verilen en yüksek oranda dikkate alınmıyoruz cevaplarının illere göre en yüksekten düşüğe doğru dağılımı şu şekildedir: % 92,3 ile Sakarya, %83,4 ile Kocaeli, % 81,8 ile Bursa ve % 71,4 ile Yalova. Görüldüğü üzere İstanbul'dan sonra Marmara Bölgesi'nin en büyük illeri konumunda olan Bursa, Kocaeli ve Sakarya'da Kent Konseyleri üyeleri yerel karar alma otoritelerinin kendilerine olan ilgilerinden ve bu otoriteler nezdinde dikkate alınırılık düzeylerinden memnundurlar. Öte yandan Kent Konseyleri'nin oluşturdukları görüşler ve aldıkları kararların yerel otoritelerce dikkate alınma düzeyinin en yüksek oranda yetersiz bulunduğu iller ise: % 60 ile Kırklareli, % 53,4 ile İstanbul ve % 50 ile Edirne'dir.

Kent Konseyleri'nin işlevselliğine dair bulguların değerlendirildiği bu başlığın son sorusu anketin 18. sorusudur. Bu sorunun sorulma amacı teoride Kent Konseyleri'nin işlevselliğine dair çalışmalarda bahsedilen Kent Konseyleri'nin yerel otoritelerce dikkate alınması durumunda halkın Kent Konseyleri'ne daha yoğun ilgi göstereceği ve neticesinde de Kent Konseyleri'nin daha işlevsel kurumlar haline geleceği yönündeki görüşlerin Kent Konseyi üyeleri cephesinden doğrulanıp doğrulanamayacağını ölçmektir.

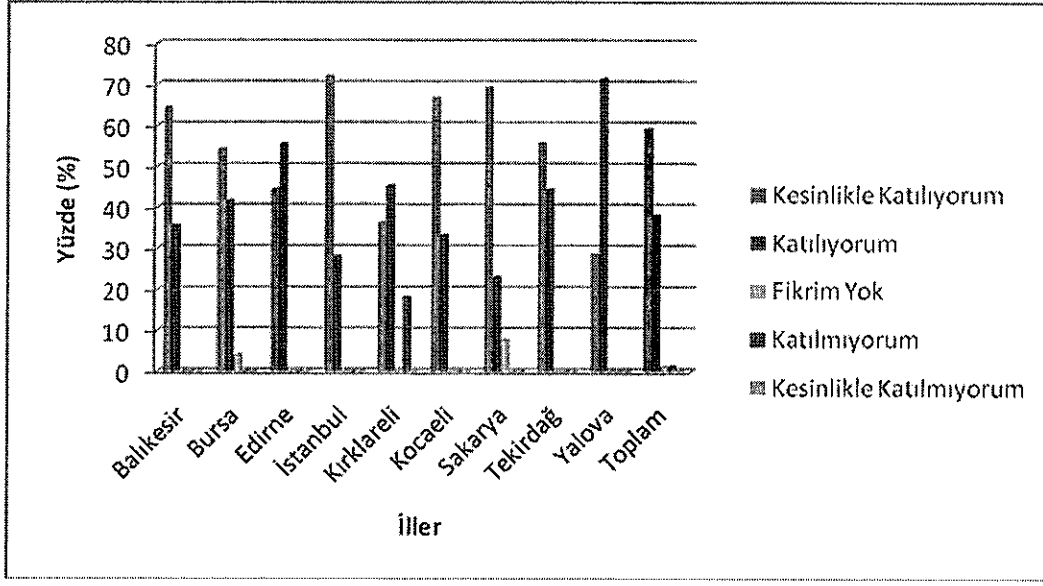
Tablo 25: Kent Konseyinde Oluşturulan Görüşlerin Yerel Karar Alma Mekanizmalarına Etki Ettiğinin Görülmesi Kent Konseyine Katılımı ve Konseyin İşlevselliğini Arttırır.

Soru 18: Kent Konseyinde oluşturulan görüşlerin yerel karar alma mekanizmalarına etki ettiğinin görülmesi Kent Konseyine katılımı ve konseyin işlevselliğini arttırır. (%)					
C.S: 152	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	64,3	35,7	0	0	0
Bursa	54,2	41,7	4,1	0	0
Edirne	44,4	55,6	0	0	0
İstanbul	71,9	28,1	0	0	0
Kırklareli	36,3	45,5	0	18,2	0
Kocaeli	66,7	33,3	0	0	0
Sakarya	69,2	23,1	7,7	0	0
Tekirdağ	55,6	44,4	0	0	0
Yalova	28,6	71,4	0	0	0
Toplam	59,21	38,15	1,31	1,33	0

Tablo 25'te görüldüğü üzere bu soruya verilen cevaplar Kent Konseyleri literatüründe yer alan yukarıda bahsedilen görüşlerle örtüşmektedir. Anketin bu sorusuna katılımcıların % 59,21'i kesinlikle katılıyorum ve % 38,15'i de katılıyorum cevabı vermiştir. Toplamda % 97,36'lık bir oranla Kent Konseyi üyeleri çok açık bir şekilde oluşturdukları görüşlerin yerel otoritelerce hayata geçirilmesinin Kent Konseyleri'ni hem katılımcı yönünden hem de işlevsellik yönünden kuvvetlendireceğini beyan etmişlerdir. Öte yandan bu soruya verilen çekimser ve olumsuz cevaplar ise yaklaşık % 1,3'lük

oranlarla fikrim yok ve katılmıyorum şıkları arasında dağılmıştır. Bu soruya hiç kesinlikle katılmıyorum cevabı veren ise olmamıştır.

Grafik 18: Kent Konseyinde Oluşturulan Görüşlerin Yerel Karar Alma Mekanizmalarına Etki Ettiğinin Görülmesi Kent Konseyine Katılımı ve Konseyin İşlevselliğini Arttırır.

Grafik 18'den 18. soruya % 100 oranında olumlu cevapların verildiği iller şunlardır: Balıkesir, Edirne, İstanbul, Kocaeli, Tekirdağ ve Yalova. Soruya fikrim yok cevabının verildiği iller ise % 7,7 ile Sakarya ve % 4,1 ile Bursa'dır. Diğer taraftan bu soruya tek bir ilde olumsuz cevap verilmiştir ki o da % 18,2 ile Kırklareli'dir. Sonuç olarak söylenecek olursa Kent Konseyleri üyelerinin neredeyse tamamı işlevsel hale gelmelerinin ve halkın konseylere olan ilgilerinin artmasının yolunun bu kurumların yerel otoritelerce dikkate alınmasından geçtiğini düşünmektedir.

2.5. KENT KONSEYLERİNİN MEKANSAL, MALİ VE PERSONEL DURUMUNA DAİR BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu başlık altında ele alınacak sorular anketin 3., 13., 14. ve 15. sorularıdır. Bu soruların katılımcılara yöneltilmesindeki amaç halihazırda Kent Konseyleri'nin sıkıntılarının neler olduğunun tespit edilebilmesi ve bu sıkıntılara kaynaklık eden öğelerin

neler olduğunun belirlenmesidir. Ele alınacak ilk soru olan 3. soru diğer sorulara nazaran daha kapsayıcı bir soru niteliğindedir. Bilindiği üzere Kent Konseyi Yönetmeliği'nde Kent Konseyleri'ne herhangi bir bütçe ve kaynak aktarımı söz konusu değildir. Fakat bu konuyla ilgili yönetmelikte yer alan ibare “Belediyeler Kent Konseyleri'ne, bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle aynı ve nakdi yardım yapar ve destek sağlar.”, şeklindedir. Bu destek Kent Konseyleri'ne faaliyetlerini yürüteceği mekan tahsis etme şeklinde olabileceği gibi düzenlediği toplantıları ve yapacağı faaliyetlerin finansmanını sağlama ve devamlı suretteki iş ve işlemlerini görecektir personeli temin etme şeklinde de anlaşılmalıdır. İşte ilk sorumuz bu durumdan hareketle tüm altyapısı belediyelerce sağlanan Kent Konseyleri'nin demokratik kurumlar olma yolunda ne kadar sağlam duruş sergileyebilecekleri yönündeki algının belirlenebilmesidir.

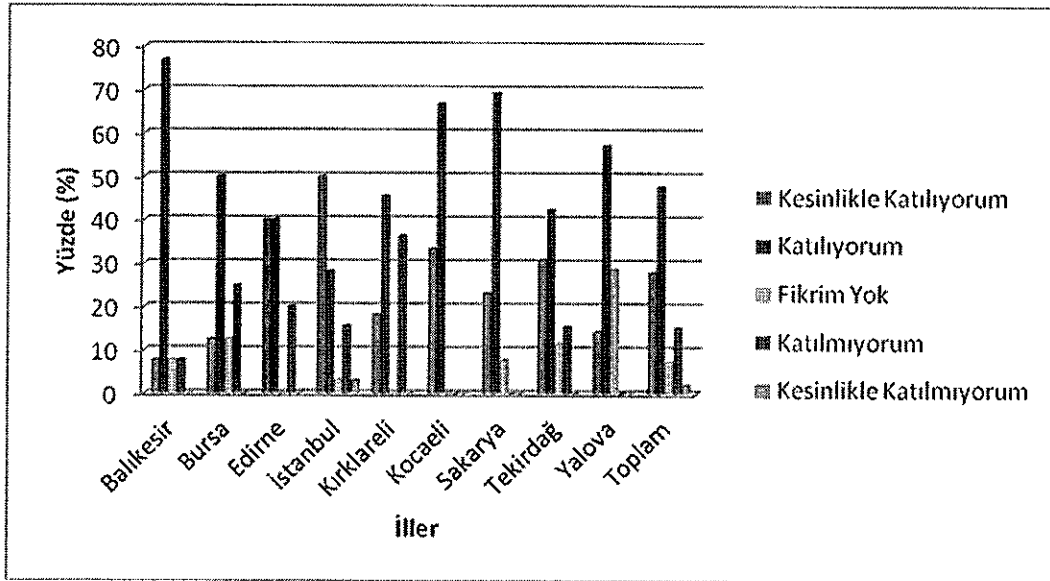
Tablo 26: Kaynak Açısından Belediyelere Bağımlı Bir Kent Konseyi Demokratik İşlevini Tam Olarak Yerine Getiremez.

Soru 3: Kaynak açısından belediyelere bağımlı bir Kent Konseyi demokratik işlevini tam olarak yerine getiremez. (%)					
C.S: 151	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	7,7	76,9	7,7	7,7	0
Bursa	12,5	50	12,5	25	0
Edirne	40	40	0	20	0
İstanbul	50	28,1	3,2	15,6	3,1
Kırklareli	18,2	45,5	0	36,3	0
Kocaeli	33,3	66,7	0	0	0
Sakarya	23,1	69,2	7,7	0	0
Tekirdağ	30,8	42,3	11,5	15,4	0
Yalova	14,3	57,1	28,6	0	0
Toplam	27,81	47,68	7,28	15,23	2

Tablo 26'da görüldüğü üzere bu soruya % 27,81 oranında kesinlikle katılıyorum ve % 47,68 oranında da katılmıyorum cevabı verilerek toplamda %75,49 oranında olumlu cevap verilmiştir. Yani uygulamada işin içerisinde bizzat bulunan bir kesim olarak Kent

Konseyi üyelerinin dörtte üçü kaynaklar açısından belediyelere bağımlı olmanın Kent Konseyleri'nin demokratikliği noktasında problem oluşturacağını düşünmektedir. Yukarıda da görüldüğü üzere soruya yaklaşık % 30'luk bir kesim kesinlikle katılıyorum cevabını vererek bu konudaki düşüncelerinin çok net olduğunu ve bu konuda çok hassas olduklarını özellikle vurgulamak istemişlerdir. Bu soruya % 7,28 oranında ise fikrim yok cevabı verilmiştir. Öte yandan soruya olumsuz şıklar olan katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum şıklarını işaretlemek suretiyle cevap verenlerin oranı toplamda % 17,23 iken bunun içerisinde kesinlikle katılmıyorum cevabı vererek Kent Konseyleri'nin kaynak açısından belediyelere bağımlı olmasının Kent Konseyi'nin demokratik niteliği açısından kesinlikle herhangi bir problem teşkil etmeyeceğini düşünenlerin oranı % 2 düzeyinde kalmıştır. Teoride çok tartışılan bir konuda Kent Konseyi üyelerinin verdiği cevap bu şekildedir.

Grafik 19: Kaynak Açısından Belediyelere Bağımlı Bir Kent Konseyi Demokratik İşlevini Tam Olarak Yerine Getiremez.

Grafik 19'da ise anketin 3. sorusuna verilen cevapların illere göre dağılımını açık bir şekilde görebilmek mümkündür. Buna göre bu soruya sadece Kocaeli ilinde toplamda % 100 oranında kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarını vermiştir. Öte tandan en yüksek oranda olumlu cevap verilen illere bakılacak olursa Kocaeli'nin hemen ardından %

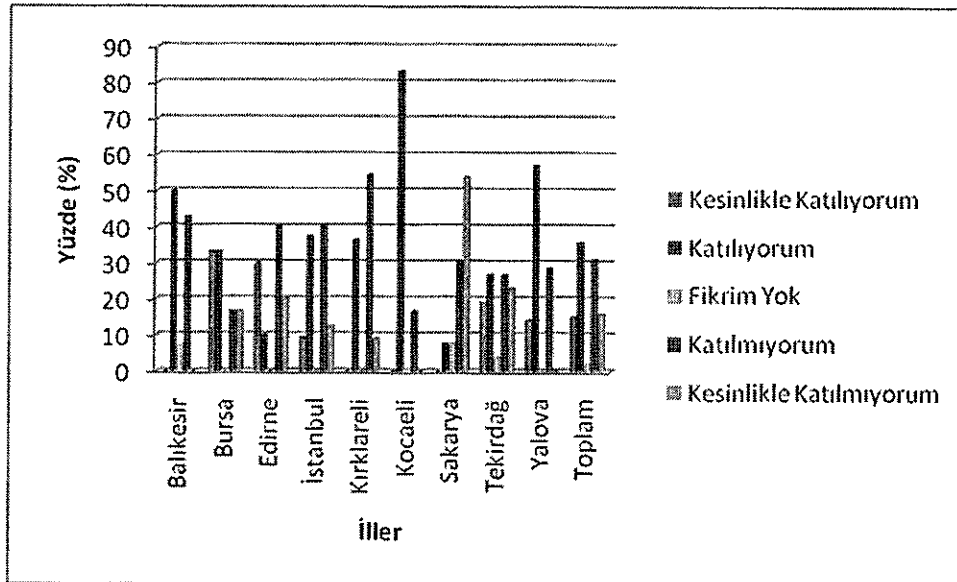
92,3'lük bir yüzdeyle Sakarya gelmektedir. Daha sonra ise sırasıyla % 84,6 ile Balıkesir, % 80 ile Edirne ve % 78,1 ile İstanbul'dur. Bu soruya en yüksek oranda fikrim yok cevabının verildiği il % 28,6 ile Yalova iken, kaynak açısından belediyeye bağımlı olmanın demokratik açıdan herhangi bir mahsurunun olmadığını en yüksek oranda düşünüldüğü il ise % 36,3 ile Kırklareli'dir. Görülmektedir ki soruya verilen yanıtlar iller bazında birbirinin çok zıttı oransal dağılımlar göstermemektedir. Soruya verilen katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevaplarının katılımcının kendi Kent Konseyi özelinde girilen ilişkiler sonucunda oluşan kanaatle ortaya çıkmış olduğu açıktır. Yani katılımcının kendi Kent Konseyi'nde belediyenin Kent Konseyi'ne kaynak sağlıyor diye onu etkileme veya herhangi bir şekilde demokratik niteliğine müdahale etme gibi bir tutum içerisine girmediği, bu yüzden de bu soruya böyle bir cevabın verildiği söylenebilir. Fakat buna rağmen görülmüştür ki iller bazında ve dolayısıyla Marmara Bölgesi toplamında şuan olmasa bile bir gün böyle bir tutumun ortaya çıkabileceği ihtimalinin düşünülmesinden olsa gerek yürütme kurulu üyelerinin dörtte üçü kaynak açısından belediyelere bağımlı olmayı istememektedir.

Tablo 27: Kent Konseyimizin Faaliyetlerini Yürütebileceği Yeterli Fiziki İmkanlar Mevcuttur.

Soru 13: Kent Konseyimizin faaliyetlerini yürütebileceği yeterli fiziki imkanlar mevcuttur. (%)					
C.S: 151	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	0	50	7,1	42,9	0
Bursa	33,3	33,3	0	16,7	16,7
Edirne	30	10	0	40	20
İstanbul	9,4	37,5	0	40,6	12,5
Kırklareli	0	36,4	0	54,5	9,1
Kocaeli	0	83,3		16,7	0
Sakarya	0	7,7	7,7	30,8	53,8
Tekirdağ	19,2	26,9	3,9	26,9	23,1
Yalova	14,3	57,1	0	28,6	0
Toplam	15,23	35,76	2	31,12	15,89

Anketin 13. sorusu Kent Konseylerinin faaliyetlerini yürütürkenki ihtiyacını hissettikleri mekanın belediyeler tarafından yeterince karşılanıp karşılanamadığına ilişkin durumu ölçmek adına sorulmuş bir sorudur. Tablo 27’de bu soruya verilen cevapların yüzdesi verilmiştir. “Kent Konseyimizin faaliyetlerini yürütebileceği yeterli fiziki imkanlar mevcuttur”, şeklinde sorulmuş bu soruya ankete katılanların % 15,23’ü kesinlikle katılıyorum ve % 35,76’sı da katılıyorum cevabını vermiştir. Buradan da görüldüğü üzere katılımcıların toplamda %50,99’u kendi Kent Konseyleri’nin bir şekilde faaliyetlerini yürütecek bir mekan bulabildiğini beyan etmektedir. Bu % 50,99’luk kesim içerisinde yer alan % 15,23’lük kesinlikle katılıyorum cevabı veren bir kesim vardır ki bu cevap bizim açımızdan “konseyimizin faaliyetlerini yürütebileceği yeterli fiziki imkanlar kesinlikle veya gayet iyi düzeyde mevcuttur”, şeklinde yorumlanmaktadır. Öte yandan soruya katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevaplarını verenlerin oranı ise toplamda % 47,01’dir. Bu da göstermektedir ki yürütme kurulu üyelerinin neredeyse yarısı kendi Kent Konseyleri’nin fiziki yetersizlikler içerisinde faaliyet göstermek zorunda olduğunu beyan etmektedir. Aşağıda Grafik 20’de illere göre soruya verilen cevapların dağılımını detaylıca görebilmek mümkündür.

Grafik 20: Kent Konseyimizin Faaliyetlerini Yürütebileceği Yeterli Fiziki İmkanlar Mevcuttur.

Anketin 13. sorusuna illere göre verilen cevaplara bakılacak olursa eğer soruya en yüksek oranlarda kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarının verildiği iller şöyledir: % 83,3 ile Kocaeli, % 71,4 ile Yalova ve % 66,6 ile Bursa. Öte yandan kendi Kent Konseyleri'nin fiziki imkansızlıklar içerisinde olduğu cevabının en yüksek oranda verildiği iller ise; % 84,6 ile Sakarya, % 63,6 ile Kırklareli, % 60 ile Edirne, % 53,1 ile İstanbul ve % 50 ile Tekirdağ'dır. Görüldüğü üzere Sakarya'da Kent Konseyleri'nin önemli ölçüde fiziki imkan yoksunluğu içerisinde olduğu beyan edilmiştir. Fiziki imkanlar açısından görülen bu yetersizliklerin genellikle küçük şehirler veya ilçe belediyelerindeki Kent Konseyleri'nde gözlendiği tahmin edilmektedir. Nitekim Bursa üzerinden ele alınacak olursa Bursa Kent Konseyi'nde yeterli fiziki imkanların mevcut olduğunu düşünen yürütme kurulu üyelerinin oranının % 91,6 olduğu görülürken Mudanya'da bu oran % 50 düzeyinde kalmıştır.

Bu başlık altına ele alınacak bir diğer sorumuz ise anketin 14. sorusudur. Her kurumda olduğu gibi Kent Konseyleri'nde de işlevsellik çok önemlidir. Bir kurumun işlevsel kılınmasına dair birçok bileşenden biri de nitelikli personele sahip olmaktır. Bu minvalde Kent Konseyleri'ne bu soru yöneltilmiş ve Tablo 28'deki şu cevaplar alınmıştır.

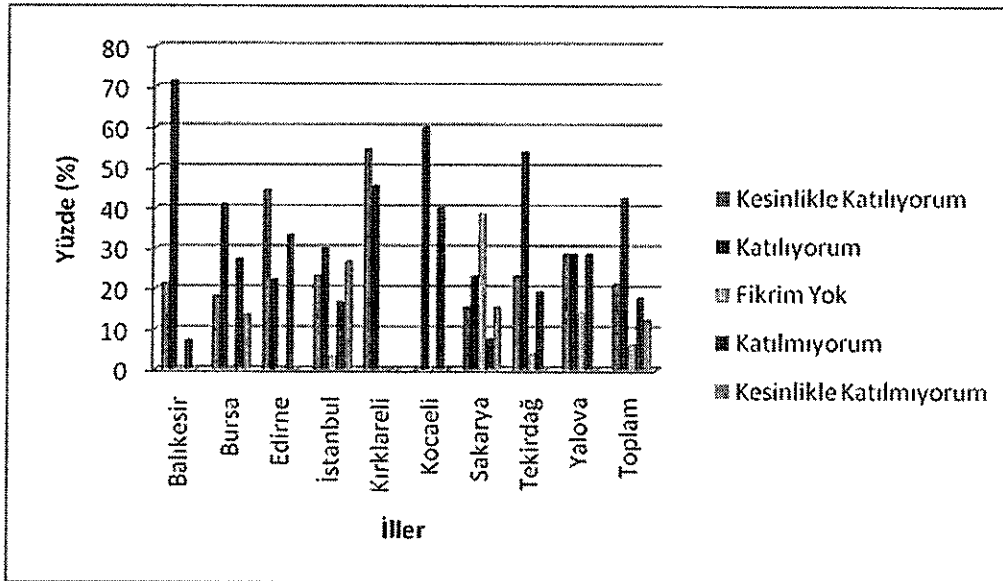
Tablo 28: Kent Konseyimize Belediye Tarafından Tahsis Edilen Personeli Konseyi İşlevsel Kılacak Yeterlilikte Buluyorum.

Soru 14: Kent Konseyimize belediye tarafından tahsis edilen personeli konseyi işlevsel kılacak yeterlilikte buluyorum. (%)					
C.S: 146	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	21,4	71,4	0	7,2	0
Bursa	18,2	40,9	0	27,3	13,6
Edirne	44,5	22,2	0	33,3	0
İstanbul	23,3	30	3,3	16,7	26,7
Kırklareli	54,5	45,5	0	0	0
Kocaeli	0	60	0	40	0
Sakarya	15,4	23,1	38,5	7,6	15,4
Tekirdağ	23,2	53,8	3,8	19,2	0
Yalova	28,6	28,6	14,2	28,6	0
Toplam	21,23	42,46	6,16	17,80	12,35

Soruya verilen cevaplar göstermektedir ki katılımcıların % 21,23'ü kesinlikle katılıyorum ve % 42,46'sı da katılıyorum cevabı vererek toplamda % 63,69'ı belediyeler tarafından kendilerine tahsis edilen personelin Kent Konseyleri'nin iş ve işlemlerini yürütebilecek nitelikte olduğunu beyan etmişlerdir. Öte yandan bu soruya % 6,16 oranında fikrim yok cevabı verilirken, toplamda % 30,15'lik bir kesim Kent Konseyi personellerinin niteliklerini yetersiz bulduğunu belirtmiştir. Grafik 21'de bu soruya verilen cevapların oransal dağılımını daha detaylıca görebilmek mümkündür.

Grafik 21: Kent Konseyimize Belediye Tarafından Tahsis Edilen Personeli Konseyi İşlevsel Kılacak Yeterlilikte Buluyorum.

Anketin 14. sorusuna kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şıklarını işaretlemek suretiyle cevap verenlerden Marmara ortalamasına göre yüksek olanları şöyledir: % 100 ile Kırklareli, % 92,8 ile Balıkesir, % 77 ile Tekirdağ ve % 66,7 ile Edirne. Diğer taraftan Sakarya % 38,5 oranıyla en yüksek fikrim yok cevabının verildiği il olmuştur. Kent Konseyleri'ne tahsis edilen personeli yeterli bulmadığını beyan eden katılımcıların en yüksek olduğu iller ise; % 43,4 ile İstanbul, % 40,9 ile Bursa ve % 40 ile Kocaeli'dir. görüldüğü üzere personelin yetersizliğinden dem vurulan iller Marmara Bölgesi'nin diğer illere nazaran nispeten büyük olan illeridir. Bu sonucun ortaya çıkmasında en büyük etkenin bu illerde personelden beklenen beklentinin de büyük olmasından kaynaklandığı

düşünülmektedir. Çünkü büyük şehirlerde ilişkiler diğer yerlere göre daha giriftir ve bunun yönetilmesi de kolay bir iş değildir.

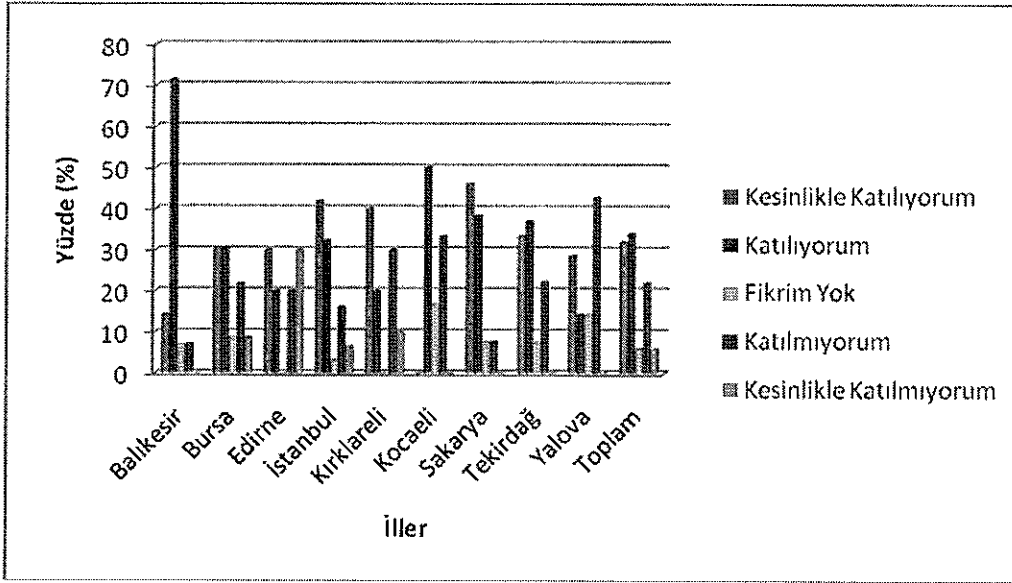
Bu bölümde ele alınacak son soru ise anketin 15. sorusu olan Kent Konseyleri'nin mali durumuna ilişkin sorulan sorudur.

Tablo 29: Kent Konseyimiz Mali Kaynak Sıkıntısı Çekiyor.

Soru 15: Kent Konseyimiz mali kaynak sıkıntısı çekiyor. (%)					
C.S: 150	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	14,3	71,5	7,1	7,1	0
Bursa	30,4	30,4	8,7	21,8	8,7
Edirne	30	20	0	20	30
İstanbul	41,9	32,3	3,2	16,1	6,5
Kırklareli	40	20	0	30	10
Kocaeli	0	50	16,7	33,3	0
Sakarya	46,2	38,4	7,7	7,7	0
Tekirdağ	33,4	37	7,4	22,2	0
Yalova	28,6	14,3	14,3	42,8	0
Toplam	32	34	6	22	6

Soruya verilen cevaplar doğrultusunda görülmektedir ki % 32 oranında bir kesim soruya kesinlikle katılıyorum ve % 34 oranında bir kesim de katılıyorum cevabı vererek toplamda % 66 oranında Kent Konseyleri'nin mali kaynak sıkıntısı içerisinde olduğunu beyan etmiştir. % 6 oranında bir kesim ise soruya fikrim yok cevabı vermiştir. Öte yandan katılımcıların % 28'i Kent Konseyleri'nin mali yönden sıkıntı çekmediğini söylemektedir. Yönetmeliğe göre Kent Konseyleri mali yönden belediyelere bağımlı kılınmışlardır. Sonuçlar göstermektedir ki katılımcıların üçte ikisi uygulamada belediyelerin kendilerine yeterli düzeyde kaynak ayıramadığını söylemektedir.

Grafik 22: Kent Konseyimiz Mali Kaynak Sıkıntısı Çekiyor.

İller bazında ele alındığında ise yürütme kurulu üyelerinin en yüksek oranda mali kaynak sıkıntısı çektiğini beyan eden illerin şunlar olduğu görülmektedir: % 85,8 ile Balıkesir, % 84,6 ile Sakarya, % 74,3 ile İstanbul ve % 70,4 ile Tekirdağ. Öte yandan Edirne % 50 ile mali kaynak sıkıntısı çekilmediğinin en yüksek oranda belirtildiği il olmuştur. Sonuçlara bakıldığında neredeyse her ilde en az iki kişiden birinin mali imkansızlardan dem vurduğu görülmektedir. Literatürde Kent Konseyleri'ne dair yapılan çalışmalarda en çok üzerinde durulan konulardan biri olması hasebiyle bu konunun ilgili mercilerce tekrar gündeme alınarak bu konuda net belirlemelere gidilmesi gerekmektedir. Çünkü Kent Konseyi Yönetmeliği'nde Kent Konseyleri'ne her türlü desteğin belediyeler tarafından sağlanacağı belirtilmiş fakat bu konuda net bir belirlemeye gidilmemiştir. Bu da uygulamada zaten kendisi birçok sorunla boğuşan belediyelerin ister istemez Kent Konseyleri'ni ihmal etmeleri sonucunu doğurabilmektedir.

2.6. KENT KONSEYLERİNDE REVİZYONA GİDİLMESİNE DAİR BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Anket bulgularının değerlendirilmesi adına yapılan kategorilendirmelerden sonuncusu olan bu başlıkta anketin kalan son ikisi olan 12. ve 17. sorular ele alınacaktır.

Bu bölümde yer alan soruların sorulmasındaki amaç yukarıda ele alınan birçok konu ve bunlara verilen cevaplar ışığında son tahlilde Kent Konseyleri'nde yeniden bir düzenlemeye gidilmesine ihtiyaç var mıdır?; Demokratik yapıların temel taşlarından biri olan denetim mekanizmasının Kent Konseylerinin kendi içerisinde de çalıştırılması gerekir mi?, sorularının cevabına ulaşmaktır.

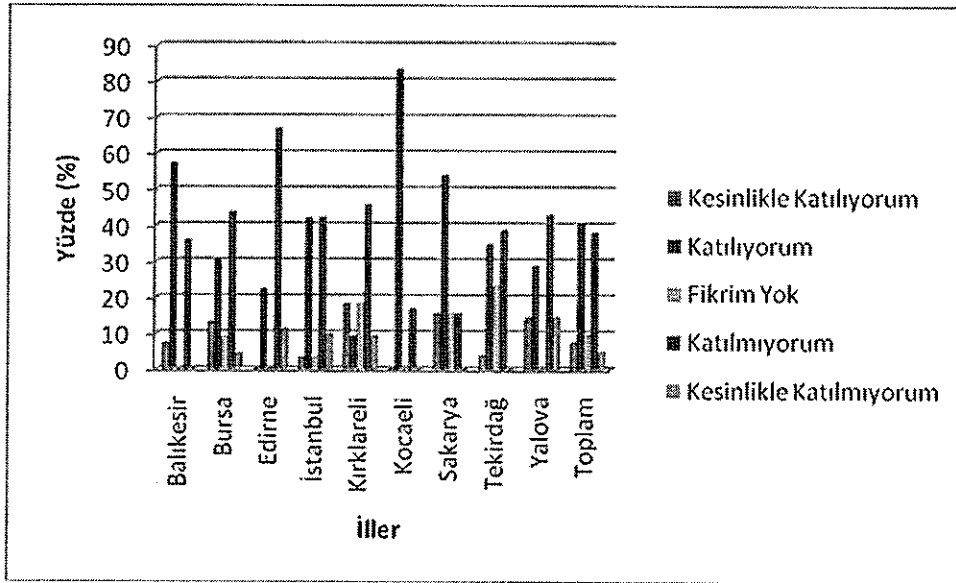
Bu başlık altında ilk önce anketin 12. sorusu ele alınacaktır. Kent Konseyi Yönetmeliği 2006 yılında yayımlandıktan sonra uygulamada yaşanan bir takım sıkıntılar ve yönetmeliğe demokratiklik ve katılım perspektiften getirilen eleştiriler neticesinde 2009 yılında yönetmelik tekrar gözden geçirilmiş ve bazı konularda değişikliklere gidilmiştir. Yapılan değişiklikler bazı konulardaki beklentileri karşılarken, özellikle bir üst başlıkta ele alınan sorular dahilindeki meselelere yönelik tatmin edici bir cevap verememiştir. Bu bilgiler ışığında yönetmelik üzerinden üç yıl geçmişken Kent Konseyi üyelerine böyle bir sorunun yöneltilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Tablo 30'da 12. soruya verilen cevaplar yer almaktadır.

Tablo 30: Halihazırdaki Kent Konseyi Yönetmeliği'ni Karar Alma Süreçlerine Halkın Katılımı Bağlamında Değerlendirdiğimde Yeterli Buluyorum.

Soru 12: Halihazırdaki Kent Konseyi Yönetmeliği'ni karar alma süreçlerine halkın katılımı bağlamında değerlendirdiğimde yeterli buluyorum. (%)					
C.S: 148	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	7,1	57,1	0	35,8	0
Bursa	13	30,5	8,7	43,5	4,3
Edirne	0	22,2	0	66,7	11,1
İstanbul	3,2	41,9	3,2	42	9,7
Kırklareli	18,1	9,1	18,2	45,5	9,1
Kocaeli	0	83,3	0	16,7	0
Sakarya	15,4	53,8	15,4	15,4	0
Tekirdağ	3,8	34,6	23,1	38,5	0
Yalova	14,3	28,6	0	42,8	14,3
Toplam	7,43	40,54	9,45	37,83	4,75

Cevaplara göre şuan halen yürürlükte olan yönetmeliğin karar alma süreçlerine halkın katılımı bağlamında değerlendirildiğinde yeterli olduğunu düşünenlerin oranı kesinlikle katılıyorum % 7,43 ve katılıyorum % 40,54'tür. Toplamda % 47,97'lik bir kesim yürürlükte olan yönetmeliğin karar alma süreçlerine vatandaşların katılımının sağlanması noktasında yeterli olduğunu beyan etmekteyken, % 9,45'lik bir kesim bu soruya fikrim yok cevabını vermeyi tercih etmiştir. Diğer taraftan % 42,58'lik bir kesimde yönetmeliği bu minvalde yetersiz bulmuştur. Yani bu demektir ki katılımcıların beşte ikisi yönetmeliğin halkı karar alma süreçlerine dahil etmeye yetmediğini, bu yönetmelikle Kent Konseyleri'nin kendilerine biçilen katılımcı demokratik işlevi yerine getiremeyeceğini düşünmektedir. Bu noktada da yönetmelikte bu bağlamda yeni düzenlemelere gidilmesi ihtiyacı hissedilmektedir.

Grafik 23: Halihazırdaki Kent Konseyi Yönetmeliği'ni Karar Alma Süreçlerine Halkın Katılımı Bağlamında Değerlendirdiğimde Yeterli Buluyorum.

Grafik 23'ten illere göre bu soruya verilen cevaplara baktığımızda görülmektedir ki Kent Konseyi Yönetmeliği'nin en yüksek oranda yeterli bulunduğu iller % 69,2 ile Sakarya ve % 64,2 ile Balıkesir'dir. Yönetmeliğin en yüksek oranda yeterli görülmediği il ise % 77,8 ile Edirne olmuştur. Belirtmek gerekir ki anket sorularına iller bazında verilen cevaplar arasındaki farkın fazla olmasının nedeninin Kent Konseyleri'nin kendilerine özel

şartlarından dolayı karşılaştıkları problemlerin de farklı farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcılara yöneltilen anketin ele alınacak son sorusu 17. sorudur. Bilindiği üzere çağdaş kamu yönetiminin en önemli öğeleri arasında etkinlik ve verimlilik yer almaktadır. Etkinlik ve verimliliği sağlamak adına ise yönetimlerin belli bir takım standartlar ve prensipler dahilinde hareket etmesi ve bunlara uygunluğunun denetlenmesi gerekmektedir. Kent Konseyleri aldıkları kararların bağlayıcı niteliği olmadığı için herhangi yasal bir denetim sürecine de tabi olmamaktadırlar. Bu hukukta sorumsuzluk olarak ifade edilmektedir. Fakat Kent Konseyleri'nin en azından temsil ettikleri demokratik platform olma amacını yerine getirebilmeleri namına halk tarafından belirli süreçlerle denetlenmesi öngörülebilir. Bilindiği üzere denetim kurumlara canlılık kazandıran bir işlev de görmektedir. Bu minvalde katılımcılara bu soru sorulmuş ve aşağıdaki cevaplar alınmıştır.

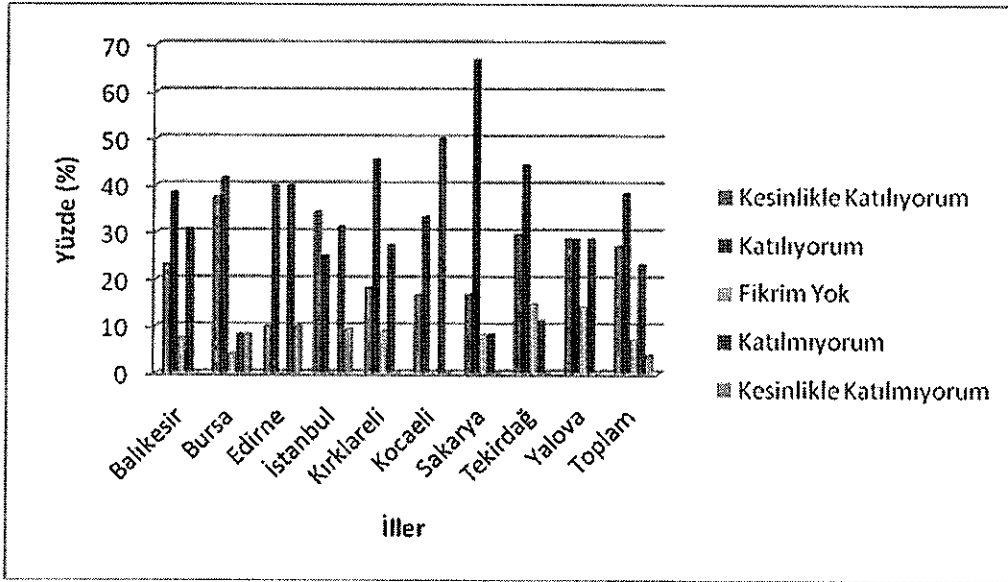
Tablo 31: Kent Konseyleri'nin Etkin ve Verimli Çalışması İçin Yasal Bir Denetim ve İzleme Süreci Gereklidir.

Soru 17: Kent Konseyleri'nin etkin ve verimli çalışması için yasal bir denetim ve izleme süreci gereklidir. (%)					
C.S: 151	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Balıkesir	23,1	38,5	7,6	30,8	0
Bursa	37,5	41,7	4,2	8,3	8,3
Edirne	10	40	0	40	10
İstanbul	34,4	25	0	31,2	9,4
Kırklareli	18,2	45,5	9	27,3	0
Kocaeli	16,7	33,3	0	50	0
Sakarya	16,7	66,7	8,3	8,3	0
Tekirdağ	29,6	44,4	14,8	11,2	0
Yalova	28,6	28,6	14,2	28,6	0
Toplam	27,15	38,41	7,28	23,17	3,99

Tablo 31'de görüldüğü üzere soruya % 27,15 kesinlikle katılıyorum ve % 38,41 oranında katılıyorum cevabı verilerek bir denetim ve izleme sürecinin gerekli olduğunu

düşünenlerin oranı toplamda % 65,25'tir. Soruya verilen fikrim yok cevabının oranı % 7,28 iken, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevapları toplamda % 27,16'da kalmıştır. Görüldüğü üzere çok yüksek oranda olmasa da katılımcıların en az beşinden üçü Kent Konseyleri'nin denetlenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Grafik 24: Kent Konseyleri'nin Etkin ve Verimli Çalışması İçin Yasal Bir Denetim ve İzleme Süreci Gereklidir.

Soruya verilen cevaplara iller bazında bakılacak olursa eğer soruya en yüksek oranda olumlu cevabın verildiği illerin şunlar olduğu görülür: % 83,4 ile Sakarya, % 74 ile Tekirdağ ve % 73,2 ile Bursa. Öte yandan Edirne ve Kocaeli % 50 oranıyla en yüksek olumsuz cevabın verildiği iller olmuştur. Görülmektedir ki böyle bile olsa her ilde en az iki kişiden birinin Kent Konseyleri'nin yasal bir denetim ve izleme sürecine tabi olmasını istemektedir.

SONUÇ

Kent Konseyleri Türkiye’de Yerel Gündem 21 süreçleri neticesinde ortaya çıkmış, halkın karar alma süreçlerine daha fazla dahil olabilmesine imkan tanıyacak olan mekanizmalar olarak kabul edilmektedir. Kent Konseyleri’nin bu işlevi yerine getirebilmesi adına bir takım prensipleri benimsemesi gerekmektedir. Bunlardan en önemlisi de Kent Konseyleri’nin kendi içerisinde demokratik ve katılımdan yana kurumlar olmalarıdır. Ancak böyle olduğunda Kent Konseyleri gerçekten yerelde demokrasinin uygulanabileceği iyi bir platform olarak ortaya çıkabilecektir.

Yapılan anket çalışmasının bulguları da bu bağlamda, Marmara Bölgesi’ndeki Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin katılıma dair algılarının yüksek olduğu ve Kent Konseyleri’nin yerelde demokrasinin işletilebilmesi adına önemli kurumlar olabileceği yönündedir. Öte yandan, bu çalışmanın bulguları arasında Kent Konseylerine katılım üzerinde etkili olabilecek faktörlerin, mevzuat ve uygulama olmak üzere iki ana başlık altında toplanabileceği de yer almaktadır.

Marmara Bölgesi Kent Konseyleri yürütme kurulu üyeleri üzerinde uygulanan anketler değerlendirildiğinde;

- Kent Konseyleri’nin kadının siyasal hayata katılımı bakımından Türkiye ortalamasına göre yüksek bir oranda kadını bünyesine katan bir platform olduğu,
- Öte yandan gençlerin siyasal hayata katılımı noktasında aynı başarının gözlemlenemediği,
- Kent Konseyleri’nin yürütme kurullarının Türkiye ortalamasına göre epey yüksek bir eğitim seviyesine sahip olduğu, bu bakımdan bünyesinde verimli tartışmaların gerçekleştirilebileceği,
- Kent Konseyi yürütme kurullarında profesyonel meslek temsilcilerinin ağırlıkta olduğu ve bunu kamu personeli, emekli ve serbest meslek temsilcilerinin izlediği,
- Kent Konseyleri’nin STK’ları önemli düzeyde bünyesine kattığı fakat bunun daha da geliştirilmesi gerektiği, öte yandan akademisyen, muhtarlar ve meslek örgütlerine de yer verildiği,

- Kent Konseyi üyeliğine katılımın sınırlandırılmasının ise kişisel katılımı yürütme kurulu üyesi olunması gibi yönetmelik dışı uygulamaları doğuracağı,
- Kent Konseyleri'nin yerel yönetimleri destekleyen bir platform olduğu,
- Kent Konseyleri'nin yürütme kurullarının demokratik usullere göre seçildiği ve Kent Konseyleri'nin işleyişte kendi içerisinde de demokratik ortamın mevcut olduğu,
- Kent Konseyleri'nin yürütme kurullarının Kent Konseyi paydaşlarının tümünü büyük oranda temsil ettiği, yine paydaşların içerisinde önemli bir grup olan STK'ların da kendilerine büyük oranda yürütme kurullarında yer bulabildiği,
- Kent Konseyleri'nde halkın her kesiminin herhangi bir sınırlamaya maruz kalmadan Kent Konseyi üyesi olabilmesi, bunun Kent Konseyleri'nin demokratikliği açısından gerekli olduğu, fakat katılımcı açısından kalabalık geçecek bir toplantının da yüksek oranda olmasa da belli bir oranda yürütme kurulu üyesi tarafından karar almayı güçleştireceğinin düşünüldüğü,
- Kent Konseyleri'nin kentlilik bilincinin geliştirilmesine katkı sağlayabileceği,
- Kent Konseyleri'nin yerel yönetimler ve taşra temsilcileri nezdinde dikkate alındığı fakat bunun geliştirilmesi gerektiği,
- Yerel yönetimler ve merkezi yönetimin taşra temsilcilerinin Kent Konseyleri'ne göstereceği ilginin konseylerinin dikkate alınırılık düzeyini ve Kent Konseyleri'ne katılım düzeyini arttıracacağı,
- Kent Konseyleri'ne halihazırda halkın ilgi ve katılımının büyük oranda yetersiz bulunduğu,
- Kaynak açısından belediyelere bağımlı olmanın Kent Konseyleri'nin demokratik niteliği açısından problem teşkil edeceği,
- Kent Konseyleri'nin bir kısmının faaliyetlerini yürütebilecekleri mekan noktasında sıkıntı çektiği,
- Kent Konseyleri'ne belediye tarafından tahsis edilen personelin genel itibarıyla Kent Konseyleri'ni işlevsel kılacak nitelikte ve yeterlilikte olduğu, fakat bu durumun bazı iller için geçerli olmadığı,

- Belediyeler dışında kaynak sağlanacak bir merci olmadığından Kent Konseyleri'nin büyük bir kısmının kaynak sıkıntısı çektiği,
- Kent Konseyi yürütme kurulu üyelerinin yarısına yakınının Kent Konseyi Yönetmeliğini karar alma süreçlerine halkın katılımı bağlamında değerlendirdiğinde yeterli bulduğu,
- Üyelerin yarısına yakınının ise Kent Konseyleri üzerinde yasal bir denetim ve izleme sürecinin uygulanmasının gerekli olduğunu düşündüğü sonuçlarına varılmıştır.

Sonuçlar göstermektedir ki ortaya çıkan yetersizlik ve sorunların birçoğunun Kent Konseyi'nin yasal-kurumsal alt yapısından kaynaklanmadığı, daha ziyade uygulamada görülen bazı farklılıklardan doğduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan bazı konularda ise özellikle Kent Konseyleri'nin yasal-kurumsal yapısının önemli belirleyiciler arasında olduğu görülmektedir. Bu bakımdan çözüme dair atılacak somut adımların yapılan tespitler doğrultusunda ayrı ayrı ele alınmak suretiyle (teori/pratik) giderilmeye çalışılması gerekmektedir. Çözüme dair yapılacak girişimlerde muhakkak probleme yol açan faktörlerin ortadan kaldırılmasına hizmet edecek değişikliklerin yasal zeminde yapılması gerekmektedir. Ancak bunun yanında uygulamada "iyi örnek" kabul edilebilecek Kent Konseyleri'nin tanıtılması suretiyle ön plana çıkarılması, ideal model olarak ele alınmasının sağlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- ABELSON, J. – P. G. FOREST – J. EYLES – P. SMITH – E. MARTIN – F. P. GAUVIN (2001), “Deliberations about Deliberation: Issues in The Design and Evaluation of Public Consultation Processes”, **McMaster University Centre for Health Economics and Policy Analysis Research Working Paper 01-04**, <http://www.citizenshandbook.org/compareparticipation.pdf>, (13.06.2012).
- ADIGÜZEL Şenol (2003), “Yerel Düzeyde Yönetime Katılım ve Yerel Yönetim Sürecindeki İşlevleri Açısından Yerel Gündem 21: Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 Örneği”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 1, ss. 45-63.
- AGENDA 21 (1992), “Agenda 21”, **United Nations Conference on Environment & Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992**, <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/Agenda21.pdf>, (16.06.2012).
- AKAY, Esra (2006), **Siyasal Toplumsallaşma, Siyasal Kültür ve Siyasal Katılım Arasındaki İlişkinin Kavramsal Analizi**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya.
- AKBAL, İsmail (1998), **Siyasal Katılımın Bir Boyutu Olarak Siyasal Etkenlik Duygusu**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- AKDOĞAN Argun A. (2008), “Yeni Yerel Yönetim Yasalarında Katılım”, http://www.yayed.org.tr/resimler/ekler/21fa74b50ba3f7c_ek.pdf?tipi=7&туру=X&sube=0, (13.05.2012).
- ASLAN Mehmet – Gazanfer KAYA (2004), “1980 Sonrası Türkiye’de Katılımda Sivil Toplum Kuruluşları”, **Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 1, ss. 213-223.
- AYKAÇ Burhan (1999), “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Amaçları”, **Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Sayı: 1/1999, ss. 1-12.
- AYMAN GÜLER, Birgül (2003), “Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye”, **Praksis Dergisi**, Sayı: 9/2003, <http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/bguler/pdf/praksis.pdf>, (25.06.2012), ss. 93-116.
- BANTHIEN, H. – M. JASPERS – A. RENNER (2003), “Governance of The European Research Area: The Role of Civil Society”, **EU Research Report**, http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/final_report_study.pdf, (04.06.2012).
- BAŞARAN, İsmail, (2006), “Temsili Yönetimden Yerel Katılımcı Yönetişime”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Yıl:1, Sayı:6, Plato Danışmanlık, İstanbul.
- BATAL Salih (2011), “Avrupa Birliği Yönetime Katılım İlkesinin Türkiye Uygulama Örneği: Kent Konseyleri”, **Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı** içinde, BURFAŞ, Bursa, ss. 74-94.

- BARBER Benjamin R. (2003), **Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age**, 21.b., University of California Press, London.
- BAYKAL, Deniz (1970), **Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi**, 1.b., Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara.
- BEETHAM David (2002), "Theorising Democracy and Local Government", **Rethinking Local Democracy** içinde, ed. Desmond King - Gerry Stoker, Palgrave Macmillan, New York, ss.28-49.
- BEETHAM David - Kevin BOYLE (2005), **80 Soru 80 Cevap Demokrasinin Temelleri**, çev. Aslihan Zeynep Kopuzlu, Adres Yayınları, Ankara.
- BELEDİYE KANUNU (2005), 13.07.2005 tarih, 25874 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713.htm/20050713.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713.htm>, (20.06.2012).
- BOZKURT Ömer -Turgay ERGUN - Seriya SEZEN (2008), **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, 2.b., TODAİE Yayınları, Ankara.
- BULUT, Tahsin (2008), **Bursa Yerel Gündem 21: Gönüllü Hareketin Öncü Programı**, Bursa Yerel Gündem 21, Bursa.
- CERİTLİ, İsmail – Aynur GÜNEŞ (2010), “Sürdürülebilir Kentleşme ve Katılımcı Yerel Yönetim Uygulamalarında Yönetişim Olgusu Bağlamında Yerel Gündem 21”, **Yönetişim: Kavram, Kuram, Boyutlar, Uygulama** içinde, ed. M. A. Çukurçayır – H. Tuğba Eroğlu – Hülya Ekşi Uğuz, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, ss. 523-552.
- COCHRANE Allan (2002), "From Theories to Practices: Looking for Local Democracy in Britain", **Rethinking Local Democracy** içinde, ed. Desmond King-Gerry Stoker, Palgrave Macmillan, New York, ss.193-213.
- CORCORAN E. Paul (1983), "The Limits of Democratic Theory", **Democratic Theory and Practice** içinde, ed. Graeme Duncan, Cambridge University Press, G.B., ss. 13-24.
- COŞKUN A. Vahap (1999), “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 71, Sayı: 422, ss.93-110.
- COŞKUN, Bayram (2007), “Kent Yönetimine Katılım ve Kent Konseyleri”, **Küresel Esintiler ve Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi** içinde, ed. Abdullah Yılmaz – Yavuz Bozkurt, 1.b., Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara, ss. 99-115.
- ÇADIR Mustafa (2011), Kadının Siyasal Yaşama Katılımında Siyasi Parti Kadın Kollarının Rolü (TBMM’de Grubu Bulunan Siyasi Partiler Bağlamında Ankara İli Örneği), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (Uzmanlık Tezi), Ankara.
- ÇAHA Ömer – Metin TOPRAK – İbrahim DALMIŞ (2002), “Siyasal Parti Üyelerinde Siyasal Katılım Düzeyi: Kırıkkale Örneği”, **Seçmen Davranışı ve Siyasal Partiler** içinde, der. Ömer Çaha, Gendeş Yayınları, İstanbul, ss.44-103.

- ÇAHANTİMUR, Arzu (2010), "Sürdürülebilirlik Olgusunun Kentsel Gelişme Sürecindeki Yansımaları", **21. Yüzyıl Kentleri**, ed. Elif KARAKURT TOSUN, Ekin Yayınevi, Bursa, ss. 225-256.
- ÇAM Esat (1990), **Siyaset Bilimine Giriş**, Der Yayınları, İstanbul.
- ÇELİK Vasfiye - Fikret ÇELİK - Sefa USTA (2008), "Yerel Demokrasi ve Yerel Özerklik İlişkisi", **Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, ss. 87-104.
- ÇEVİKBAŞ Rafet (2008), "Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım", **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 461, ss. 71-96.
- ÇİTÇİ Oya (1996), "Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 6, ss. 5-14.
- ÇUKURÇAYIR M. Akif (2002), **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi: Küreselleşme Sürecinde Yurttaş, Yönetim, Siyaset**, 2.b., Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- ÇUKURÇAYIR, M. Akif (2003), "Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim", **Çağdaş Kamu Yönetimi I: Konular, Kuramlar, Kavramlar** içinde, ed. Muhittin Acar – Hüseyin Özgür, 1.b., Nobel Yayınları, Ankara, ss. 259-275.
- ÇUKURÇAYIR M. Akif (2005), "Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler", **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I: Reform** içinde, ed. Hüseyin Özgür – Muhammet Kösecik, Nobel Yayınları, Ankara, ss. 213-234.
- ÇUKURÇAYIR M. Akif (2008), "Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset", **Yerel Siyaset** içinde, Okutan Yayıncılık, İstanbul, ss. 15-37.
- DAHL A. Robert (1996), **Demokrasi ve Eleştirileri**, çev. Levent Köker, Yetkin Yayınları, Ankara.
- DAHL Robert A. (2001), **Demokrasi Üstüne**, 1.b., çev. Betül Kadioğlu, Phoenix Yayınları, Ankara.
- DAVER Bülent (1969), **Siyaset Bilimine Giriş**, 2.b., Doğan Yayınları, Ankara.
- DEMİRCİ Mustafa (2010), "Katılımcı Demokrasi Açısından Kent Konseyleri: Eleştirel Bir Değerlendirme", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt:19, Sayı: 1, ss. 21-46.
- DREXHAGE John – Deborah MURPHY (2010), Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012, http://www.un.org/wcm/webdav/site/climatechange/shared/gsp/docs/GSP1-6_Background%20on%20Sustainable%20Devt.pdf, (25.06.2012).
- DUNCAN Graeme (1983), "Introduction", **Democratic Theory and Practice** içinde, ed. Graeme Duncan, Cambridge University Press, G.B., ss. 3-12.
- DURAN Hasan (2005), "Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Tavşanlı – Kütahya Örneği", **Dumlupınar Üniversitesi S.B.E. Dergisi**, Sayı: 13, ss. 131-152.

- EMREALP, Sadun (2005), **Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler** El **Kitabı**, <http://www.umraniye.bel.tr/images/kentkonseyi/YG21%20El%20Kitabi.pdf>, (28.05.2012).
- ERDOĞAN Emre (2001), "Türk Gençliği ve Siyasal Katılım Boyutları Bir Katılım Endeksi Denemesi", **Türk Gençliği ve Katılım**, ed. Başak Ekim, ARI Hareketi Yayınları, İstanbul, ss. 9-26.
- ERENÇİN Arif (1994), "Yerel Demokrasi ve Yeni Yaklaşımlar", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 5, ss. 3-10.
- EROĞUL Cem (1991), **Devlet Yönetimine Katılma Hakkı**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- ERTAN, Birol, "Demokrasi ve Yerel Yönetimler", **Review of Social, Economic and Business Studies**, Vol. 2, <http://fbe.emu.edu.tr/journal/doc/34/34Article11.pdf>, (12.03.2012), ss. 204-215.
- ERTÜRK, Hasan (2009), **Çevre Bilimleri**, 3.b., Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.
- ERYILMAZ, Bilal (2002), **Bürokrasi ve Siyaset: Bürokratik Devletten Etkin Yönetime**, 1.b., Alfa Yayınları, İstanbul.
- GENÇ Fatma Neval – Burcu ÖZOĞUZ – Murat YILMAZ (2011), "Yönetişim Yaklaşımı ve Farklı Katılım Yöntemleri", **Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı** içinde, BURFAŞ, Bursa, ss. 94-112.
- GÖKÇE Gülise (1999), "Yerel Yönetim ve Demokrasi İlişkisi", **Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Sayı: 5, ss. 53-78.
- GÖRMEZ Kemal (1995), "Türkiye'de Yerel Yönetim Reformu Üzerine", **Yeni Türkiye Dergisi (Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı)**, Yıl:1, Sayı: 4, ss. 327-339.
- GÖRMEZ Kemal (1997), **Yerel Demokrasi ve Türkiye: Yerel Yönetimler ve Belediyeler**, 2.b., Vadi Yayınları, Ankara.
- GÖYMEN Korel (2000), "Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinimler, Önermeler, Yönelimler", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 2, ss. 3-13.
- GÜLDİKEN Nevzat (1996), **Toplumbilim Boyutuyla Siyasal Katılım: Siyasal Katılım, Siyasal Güven, Siyasal Tanıklık, Oy Verme Davranışı**, Dilek Ofset Matbaacılık, Sivas.
- GÜNDOĞAN Ertuğrul (2010), "Yönetişim: Kavram, Kuram ve Boyutlar", **Yönetişim: Kavram, Kuram, Boyutlar, Uygulama** içinde, ed. M. A. Çukurçayır – H. Tuğba Eroğlu – Hülya Ekşi Uğuz, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, ss. 13-55.
- HABITAT II İstanbul Bildirgesi (1996), "HABITAT II İstanbul Bildirgesi", **Çalışma Ortamı Dergisi**, Sayı: 26, Fişek Sağlık Hizmetleri ve Araştırma Enstitüsü Yayını, http://calismaortami.fisek.org.tr/wp-content/uploads/calismaortami_26.pdf, (13.06.2012), ss. 2-3.

- HUNTINGTON Samuel P. – Joan M. NELSON (1976), **No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries**, Harvard University Press, London.
- İŞILDAK, Mustafa (2007), “Kent Konseyleri ve Sorunları”, **Yerel Siyaset Dergisi** içinde, Sayı: 21, ss. 62-63.
- JOHN, Peter (2001), **Local Governance in Western Europe**, 1.b., SAGE Publications, London.
- KADIOĞLU Ayşe (2008), “Vatandaşlık ve Siyasal Katılım”, **Prof. Dr. Ergun Özbudun’a Armağan** içinde, ed. Serap Yazıcı – Kemal Gözler – Fuat Keyman, Yetkin Yayınevi, Ankara, www.research.sabanciuniv.edu/9021/, (05.05.2012), ss. 225-246.
- KAHRAMAN Ahmet Burak (2011), **Siyasal Katılımın Sosyolojik Analizi**, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- KALAYCIOĞLU Ersin (1983), **Karşılaştırmalı Siyaset: Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme**, İstanbul Üniversitesi S.B.F. Yayınları, İstanbul.
- KAR Bülent (2007), **Yerel Demokrasi ve Kent Yönetimi**, Okutan Yayıncılık, İstanbul.
- KAPANİ Münci (2005), **Politika Bilimine Giriş**, 17.b., Bilgi Yayınevi Yayınları, Ankara.
- KAYAN Ahmet (2005), “Yerel Gündem 21, Belediyelerin Personel Sorunları ve Yerel Gündem 21’in Belediyelere Sağlayacağı Bazı Katkıları”, **Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 12, ss. 28-36.
- KAYPAK Şafak (2009), “Yerel Yönetimlerde Kentsel Yenilenme Olgusunun Yerel Demokrasi ve Özerklik Açısından Değerlendirilmesi”, **Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler Sempozyum Bildiriler Kitabı (Cilt II)** içinde, ed. Kamil Uguk Bilgin – Aslı Akay – Kıvılcım Ertan, TODAİE Yayınları, Ankara, ss. 1105-1126.
- KAZANCI Metin (1983), "Yerel Yönetimler Üzerine Birkaç Not", **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 16, Sayı: 4, ss.36-51.
- KELEŞ Ruşen (1980), **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, Sevinç Basımevi, Ankara.
- KELEŞ Ruşen (1993), **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar**, IULA-EMME Yayınları, İstanbul.
- KELEŞ Ruşen (2000), **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, 4.b., Cem Yayınevi Yayınları, İstanbul.
- KENT KONSEYİ YÖNETMELİĞİ (2006), 08.10.2006 tarih, 26313 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/200610085.htm/20061008.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061008-5.htm>, (21.06.2012).
- KENT KONSEYİ YÖNETMELİĞİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK (2009), 06.06.2009 tarih, 27250 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/200906069.htm/20090606.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090606-9.htm>, (21.06.2012).

- KERMAN Uysal – Yakup ALTAN – Mehmet AKTEL – Mustafa LAMBA (2011), “Yerel Yönetim ve Kent Konseyleri”, **Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı** içinde, BURFAŞ, Bursa, ss. 13-29.
- KESKİN, Enes Battal (2011), **Yavaş Şehir**, 1.b., Uludağ Yayınları, Bursa.
- KIŞLALI A. Taner (1987), **Siyaset Bilimi**, Ankara Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları, Ankara.
- KİNG Desmond (2002), "Coclusion", **Rethinking Local Democracy** içinde, ed. Desmond King - Gerry Stoker, Palgrave Macmillan, New York, ss.214-223.
- LAUGHLIN John (2004), "Conclusions: The Transformation of Regional and Local Democracy in Western Europe", **Subnational Democracy in the European Union: Challenges and Opportunities** içinde, ed. John Loughlin, 2.b., Oxford University Press, New York, ss. 387-400.
- LIPSON Leslie (1984), **Demokratik Uygarlık**, çev. Haldun Gülalp - Türker Alkan, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- LORD Chistopher - Erika HARRIS (2006), 1.b., Palgrave Machmillan, New York.
- LUCAS J. R. (1976), **Democracy and Participation**, Penguin Books Press, Middlesex/England.
- MAYO H. B. (1964), **Demokratik Teoriye Giriş**, çev. Emre Kongar, Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- MILLER William L. (1988), **İrrelevant Elections?: The Quality Of Local Democracy in Britain**, Oxford University Press, Oxford.
- MURPHY Walter F. – Michael N. DANIELSON (1977), **American Democracy**, 8.b., The Dryden Press, Hinsdale/İllinois,
- MUTLU Ahmet (2009), “Yerel Demokrasi Bağlamında 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri : Büyükşehir Belediye Başkan Adayları Üzerine Bir İnceleme”, **Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler Sempoyum Bildiriler Kitabı (Cilt II)** içinde, ed. Kamil Uguk Bilgin – Aslı Akay – Kıvılcım Ertan, TODAİE Yayınları, Ankara, ss. 767-784.
- OUTHWAITE William (2003), **Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü**, çev. Tanıl Bora – Kerem Ünüvar, İletişim Yayınları, İstanbul.
- OZANKAYA Özer (1995), **Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü**, Cem Yayınevi, İstanbul.
- ÖKMEN Mustafa (2005), "Küresel Sistem, Demokratikleşme, Yerelleşme Dinamikleri ve Yerel Demokrasi", **Küreselleşme ve Yerelleşme** içinde, ed. Kemal Görmez, Odak Yayınevi Yayınları, Ankara, ss.21-62.
- ÖKMEN, Mustafa – Kemal GÖRMEZ (2009), “Türkiye’de Yerel Gündem 21 ve Yerel Yönetişim Uygulamaları”, **Yerel Yönetimlerin Güncel Sorunları** içinde, ed. Kemal Görmez – Mustafa Ökmen, 1.b., Beta Basım Yayım, İstanbul, ss. 109-128.
- ÖKMEN, Mustafa – Serhat BAŞTAN – Abdullah YILMAZ (2004), “Kamu Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar ve Bir Yönetişim Faktörü Olarak Yerel Yönetimler”, **Kamu**

- Yönetimi** içinde, 1.b., ed. Abdullah Yılmaz – Mustafa Ökmen, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara, ss. 23-80.
- ÖKMEK Mustafa - Bekir PARLAK (2008), **Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler: İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat**, 1.b., Alfa Aktüel, Bursa.
- ÖNER Şerif (2001), "Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algulamaları" **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 2, ss. 51-67.
- ÖZ Esat (1992), **Türkiye’de Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım**, 1.b., Gündoğan Yayınları, Ankara.
- ÖZBUDUN Ergun (1976), **Social Change and Political Participation in Turkey**, Princeton University Press, New Jersey.
- ÖZCAN Lütfi – Fatma YURTTAŞ (2010), “Kent Konseyleri Müzakereci Demokrasinin Uygulama Alanı Olarak Düşünülebilir mi?”, **Yerel Yönetimler: Yerel Siyaset ve Kentsel Politikaları** içinde, ed. Bekir Parlak, 1.b., Dora Yayıncılık, Bursa.
- ÖZDEMİR Ali Tamer (2011), “Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 83, ss. 31-56.
- ÖZDEN Kemal (2007), “Yerel Demokrasi Bağlamında Türkiye’de Ombudsman Denetimi”, **Kamu Yönetimi Yazıları: Teoride Değişim, Yeniden Yapılanma, Sorunlar ve Tartışmalar**, ed. Bilal Eryılmaz – Musa Eken – Mustafa Lütfi Şen, Nobel Yayınları, Ankara, ss. 384-410.
- ÖZER M. Akif (2000), "Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi Kavramlarının Tahlili Üzerine ", **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 426, ss.129-143.
- ÖZFATURA Burhan (1995), "Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik", **Yeni Türkiye Dergisi**, Sayı: 4/1995, ss. 294-297.
- PALABIYIK, Hamit (2004), “Yönetimden Yönetişime Geçiş ve Ötesi Üzerine Kavramsal Açıklamalar”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt:37, Sayı:1, ss. 63-85.
- PARLAK, Bekir (2012), “Yerel ve Ulusal Düzeyde Siyasete ve Yönetime Katılım Sorunsalının Analizi: Türkiye Örneği”, **Bilimsel Toplantıda Sunulan Bildiri**, Bursa.
- PARLAK, Bekir – M. Zahid SOBACI (2010), **Kuram ve Uygulamada Kamu Yönetimi: Ulusal ve Küresel Perspektifler**, 3.b., Alfa Aktüel Yayınları, Bursa.
- PATTERSON Thomas E. (1993), **The American Democracy**, 2.b., McGraw-Hill Inc, New York.
- POWELL G. Bingham (1990), **Çağdaş Demokrasiler: Katılma, İstikrar ve Şiddet**, çev. Mehmet Turhan, Türk Demokrasi Vakfı ve Siyasi İlimler Derneği Yayınları, Ankara.
- PRATCHETT Lawrence (1999), “New Fashions İn Public Participation: Towards Greater Democracy?”, **Parliamentary Affairs**, Sayı: 52 (4), ss. 616-633.
- PUSTU Yusuf (2005), "Yerel Yönetimler ve Demokrasi", **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 57, ss. 121-134.

- ROWE Gene – Lynn J. FREWER (2000), “Public Participation Methods: A Framework for Evaluation”, **Science, Technology and Human Values**, Vol: 25, No:1, ss. 3-29.
- SAĞIR Meral (2003), “Küreselleşme Süreci ve Siyasal Katılımda Yeni Arayışlar: Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi Kadın Meclisi”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 4, ss. 28-41.
- SAĞIR, Meral (2004), “Demosun Genişlemesi ve Temsili Demokrasiden Küresel Doğrudan Demokrasiye”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 37, Sayı:3, ss.1-15.
- SARIBAY, Ali Yaşar (2000a), **Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji**, 1.b., Alfa Yayınları, İstanbul, ss. 447-461.
- SARIBAY, Ali Yaşar (2000b), “Türkiye’de Demokrasi ve Sivil Toplum”, **Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme** içinde, ed. E. Kalaycıoğlu – A. Y. Sarıbay, Alfa Yayınları, İstanbul, ss. 447-462.
- SARTORI Giovanni (t.y.), **Demokrasi Kuramı**, çev. Deniz Baykal, Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları, Ankara.
- SARTORI Giovanni (1996), **Demokrasi Teorisine Geri Dönüş**, çev. Tunçer Karamustafaoğlu - Mustafa Turhan, Yetkin Yayınları, Ankara.
- SCHMIDT Manfred G. (2001), **Demokrasi Kuramlarına Giriş**, 1.b., çev. M. Emin Köktaş, Vadi Yayınları, Ankara.
- SEYYAR Ali - Oral DEMİR (2008), **Katılımcılık ve Kalkınma Ekseninde Yerel Sosyal Politikalar**, 1.b., Kam Yayınları, İstanbul.
- SİTEMBÖLÜKBAŞI, Şaban (2005), “Liberal Demokrasinin Çıkmazlarına Çözüm Olarak Müzakereci Demokrasi”, **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi**, (10) 2005, ss. 139-162.
- SİVEREKİLİ Esra (2001), "Yerelleşme ve Yerel Demokrasi", **Türk İdare Dergisi**, Sayı 431, ss.121-133.
- SOBACI Mehmet Zahid (2009), **İdari Reform ve Politika Transferi: Yeni Kamu İşletmeciliğinin Yayılışı**, 1.b., Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- SÖZER, Selim (2007), “Demokrasinin Boşluk Alma Operasyonu: Kent Konseyleri”, **Yerel Siyaset Dergisi** içinde, Sayı: 21, ss. 60-61.
- ŞAT Nur (2011), “Halkın Yönetime Katılımının Bir Kanalı Sıfatıyla Kent Konseyleri’nin Değerlendirilmesi”, **Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı** içinde, BURFAŞ, Bursa, ss. 113-132.
- ŞAYLAN Gencay (1998), **Demokrasi ve Demokrasi Düşüncesinin Gelişimi**, 1.b., TODAİE Yayınları, Ankara.
- ŞEN Mustafa (2007), “Var Olmak ve İşlevsellik Arasında Kent Konseyleri”, **Yerel Siyaset Dergisi** içinde, Sayı: 21, ss. 38-39.
- ŞENER Hasan Engin (2005), “Kamu Yönetiminde Katılım Ve Çoğulculuk”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 38, Sayı: 4, ss. 1-22.
- ŞİNİK Bilal (2009), “Türkiye’de Yerel Katılım: Fransa ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 3, ss. 1-22.

- TAŞDELEN Doğan (1995), “Özerk Demokratik Yerel Yönetim”, **Yeni Türkiye Dergisi (Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı)**, Yıl:1, Sayı: 4, ss. 324-326.
- TOCQUEVILLE, Alexis de (1962), **Amerika’da Demokrasi**, çev. Taner Timur, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, İstanbul.
- TOKSÖZ, Fikret (2008), **İyi Yönetişim El Kitabı**, 1.b., Tesev Yayınları, İstanbul.
- TOPBAŞ Hasan (2010), “David Easton’un Siyasal Sistem Kuramı Bağlamında Siyasal Katılma: Erzurum Seçmeni Üzerine Bir Araştırma”, **İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi**, Sayı: 30, ss. 81-111.
- TORLAK S. Evinç – Zuhâl ÖNEZ (2005), “Bir Katılım Modeli Olarak Yerel Gündem 21’e Bakış”, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I: Reform** içinde, ed. Hüseyin Özgür – Muhammet Kösecik, Nobel Yayınları, Ankara, ss. 650-673.
- TORTOP Nuri (1991), “Özerklik, Üretken ve Katılımcı Mahalli İdare Anlayışı”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 4, ss. 3-9.
- TORTOP Nuri (1992), "Demokratik Mahalli İdare Anlayışının İlkeleri", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 3, ss. 3-6.
- TORTOP Nuri (1995), “Yerel Yönetim Anlayışında Gelişmeler ve Yerel Yönetimlerin Önemi”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Sayı: 4, ss. 299-304.
- TUNÇ, Hasan (2008), “Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 1-2, ss. 1113-1132.
- TÜRKİYE’DE YEREL GÜNDEM 21’LERİN TEŞVİKİ VE GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ (1998), 06.03.1998 tarih, 23278 sayılı mükerrer Resmi Gazete, http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23278_1.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23278_1.pdf, (21.06.2012).
- TÜRKİYE’DE YEREL GÜNDEM 21’LERİN TEŞVİKİ VE GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ REVİZYONU (1999), 08.02.1999 tarih, 23605 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23605.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23605.pdf>, (21.06.2012).
- TÜRKİYE’DE YEREL GÜNDEM 21 YÖNETİŞİM AĞI KANALIYLA BM BİNYIL KALKINMA HEDEFLERİ’NİN YERELLEŞTİRİLMESİ PROJESİ (2007), 24.04.2007 tarih, 26502 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/200704241.htm/20070424.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070424-1.htm>, (21.06.2012).
- TÜRKİYE’DE YEREL GÜNDEM 21’LERİN UYGULANMASI PROJESİ (2001), 22.01.2001 tarih, 24295 sayılı Resmi Gazete, http://www.antalyakentkonseyi.org.tr/old/yerelgundem_hakkinda.htm (21.06.2012).

- TÜRKİYE YEREL GÜNDEM 21 YÖNETİŞİM AĞI YOLUYLA BM BİNYIL BİLDİRGESİ HEDEFLERİ VE JOHANNESBURG UYGULAMA PLANI'NIN YERELLEŞTİRİLMESİ PROJESİ (2003), 12.11.2003 tarih, 25287 sayılı Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/11/20031112.htm/20031112.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/11/20031112.htm>, (21.06.2012).
- UYGUN Oktay (2003), **Demokrasinin Tarihsel Felsefi ve Ahlaki Boyutları**, İnkılap Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- UYSAL Birkan (1984), **Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi: İki Çimento Fabrikası Örneğinde Bir Deneme**, TODAİE Yayınları, Ankara.
- ÜSTE Rabia Bahar (2005), "Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme", **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 448, ss. 49-60.
- ÜZAN Nizam (1999), "Belediyeler ve Yerel Gündem 21", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 2, ss. 96-101.
- VERBA Sidney – Norman H. NIE – Jae-On KIM (1978), **Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison**, 1.b., Cambridge University Press, Cambridge/London.
- WALSH Kieron (2002), "Public Services, Efficiency and Local Democracy", **Rethinking Local Democracy** içinde, ed. Desmond King - Gerry Stoker, Palgrave Macmillan, New York, ss.67-88.
- WCED (1987), "Report of The World Commission on Environment and Development: Our Common Future", <http://upload.wikimedia.org/wikisource/en/d/d7/Our-common-future.pdf>, (25.06.2012).
- WOLMAN Harold (1998), "Local Government Institutions and Democratic Governance", **Theories of Urban Politics** içinde, ed. David Judge - Gerry Stoker, Harold Wolman, Sage Publications, London ss. 135-159.
- WOLMAN Harold (2002), "Theories of Local Democracy in the USA", **Rethinking Local Democracy** içinde, ed. Desmond King - Gerry Stoker, Palgrave Macmillan, New York, ss.158-173.
- WSSD (2002), "Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development", http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSDPlanImpl.pdf, (25.06.2012).
- YALÇINDAĞ, Selçuk (1995), "Yerinden Yönetim, Yerel Yönetim", **Çağdaş Yerel Yönetim Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, ss. 3-19.
- YALÇINDAĞ Selçuk (1998), "Yerel Demokrasinin Örgütlenmesi ve Yerinden Yönetimin Geliştirilmesi Açısından Muhtarlık Kurumu", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 3, ss. 37-56.
- YATKIN Ahmet - Ülkü KAYA (2003), "Demokratikleşmede Çözüm: Yerel Yönetimler", **Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 7, ss.13-15.
- YAVUZ, Fehmi – Ruşen KELEŞ (1983), **Yerel Yönetimler**, Turhan Kitabevi, Ankara.

YILDIRIM Selahattin (1993), **Yerel Yönetim ve Demokrasi: Kavramlar, Yaklaşımlar**, TOKİ Yayınları, Ankara.

YILDIRIM Uğur – Şerif ÖNER (2003), “Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Türkiye’ye Yansımaları: GAP’ta Sürdürülebilir Kalkınma ve Yerel Gündem 21”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 4, ss. 6-27.

YILDIZ Mete (1996), "Yerel Yönetimler ve Demokrasi", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 4, ss. 3-15.

YILMAZ Bülent Tunga, (2003), **Temsili Demokrasinin Krizi ve Bir Alternatif: Katılımcı Demokrasi**, 1.b., ARI Hareketi Yayınları, İstanbul.

YOUNG Iris Marion (2002), **Inclusion and Democracy**, 1.b., Oxford University Press, New York.

İnternet Kaynakları

<http://aileicisiddeteson.com/sideet-1/>

<http://www.bursakentkonseyi.org.tr/?sayfa=icerik&id=88>

http://www.avusturyagunlugu.com/tr/story.asp?story_id=174

http://www.evko.com.tr/haber_devam.asp?id=54

www.habitat.org.tr

<http://www.kadinmedya.com/haber/tbmmde-kadin-milletvekili-orani-14e-cikti.php#ixzz1yqbne1lv>

<http://kameddernegi.org.tr/siyaset-kadin/uluslararası-alanda-kadınlar/>

<http://www.milliyet.com.tr/utaniyor-musunuz-/feyzihepsenkal/eg/yazar-detay/03.04.2012/1523282/default.htm>

www.resmigazete.gov.tr

<http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/Agenda21.pdf>

<http://v3.arkitera.com/h28916-istanbulda-kent-konseyi-fiyaskosu.html>

www.yerelgundem21.org

ÖZGEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Fatih		GÜRSES
Doğum Yeri ve Yılı	Çerkezköy/TEKİRDAĞ		1986
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
ve Düzeyi	KPDS 63		
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2001	2004	Çerkezköy Hacı Fahri Zümbül Anadolu Lisesi
Lisans	2005	2009	Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü
Yüksek Lisans	2009	-	
İletişim (e-posta):	gursesfatih@gmail.com		
		Tarih	
		İmza	
		Adı Soyadı	

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Fatih GÜRSES
Tez Adı	Yerel Demokrasi Platformu Olarak Kent Konseyleri: Marmara Bölgesi'ndeki Kent Konseyi Üyelerinin Katılım Algısı
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Kamu Yönetimi
Bilim Dalı	Yönetim Bilimleri
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Prof. Dr. Bekir PARLAK
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama İzni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasının ertelenmesini istiyorum 1 yıl ☐ 2 yıl ☐ 3 yıl ☒ ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin vermiyorum

Hazırlamış olduğum tezimin yukarıda belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih: 19/07/2012

İmza: